

16 *Doctoribus etiam, mortuis attestantibus de consuetudine, et alijs quæ sunt facti non est credendum.*

17 *Paria sunt quid non esse vel esse, & non probari.*

DECISIO CXLI.

Capitulum nouissimi federis quo cauetur Arestia Regia suum debere fortiri in egrum effectum & nihilominus licere grauatis sibi providere aduersus ea per reuisionem & secundum ordinem legum, iuris, & ordinationum quomodo interpretari debeat.

IN hac causa illustris domina Miolani, & Magnificorum fratrum Aduensium de pluribus dubitari contingit, primo, an rescripta concessa ipsis partibus respectiue, necnon gesta coram Senatu dici possint fuisse facta contra formam capituli pacis, in quo articulo operæ pretium putauit aliqua quæ sensum dicti pacti respiciunt ad faciliorem veritatis cognitionem discutere.

Et primo iure defendi potest illam dictionem ordinationes simpliciter in dicto capitulo pacis debere intelligi de ordinationibus, quæ vigent in locis in quibus iudicia reuisionis vel alia remedia a fœdere concessa tractanda sunt, text. videtur expressus in l. 2. in illis verbis secundum leges moreque locorum C. quem admodum test. aperian. vbi nuncupatum Bal. & Salic. adnotant quod in his quæ respiciunt solemnitatem, & ordinem iudicii attenditur constitutio, statutum, siue consuetudo loci vbi iudicium agitur, hoc idem docet Barto. communiter receptus in l. 1. numero 15. C. de sum. tri. & fid. Catho. quem refert & seq. las. confi. 43. numero 3. volum. 1. & confi. 133. numero 16. vol. 4. late. Hippo. in repet. l. fin. numero 57. ff. de iuri. omni. iud. [lat. Dec. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ colu. 17. de constit. Soci. in c. q. clericis nu. 4. de foro compet.] & per consequens in casu proposito debent obseruari constitutiones seu ordinationes vigentes in agro Pedemontano tempore reuisionis & aliorum remedium intentarum & sic Ducales cum regie non obseruentur.

Et citra citra veritatis offendiculum quod de regijs deberent intelligi, dicitur faciem ad esse interpretationem de ordinationibus Regijs scilicet in provincia Pedemontium publicatis, non autem de his quæ Lutetie seu in Regno Franciæ publicatæ & obseruatæ fuerunt, cum hæc, degentes in agro Subalpino vbi non fuerunt publicatæ non ligent, authen. vt factæ nouæ constitutiones & c. 2. vbi glo. & communiter Doct. de confi. Alex. confi. 181. num. 12. vol. 6. & confi. 32. num. 1. volum. 7. post Barto. Bald. Ant. de Butr. Io. de Lign. Io. And. & Imo. per eum citatos concludentes quod si publicatio constitutionis facta in Curia Papæ vel Imperatoris, & per consequens etiam Regis non afficit existentes in provincia, sed debet in ea publicari quod sequitur Fel. in d. c. 2. num. 7. de constit. & in c. 1. colum. pen. de treg. & pac. Aret. in §. ius autem civile col. 6. de iure natu. gent. & ciui. & in constitutionibus Regijs ita dicit Rebuff. in proemio in glo. 1. num. 27. & gloss. 5. nu. 15. post Chiaff. in consuetu. Burgundie, & de suppli. arti. 2. & 3. glo. vltima per tex. in d. authen. vt factæ nouæ confi. ex quibus patet hanc esse communem, & veram Doctorum conclusionem, sed in patria Pedemontana non fuerunt vt dictum est publicatæ ordinationes Regiæ super quibus se fundat domina Miolani, ergo de illis non potest intelligi capitulum pacis, sed de ordinationibus Regijs in dicta patria publicatis, & obseruatis quarum extat separatim volumen cui ritulus est, Ordinationes Regiæ continentis formam, & stylum procedendi Coram Illustr. Curia parlamenti Taurini, & alijs Curijs subditis, quæ in hac regione leguntur publicatæ, & propterea de his non de alijs dictum est contrahentes sensisse & se iuris cōs. dispositioni cōformasse. Quod autē ordinationes Re-

giæ quib. innitit domina Miolani, vsu receptæ in patria Pedemontana non fuerunt, ex multis patet, præsertim quia vt dicitur, dictis ordinationibus Regijs cauetur, sententias siue Aresta, & processus debere fieri lingua Gallica, teste Rebuff. in proem. confi. reg. gloss. 5. num. 89. & in titulo vt contractus testamenta sententiarum, & alij omnes actus fieri verbis Gallicis, & tamen notorium est, in hac patria, tempore Regio, omnia fuisse facta, & scripta lingua latina, ergo dictæ constitutiones siue ordinationes Galliæ saltem omnes in ea non haberent locum, Accedat aliud notorium, quod tam Coram Illustr. Curia parlamenti quam inferioribus iudicibus regijs tempore quo Christianissimi Reges Franciæ agro Pedemontano dominabantur, semper fuit processum in causis Forensibus iuxta formam antiquorum Ducalium decretorum, quæ mutato nomine, Decreta patriæ vocabantur, exceptis casibus, in quibus expresse per præfatas ordinationes Regias, Taurini publicatas, prouisum fuerat, quo fit, vt dictæ patriæ decreta, regia dici possint, cum reges omnes eorum auctoritatem illis fuerint impertiti. §. omnia C. de veter. iur. enucle. dum igitur in dicto capitulo pacis, fit mentio de ordinationibus, etiam quod facienda esset interpretatio de regijs, nihilominus debemus intelligere de prædictis ordinationibus regijs, in hac patria publicatis, & obseruatis, iuribus supra allegatis, sed ex ordinationibus regijs in hac patria publicatis, & seruatis, non impeditur supplicatio, seu reuissio aduersus aresta secundum iuris communis & decretorum dominicalium dispositionem, ergo rescripta laxata, & acta senatoria veluti iuri communi ordinationibus, & decretis consentanea tenent, nec eis aduersantur capitula Possani facta, quibus dicitur dispositum, dictionem illam, ordinationes, debere intelligi de regijs, quia non propterea sequitur, qd intelligi debeat de ordinationibus regijs in Gallia publicatis, sed de regijs in hac patria publicatis & seruatis.

Sed demus citra veri noxiam, in capitulo pacis effectum de ordinationibus regijs, quæ in Regno Franciæ fuerunt publicatæ, & receptæ, adhuc dici potest (vt verbis prædicti capituli pacis vtatur) Abduas potuisse sibi providere, aduersus aresta producta per D. Miolani, non solum secundum ordinem, & dispositionem dictarum ordinationum, sed & iam alijs modis, videlicet per reuisionem, ac etiam secundum ordinem, & dispositionem iuris communis, vt expresse legitur in d. capitulo, in illis verbis sic latine ad litteram versis, bene erit licitum partibus sibi providere per reuisionem & secundum ordinem, ac dispositionem iuris, legum & ordinationum, & quandoquidem quodlibet verbum cum ministerio censentur positum & vt aliquid operetur, nec fit superfluum, l. si quando ff. de lega. 3. l. si quando, iuncta glo. C. de inoffi. testam. Bart. in l. 4. §. prætor ait ff. de dam. infec. Bald. in rub. C. de contrahen. emp. quæst. 9. Alex. confi. 11. nume. 14. volum. 2. las. late in l. fina. in prin. num. 5. ff. si cer. per. Dec. in cōsilio 414. nume. 2. & 6. Neuiz. consil. 69. num. 20. post plures per eum citatos Rebuff. de literis oblig. gloss. 2. & in similibus terminis ita sentit Rom. confi. 251. versu. quarto, Boer. decif. 23. num. 24. Moder. Parif. consilio 49. num. 11. Vida. Za. confi. 13. numer. 49. & seq. lib. 2. loquens in materia capitulorum pacis inter Cæsarem & Venetos cum innumeris similibus. [Crauer. confi. 105. nu. 7. Moder. Parif. de feud. tit. primo §. 41. numero 14.] At si intelligeremus prædicta clausula, debere restringi ad ordinationes regias duntaxat, scilicet qd prætendens se grauatum, ex aliquo aresto regio, posset tantum sibi providere, secundum ordinem & dispositionem regiarum ordinationum, prædicta alia verba posita in capitulo pacis, videlicet licet sibi providere per reuisionem, & secundum ordinem, ac dispositionem legum, & iuris, essent

Senatus Pedemont.

est et superflua & sine effectu posita, contra iura proxime allegata, & §. vt liceat, in p. oem. Inst. contrahentesque incontinenti deberentur se correxisse & contra l. non ad ea ff. de conditio. & demonstra. ac, late cumulatam, per Alcia. de præsump. reg. 2. c. 28. Nec est verisimile, quod tam magni Principes contrahentes, quorum & contractus pro lege quando ita voluerunt haberetur. l. penul. C. de donat. int. virum & vxor. gloss. & Bart. in l. C. far. ff. de publi. Cur. sen. late confi. 49. col. 6 [Nat. confi. 402. nu. 43. post plures ibi citatos] & eorum fit latissima interpretatio. c. dilecti. de donatio. l. fin. ff. de consti. Princ. voluerint superflui vti verbis, incontinentique se corrigere l. penult. & ibi Bald. in fi. C. per quas perso. nob. acquir. contineretque dictum capitulum in se repugnantiam & ideo non valere l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & l. vbi repugnantia ff. de reg. iur. cum alijs similibus adductis. per Dec. cōf. 602. num. 4. & sequen. Repugnātia autem euidens digno scitur ex infra scriptis, primo quia, si intelligeremus, quod quis posset sibi providere per reuisionem, secundum ordinationes regias, perinde esset, ac si dictū fuisset, non possit quis sibi providere per literas reuisionis, cum per ordinationes regias præsertim nouas, cautum dicatur, aresta non posse amplius reuideri, ut refert Rebuff. in tract. de suppli. seu propositio. erro. art. primo. glo. 3. & de literis ciui. in prin. num. 6. vbi dicit, quod antiquitus, interdum contra aresta impetrabantur literæ reuisionis, vt iterum processus sumptibus impetrantis reuiderentur, sed anno 1455. publico edicto reiectas fuisse huiusmodi litteras, ergo modus providendi contra aresta, per reuisionem dicitur per ordinationes Regias abrogatus, & per consequens pugnant inter se, quod sibi providere quis possit aduersus aresta per literas reuisionis, & quod teneatur obseruare ordinationes regias, quæ prohibent huiusmodi litteras reuisionis, vnius enim inclusio est alterius exclusio vulgata l. cum prætor ff. de iudicijs.

Secunda repugnantia resultat ex eo, quod in capitulo pacis dicitur, licere partibus sibi providere aduersus aresta prolata, tam tempore Regis Francisci, iam fere duodecim annis elapsis, defuncti, quam Regis Henrici, & tamen teste Rebuffo, ex dictis ordinationibus Regijs nullo modo, aduersus aresta præsertim post tot annos a die latti aresti lapsos succurritur, ergo per rerum naturam consistere nequit, quod possint condemnati sibi providere aduersus aresta Regia, prolata annis saltem duobus ante initia fidei, & quod id fiat secundum ordinationes Regias non admittentes post biennium remedia contra aresta. Et ex his etiam dignoscitur, contrahentes cogitasse de ordinationibus, seu decretis in patria Pedemontana receptis, in quibus non fit restrictio ad biennium.

Tertia repugnantia, sumitur, eo quia & ex iuris communis dispositione varijs modis succurri potest aduersus Senatus, & aliorum maximorum magistratuum, sententias, præsertim per supplicationē, proponendo iniquitates, tam iuris, quam facti, nullitates, tam agentum quam excipiendo l. un. C. de senten. præfecto, prætor. l. nemo. C. de senten. & inter omni. iudi. & vbi quæ Doct. Immo confi. 142. num. 3. Alex. confi. 2. col. 3. & 4. vol. 3. Seb. vant. late in rub. an quælibet sententia a quocunq; maximo magistratu pro. ata, possit per viā nullitatis improbari, sed per ordinationes Regias, pluribus legibus disponentibus, quo modo succurratur aduersus sententias, etiam maximorum Magistratuum est derogatum, ita, vt nec eorum rationes fuerint receptæ, vt late ponit Rebuff. in d. prohem. gl. 5. num. 21. vtq; ad nu. 120. exclusiue, & aduersus aresta non admittuntur aliqua remedia iuris, nisi tria scilicet per literas quas Galli ciues vocant, per supplicationem seu propositionem errors, & per integrum restitutionem,

teste eodem Rebuff. de literis ciui. nu. 3. & seq. & de suppli. seu erro. propo. quæstio. 2. nu. 11. & quæst. 10. nu. 70. & 74. pluribusq; alijs locis, ergo prædicta iter se pugnant quoniam & cum ex lectura dicti capituli, secundum ordinem scripturæ prius scripta sunt illa verba, providere per reuisionem, & secundum ordinē, & dispositionem iuris legum, quam illa, & ordinationum dicendum videtur primo esse obseruandum ordinem, & dispositionem legū, quam ordinationū, argumento l. quoties ff. de vlt. & notatorū per Doct. præsertim per Felin. c. cum delicta, nu. 4. & seq. de rescript. vbi plura scribit de ordi. scripturæ.

Quapropter,stantibus verbis capituli pacis, dicendum puto, ne prædicta verba per reuisionem, & secundum ordinem iuris & legum, superfluo posita censeantur, correctioq; incontinenti aut repugnantia inducatur, Principes contrahentes, voluisse consulere prædictis debitis se ex arestis grauatos vt eis liceret omni legitimo modo sibi providere, aduersus præfata aresta, scilicet licet, vel per literas reuisionis, aut secundum iuris, seu legum ordinem, & dispositionem, vel secundum ordinem & dispositionem ordinationum Regiarum, pro ut melius grauato competet nam cum scimus in concessione, contractu, & beneficio Principum, latissima faciendus est interpretatio, maxime cum per eū redimus ad ius commune d. l. fin. vbi Doct. præsertim las. ff. de cōst. Princ. & hæc cōprobari possunt, argumēto quod sumitur ex l. si. §. si. ff. de leg. 2. cum similibus nor. Dec. cōf. 107. vers. 7. quia, videlicet idē debere operari propositum in propositio. quod oppositum in opposito nam sicut si in capitulo pacis dictum fuisset qd nullus possit sibi providere aduersus aresta Regia nec per reuisionem, nec secundum ordinem legum, & iuris, & ordinationum Regiarū, hoc casu non posset aliquis se iuuare aduersus d. aresta aliquo remedio sibi competenti, vel a iure, vel ab ordinationibus Regijs, ita si dictū fuit, quod possit sibi providere secundum remedia iuris, & ordinationum Regiarum, poterit pretendere se grauari, un remedijs sibi competētibz aduersus aresta, ita ex iuris dispositione, quam ordinationū Regiarum iuribus supra citatis, imo, si in capitulo pacis non fuisset facta mentio iuris cōis, sed tantum dictū, qd possent sibi providere, secundum ordinationes Regias, non propterea essent sublata remedia a iure cōi competētia, vt in terminis tenet Imo. in cōsil. 142. nu. 3. & seq. arbitrari. n. sunt cōtrahētes satis eise cōsultum his, qui obtinuerūt aresta, si ea subfuerūt, & executionē inter ea non obstantē l. decernimus C. de sac. san. eccl. habere voluerūt, q̄ circūscripto dicto pacis capitulo, p. casus & irritis, ex d. legis dispositione, ipso iure forsan habita fuisset & hæc interpretatio sumēda est, & attēta propria significatiōe & natura, huius copulæ & q̄ regulariter ponit inter diuersa, verū & si inter incōpatibilia, vt p. xime demonstrauimus sit posita, dici p̄t ipsā retolui debere i alternatiuā, siue disiunctā l. sæpe ff. de verbo. signifi. l. si Titio fundus. ff. de viusu fruct. leg. vbi Bartol. & in l. recusare §. Titius ff. ad Trebellia. Bald. in authen. hoc locum C. si iudicium nup. mul. col. 1. las. late in l. 1. colum. 2. ff. de iustit. & iur. & ibi Sayfel. col. 4. Lance colu. 2. facit, quod scribit Decius in Rub. ff. si ceruū petatur nu. 1. vbi dicit dictionem, & inducere dispositionem, per tex. in l. reos §. cum in tabulis ff. de duobus reis, immo semper aliquid addit. l. ea tamen adiunctio. ff. de legat. 3. vbi Doctor. Neuzan. dicit. consilio 66. numero 46. post Corne. consilio 70. volumine. 2. nonnunquam tamen ponitur pro idē vt pura quādo ponitur interdictiones diuersas idem tamen significantes cum effectu vel quando vnum in alteri l. decernimus iuncta gloss. C. de Episcopis & Cler. Bart. & d. d. in l. prima ff. de pact. C. po. in cōs. crim. confi. 17. colum.

Ut igitur evitetur contrarietas, & repugnantia, faciendū est p̄dicta interpretatio, argumēto notato r̄u per Alex. cōf. 56. nu. 4. volu. 2. & Dec. cōf. 602. nu. 3. & sequen. quā cōprobatur ex eo, q̄ & si non scripta fuissent illa verba, secūdu ordinē, & dispositionē iuris legū, sed sim pliciter inter contrahentes dictū fuisset, q̄ partes possent sibi providere ad versus arresta, secūdu ordinē, & dispositionē ordinationū Regiarū, adhuc defendi posset, non fuisse sublata remedia cōpetētia, ex dispositione iuris cōmunis, cū t̄ prouiso hominis non tollat prouisio nē legis pleniorē, l. si. §. si. & ibi Pau. de Castr. nu. 2. ff. de eo per quē factū erit, lason late in l. 2. nu. 143. C. de iure emphyteo. & his stantibus, frustra contēdum de interpretatione capituli pacis, cuius verba sunt clara, & in claris, non opus est cōiecturis, vulgata. l. cōtinuus §. cū ira, vb. glo. & Doctor. ff. de verbo oblig. & l. generaliter §. idē. quē sit. ff. de vfu fruct. leg. & t̄ quatenus verba patētur aliquā dubiā interpretationē, semper debent interpretari cōtra fundamentum in illis, vulgata. l. veteribus. ff. de pactis. Alex. cōf. 35. nu. 5. volu. primo.

Præterea, posito q̄ capitulū pacis, de ordinationibus Regis in Francia receptis, dumtaxat deberet intelligi, non video illas ordinationes, si per quas secundat Domina Miolani, productas fuisse corā Senatu, t̄ nec sufficit earū allegatio. capit. 1. de cōstit. lib. 6. l. p̄scriptio. C. si contra ius, vel vitit. pubi. vb. glo. Barto. & cōmuniter doctor. & Barto. cōmuniter receptus in l. omnes populi. nu. 67. ff. de iur. & iur. vb. late Ioan. Baptistā & Sancto. Seue. col. vltima, Feli. in c. nu. 31. post innumeros Doctor. per eum citatos & Deci. col. 39. de probat. Card. cōf. 72. col. 5. loquitur in statuto prohibente appellationē nō recipi, dicēs illud debere produci, quando est alterius fori. Nā cū Senatus cōfiscue rit, prout quolibet rectū iudicē decet iudicare ex his, quæ ex fide gestorum, non quæ ex extrinsecis, quando est alterius fori. Nā cū Senatus cōfiscue rit, prout quolibet rectū iudicē decet iudicare ex his, quæ ex fide gestorum, non quæ ex extrinsecis.

14 p̄batur, nō potuit t̄ aliquid decernere, q̄ ad obiectā ordinationū Regiarū p̄fectū, nisi prius eidē cōfiscaret de dictis Regis ordinationibus, iuxta doctrinā Bartol. cōmuniter approbatā in l. diuus. ff. de test. mil. quā refert, & sequitur Dec. plur. bus cum mulatis in c. ex parte col. 3. vers. secundum fallit, de offi. delegat. Ripa in l. 4. §. cōdēnati, nu. 8. post Bartol. & Alex. ag. de re iudic. bonus text. in c. cū venisset §. non igitur, de eo qui mit. in possess. vb. qui obtinuit causam cognosci secundū cōfuetudinē, debet probare cōfuetudinē, facit tex. in l. §. item illud. ff. ad Sillani. sed senatui nō constitit de huiusmodi ordinationibus, ergo super eis nō potuit iudicare, iussā enim causam ignoratīc ordinationū Regiarū Regni Fracię habuit, p̄sertim cum nūquā fuerint in hac patria publicatæ, & etiam fratres, de Abbatia nunc cōparentes sūt heredes condonatorum, semperq̄ fuerint absentes d. c. secundo, de cōstit. cap. 1. de cōstit. in 6. l. qui in alterius de reg.

15 iur. t̄ ideo imputandum est Domina Miolani, si nō produxit p̄dictas ordinationes, quas producere debebat, cum essent fundamētum suæ intentionis, l. 2. ff. de probat. & l. qui accusare. C. de edendo nec credendum est Rebuffo de scribēti in suis libris p̄tensas ordinationes Regias, tum quia nō sunt originalia ipsarum ordinationum, & Rebuffo nō est credendum in his, quæ sunt facti, Decius, cōf. 472. nu. 17. & sequē. mod. Paris lib. 2. de censue, & 16 dicit scigneu §. 56. glo. 1. nu. 10. cōcludēs t̄ doctoribus etiā mortuis attestari de consuetudine, & aliis, quæ sunt facti nō esse credendum. cōueniūt, quæ scribit Bart. & Doct. in l. 1. ff. scier. pet. & in autē si quis in aliquo. C. de edendo, & lex. in l. 1. ff. si quis p̄p. feci. dicatur, nec etiam libet Rebuffo

contingens exemplum assertarum ordinationum tunc Senatui incognitus fuit productus, & hoc ideo lo fundamento, non productionis p̄dictarum ordinationum, cui non video posse responderi, tolluntur omnia fundamēta domine Miolani, si cum paria sint nō esse, vel esse & nō probari. l. duo sunt Titij. ff. de test. tute. Rui. cōf. 144. num. 17. vol. 4. Quinimo nec hactenus constat legitime de p̄dictis ordinationibus. Ex quibus omnibus censuit Senatus rescripta Ducalia legitime fuisse concessa.

S V M M A R I V M

- 1 Statuta, consuetudines, siue constitutiones, recipiunt interpretationem passivam a iure communi.
- 2 Statuta ita sunt intelligenda, ne quis in debite ius suū amittat.
- 3 Appellatione sententię intelligendum est de sententia rite & recte lata.
- 4 Stante statuto, quod nulla possit opponi exceptio contra sententiam, tamen illa potest opponi, quod non sit sententia.
- 5 Sententia fundata super non productis est nulla.
- 6 Post conclusionem in causa non admittitur aliqua productio.
- 7 Mina non presumuntur interuenisse, cum sint facti p̄sertim si contractus fiat coram Principe, & nu. 13.
- 8 Ratificatio ex intervallo subsequens convalidat etiam contra eius nullos, & doloſos.
- 9 Allegatio metus purgatur per actus contrarios subsequētes.
- 10 Actus subsequētes contrarij p̄cedentibus faciunt videri recessum a p̄cedentibus, p̄sertim quando de illis facta reperitur expressa mentio.
- 11 Satisfactum dicitur l. si. C. de nouat. requirenti expressam fieri mentionem de nouatione per contrahētes, si per conuentionem appareat partes voluisse nouare.
- 12 Vbi quis iur. spec. l. si mentio non sufficit per personam.
- 14 Absolutio a iuramento debet omnium obſtantium, facere mentionem alias subrepti iudicatur.
- 15 Ratificatio subsequens tollit effectum nullitatis.
- 16 Sententia, quę transiit in rem iudicatam non censetur rescripto Principis subla. nisi in p̄cipibus facta sit specificatio mentio, quod sententia transiit in rem iudicatam.
- 17 Clausula, nō obſtantibus in rescripto apposta presumitur subreptitia, probato quod rescriptum sit obreptitium, & subreptitium.
- 18 Princeps non presumitur suę rescripto velle tollere contrarius, & ratificationes communium partium concessu nullas.
- 19 Clausula, ius & iustitia, ministrari, in rescripto apposta declarat mentem rescribentis.
- 20 Sententia siue arrestū dicitur esse nullum, ubicunque se refert ad illam, in quibus apparet de contrarij, quā in arresto cōtineatur.
- 21 Sententia contra petitionem partis prolata, dicitur nulla.
- 22 Actus sequentes appellationi contrarij faciunt appellationi renuntiatum.
- 23 Sententia prolata cōtra rem iudicatam parte opponente est ipsi iure nulla, quod etiam procedit in rescripto, & sententia Imperatoris, numero sequi.
- 25 Sententiam, quę transiit in rem iudicatam, non censetur subla. per clausulā, nō ostēre in rescripto Principis appositam.
- 26 Sententia, quę transiit in rem iudicatam induit notorium, & lita contra notorium est nulla.
- 27 Dispositiō legis ampliorē, non habet locum, quando appellatur in parte, & passibus odiosis, num. 46.
- 28 Sententia lata, non obseruata forma rescripti dicitur nulla.
- 29 Obreptio in parte rescripti iurāt totum rescriptum.
- 30 Sententia lata contra expressam Principis constitutionem, dicitur nulla.
- 31 Statutum p̄figens terminum ad dicendum de nullitate, habet locum in agente tantum, secus in excipiente, quod potest non obſtante studio quādoque excipere de nullitate.
- 32 Nullitas resultans ex eo, quod sententia non sit confirmata p̄tensionem non comprehenditur sub statuto prohibente dici de nullitate post certum tempus.
- 33 Statutū prohibēs p̄p. certū tempus dici de nullitate, nō includit nullitatem

nullitatem eundem, & que ex actorum littera apparet.

- 34 Notoria nullitas que resultat ex actis impedit executio nem trium sententiarum conformium.
- 35 Tempus ad interponendum appellationem, supplicationem, seu revisionem intelligitur currere a die scientia, & talis scientia debet esse per intimationem instrumenti sententia, nu. 36. quod procedit etiam si pars fuisset personaliter citata ad audiendum sententia, & fuisset contra max ibidem.
- 37 Acta sunt nulla, in quibus interuenit circumuactio.
- 38 Illa uerba facias prout exigit iustitia, important facultatem decidendi, & ordinem iuris seruari, remissive.
- 39 Iudex procedendo ad altera rora uidetur super exceptionibus, & alijs emergentibus, seu incidentibus pronuntiare.
- 40 Factum procuratoris nocet domino.

DECISIO CXXXXII.

De oppositionibus & exceptionibus, que sunt aduersus sententiam, de qua agit ur.

VPRASCRIPTE AE decisi oni, alia succedit questio. posito q ordinationes Regie in regno Fracie recepte, fuissent publicae, debuissentque in hac patria obseruari, & capitula pacis essent restricta ad dictas ordinationes, adhuc dicitur non fuisset contrauentum ordinationibus Regijs, minus capitulo pacis, ad quod demonstrandum propono

- 1 infra scriptum syllogismum, & statuta consuetudines siue constitutiones ubi iuri communis non aduersantur, recipiunt interpretationem passiuam, ab eodem iure comuni: Bart. in l. omnes populi, nu. 69. ff. de iust. & iure, ubi laf. nume. 60. & sequetur. Cur. Sen. consi. 79. col. 3. lafon in authent. preterea, nu. 14. & 15. C. vnde vir. & vxor. Deci. consi. 445. nu. 49. concludentes hanc esse communem opinionem, Nat. consi. 172. nu. 3. & 4. & 14. ubi dicitur ista iura ita debere intelligi, ne quis amittat ius suum & indebite damnum patiatur, late Soci. consi. 46. nume. 5. & pluribus sequen. volumine 4. ubi loquitur in statuto denegante audientiam venientibus contra alienationes & concessionem, scilicet quorundam officialium a principe deputatorum, & in constitutionibus Regijs Rebuff. de constituto. reg. in procemio in glo. 5. nu. 19. post Steph. de Federi. in tractat. de interpret. legum. Tiraquel. de iure primogenio. questio. 24. nu. 6. & questio. 4. nu. 85. At
- 2 ius commune cum de sententia, siue condemnatione loquitur, intelligitur de rite & recte prolatas l. 4. §. condemnatum, ubi communiter Doctores, praesertim Rippa. ff. de re iudica. l. Tiraq. in repe. l. si vnquam in verbo libertas, nu. 113. ergo constitutiones Regiae cum de arrestis, & alijs sententijs loquuntur, debent intelligi de rite, & recte prolatas Rebuff. de supplic. questio. 4. in praefat. nu. 43. Deci. consi. 8. nu. 9. post Bart. in l. 2. §. praetor. ff. qui satisf. cogantur. Roma. consi. 384. idem Deci. consi. 361. numero. 1. & 2. ubi loquitur in prohibitione appellationis a sententijs, adducens bonum testum in j. non putauit. §. non quous. ff. de bonor. posses. contra tabul. & Barto. ibi, & Alexand. consi. 33. num. 3. volu. primo, ubi dicit quod
- 4 si ex forma statuti prouisum est, quod contra sententiam nulla possit opponi exceptio, tamen potest semper opponi, quod illa non est sententia ratione iucius nullitatis, Rippa in d. §. condemnatum, nu. 8. post Barto. Alexand. & Felin. per cum citatos Ruin. d. consi. 144. colum. penult. volu. 4. & hec est communis sententia, faciunt quae scribit Barto. in vulgata l. diuus. ff. de test. milita. Decius. consi. 408. num. 1. & quae congerit Tiraq. de retr. ligna. §. pri

mo, glo. 11. nu. 5. & 6. 7

Quod autem arrestum in fauorem domine Miolani non fuerit (sit semper cum reuocantia dicti) rite, & recte prolatum, ex multis demonstratur. primo quia legitur fundatum in pretenso rescripto Regio, dato anno 1549. die 24. Decembris, quod in actis curiae Regij parliamenti coram Senatu Ducali exhibitis productum non legitur ideo & arrestum su per non productis fundatum, est euidentissime nullum l. vt fundus. ff. comuni diuid. l. 3. C. de senten. quae sine certa quan. proferuntur quam ad id adducit Alex. consi. 37. nu. 18. & seq. vol. 2. post Bar. Bal. Sal. lo. And. Butr. & Im. per cum citatos, lafo. in l. 1. §. additiones, col. 1. ff. de edendo Rebuff. in tit. de part. produc. prima glo. nu. 3.

Et dato, quod citra veri praedictum, fuisset productum, vt pars prelu pponit est nulla dicta productio, cum fuerit facta post assignatas partes ad ius, seu ad consilium, & sic post conclusum in causa, cum dilectus, ubi communiter Doct. de fid. instr. Alex. d. consi. 37. nu. 21. Card. d. consi. 72. col. 6. ver. ad quartum dico, post Spe. Inno. Cy. Bar. & Bal. per cum citatos, Rebuff. de partium produc. in gl. incipiente quando, nu. 4. & 5. ubi transcribit constitutionem Ludouici 12. expresse prohibentem productionem post assignatas partes ad consiliu idq; decretis patriae tunc Regijs cauebatur, eo maxime, quia praedictum rescriptum, continebat notam petitionem, praesertim respectu duorum mille aureorum solutorum in secundo contractu factio de anno 1523. prout etiam in d. rescripto narratur.

Seu demus quod intra legitimam tempora fuisset productum pretensum Regium rescriptum, dicitur illi fuisse oppositum de obreptione, & subreptione, que in infra scriptis capitulis substantialibus demonstratur.

Primo, quia narratur secundum contractum factum de anno 1525. per nationibus, & minis illustriss. quond. Marchionis Vastu, de quibus nunquam constituit, nec constabit, nec & presumuntur quod sunt facti, & sonent in delictum vulgata. l. in bello. ff. de capti. & post reuer. & l. merito, pro dolo. l. dolum. C. de dolo l. quoties. §. qui dolo. ff. de pba. late Alcia. de psump. regu. 3. prelamp. 4. & 7.

Secundo narratur, nulla instrumenta, seu ex copia iurij enuntiatorum in prima tractatione anni 1524. fuisse per Abduas, iuxta formam praedictae primae tractationis exhibita, & tamen ex instrumentis nunc coram sua celsitudine productis, & alias coram Senatu ante probationem sententiae lecto; rogato de anno 1525. die 13. Martij, clare constat intra annum, de quo in prima tractatione, fuisse edita Bernardino Bechi procuratori ipsius domine Miolani, praedicta instrumenta, iuxta dictae primae tractationis couenta, & promissa quae exhibitio ex vehementi coactione coijciuntur, solutionis scilicet duorum mille scutorum solutorum ante tempora couenta, qua quantitate verisimile non est dominum Miolani noluisse soluere, nisi prius constitisset, ex copia iurij iuxta primam couentionem tradi promissa, fuisse realiter tradita, ita nominatim dicit Paul. in l. cum de indebito. veru. qui enim soluit nunquam ita resuppinus est ff. de probat. cum nemo presumatur suum iactare.

Tertio, in dicto rescripto tacuit ratificationem secundae tractationis, facta per ipsam dñam Miolani, existentem in patria Sabaudie, anno 1525. die 17. Martij, & Dñi Guicelmi de Pictaui eius mariti, anno 1526. & mense Maij, ex qua & ratificatio ex intervallo facta, coualidatur etiam praecedentes contra ius nullas, & dolo si. Affli. deci. 220. nu. 7. 8. & 20. q. pot. videri. Quarto tacuit deuersum fuisse ad secundam couentionem anni 1525. eo quia ipsa non adimpleuerat se promissa non autem

autem quia non fuerint sibi ab Abduis exhibita iura, vt ex ipso secundo instrumento legitur.

Quinto, narravit Regia M. fructus annuos loci Caramaniz, ascendisse ad aureos quingentos in singulos annos, & receptos fuisse per Abduas ab anno 1527, inclusive, vsque ad annum 1534. & tamē ex instrumento transactionis factę de dicto anno 1534. legitur, Abduas non percepisse fructus anno sui 1527, 1528. & ex sententiā iudicij, dictoque arefco annui redditus fuerunt taxati dūtaxat ad scut. 360.

Sexto, tacuit q in executionē primę, & secundę cōuētionis, seu transactionis, p̄ciao processu & sententiā in fauorem Abduarū prolata, fuerūt missi Abduas in possessionē bonorum Caramaniz de quibus processu, & sententiā fit etiā mentio in d. transactione facta anno 1534. 14. Nouembris.

Septimo, tacuit, q sup̄ per tenfis vsuris, & interese, ac allegaro metu, primę, & secundę transactionis fuisset expresse transactum, vt nominatim legitur in dicta transactione facta anno. 1534. die 14. nouēbris† ex qua transactione, ac alijs actibus subsequētis, si aliquis fuisset metus, diceretur purgatus. l. 2. C. de his que vi, metu &c. ca. fi. & l. si mulier, iuncta gloss. in verbo ratum, ff. eod. tit. & argum. l. si ff. de lib. exhiben. & ca. id q. de sponsal. Alcia pulchre conf. 5. nu. 14. Affli. d. ferte, & fere in terminis nostris, decis. 220. nu. 7. & 8. vbi adducit tex. in l. iuris gentium. S. si paciscar. ff. de pactis affirmans, dolum preteritum posse remitti in alio contractu, ex interuallo, Gramma. Deci. 66. in fi. vbi ita dicit fuisse iudicatum.

Octauo, tacuit Abduas esse mercatores celebres, solitos negotiari, vt ex actis coram iudicibus Regijs concludenter probatum fuerat, & q ipsi Abduenses consenserunt haberi rationē fructuū per eos perceptorū, iuxta petita per Dominā Miolani, dummodo haberet etiā ratio interese ipsorū, put legitur expresse in dicta tertia transactione.

Nono subtrahit q virtute dictę tertię transactionis factę anno 1534. die 14. Nouembris, dato & nō concessio, q predicti Abduę contrahentes nō exhiberent iura exhiberi promissa, in primo instrumento factō anno 1524. fuit recessum derogatū, ac renuntiatum dictę exhibitioni iurium, vt legit in dicto instrumento, in secundo capitulo incipiente; Item cōuenerunt, & trasegerunt, q pro omnibus, & singulis p̄missis hincinde petitis, ac pro quibuscunque, in quibus dictę partes inuicem rationē p̄missorum, vsque in presentem diem teneri possent, quouis modo, quauis ratione, vel causa, &c. irē in fine instrumēti, in tertia linea, in illa clausula renūtiauerunt omnibus iuribus, quibus cōtra p̄missa venire possent, vel altera earū posset: † ex quibus verbis clare patet fuisse a primis cōtractibus, quorū fuerat habita expressa mentio recessum. & saltē ope exceptionis inductā nouationem. l. pacta nouissima. C. de pactis. l. si de certa, vbi glo. & Doct. C. de transactio. Alex. late con. si. 42. col. 3. vol. 1. & cōf. 11. nu. 8. vol. 2. l. si vbi glo. fi. C. de nouat. quā dicit cōmuniter receptā Soci. cōf. 21. nu. 1. vol. 1. Aug. Bero. cōf. 205. nu. 13. & 14. vol. 3. Dec. conf. 400. circa si loquēs in transactione Affli. deci. 44. nu. 15. vbi dicit q satisfactū esse. l. si. C. de noua. si per cōiecturas apparet, q partes voluerunt facere nouationē, & si nō exprimat, q nouā dianimo cōtrahāt, & id ex verbis dicitur apparere, si in vltimo cōtractu dictum sit, exēpligratia, pro decē, quę mihi debebas vigore talis instrumēti promittis nunc viginti, ita nominatim declarat Sali. ind. l. si. nu. 3. C. de noua. quę refert, & sequitur Alex. conf. 13. nu. 14. & 15. vol. 2. post Azon. Bar. lmo. Pau. de Cast. Fulg. & Cram. per cum alio;

gatos. & conf. 2. nu. 14. vol. 4. Soci. d. conf. 21. nu. 3. Cagn. in l. singularia nu. 102. ff. si cer. per. & clari. Paris. conf. 107. nu. 27. vol. 3. Crau. conf. 168. nu. 9 quibus accedunt quę scribit Rom. conf. 22. col. 1. in. fi. & seq. ex quibus apparet istam esse communem sententiam.

Nec obstat, q de p̄missis satis dicat facta mentio cū fuerit facta relatio ad dictā tria instrumēta, & ad rescriptum regium de anno 1545. in quibus de p̄dictis oppositionibus continetur, argumēto l. ait prator. S. si iudex. ff. de re iudi. quia † vbi requiritur specifica mentio nō sufficit generalis, ita respondet Affli. d. deci. 220. nu. 16. & clarius Tom. Grammat. decis. 66. nu. 18. & 19. late lason. in l. actione, nu. 8. C. de transactioni.

Decimo, tacuit, (& in hoc capite animaduertatur) quod de anno 1534. die 17. Nouembris, p̄fatus Dominus Gulielmus de p̄stania maritus p̄fate Domine Miolani cum viuis ex Abduis recusasset ratificare p̄dictam tertiam transactionem deinde ratificasset iterum eam comprobauerit, additis quibusdam nouis pactis, & capitulis, de quibus in dicto instrumento factō sub die 17. Nouembris. 1534.

Vndecimo, narravit domina Miolani transactionem, anno 1535. 14. Nouembris fuisse factam minis, & coactione ab Illustri tunc Duce Carolo illatis, tamen ex instrumento p̄fato liquet omnia sponte, & legitime fuisse transacta, † prout & a iure p̄sumitur. l. nō est verisimile. ff. de eo quod met. cau. cum similibus.

Duodecimo, tacuit ipsam Dominam Miolani die 6. Decembris. 1534. expresse ratificasse cum iuramento duos contractus per eius maritum factos sub diebus 14. & 17. Nouēbris, 1534. quo fit, vt tam quā periura nō debuerit, nec debeat audiri, vulga 14 ta. l. si quis maior. C. de transact. nec † p̄fata absoluitio a iuramento, p̄ducta corā iudicibus Regijs, p̄dest dñę Miolani, cū de dicto vltimo instrumēto, & subsequēta ratificatione iurata, nullā fecerit mentionē, Affli. in simili casu d. decis. 220. in fi. vers. qnta, & vltima surreptio est, q nō fuit facta mentio de 15 transactione ratificata, addens q si licet contractus primus esset nullus, ratificatio tamē tollit nullitatem. l. si. C. ad Maced. l. licet. ff. de iudic.

Tertiodecimo tacuit, q ipsa dña Miolani a principio litis solū petierit restitutionē bonorū Caramaniz cū fructibus, & obtulerit se paratā imputare sumā principālē nō solutā, & q acquieuerit, ac cōfesserit exp̄sse, & tacitē sententię dñorū iudicum, eaq; exequi petierit, & pro maiori parte executioni ad ipsius dñę Miolani instatiā, missa fuerit, & p̄pterea, q dicta sententiā trāsuerit in rē iudicatam, nec satis fuit narrare, iudices ita iudicasse, & ab ea 16 appellatum fuisse, cū exp̄sse debuisset exprimere q dicta sententiā trāsū fecisset, put fecerat in rē iudicatā, vt infra demonstrabimus, ita nominatim respondet Alex. cōf. 94. nu. 2. 3. & 4. vol. 2. quę refert, & sequitur Deci. post alios per eū relatos cōf. 198. nu. 4. per totū, vbi loquitur in rescripto, & sententiā Imperatoris, plata cōtra sententiā, quę trāsuerat in rem iudicatā, quos rogo videri, quia multi accedunt ad casum nostrū, & respōdēt ad clausulā, nō obstantibus, positā in rescripto, cui etiā potest respōderi 17 q cū ex sup̄ascriptis appareat rescriptū fuisse obrepitiū, & subreptitiū, clausula p̄dicta etiā p̄sumitur subrepticia iuxta nota. in cle. 1. de p̄ben. ita 18 nominatim respōdet Deci. cōf. 142. in fine. † Quis enim eius erit iudicij qui velit cogitare Henricum regē Christianissimū & iustissimū, si p̄missa oīa sibi ex fide relata fuissent, voluisse tot cōtractus pacta, & transactiones, & ratificationes vnicō rescripto

scripto tollere certe nemo, ideo nō tenet rescriptum, nec arrestum. l. 1. & 2. & l. si legibus C. si contra ius vel vtil. publi. l. vbi Doct. C. sententia rescin. non poss. Alex. & Dec. consil. 15. p. xime adducti. Rebusi. de literis civil. artic. vni. glo. 6. nu. 12. 19 post lal. consil. 47. in fi. vol. 3. & hęc mens dignoscitur ex clausula posita in dicto rescripto, videlicet, in casum oppositionis iustitiam ministraretis, Alex. d. consil. 94. nu. 4. volu. 2.

Secunda nullitas resultat ex causa falsa expressa in ipso arresto, dū dicit, q. dñs Miolani, corā ipsa curia parlamēti petijt, pñtari male per iudices regios fuisse pcessum, & bene appellari, maxime respectu interesse, in quo fuerat cōdēnata prefata dñs Miolani, & tamen in primo memoriali tento die. 8. Iulij 1549. corā dicta curia, in causa appellationis petijt dñs Miolani, seu Elias eius procurator, pñtari partē de Abdua p nō appellante, & sententiā dñorum iudicū exequi, l. 1. & in memoriali facto sub die 11. Angusti, eiusdē anni, & in cedula incipiente, a nullo pñs gratamine &c. nominatim petijt pñtari, bene fuisse iudicatum, per dños iudices appellationū, salvo in ea parte, in qua ipsi Abduasibus reservatū fuit interesse, idē semper petijt vsq; ad assignationē factā ad cōsiliū 20 feb. 4. Nouēbris. 1546. & cū igitur appareat in dicto arresto fuisse ea expressa, quę relata ad acta legatur falsa, & erronea, cōsequēs est, vt dicamus prædictū arrestum esse nullū, ex nota. in l. 1. ff. quę sententię sine app. rescin. & per Abb. & Doct. in c. inter ceteras. & c. sicut. de re iudica. Maran. de ord. iud. in 2. par. 6. par. nu. 18. late Vanti. de nullit. senten. ex defectu process. nu. 128. 129. & 130.

21 Et huic nullitati p. xima est sequēs tertia euidēs nullitas, videlicet, q. a platū fuerit cōtra petitionē partis, de qua in prima & secūda in statuta. l. vt fūd. ff. cōmū diui. l. habebat. ff. de instito. Rui. cōf. 62. nu. 30. volu. 5. post Bald. & Phil. per cū allegatos.

Quarta nullitas ex eo resultat, q. cum sententia dñorum iudicū transitum fecisset in rē iudicatam quoad ambas partes, respectu summę principalis cum ipsa dñs Miolani tā in libello suo corā pñs primis iudicibus pducto, quā alijs cedulis, necnō rescripto regio, de anno 1545. in actis corā iudicibus pducto, semper obtulerit se paratā imputare cum fructibus loci caramanie, & dñi iudices iuxta petita iudicauerint, scilicet cōputandum esse principale cū fructibus, & a dicta sententiā in ea parte nō legatur a partibus, pñtari ab ipsa dñs Miolani appellatum, imo ei expresse cōfessisse, petēdo corā curia primo illius executionē indistincte, deinde pñtari bene per iudices primos pñnti-

22 tiatum excepto in intei esse, & quibus statibus, dato q. appellatum fuisset, cēteretur appellationi renūtiasse, & sententię acquiescisse, iuxta nota. in l. ab eo. C. quomodo & quando iud. & in l. ad solutionē. C. de re iud. in c. concertationi, circa fin. de appellat. in 6. & in e. gratum. de offic. delega. ac in c. q. ad consultationē. de re iudica. non potuit curia cōtrarium, stāte partis oppositione, pñnti-

23 re, quo fit, & vt prædictum arrestum veluti platum contra sententiam, quę trāsuiuit in rē iudicatā, sit ipso iure nullū. l. 1. ff. quę sent. sine app. l. post sententiā. C. de sent. Frā. Marc. deci. 466. per tex. in l. 1. vbi Bart. & cōmuniter Doct. C. quādo puoca. nō est necesse. glo. ordinaria in clem. si appellationē, in verbo, appellatus, de appellat. Deci. lere in terminis nostris in d. consil. 193. nu. 3. circa. fin. & nu. 4. p.

24 totū, vbi expresse dicit rescriptum, & sententiā etiā Imperatoris contra sententiā, quę trāsuiuit in rem iudicatā, non valere. l. fin. C. sentē. rescin. nō poss. & l. causas & lites. C. de trāsac. bonus tex. in c. ex

posita, de arbit. & ideo dicit hoc pcedere q. licet concedat rescriptum a Principe, & in eo dicatur, non obstatē tali sententiā, put videt in casu nō rescriptum fuisse, & nō tamē intelligitur derogatum sententię, quę trāsuiuit in rem iudicatā, & adducit Alex. ita etiā tenentē consil. 94. nu. 2. 3. & seq. vol. 2. cui addo eundē Alex. consil. 33. nu. 12. vol. 1. vbi circa fi. post. Butr. & Inno. dicit, q. sententiā, quę trāsuiuit in rem iudicatā, inducit notoriū c. si de coha 26 bi. cleric. & & sententiā lata contra notoriū est nulla c. Romana. §. 1. de sentē. ex cō. in 6. late Vātius de nul. sentē. ex defect. pcessus nu. 125. & seq. talisq; exceptio nullitatis impedit executionē sententię, ergo arrestū latū cōtra primā sententiā q. trāsuiuit in rē iudicatā, quoad summā principalē est nullū.

Nec obstat q. dñs Miolani potuerit se inuare appellatione partis, quę voluit in totū impugnaverit sententiā iudicū Regiorū. lamphiorē. C. de app. pel. q. a respondei Abduas non indistincte appellatē, sed in parte & passibus odiosis, & p cōtēns nō appellauerūt ab ea parte sententię, qua dñs Miolani fuit cōdēnata ad solutionē, seu resti. sumē principalis, cū in eo capite sententiā sit lata in fauorē

27 Abduarū, & eā acceptauerūt, quo casu, & quādo appella. in parte & passibus odiosis, nō habet locū dispositio. lamphiorē. nec appellatus, potest se inuare appellatione partis, ita dicit glo. in d. l. ampliorē. in verbo iudicatis, & expresse Fel. in c. 2. col. 2. vers. secūdo limita de motuis peti. in c. cū lo. de fide instr. nu. 20. & in c. significauerūt nu. 3. de excep. post Bart. Bal. Im. Abb. & Butriū p eos allegatos. Si dicat dñs Miolani pariter appellasse in parte & passibus ei odiosis respondet, q. quo ad summā principalē, dicta sententiā nō est in odiū ipsius d. Miolani, cū sit cōformis suę petitioni, quę semper obtulit se paratā imputare summā principalē, nā volēti nō fit iniuriā c. i. cēti de regu. iur. in 6. & dato q. diceretur in ea parte odiosa, respōdetur dñnam Miolani appellationi renūtiasse, & sententię, acquiescisse, petēdo executionem dictę sententię, & pronūtiati bene iudicatum per præfatos iudices excepto in interesse, vt proxime diximus, & propterea negari non posse dictam sententiam dominorum iudicū, quo ad summam principalem transitū fecisse in rem iudicatam.

28 Accedit etiam quia nullitas præfati arresti, resultans ex inobseruantia formę asserti Regij rescripti. c. cum dilecta, de rescriptis, &c. venerabili vbi Abb. & Doct. de officio delegati. nam mandabatur procedi vocatis Abduis, & constituto quod preces veritate niterentur, tamen nec legitime puto eos fuisse vocatos, & quatenus vocati appareant non constitit, q. preces veritate niterentur, præsertim quod persuasionebus & minis Marchionis Vasti, hæredis Marchionis Piscarię defuncti, fecerunt dictam transactionem de anno 1525. die 19. Decembris, & alia de anno 1534. 14. Nouēbris fuerit facta coactione Illustrissimi, & Excellētissimi Ducis Caroli, quę omnia erant probanda.

29 c. 2. de rescript. & obrepio in parte vitiat totum c. sedes, eod. titu. de rescriptis. & lat. Dec. consil. 198. nume. 4. circa medium, post Io. Andr. Abb. Cal. Card. & d. cōsil. 602. nu. 2. & seq. & nu. 15. & seq.

Sexta nullitas, præsupposito quod constaret de ordinationibus regij in regno Francie vigentibus resultat, quia præfatum arrestum legitur prolatum contra expressam constitutionem Regis Ludouici. 12. publicatam in Regno Fracię anno 1512. qua cautetur, quoscuq; contractus & distrahctus non posse post decennium, a die celebrati contractus, vel distrahctus, vt refert Rebusi. de rescin. cōtract. arti. vni. glo. 1. rescindi pñxu doli, fraudis, vis,

10 di, vis, metus, circumventionis, & deceptionis, ideo ¶
nullum ipso iure. l. 1. §. item cum contra. ff. quæ senten.
si appel. rescin. l. 2. C. quando prouoca nō est necel. &
c. 1. de senten. & re iudi. & ubique Doct. Guid. Pap. qst.
292. Grat. respon. 80. num. 7. lib. 2. Rebuff. de cōsuet.
num. 102.

Non obstat, quod ex prætēis ordinationib. Regijs,
nō pōt q̄s dūenire arestis nia nullitatis & p̄ietatis, sed
dūtaxat via p̄positionis erroris, supplicationis ciuilib.
& restōis i integrū, itaq; tps statuti, vt refert Rebuff.
in tract. de supplic. artic. 7. gl. 1. & 2. quia multis modis
responderi potest, primo, p̄missa posse procedere
31 agendo, secus autem excipiendo ¶ cum annalia ad
agendum, sūt perpetua in excipiendo l. pure. §. fin. ff.
de doli except. Ita in terminis statuti p̄sentis ter-
minum ad dicendum de nullitate, vt perpetuo possit
excipi de nullitate, cōsultat Soci. consil. 46. nu. 42. post
Abba. & Imo. per eum citatos, vol. 4. Rui. cōf. 62. nu.
29. vol. 5. post. Spec. Bald. Ang. Sal. & Imo. per eū ad-
32 ductos, & nu. 30. post. Bald. & Phil. Franc. dicit, talem
probationem non habere locum quando nullitas re-
sultaret ex eo quod sententia non esset conformis pe-
titioni, prout fuit in casu nostro vtr̄ approbauimus.

33 Secundo ¶ rīdetur, præfatam Regiam ordinationem,
debere intelligi, quando exceptio nullitatis, &
p̄ietatis, requireret altiorē indaginem, secus vero
quādo nullitas vel p̄ietas concernit ius partis est eu-
dens, & apparet ex lectura actorum, nihilq; extrinsecus
desiderat, Bar. i extrauag. ad reprim. in verbo sum-
marie. col. fin. verfic. quædam sūt quæ apponuntur
Paul. de Castr. post. Bal. in auth. quæ supplica. num. 3.
C. de precib. imper. offer. Abb. consil. 64. col. 3. verfic. nā
quando & c. vol. 1. dicens, quod qñ lex prohibet pro-
positionē nullitatis hoc facit, non quod vellet confir-
mare actum nullū, sed vt tollat fraudis p̄sumptio,
quæ cessat, si probatio est euidentis, vel offeritur incon-
tinenti, & clarius col. fi. verfic. tamen puto, vbi loquitur
de nullitate manifesta, idem expresse dicit Alex. consil.
91. num. 1. & seq. vol. 6. lafon. consil. 44. in prin. vol. 3.
Feli. in cōter ceteras nu. 10. & seq. de re iudic. Guid.
Pap. quæst. 50. quem refert, & sequit Boer. deci. 247.
nu. 12 late Rippa. in d. §. p̄denatum, num. 16. & seq. &
ibi Zaf. col. 1. Rui. consil. 196. nu. 13. vol. 1. & p̄f. 29.
nu. 2. vol. 5. jvbi post. Bar. Bal. Cuma. Alex. Filipp. Frā.
& Moder. per eū citatos, concludit, quod statutum ge-
nerale tollens nullitatem, & restringens facultatē di-
cendi de nullitate nō comprehendit nullitatē de qua
euidenter apparet in actis, ita tenet doct̄issimus con-
ciliis noster, & Senator Marchionalis M. Anro. Nar.
consil. 172. num. 3. & seq. post. plures per eum citatos,
Afflic. deci. 283. nu. 1. & 2. Grat. d. consil. 80. nu. 8. & 9.
lib. 2. [Neuiz. consil. 41. nu. 44. & late And. Poma in ad-
dit. ad Bar. in l. 1. in prin. nu. 8. ff. de nou. oper. nunciat.
His accedunt quæ scribit Balb. de p̄sc. in 32. qst. 12.
quæst. princ. §. par. 4. par. prin. vbi notat in post. alios p̄
eum citatos dicit qd̄ & si regulariter iuri dicendi sen-
tentiam nullā p̄scribat spacio 30. annorū attamen
qñ nullitas est euidentis ex actis potest p̄petuo p̄poni
vt sentit Rebuff. de literis ciuilib. gl. 3. vbi post. Doct̄o.
supra scriptos & alios p̄ eum allegatos dicit, idem p̄-
cedere qñ constaret de euidentis iniquitate, & huic de-
34 clarationi deseruit cōs conclusio, quæ habet quod ¶
notoria nullitas, quæ resultat ex actis impedit execu-
tionem trium finiarum p̄formium, de qua late p̄ Por-
tium in suis cōmū. cōclusi. lib. 4. c. 25. col. 2. verfic. p̄riū
quod imo. & col. seq. post. innumeros Doct̄. per eum
citatos & consil. 209. nu. 10. & plurib. seq. ex quib. om-
nibus euidenter dignoscitur, iustas fuisse causas cōces-
sionis reuisionis dicti arresti, quibus stantibus, Rex ipse
veluti iustissimus similiter fuisse rescripturus ex no-

tatis per Boer. d. decis. 242. nu. 12. vsque in fi.

Præterea, dicitur Abdus obtinuisse reuisionem
præfati arresti intra tempus a præfatis Regijs ordi-
35 nationibus statutum ¶ cum tempus prædictum non
currat, nisi a die notitiæ habitæ, exemplo appellatio-
nis vt concludit Rebuff. de supplic. glo. 35. & adducit
text. in c. concertationi, iuncta glo. in verbo sciuerit
36 de appe. in 6. ¶ & talis scientia debet esse per intima-
tionem instrumenti sententiæ, vt concludit laf. consil.
159. vol. 2. post. Specul. Archi. Anchar. & alios per eū
allegatos, & in l. 1. num. 3. ff. de eo per quem factum
erit, Feli. in c. quod ad consultationem, num. 22. de re
iud. Deci. consil. 34. nu. 3. Natta consil. 162. num. 33. cō-
ciuentes, hoc etiam procedere, si pars fuisset perso-
naliter citata, ad audiendam snām, & fuisset contumax.
Sed ex gestis productis coram Senatu, non vi-
deo legitime intimatum instrumentum præfatis
arrestis ipsi Abdus nisi die 20. Decembris 1561. quæ die
Abdus legitimæ comparentibus fuit facta productio
arresti arresti, ergo nisi a p̄fato discurrit dictus annus.

Et si dicatur productionem arresti fuisse factā die
6. Ianuarij 1561. in primo memoriali. respondetur eam
productionem fuisse factam parte absente, ideo non
esse legitimam. Nec nocet Abdus processum Medio-
lani factus, quia in eo non legitur fuisse intimatum in-
strumentum arresti, item si videantur omnia illa ge-
sta, & alia in eorum executionem coram curia Tau-
rini facta, sunt nulla, ex pluribus capitibus præfatis
37 ¶ quia oēs actus sunt circūducti. tenti alijs dieb. quam
assignatis. aut qui aliter, vbi Bar. & doct̄. ff. qd̄ ui aut
clam, late Feli. c. r. n. 2. de iud. post. Bar. Burr. Io. An-
dr. & Ab. p̄ eū citatos, quo fit, vt dicant facti parte non
vocata, & sic nulliter, & p̄petua literæ concessæ Abdus
p̄ Serenissimū Ducem die 16. Aprilis 1561. cū clausu-
la ex certa scientia, & plenitudine potestatis, quibus
committitur D. delegatis causa reuisionis, fuerunt in-
tra annum a die intimationis arresti, etiam si a dicta
die 6. Ianuarij incipiamus annum.

Nec obstat, quod prætextu dictæ delegationis nihil
actum fuit, quia respondetur id fuisse culpa, & facto
dominæ Miolani, cuius factum non debet Abdus no-
cere ex regula, alteri per alterum non debere cōditio-
nem iniquam inferri. Nam in suis p̄cibus porrectis
die 10. Iunij 1561. petijt domina Miolani causam re-
uisionis commissam delegatis, committi Senatui ita
tamen, quod antequam procederet ad merita alicuius
reuisionis in primis cognoscat, an pars, attentis ca-
pitulis pacis, & ordinationibus Regijs, veniat audien-
da, & rescripto Ducali fuit commissum Senatui, vt su-
per supplicatis prouideret, & interea inhibuit dele-
gatis superfederi, quæ superfessione stante, & dum liti-
gatum fuit coram Senatu non dicitur currisse tem-
pus prædictis Abdus, argumento notatorum p̄ Bart.
in l. 2. §. non solum. ff. ad senatusc. Tert. & Alex. consil.
71. num. 4. vol. 5.

Quid autem esset commissum Senatui virtute di-
cti rescripti, puto id esse, vt scilicet cognosceret, an
stantibus capitulis pacis, & ordinationibus regijs ef-
fer locus reuisioni petite, quod & factum legitur vs-
que in diem 6. Martij 1562. intra quod tempus Do-
mina Miolani contendit, non esse locum reuisioni,
attēntis capitulis, & ordinationibus regijs veluti tem-
pus petendæ reuisionis esset lapsū, & forma in reui-
sione petenda non fuerit secundum ordinationes re-
gias obseruata, arrestumq; exequi debere. Contra
vero dicentibus, & excipientibus Abdus Arrestum
non debere exequi, stantibus euidentissimis, & noto-
ris nullitatibus, iniquitatibus, & exceptionibus, de
quibus supra, & propterea esse locum reuisioni, &
reformationi prædicti arresti.

Y Nar.

Senatus Pedemont.

Narratur enim in precibus dicti rescripti, qđ dum ageretur causa coram Senatu inter Dominam Miolani & Dominos fratres Abdus, in qua ipsa Domina Miolani petebat executionem dicti arresti, adiuerunt Abdus. S. A. L. T. vt reuideretur prafatum arrestum, & causa reuisionis commissa fuit dominis delegatis, & qđ contra rescriptum prafatum, Domina Miolani obtinuit aliud per copiam annexum, quo committitur Senatui, vt in eo continetur, & qđ dum coram Senatu tractaretur executio arresti; proposuerunt ipsi Abdus nullitatem, & causas quare non deberet exequi, & quia in causis executionis nullitatis, & reuisionis, coram Senatu poterat proferri sententia, cognoscat super dictis executione, nullitate, & reuisione, in quibus praeibus Princeps rescribit Senatui, coram quo causa de qua supplicatur pendebat, vt in ipsa causa procederet, & si vno caulorum requisita fieri deberet, & in ipsis causis coniunctim iudicandum esset, ita faceret, prout pro iustitia faciendum eidem videbatur, ex quibus verbis certe inficiari non possumus causas executionis nullitatum, & reuisionis esse commissas.

Nam & si antea coram Senatu penderet causa executionis arresti. Item & an esset locus reuisioni, statibus capitulis pacis, & ordinationibus regijs, & in ipso processu propositae forent exceptiones nullitatis, & aliae aduersus dictum arrestum possetque dici vsque in eam diem esse commissam causam reuisionis, attamen cum nullitates, & iniquitates propositae aduersus arresta sint preparatoriae ad causam reuisionis consentaneum fuit, vt Senatus qui fuit iudex causae preparantis, esset iudex causae preparatae l. ordinarij, & ibi glo. C. de rei vendi. Ideo nimirum si Princeps etiam mandauit Senatui, vt si causae praedictae essent vnendae, & coniunctim iudicandum, ea faceret, id est causas vniret, & eas coniunctim iudicaret, prout eidem Senatui facientium pro iustitia videbatur, quae
33 vt verba important facultatem decidendi, vt late concludit Feli. in c. 1. col. 16 de constitutionibus, & qđ seruetur ordo iuris, vt late probauimus deci. 1. num. 34. versic. & quid si dictum sit, iustitiam facias. igitur Senatus potuit ordinare, & interloqui, prout interloquutus est sub die 13. Martij 1562. quae ordinatio dicitur iuri consona, cum mandauerit arrestum iuxta capitula pacis esse exequendum, & rescriptum Regium datum anno 1549. in arresto designatum per Dominam Miolani esse exhibendum, vt cognoscatur super exceptionibus Abdus, assignando ipsos Abdus ad exhibendum eorum iura, & prosequendum in dicta causa ad primam iudicam post Pascha. ex cuius ordinationis mente, & verbis, manifeste dignoscitur, praedictam ordinationem virtualiter comprehendere, ac si dictum fuisset, audiendos esse Abdus, locumque esse reuisioni, cum cognoscere super exceptionibus oppositis aduersus arrestum, seu sententiam nihil aliud sit, quam arrestum posse reuideri seu super eius iuribus cognosci. frustra enim mandatum fuisset esse cognoscendum super exceptionibus Abdus, nisi esset locus reuisioni arresti, vt superfluo fuissent Abdus assignati ad exhibendum iura, & Domina Miolani praedictum rescriptum, nisi super illis cognosceretur, quo fit, vt perinde sit, ac si nominatim dictum fuisset, locum esse reuisioni, cum par sit virtus taciti & expressi, vulga. l. cum quid. ff. si cert. petat. facit regula. l. illud. ff. de acquir. hae. his stipulatur doctrina
39 Barr. in l. a procedente C. de dila. vbi iudex procedendo ad vltiora vt super exceptionibus ac alijs emergentibus seu incidentibus, prouinciat quae refert, & sequit Feli. in c. suborta nu. 4. de re iud. Rip. in d. §. ad datum nu. 25. post Ang. Inn. Dec. & Feli. per cum allegatos,

quorum dicta praesertim loci habent attenta sua diffinitiva inde sequuta, quae praesupponit prouinciationem super exceptionibus incidentibus. & emergentibus. praemissis, vt ibi per eos. & haec maxime procedunt, cum dicta interlocutoria transiit fecerit in rem iudicata, tam tacite per lapsum decendij, & appellationis non interpōitae, quam expresse ex eo, quod die 17. Aprilis 1562. praefignata, Elias procurator domine Miolani accusauit contumaciam partis non exhibentis iura, & non parentis ordinationi Senatoriae infertit eam compelli, offerendo se paratam sui parte parere dictae
40 ordinationi, & idem repetit die 11. Maij; qua die exhibuit dictas literas Regias, hinc fit, vt factum d. Elias procurator nocuerit ipsi dominae Miolani. l. 1. §. si procurator, vbi Barr. si quis iudici non obtemperet. & in l. certum. §. sed an ipsos. ff. de confessis. Abb. & Fel. late in c. 1. vt hinc non contineatur regulare est, actus procuratorum factos in modum contentiose iurisdictionis nocere domino, & ex hoc solo fundamento, quod partes contulerint in Senatum, cuius iurisdictionis est prorogabilis, etiam circumscripto praefato rescripto delegatorio, dato quod essent extra omnia tempora iuris communis, & ordinationum Regiarum, potuit Senatus super exceptionibus Abdus cognoscere; ergo multo magis stante praefato Ducali rescripto. Et ex his etiam tolluntur, quae aliquando opposita fuerant, scilicet non fuisse ab Abdus supplicatibus factum inuentarium actorum in curia agitatorum, prout ex forma assertarum constitutionum Regiarum necesse est requirebat. cui obiecti omni potest etiam rñderi negando confessionem praedicti inuentarij esse nec statiam, cum non legatur posita inter requisita ad obtinendam supplicationem, descripta, per Rebuff. de suppli. arti. primo glo. 20. & seq. vbi ponunt septem requirita, inter quae non legitur huiusmodi de inuenta rñe, Quinimo idē Rebuff. de suppli. q. 10. in praefatio num. 72. dicit, supplicante non debere acta ab actuario curiae repetere, sed id spectare ad victorem, si velit, Respondere etiam potest Abdus nunc supplicantes, veluti extraneos, & ignaros praedictarum ordinationum Regiarum esse excusandos ab illa scrupulosa formalitate praedictarum ordinationum Regiarum d. c. 22. de constit. & c. 1. de consti. lib. 6. & vbiq. gl. & Doct. Innoc. in rub. de consue. num. 5. & 6.

Item & ab ipsis solemnitatibus fuisse recessum, ex quo partes colueuerunt praenarrate ordinationi.

Nō obstat qđ si, finiam Senatoria videri iniqua ex eo, qđ in actis constat Abdus nūc comparētes habere duntaxat ius pro eorū portionibus hereditarijs, vt in dicta ordinatione plata dicta die 13. Martij apparet, & tñ finia dicta legit indistincte plata. quia & si finia Senatoria fuerit simpliciter prolata, tñ cū ad acta necessario referri debeat, & ad personas legitime coparentes d. l. vt fundus, cū similib. ff. cōi diuidendo. ea fuit mens Senatus, vt ad eam portionem, pro qua Abdus legitime comparebant se referret finia, & ita cū fuisset Senatus, si domina Miolani prosequuta fuisset appellationem introductam ab excessu commissarij.

Quapropter cōcludo rescripta Ducalia ista esse, finiam Senatoria fuisse nre prolata, capitulis pacis, & ordinationibus non fuisse praesentum, praesertim, cū de dictis ordinationibus istis nō constet, nec fuerint in hac patria publicatae, ignorantesq; non afficiant.

S V M M A R I V M.

- 1 Transigi potest super dolo, metu, & rursus praeteritis, & citata illorum potest induci remissio.
- 2 Pactum de non computandis fructibus in sortem licitum dicitur, quando usura, seu interesse licite debetur.

- 3 *Filia acceptanti legitimam in quantitate licite debetur
usura, sicut debetur fructus legitimus in pradijs con-
suetis.*
5 *Usura seu interesse lucris cessantis debetur in solito negotia-
ris & mercari.*

DECISIO CXLIII.

Dolus, metus, & usura, de preterito remitti possunt, nec non pa-
ctum de non imputandis fructibus in sortem, ubi usura, seu
interesse legitime debetur, fieri potest.

SUPER EST videre, an recte censuerit
Senatus, & constanter teneo iuste iudi-
casse, nam quod attinet ad contractus fa-
ctos ab anno 1524. usque in annum 1534.
excludi sine, dato & non concessio, quod in dictis con-
tractibus interuenisset aliquis dolus Abduensium,
conuentioq; de fructibus percipiendis fuisset facta in
fraudem viuarum, nec exhibuisset iura in primo co-
tractu exhiberi promissa, clare tamen pater contra-
hentes ipsos; ex contractu seu transactioe facta de
anno 1534. a precedentibus contractibus recessisse,
ut supra [precedenti decis.] nu. 10. & seq. late pbaui-
mus, & super assertis metu dolo & usuris preteritis,
transgressis, quo fit, ut preteritis allegatis doli, metus,
fraudis, alijsq; preteritis [circumventionibus] non de-
buerit audiri domina Molani Lfratris l. causas. l. non
minoris l. si de certa C. de transact. cum similibus,
† potuit enim transigi super metu, dolo, & usuris pre-
teritis l. si vnus §. illud, iuncta glo. in verbo agat, ff. de
pactis Deci. in l. contractus nu. 40. & sequ. ff. de reg.
iur. l. actione l. cum donationis C. de transact. l. pri-
ma in fin. C. de plus peti. l. in summa ff. de condit. in-
debi. & vbiq; docto. Afflict. d. decis. 220. nu. 7. post
Bart. in l. Pomponius col. 5. vers. venio ad vericu-
lum, sed super ff. de nego. gest. quos refert, & sequi-
tur Paris. cumulate, conf. 49 nu. 44. & seq. post alio-
s plures per eum citatos, volu. 1. quibus addo tex.
expressum, qui citari non solet, in d. l. si vnus §. pacta
in illis verbis, sed post admissa hac, pascifici possumus
ff. de pactis Hier. gabr. conf. 1. 3. n. 16. post alios
per eum citatos quare quidem remissio doli, & fraudis
preterita, tacite etiam inducitur ex lapsu quin-
quennij post perfectam aetatem ipsius Domini Mio-
lani, l. si C. si maior factus al. rat. hab. Paris. late d.
conf. 49. nu. 49. & seq. vol. 1. Rodul. in tract. de usu.
quast. 8. faciunt quare scribit Alex. in l. creditori circa
fin. C. de pactis, quod qui promittit non petere id,
quod putabat sibi deberi, donare videtur.

Quod uero spectat ad fructus perceptos post an-
num 1534. & in virtute prelate vltima transactionis
omissa quaestione, an usure future possint remitti, &
donari, argumento notarum in c. quemadmodum,
de iureiur. & per las. in vltibus feud. num. 29. cum ex
actis clare constet Abduas, tam contrahentes, quam
eorum heredes, ab anno 1524. usque in diem prola-
ti arefidi, de quo in actis, fuisse respectiue mercatores
celebres solitos mercari, & magna negotia tractare,
2 & ex pecunijs suis lucrari, defendi iure potest, & liciti
fuisse pactum inter contrahentes factum, quod ipsi
Abduas perciperent fructus Caramanie loco inter-
esse, & eos non computandos in sortem, ita nomina
tim dicit glo. in l. 1. C. de distrac. pignor. quare citat
text. satis urgentem, in l. si ea lege C. de usuris, cui non
obstat text. in l. 1. & 2. C. de pign. acti. & in c. coque-
stus, de usuris, cum similibus, quia dicta iura proce-
dunt, quando essemus in casu, in quo usure essent il-
licite & reprobate a iure canonico, secus uero in casu,
in quo usure, seu interesse deberetur etiam iure cano-
nico, quia tunc tenet pactum de lucrandis fructibus,
& non computandis in sortem, sed loco usure, seu
interesse legiimi, prout in casu nostro. l. co §. illos C.
de usu. ita sentit Panor. in d. c. coquestus n. 6. post gl.

Nam, cum iure praesertim canonico permittente, pos-
sunt mercatores licite capere pro usuris, seu interesse,
esse pro singulo centenario d. §. illos, cum alijs
proxime allegandis, nihil obstat, quin loco dicti in-
teresse, possint fructus percipere, & sic dicitur extin-
guere usuras, seu interesse, non autem sorte, ut sentit
Bal. in l. 1. circa finem C. de distrac. pig. & sicut inter-
esse non computaretur in sortem, ita nec fructus sunt
computandi, praesertim cum sint incerti, & hec opinio
comprobat, ex adductis per Alex. conf. 69. col. fi.

- 3 ver. accedit ad confirmationem volu. primo, ubi filia
acceptanti legitimam in quantitate, debetur usure, seu
interesse loco fructuum, qui filia deberetur, si legitimam
habuisset in pradijs, & Alex. necnon alios supracita-
tos, referunt & sequuntur Moder. Paris. conf. 41. n. 6.
7. 12. & seq. ponens conclusionem, quod quandoque
sunt licite usurae de iure canonico, ualid est pactum
de fructibus non computandis in sortem [quam
opinionem sequuntur est Franciscus Baldinus in tract.
de pigno. c. 16.] quod autem usure, seu interesse de-
beatur mercatoribus solitis negotiari & lucrari, etiam
ratione lucris cessantis a die morte, prout in casu no-
stro, ex dictis testibus, & alijs iuribus in actis productis
liquido probatum dignoscitur, receptissima Docto-
rum sententia est, omni iure, tam canonico, quam civili mu-
nita, & tex. sunt clari, in l. eos §. illos C. de usuris & in
l. 3. §. fina. in fi. ff. de eo, quod certo loco, ubi glo. pen.
& fin. Bar. nu. 2. Al. b. vers. si autem queritur, Bald. in fi.
Pan. de Cast. & las. in fi. Doctores communiter in l.
2. C. de sentent. que pro eo, qd inter profer. ubi Curt.
Iun. n. 39. dicit, istam esse communem opinionem, &
ab ea non esse recedendum in iudicando & consulendo,
post Cin. Bal. Sali. & alios, in auct. ad hanc C. de usu.
Abb. in d. coquestus, n. 6. de usu. Alex. late cof. 221.
n. 1. & 7. vol. 2. Areti. cof. 9. vers. sed venio ad tertium,
ubi dicit hoc esse expeditum de iure civili & canonico,
& esse communem opinionem Soci. conf. 156. n. 6. &
seq. Deci. late pf. 111. col. 3. vers. nam de interesse lucris
cessantis ratio habetur, post Inn. Cin. Anch. Bal. Io.
And. Abba. Io. de Ana. Host. Pau. de Castr. Alex. Lu-
do. de Rodul. per eum citatos, idem tenet in c. cum ue-
nerabilis, col. 5. & 6. vbi etiam Feli. nu. 7. & seq. Paris.
n. 32. & seq. de excepti. Craue. conf. 189. nu. 7. versic.
secundus casus, Purpur. in l. rogasti §. si tibi, nu. 39. &
seq. ff. si cer. pet. Rube. cof. 65. Soc. cof. 156. n. 9. vbi di-
cit, istam esse communem conclusionem [D. Rolla valle
conf. 35. nu. 4. & ij] quod etiam attestatur D. lo Bapti-
sta Plonus in repet. l. si quando n. 469. C. unde ui & ne
in cumulandis authoribus idem sententibus membra
nas occupem, innumeros citat cocius meus Neuiz.
conf. 77. col. pe. & vbi requiratur, Moderni Paris. in
tract. de usur. n. 28. & duobus seq. vbi n. 3. d. cut. in iu-
stis negotiationibus lucris cessans vicinij esse dano
emergens, quia lucro, qd etiam testatur n. 125. Dida. Va-
ria resolut. lib. 3. c. 4. n. 1. & 2. vbi in versiculo, quibus
accedit usuras, dicit, huiusmodi usuras, quare licite ca-
pi possunt, dici recompensatorias ex quibus omnibus
patet esse veram & receptissimam in iure conclusio-
nem, a qua in iudicando non est recedendum, ideo
bene processisse & iudicasse Senatorem.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia ea lingua scribenda, quae communis est & intelli-
bilis est in loco, in quo profertur.
- 2 Contractus alienationis rei litigiosa & in potentiorum est
nullus, nec iuramento firmatur & nu. 13. vbi de intelle-
ctui. un. C. de contract. iudicium & aliorum iuratum.
- 3 Reus in exceptione dicitur actor.
- 4 Constitutum mobilis operatur si constitutus tempore constitu-
ti non possidebat, & idem, si alieno nomine possidebat.
- 5 Constitutum generale adiectum hypothecae generali euacua-
tur, & extinguitur subiecta hypotheca.

Y 2 6 Remi-

- 6 Remittentibus iura sua non datur regressus.
- 7 Litigiosi utrum non contrahitur, si agatur hypothecaria aut personali ad pretium. Idem si venditio fiat a tertio nu. eod.
- 8 Utrum litigiosi non inducitur per litem nullam cum falso procuratore institutum.
- 9 Utrum litigiosi cessat lite finita per sententiam, aut per renunciationem, & propterea alienatio facta tenet.
- 10 Litigiosa res non dicitur, de cuius possessio contenditur.
- 11 Condizione l. fin. c. de litigio, agere non potest, qui doli particeps est in alienando rem litigiosam.
- 12 Titulus. C. ne liceat potentio, quando locum habeat. Alienatio, siue cessio facta in potentiorum quando dicatur, & de intellectu tit. C. ne liceat poten. nu. eod.
- 13 Officialis quod prohibeatur contrahere, & negotiari in provincia, de quo officiali intelligatur.
- 14 Officialis perpetuus dicitur ad beneplacitum Principis constitutus nu. eo.
- 15 Officialis in provincia contrahere potest cum non sibi subdito. Idem si palam, & bona fide contrahat nu. eod.
- 16 Actor suam actionem probare tenetur antequam reus suas exceptiones.
- 17 Reus exceptionem proponere intelligitur sub conditione, si actor suam intentionem probauerit. Reus si assumpsit onus probandi exceptiones, & non probet non videtur renuntiare iuri absolutionis, quod fieri solet a reo non probante, nu. eo.
- 18 Clausula citra onus &c. non restringendo &c. plus & minus, salvo iure &c. quid operentur.

DECISIO CXLIII.

De contractu alienationis rei litigiosae in potentiorum an & quando valeat, & de intellectu tit. C. ne liceat. poten. & de contractu iudicium. & de iure litigiosi in casibus quibus contrahatur & in quibus non. At in quibus casibus officialibus contrahere possit, & contractus teneat.

EX actis causa appellationis vertentis coram Senatu inter D. Senatorem Dragum, conveniunt, & appellantes, ac Petrum Lombraium actorem, & appellatum: in controversia fuit an bene, vel male per primos iudices iudicium fuerit, quatenus dixerunt, quod nullo habito respectu ad proposita partium, antequam ad diffinitivam procederent, ordinabatur D. Dragum conveniunt teneri suis sumptibus, vocato Lobraio, infra tres menses quos eidem pro peremptorio termino pregebant, praeterea in d. ordinatione probare, quia probatione facta ac visa, providebit partibus prout iuris alioquin, probatione intra praefatos tres menses non facta, & in manibus primi Secretarii non delata crit, sicut est ex nunc put ex tunc dictus actor remissus, & restitutus in suis iuribus & in possessione bonorum, de quibus agitur, ab eo venditorum, cum fructibus perceptis, & percipiendis per dictum conventum & in ea qualitate, prout d. Lombraius erat ante dictos contractus cum praefato D. Drago in ius illi non obstantibus, & latus, ut in eadem sententia continetur.

Et omnia ista questione, an d. ordinario, & sententia subsistat, itaque facta lingua Gallica per formam decretorum Ducalium, sub titulo, de le demande, & supplicatione, in qua decreta iuri communi sunt conformia iuxta l. de creta. ff. de re iud. cum alijs cumulatim per Vantum, de nullitate sententiae de fec. p. cess. nu. 72. & per Rebuff. in suis commentis in trac. vt res p. tract. testam. et. sententiae, & alij oes actus Gallicis propriis verbis, eo maxime, quod oia acta iudicialia sunt scripta lingua Italica iuxta quod rursus decretorum forma, de c. f. d. sententia duo praevidere capitula quorum primum sententia continet interlocutoria finis diffinitiva, & haec incipit in versis, alioquin.

Quod attinet ad primum caput, videbat prima fron-

te defendi posse, ordinationem primorum iudicum esse validam, cum proponat actorem ipsum fundam habere intentionem ex instrumentis, & alijs iuribus eius nomine productis; quibus non obstat videntur dictum cum D. Drago convento initum, tanquam de re litigiosa factum fuerint, & consequens nulli sint, & invalidi, quia tempore dictorum dictum inter Ioanninam de Ferrarijs prima venditorem & Lobraium, nec non inter quendam Franciscum Oliveriam assertum procuratorem Ioannis Bergierae, & cuiusdam Ursulae, ac dictum Petrum Lombraium lites existisse, per ponant, quibus stantibus, deest non potuisse D. Dragum, citra utrumque litigiosum emere dicta bona, toto titulo ff. C. & auth. de litigiosis. licet quia facerentur dictum factum in viri Senatoria dignitate decoratum, & sic potentiorum ratione magistratus per titulum C. de contrahendi l. unica & C. ne liceat poten. vbi gl. & l. fi. C. de litigio. l. fi. C. de rescin. vendit. non licet ff. de contrahen. empt. l. auferet. quod si a praeside ff. de iur. fisci cum similibus in glossis cumulatim, qui dictum tanquam contra leges factum non firmant iuramentum, Bar. in l. si quis pro eo, nu. 10. circa finem ff. de fideiuss. quod refert, & sequitur. Dec. in l. principalibus nu. 4. versis. amplius ff. de verb. obli. quia actoris intentione probata, & quod fuit.

reum admitti ad probandum suas exceptiones, tunc cum in eis actor dicat l. i. ff. de excep. vbi Pau. de Cast. l. i. C. de pbat. l. quinquaginta ff. eo. tit. praesertim hoc requirente ipso D. Drago, qui propterea videtur non posse coqueri de ipsa pronuntiatione, cum in eo capite admissio capitulorum ipsius D. Conventum fauore praenat. In primum vero nomine ipsius D. Conventum excipit. ipsum fuisse ex praedicta ordinatione gravatum, ad quod monstrandum in primis negatur esse probatum actoris intentionem respectu alicuius iuris penitiorum aut possessorij, quod in bonis, de quibus agitur eidem competere possit, & quatenus ius aliquod ipsi actori coepisset, illud eis ex dictis dictis cum D. Drago factis remanere dicit, idque demonstrari, arguendo ad sufficientiam partium enumerationem l. patre p. ioso ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Nam triplici ex capite, scilicet ius in praedictis bonis habere proposuit Lombraius. Primo ex praeterea donatione causa mortis, eidem Lobraio a d. Petro Servant, ut assertum sit facta, & huius capitis praetextu, nihil in actis productum aut probatum legitur, ex quo dici possit, legitime de dicta donatione constare, cum assertum esset super ea, anno 1562. examinari a Lombraio productum, nemine, cuius interesse possit vocari, & sic nulliter, testimonium praebuerint c. 2. de testi. c. imprimis 11 q. 1. & l. iudices, vbi Bal. Ang. Sal. & Pau. de Cast. C. de fide instrum. cum similibus, & propterea, nullum ius ex allegata donatione, Lombraium in dictis bonis habere constat.

Secundo, proponit Lombraius sibi in eisdem bonis ius competere, virtute generalis hypothecae, omnium bonorum praesentium, & futurorum praedicti Petri Servant, pro summa scutorum 188. eidem Lombraio debitorum, constitutumque generalis, factum post venditionem pignorum, eidem Petro Servant iugalibus de Ferrarijs per se etiam; ex hoc capite, nulla in ipsis bonis possessio efficax eidem Lombraio acquisita dici potest, cum ipse Servant eadem bona specialiter, & expresse prius hypothecasset iugalibus de Ferrarijs redemptoribus, per summa scutorum 900. restantium ex pretio primae venditionis, eaq. nominatim dictus Petrus Servant constituerit se tenere, & possidere nomine dictorum iugalium, quae pacta fieri potuerunt, arg. not. per Dec. col. 442. nu. 1.

nu. i. quo fit, vt ex illo speciali constitutio nomine dictorum iugalium facto, tollatur effectus constituti generalis postea nomine prefati Lombrai facti, quia aut dicere volumus Petrum Seruant tempore dictae hypothecae, & constituti generalis, non possidere dictam villam, seu grangiam, prout ipse Lombraius in precibus porrectis Proregi anno 1562, die 10. Aprilis in actis productis facetur, & tunc ipsum constitutum nihil operatur l. cōtractus, vbi Deci. nu. 14. ff. de regul. iur. post Bal. Ang. Alex. & Soc. per eum allegatos quem ibi sequitur Cagnol. cū infinitis cōcordantibus, quos more suo, cōgerit Tiraq. de iure constituti, par. 3. limita. i. qbus addo Neuiza. conf. 79. nu. 16. Aut vero dicere volumus Petrum Seruant, tempore prefati constituti generalis, ipsa bona possidere, & hoc casu dicit, quod non suo nomine possidebat sed nomine iugalium de Ferrerij venditorum, quorum nomine expresse constituerat se praedicta bona possidere, donec eisdem pretij residuum soluisset, quo constituto nomine dictorum iugalium stante, non potuit Petrus Seruant, postea p̄lituere se eadem bona nomine Lombrai possidere, cum ipse non possideret, sed in gaules de Ferrerij quorum nomine antea constituerat se possidere l. 3. §. ex contratio, & l. q meo in princ. ff. de acqu. poss. vbi Bart. & alij doct. l. si. C. eod. tit. Accedat & q praedictum constitutum generale, est adiectum hypothecae generalis, quae cū fuerit sublata, solutione dictorum 188. scuto rū, ipsum quoque constitutum sublatum dici necesse est, secundum Bar. in l. si debitor. ff. de praecario & in l. si rem alienam. ff. de pignora. actio. Aret. in l. qui pignoris in fin. ff. de acqu. poss. Rui. conf. 173. nu. 19. vol. 1. Tiraq. de iure constituti par. 3. limita. 29. & in tracta. cessan. causa, par. 1. nu. 54. Neq; aduersantur q diximus supra, decisio. 35. nu. 5. & seq. quia ibi constitutum est adiectum hypothecae in contractu puro appositae, hic vero in contractu conditionali q patet ex ditione, donec, quae est conditionalis, vt per Bar. in l. 1. nu. 15. ff. de cōdit. & demo. quo casu ipsum quoque constitutum conditionale est, vt per Tira. in trac. de iur. constituti par. 2. amplia. 15. nu. 3. post Alex. Deci. Gra & Gozad per eū relatos, imo vt idem Tiraq. dicit ibi nu. 4. tale constitutum appositum contractui conditionali, interim pendere conditione nullum est, & inefficax, q in dubio locum habet, altera actua i tra ditione possessionis dictorum bonorum D. Drago facta, quia stante, enā data citra veri praedictum nullitate dictorum contractuum amittit Lombraius suā possessionem, & ea domino conuenio est quae sita l. 1. §. si vir d. l. q meo in principio & §. 1. ff. de acquir. poss. ff. & vbi que doctores, & multo magis a possessione, quae ipsi Lombraio virtute constituti generalis competebar, suo facto cecidit Lombraius, ex quo mandatum speciale, a dicto Petro Seruant tenendi, & possidendi, possessionemque continuandi, ac colendi dictam Grangiam, & praedia nomine eiusdem seruāt constitutis, suscepit, argument. l. si quis conduxit, in principio & l. interdum §. fina. & l. si aliquā rem. ff. de acquir. possessio, & sic ex hoc quoque secundum capite, virtute dictae hypothecae, constituitur generalis conditionalis nullum in ipsis bonis ius Lombraio spectare potest.

Tertio, praetendit ius habere Lombraius in dictis bonis virtute dicti mandati eidem a Petro Seruant anno 1561. die 5. Decēbris facti, & ex hoc capite clarum est nullū etiam ius in dictis bonis tam respectu possessorij, fuisse Lombraio acquisitū generaliter ff. de acqu. poss. quam petitorij, cum sola actio personalis compereret, verum eius potestatem morte mandantis extinctam fuisse linter causas, in principio ff. manda. cum similibus hinc fit, vt ex praedictis appareat, aut saltem dubium sit, an actoris intentio fuerit iu-

stificata. Et dato citra veri praedicti, q ex omnib. praedictis capitibus, vel ipsum aliquo ius aliquod in praedictis bonis prefato Lombraio spectaret, illud renunciauit, & remisit D. Drago constātib. instrumentis in actis productis, quae ipse Lombraius cū geminato iuramento obseruare promisit, ideo ad ea regressum non habet l. quæritur §. si venditor ff. de Aeditio edict. cum alijs a Tiraquello cumularis in tracta. de retract. §. 1. glo. 9. nu. 119. & sequen. gl. si. in c. cum venissent de testi.

Nec obstat, q dicitur, praedictos contractus esse nullos veluti de re litigiosa, & in potentiorē Senatotia dignitate decoratum, factos, iuribus supra allegatis: quia negatur litem aliquam inter Ioanninā Ferrerij venditricem, & Lombraij fuisse de dominio dictorum bonorum. Nam nomine ipsius Ferrerij, binæ preces tantum Proregi porrectae leguntur, in quarum primis, exhibitis die 20. Martij 1562 narrat se creditricem ratione restae pretij dictae Grangiae, & eam ipsius residui praetextu esse eidem venditrici specialiter hypothecatam, requirens constituto, q prefatus Lombraius esset heredes dictae Seruant emptoris declarari, Lombraij non debere, se immiscere in dicta Capšina in praedictum iurij ipsius supplicatis, & ord. nari ipsi esse satisfaciendū ad formam instrumenti, quibus attentis clare patet bona praedicta non esse affecta uitio litigiosi & cū non p̄tenderetur de dominio, sed de hypotheca, & actione personali, non ad rem, sed ad pretij, iuxta formam instrumenti §. ab hoc autē, in auth. de litigio. vbi late Ang. Bar. in l. 2. C. de litigio. & in l. 1. §. si inter nu. 2. ff. eo. tit. quem sequitur, dicit eū non citet, Roma. conf. 270. col. 1. vers. secundo videndū est, post Bal. & Inno. per eum allegatos, dicēs esse casum in l. quamquā §. Iulianus ff. de aqua pluuiā arcēda, idē tenet Ang. in l. diuis col. 2. vers. vltimo cōclude, de petition. hzreditat. Abbas in conf. 110. in causa hospitalis, col. pen. vers. restat examinare lib. 2. & dicit Bal. in p̄li. 332. incip. statuto ciuitatis Vincentiae in fi. lib. 3. & conf. 40. nu. 5. lib. 1. q vitium litigiosi non habet locum vbi agitur actione personali, vel officio iudicis. his addo Iason. conf. 43. nu. 2. vol. 1. Nat. ta conf. 2. nu. 2. Crauetta conf. 279. nu. 1. vbi reprobat Iasonem in eo quod dicit litē super actione personali ad rem, inducere vitium litigiosi, & affirmat contrariam opinionē esse communem post innumeros per eū allegatos, quanquam cum Iasone teneat quoque; Fel. in c. dilecte, col. si uer. p̄terea dicit Inno. de excep. post lmo. ibi, quem refert, idem tenet Prat. Pap. in tit. forma resp. rei conuen. §. exceptionem nu. 3. vers. in personali autem dicit tamen ibi in fi quod per hypothecariam ad rem non efficitur res litigiosa, sicut nec per confessoriam, & negatoriā, & Pract. Pap. refert & seq. Gund. Pap. singu. 826. inc. p. litis pendentia, sequitur Vitali. in tract. clausul. in verbo nil nouari lite pendente col. 7. vers. item alius effectus.

In secundis vero precibus porrectis die 2. Aprilis 1562, narrat tenorem instrumenti venditionis, & eundem Seruant diu abesse, grangiamque minari ruinam, supplicans pro suo, & dicti emptoris interesse declarari, sibi licere adificium munire, ne ruat, & praedia colere vsque ad reditum dicti Seruant emptoris, aut suorum haeredum, quibus offert se paratam reddere rationem de fructu sibi quibus precibus respondit Lombraius offerens se residuum pretij aduenientibus terminis in instrumento praefixis soluturum, & quia erat procurator praedicti Seruant, & eo mēruo eius, vt asserit, heres, requirit se manuteneri in possessione dictae Grangiae, super quibus precibus fuit a Protege die 10. Aprilis praedicti anni 1562. per modum prouisionis ordinatum, quod dictus Lombraius ipsa bona more boni coloni coleret.

coletur vsque quo certiores reddituri fuerint de vita, vel morte dicti Seruati, cui ordinationi partes acquiescerunt, quapropter, siue attendamus materiam deducendam, siue ordinationes à Prorege latis, non possumus dicere tempore emptionis D. Draghi bona emptam, fuisse litigiosa inter Lōbraium & Ioanninā Ferrariā, Et dato, non tamen admisso, ea bona fuisse litigiosa inter ipsos Lōbraium, & Ferrariam, non propterea fit irrita emptio quam fecit D. Dragus à Francisco Oliueta vti procuratore Vrsula vxoris dicti Petri Seruati tamquam à tertio facta, cum quo nulla liserat d. l. 1. §. si inter. ff. de litigio. Ang. in auth. de litigio. in princip. num. 3. vbi per tex. in d. l. 1. §. si inter, cautelam tradit, quod quando quis vult emere rem litigiosam, vt non eam emat à litigantibus de re, sed à quodam tertio, eandem cautelam post Ang. tradit etiam Cepolla caut. 3. incip. debes scire quod res litigiosa, & inter singularia dicta retulit Boeri. sing. incip. vitium litigiosi num. 1. & 4.

Nec etiam dici possunt prædicta bona fuisse vitio litigiosi affecta ob controuersiam inter Franciscum Oliuetam assertum procuratorem Ioannis Bergier & Lōbraium coram Prorege, seu magistro requæstarum anno 1562. d. e. 20. Augusti motam. quia cū proponat dictum Oliuetam fuisse saltim procuratorem, non possumus dicere, cum eo litem fuisse, & per consequens rem litigiosam esse, quoniam non entis nullæ sunt qualitates c. ad dissoluendam, vbi glo. de deponsa. impub. vulg. l. eius qui in prouincia. ff. si cert. pet. facit text. à contrario sensu in d. l. 1. §. si inter, in fine ff. de litigio. Affl. decif. 85. nu. 4. Accedit, quod illi præsentia liti ab Oliueta intentate fuit: ex sententia Proregis impositus finis, qua dictum fuit Lōbraium esse manutenendum in possessione dictorum bonorum, quemadmodum antea erat cū inhibitione dicto Oliueto facta, non mouendi ipsum Lōbraium in sua possessione, & propterea tamen in hoc, quā in superioribus capitibus vbi perempta est instantia sententia superioris, vel renuntiatione, aut lapsu temporis etiam quod de dominio litigati fuisse tenet alienatio postea facta, Angel. in d. auth. de litigio. in princip. col. pen. nu. 5. versic. ad vñ aduerte, & num. 8. Alberic. in l. 1. nu. 4. versic. octauo remanet ergo solum dubium C. ne liceat potentior, quem refert, & sequitur Cra. cōf. 279. nu. 1. post Bal. Sali. Gui. Pap. per eū citatos, & in cōf. 182. nu. 4. Nar. d. cōf. 2. nu. 2. Fel. in c. causam quæ, el. l. nu. 29. versic. ite declaratur, de testibus Aret. in d. l. 1. C. ne liceat poten. la. in l. cū mota, col. 4. versic. facit quod vult gl. C. de trans. idē etiam sentit in l. 2. col. 5. versic. limit. notabiliter C. de eden. quibus in locis loquitur quando instantia est perempta renuntiatione partium Vital. d. trac. clausula, loco supra citato. col. fi. versic. nā si perempta est instantia.

Quo vero ad nouissimā citationē, & libellum porrectum ab ipso Oliueta, vti procuratore Vrsula præsentis vxoris, & heredis d. quon. Petri Seruati, dī etiam ex dicta citatione, & libello ipsa bona non esse affecta vitio litigiosi, præsertim cū fuerit conclusū in remedio possessorio adipsiendum; super quo lis mota non facit prædia dici litigiosa secundū cōmunē cōclusio nē, de qua per Bar. in d. l. 1. §. si inter, nu. 2. Ang. in auth. de litig. col. 2. gl. & ibi Abb. & Dec. post Inn. & alios in c. 1. de confir. vtil. vel inuti Fabia. in tract. de empt. in 4. q. pri. nu. 33. Gui. Pap. sing. 810. Boer. sing. prin. vitii litigiosi, conf. 188. nu. 4. vol. 1. Nat. d. cōf. 2. Cra. d. cōf. 279. nu. 3. & 4. vbi multa ad materiam hanc adducit Boss. de penis. nu. 41. Præterea, dato citra veri noxiā, qd bona inter ipsos Lōbraiū, & Oliuetā litigiosa fuissent, & ob id alienari non possent obstatē dispositione l. fi. C. de litig. tamamē

Lōbraius non potuit agere aditione ex d. l. fi. §. D. Dragū per regulā. viro atq; vxore ff. sol. matr. cū ipse actor participes fuerit doli, quia sciens rē litigiosam tacite cōsensit cōtrahui factū cū Oliueta, & de ius iurib. cōuenit cū D. Drago, vt cōstat instrumētis in actis productis ita expresse tenet Bar. in d. l. fi. circa finē, versic. ite qro qua; actione. C. de litig. quē refert, & sequitur Paris. in c. dilecti nu. 24. versic. & ideo, idē Bar. de exceptio. cōueniunt quæ scribit Bar. in l. si debitor ff. de his, quæ in fraud. credit. cū igitur ex præmissis pateat prædicta bona non posse ex hoc capite dici litigiosa, & quatenus litigiosa dici possent, non competere actionem Lōbraio, consequens est intentionem actoris iustificatam non esse.

Nec etiā ex eo alienatio dicitur nulla, qd fuerit facta D. Drago in Senatoria dignitate constituto, & sic potest tentioni §. titulum C. ne liceat poten. qd quia dictus tit. in rubro, & nigro locū habet, qn alienatio seu cessio bonorū, vel actionū fit dolo in potestione rōne officij, ita declarat gl. in l. 1. in verbo ipealiter versic. 2. sigdē C. ne liceat poten. & Bar. Bal. Ang. Sal. Pau. de Cast. Alex. & Aret. in d. l. fi. C. eod. tit. hinc dicit Alber. in d. l. 1. nu. 2. versic. & ideo cessio qd cessio fiat potestiori non rōne officij, valet l. qui supēdia. C. de pcurato. ite intelligi debet qn cessio, seu alienatio fit in potestione, qn rōne officij possit metū inferre aduersario cadēti, seu alienatū, secus si terrorē inferre non possit, ita sentit Pal. in d. l. fi. versic. deinde cōcludē. Sali. nu. 3. Ang. in d. l. 1. eo. tit. Nat. in cōf. 49. j. Abb. in c. fi. nu. 1. de alien. iud. mut. ca. fac. post alios pēū allegatos, pcludēs hunc esse cōmunē intellectū ad titulum C. ne liceat potē facit qd dicit Ang. in l. 1. col. 1. versic. intelligi ego C. si rector prouincie, quē refert & sequitur Paris. de Put. de sindica. in verbo ptrahere, nu. 3. versic. & dixit Ang. qd phibito cōmercij in officiali habet locū in eo qui potest inferre minacē terrorē, & propterea inferunt doctores, talē potentiorē habere debere potestātē, seu iurisdictionē de iure, & de facto in aduersariū ita nominatim dicit Abb. in d. c. fi. nu. 1. de alien. iud. mut. ca. fac. post Inno. Hostiē. & Spec. pēū adductos affirmās doctores hoc cōmuniter tenere, sequitur Card. ibi nu. 5. & Rom. cōf. 518. versic. quoniam respōdet. Rotta decif. 177. nu. 1. in nouis & hæc interpretatio cōprobat ex prima, & secunda respōsione, qn infra dabit ad l. vnica. C. de præact. iudi. & ad alia iura in §. rē allegata, sed Senatoris dignitas & officij non sunt idonea ad arguendū terrorē, seu metū, per quē Lōbraius dicit in iū fuisse §. tum l. ad inuidiā C. de his, quæ vi, metusue ca. gesta sunt, cū præsertim fuerit facta in ciuitate, in qua Princeps, magnus Cancellarius, & Senatus residēt. In eo est verisimile ff. eo. tit. nec D. Dragus & si Senator, potestātē & iurisd. habet l. Lōbraiū, ac Oliuetā, ergo aduersus eā non militat dispositio d. l. fi. C. ne liceat poten.

Nō ē aduersant l. vnica C. de præact. iud. & alia iura ex aduerso allegata, qd ea loquunt in magistratibus administrationē, & iurisdictionē habētibus, secus autē in nō habētibus iurisdictionē, vt in singulis Senatoribus, ita nominatim respōdet Bar. in d. l. auferunt §. qd si præsidet. in fi. ff. de iure fisci, per tex. in d. l. ad inuidiā C. de his qui vi metusue ca. gesta sunt, quē refert, & sequitur lafon in l. principalibus, in nota limitatione ff. si cer. pet. & Dec. in 7. limitatione post Parid. de Puteo in tracta. sindica. in verbo contrahere.

Secundo responderi potest, iura contraria locum non habere in officiali perpetuo, ita lafon in d. l. principalibus, in secunda limitatione dicens istam esse communem opinionem per tex. in l. prædis eod. tit. quam etiam communem dicit Decius ibi nu. 7. circa finē, versic. quia cōmuniter fit distinct. & nu. 11. licet ipse dicat id procedere in officialibus accessio-

rijs non autē in principali, Amedeus de Castell. in tracta. de iudica. nu. 175. Bal. in consil. 333. premitto in princip. lib. 3. Soc. in tracta. fallen. reg. 341. fal len. 7. Sed D. Dragus dicitur officialis perpetuus, quā beneplacitū Principis constitutus, ut per Iaso. ibi dē, & per Parid. de Puteo in d. verbo contrahere. nu. 6. dicens post Cin. Bar. & Bald. in locis per eum citatis, quod officialis ad beneplacitum habetur pro perpetuo, & ideo idem iudicatur de eo quod de officiali perpetuo Cassa. in consuet. Burg. rub. 1. §. 6. num. 82. quibus conueniunt quā scribit Feli. in c. ex litteris, nu. 9. de contitu. Dec. consil. 204. nu. 5. Boeri. de autorit. magni. consilij nu. 154. ergo in eo non militant dictę leges.

14 Tertio respondetur ꝑ dicta iura locum non habere, quando contrahitur cum non subdito Ias. in d. l. principalibus, in secunda limitatione, post glo. Bar. & Salic. per eum allegatos, sequitur Dec. in secunda limitatione num. 8. post glo. Bart. & alios Doctores, Soci. loco proxime citato fallen. 3. Sed Oliueta & Lombratus cum quibus contraxit D. Dragus non sunt subditi, ergo non militant dicta iura; Posset etiā responderi contraria non procedere, quando contractus fuit palam & bona fide celebratus, ut per Iaso. in septima limita. Paris de Puteo de iudic. in d. verbo contrahere, nu. 3. versic. quod possunt emere palam &c. Soci. d. reg. 341. fallent. quinta sed palam aliquid fieri dicitur, quādo de eo est confectum publicum instrumentum, Barto. in l. fraudem. ff. de ijs quib. vt indig. Parif. consil. 10. nu. 70. vol. 1. vbi post alios dicit instrumentum facere rem notoriam, quibus accedunt notata in l. cum precibus C. de probationi. At de prædictis contractibus extant publica instrumenta, ergo palam facti dicuntur; quod autem bona fide fuerint facti, id a iure præsumitur præsertim attenta qualitate ipsius D. Draghi.

Quarto dicitur etiā d. l. as leges contrario vsu esse antiquas quā palam videmus in qualibet Christiani orbis parte Cancellarios, Præsides, Senatores, præfectos, & alios magistratus etiam administrationem, & iurisdictionem habentes emere immobilia in patria, in qua eorum officia exercent. Quo vero ad allegatam enormissimam lētionem non venit in sistendum, cum non sit probata, ideo non obstat. I. si quis cum aliter. ff. de uerborum obligatio.

Præmissis igitur stantibus, aperte liquet intentionem actoris non esse probatam, aut saltem id dubiū esse, & propterea D. Dragum reum non debuisse onere probandi grauari, cum indubitati iuris sit, ꝑ actori primo probare debere actionem suam antiquā reus exceptiones prestare cogatur. I. qui accusare. C. de eden. l. 2. & l. Actor. C. de probatio. vbi qui aliqua prædia urbana, siue rustica ad se pertinere dicit, debet secundum iudiciorum morem prosequi, quia possessori non incumbit necessitas probandi ad se pertinere, cum actore in probatione cessante dominium apud possessorem remaneat d. l. qui accusare. C. de eden. vbi communiter Docto. Bal. consil. 406. in principio vol. 4. Dec. consil. 564. nu. 1. & dicit Iung. Bald. in rub. C. de manumiss. vind. quod reg. l. qui accusare locum habet etiam eo casu, quo ex forma statuti denegaretur defensio reo, cuius dictum pro Iung. commendat & sequitur Corta in memor. incip. actore non probante post Cepol. quem refert caut. 243. apud me est. 252. incipit. similē cautelam, versic. & ideo facit rex. in l. 1. ff. si pars heredita. peti. ubi ius metimur, non ex eo, quod possessor occupauit, sed ex iure actoris, cum alijs innumeris autoritatibus vtriusque iuris canonici, & ciuili, quas adducere ted osum esset.

Nec his aduersetur, quod dicitur reum petiisse ca-

pitula sua admitti ad probandum quia responderetur dominum conuentum fuisse grauatum plura probare, quæ ipse non capitulauit, & dato quod omnia in capitulis deduxisset: tamen non debuit onere probandi grauari, nisi prius actor suam intentionē probasset: quia ꝑ reus excipiendo, intelligitur exceptio nem proponere sub conditione, si actor probauerit, gloss. in l. non unq. in relatiuo, qui. ff. de exceptio. & in l. & siquidem, in glo. 1. C. de exceptio. o. quam sequitur Iason in §. item si quis postulante col. 4. Institut. de actio & dicit glo. in l. circa, in fine, versic. item an videatur renunciare. ff. de probatio, quod si reus onus probandi exceptiones assumat, & eas non probet, non propterea videtur renunciare iuri absolutio nis, quæ fieri solet actore non probante, quam glo. sequitur Bar. ibi, & in l. Diuus col. 2. versic. item in reo ff. de re iudica. & eam dicit ueram, & communiter approbatam Feli. in c. cum causam nu. 1. de re iudicata post Fulgo. & alios per eum allegatos, Salic. in l. 2. & in l. frustra. C. de probati. & per Moder. Veron. in addit. ad Mathef. sing. 17. nu. 3. Deci. consil. 430. col. 1. circa finem, & in l. qui accusare nu. 15. vbi Iason, & alij Moderni. C. de eden. faciunt quæ late scribit Hippo. in l. vnus §. in ea, nu. 4. & seq. ff. de questio. post docto. per eum citatos. Accedat quod dominus conuentus semper vsus fuit clausulis solitis, citra onus, non se astringendo, & plus & minus, ac saluo iure, ex quibus apparet eum non sile recedere a regulis, & dispositione iuris communis, Bart. in d. l. Diuus. ff. de re iudica. & in d. l. circa ff. de probatio. Soci. in c. significantibus articulo 13. questio. 4. de libelli oblatio. & de clausula non se astringendo Maranta de ord. iud. par. 6. in tertio membro nu. 11. & eo magis grauatus videtur conuentus, cum præfati primi Iudices declarauerint probationes fieri debere uocato Lombrato, & sumptibus ipsius reo, qui si probasset iuxta formā ordinationis, clarum est actorem, tanquam calumniose agentem, debere in expensis condemnari, iuribus vulgaribus. Non obstat l. 1. C. de probatio. & ff. de except. quia intelligitur actore prius probante intentionem suam facit d. l. quinquaginta. ff. de probatio.

Propterea. Aut dicti contractus iure non subsistunt propter uitium litigiosi, & tanquam facti in potentiorē ratione officij, & per impressionem: & hoc casu superflua videtur probatio capitulorum quia illis probatis non tolluntur prædicta vitia, & nullitates; Aut sunt validi dicti contractus assertis oppositionibus non obstantibus, & tunc etiam uana, & superflua est dictorum capitulorum admissio, & probatio quia etiam probatione non facta fundata est D. Draghi conuenti intentio.

Præmissis itaque omnibus diligenter perspectis, & discussis & si pluribus Senatoribus uita fuerit superflua prædictorum capitulorum admissio, esseque deueniendum ad diffinitiuam: nihilominus maiori parti Senatus visum est, non ab re esse ad maiorem causæ cognitionem dicta capitula ante diffinitiuam sententiam admittere, & primorum iudicium in ea parte ordinationem confirmare.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia absolutoria lata sub conditione, seu reservatione, quod si error probabitur, possit actor iterum agere, dicitur pura reuocanda, sub conditione.
- 2 Conditio in sententijs si præcedat, vel sequatur condemnationem, an sit differentia, ut sententia dicatur conditionalis.
- 3 Conditio in sententijs retrotrahitur.
- 4 Rescriptio Papæ si mandetur iudici, ut condemnet Titium

Y 4 m. x.

Senatus Pedemont.

- In x. Seio si Seius probauerit illa sibi deberi, ualet sententia, etiam si nihil probatum sit.*
- 5 *Dictio aliquin est conditionalis, & interpretatur. i. si non fuerint predicta.*
 - 6 *Ablatiui absoluti regulariter conditionis uim habent.*
 - 7 *Ablatiui absoluti tunc semper conditionem important quando futurum tempus respiciunt, & id, quod sui natura est incertum.*
 - 8 *Conditio, si satis dederit, de qua in l. muto. §. 1. ff. de tutelis, dationem tutoris non suspendit, sed adiutram.*
 - 9 *Conditio, an sit negatiua, uel affirmatiua concepta, nihil refert quoad effectum, ut actus dicatur conditionalis.*
 - 10 *Ablatiui a contrario sensu an locum habeant in sententijs, & conditionibus.*
 - 11 *Sententia sub conditione resolutiua ferron potest.*

DECISIO CXLV.

De sententia conditionali, quando dicatur conditionalis, uel pura sub conditione resolutiua.

SUPEREST, ut secundum caput dictæ sententiæ continens condemnationem discutiamus: ad cuius cognitionem præsupposito pro constanti huiusmodi sententiam esse diffinitiuam, cum super negotio principali lata sit, iuxta glo. communiter approbatam, in clement. 1. in verbo diffinitiuam, de sequestra. possessio. & fructu quam citat & in similibus terminis sequitur Soci. conf. 91. nu. 2. volu. 4. Videndum prius est, an huiusmodi sententia dicatur conditionalis, uel pura, sub conditione resolutiua, cuius questionis effectus diuersus proponitur, quia ubi conditionalis esset, non diceretur condemnatus, nisi eueniente conditione, si uero sit sub conditione resolutiua, interim pure condemnatus diceretur, licet condemnatio eueniente conditione sit resoluenda secundum Doctores mox citandos, & per tex. in l. 2. ff. de in diē additio.

- 1 Et uidetur prima facie dicendum, sententiam prædictam esse puram, resoluendam in euentum conditionis, ita nominatim Soci. tenet d. conf. 91. num. 3. volu. 4. post glo. quam dicit ordinariam, in d. l. 2. ff. de in diē additio. & Bart. in l. Iulianus in fine. ff. de conditio. indeb. concludens sententiam absolutoriam, latam cum tali reservatione, quod si probabitur error in quodam libro, possit actor iterum petere, non obstante absolutoria, dici puram, licet resoluti polsit facta probatione, & Soci. ac Barto. refert & sequitur Gramma de decisio. 58. nu. 10. idem sentit Zasius in l. a diuo Pio §. in venditione. num. 40. ff. de re iudi. ponens exemplum in sententia, qua aliquis condemnatur, nisi infra duos menses producat duo instrumenta, affirmans dictionem, nisi, esse quidē conditionalem, sed habere uim resoluendi id quod simpliciter fuit diffinitum, facit gl. in l. obligationum. §. conditio. in verbo, ueluti, in ff. de actio. & obligat.
- 2 Nec ob stare uidetur, quod in casu nostro dictio nisi, seu conditio, uideatur precedere sententiam condemnationis, & quo casu facit eam conditionalem, secundum glo. in d. §. conditio. in verbo, sed hoc casu, & Barto. in l. si cum §. qui in iuriarum, nu. 7. & seq. ff. si quis cautio. quia in contrarium est doctrina eiusdem Bartoli in l. 1. nu. 10. ff. de conditio. & demonstrat quem refert, & sequitur Iason in d. §. qui in iuriarum, nu. 26. circa finem, post Imolam in d. l. 1. qui omnes, ea ratione mouentur, quod magis sit attendendus ordo intellectus quam scripturæ. nec enim ff. de solutio l. cum pater §. inde iura. ff. de lega. 2. cum similibus, & sic in casu nostro, secundum ordinem intellectus condemnatus censetur D. Dragus, nisi probauerit intra dictos tres menses, hinc fit, ut eueniente

conditione, ut quia intra trimestre non est probati, retrotrahatur conditio, & perinde habeatur, ac si a principio pure, & simpliciter fuisset lata sententia, & nā in sententijs conditio retrotrahitur, ut notat Fran. post glo. Bal. & Abba. in c. præterea requisuisti, nu. 9. & 10. de appellationib. præsertim stantibus verbis, ex nunc prout ex tunc, Franc. ibi nu. 15. sequitur Tiraq. de retract. §. 1. glo. x. nu. 49. Nec obstant illi ablatiui absoluti, & probatione non facta, quia non faciunt conditionem sed stant causatiue, & pro ratione, scilicet quia non probauit, argu. l. muto. §. 1. ff. de tutel. ubi illa uerba, si satisfecerit, non faciunt conditionem, sed admonitionem, & in terminis nostris adduci potest, quod scribit Natta conf. 529. nu. 27. citans Inno. in c. prudentia nu. 9. de officio delega. & Bal. in l. præscriptione col. 3. C. si contra ius uel utilita. public. dicens, quod si Papa mandat condemnari Titium in x. Seio, si Seius probauerit illa sibi deberi, ualebit sententia condemnatoria, etiam si nihil probatum fuerit, quia illa uerba, si probauerit, sonant in monitionem, & non in conditionem, idem uidetur sentire Bal. in l. non dubium col. 6. verum iuxta hoc quero. C. de legi. & sequuntur alij cumulatim a Ruyno conf. 133. nu. 7. & 8. vol. 5. his etiam seruiunt notata per Bart. in l. 1. num. 5. ff. de conditio. & demonstra. Nec ablatiui absoluti semper important conditionem, cum multipliciter accipiantur, secundum Iasonem & alios in rubri. ff. solut. matri. quem ad terminos nostros adducit Curt. iunior in l. qui accusare, in fine. C. de edend. ubi etiam constituit differentiam, an conditio sit appositae affirmatiue, an negatiue.

Præmissis tamen non obstantibus, cōtrarium uerius uisum est, uidelicet, sententiam, de qua agitur, esse conditionalem, & non puram sub conditione resolutiua, quod probatur, primo ex dictione, alioquin, & quæ secundum eius propriam naturam est aduerlatiua conditionalis, & sit interpretatio, alioquin, id est si non fuerint facta predicta, ita nominatim tenet & interpretatur Bart. per multa iura in l. 1. nu. 11. ff. de condition. & demonstra. dicens, dictionem hanc, alioquin, esse mirabilem, & non solum facere orationē conditionalem, sed eam in seipsa continere conditionem. præcedenti dispositioni contrariam, & Bart. refertur & sequuntur Soci. conf. 51. num. 9. vol. 1. Corne. confil. 13. littera b. vol. 4. Deci. in l. 2. num. 5. in prima lectura, & clarius in secunda lectura post Alberi. Io. And. & Salice per eum citatos. ff. si cer. pera. quos omnes sequitur additis Iasonem, & Felino, doctissimus D. meus Purpuratus in d. l. 2. nu. 19. & idem dicendum est de dictionibus, alias, nisi, est non, ut per eundem Bar. Soci. & alios Doctores in locis supra allegatis docetur.

- 6 Secundo, conditionalis probatur eadem sententia ex illis ablatiuis absolutis, & probatione non facta, seu reo non probante, qui regulariter conditionis uim habent, Bart. in l. ab emptione, nu. 1. ff. de pactis, & in l. a testatore ff. de condition. & demonstra. Deci. confil. 466. nume. 18. Iason in rubri. ff. solu. matri. in secunda lectura, nu. 17. dicens, durum esse ab hac communi regula recedere, Rui. conf. 155. nu. 3. & 13. vol. 5. præsertim si ablatiui absoluti per participium ponantur, ut pura, si dicatur, ab ore non probante, ut notat Barto. in d. l. 1. nu. 34. ff. de conditio. & demonstra. & in terminis nostris, ita tenet expresse Decius in d. l. qui accusare. nu. 21. nec contra dicit Curtius, qui accurate legatur, licet dicat, ablatiuos absolutos multipliciter capi, & in casu nostro res extra omnem dubitationem constituta uidetur, cum ablatiui absoluti futurum tempus, & id quod sui natura omnino incertum est respiciant: nam a futuro euentu pendet, an D. Dragus infra trimestre prædictum
- 7

Etum probaturus sit ea, quæ ex ordinatione probare tenetur, quo casu receptissima est conclusio, ablati- uos absolutos conditionem inducere, hanc conclusi- onem firmat Bar. in d. l. 1. nu. 3. 5. & 34. Bald. 10- quens de ablatiis absolutis in l. 1. col. 4. vers. 11. op- pono ff. de lega. 2. quem refert & sequitur eas in rubr. ff. solu. matrim. nu. 2. & in secunda lectura nu. 20. late Aicia. nu. 7. & pluribus sequentibus.

Non obstat l. muto §. 1. ff. de tutel. quia ad eam re- spondet Barto. in d. l. 1. nu. 3. vers. 1. instatur ergo con- tra prædicta de l. muto §. 1. videlicet tutorem sub cõ- ditione a iudice dari non posse, & expressam cõ- ditionis, quæ tacite inerat, non inducere conditionem, & Bart. refert, & sequitur Natta d. consil. 529. nu. 26. post Bal. & Abbatem in locis per eum citatis. Verum quia hæc responsio non satisfacit Bartolo, ideo alia accomodat, videlicet conditionem ibi positam non suspendere dationem tutoris, sed administratio- nem, & sic executionem, & Bart. refert & sequitur Deci. in l. in omnibus obligationibus nu. 7. ff. de reg. iur. concludens quod ubi conditio respicit executionem non suspendit, neque facit actum conditionalem, se- quitur ibi Cagnol. nu. 23. sed in casu nostro conditio adiecta dicitur condemnationi, & sic actui principa- li, & non executioni ergo non obstat d. l. muto §. 1. Nec nocet doctrina Innocenti in d. c. prudentiam, nu. 9. vers. etiam contrarium, a domino Natta citata, quia eius pace dictum, ex fide non refert Innocen- tium, Na loquitur per verba præteriti temporis, eius enim verba hæc sunt mandatur iudici, quod si talis probauit rem talem sibi deberi, condemnnes eum, & sic in condicione de pæterito, ideo nimirum, si talis sententia valeret etiam si probatum non fuerit, quam- uis ea sit contra ius litigatoris, & propterea nõ faciat conditionem propriam & dato quod verba Inno. in futurum sonarent, prout refert Bal. in d. l. præscriptio- ne adhuc dicitur, Innocentium constituere differen- tiam, an huiusmodi verba dirigan- tur ad eum, qui iu- dex est, ut puta ad ordinarium, & hoc casu videtur excitata iurisdictio, & non adiecta conditio: secus in iudice delegato, cui mandata est iurisdictio, quia tunc faciunt conditionem, & propterea potest reorqueri Inno. cuius dicta comprobantur ex nota. per Felin. in c. ex parte, col. 3. vers. secundo limita, de constitu- ti. Præterea attentari possit dicta Inno. & Baldi pos- se impugnari ex nota. per Paris. consil. 4. r. nu. 14. vol. 4. ac negari, non valere argumentum a sententia ad scriptum propter rationis diuersitatem.

Nec vera est, quoad casum nostrum differentia, quam constituit Curtius Iunior inter conditionem af- firmatiue conceptam, & negatiue quoad hoc, ut actus dicatur conditionalis, vel non, quia utraque forma conditionalis est l. in facto ff. de cond. 10. & demon- stra. quam citat Bart. in d. l. 1. nu. 1. vers. item siue af- firmatiua, siue negatiua, & in conditione negatiua est text. in d. l. qui accusare ibi actore nõ probante, qui ablatiui secundum crebriorem sententiam inducunt conditionem, & differentia, quâ Bartolus constituit in d. §. vtrum, inter stipulationem affirmatiue, aut ne- gatiue conceptam, est respectu commissionis stipu- lationis penalis, ut vno casu ad euitandum poenam neutrum fiat, altero vero vtrumque fiat, ut ibi per Barto. & alios Doctores.

Non etiam obstat, quæ scribit Soci. d. consil. 91. nu. 3. quia in casu Socini sententia erat absolutoria, cui consensu erat status illius cautus, & iuris dispositio, quia actore non probante, reus erat absolue- dus, & in casu resolutionis expresse prouitum fuit, ideo nimirum, si sententia erat pura, resoluenda in euen- tu conditionis, scilicet probationis allegati erroris, sed in casu nostro status causæ, iurisque dispositio, cõ-

sententia condemnatoria non contumunt nec sen- tentia in euentum conditionis resoluunt, imo eo ca- su remaneret firma condemnatio, quoniam in no- stra facti specie conditio est negatiue concepta, id est si non probabit, ideo eius euentus non resoluunt, sed condemnationem confirmant, & ob id ius in eo nõ habent dicta Soci. & glo. in d. l. 2. ff. de in diem ad dictio. dum volunt euentum conditionis resoluere, non autem firmare contractum.

Et si dicatur conditionem resolutiuam sumi ar- 10 guendo a contrario sensu, quod etiam in conditio- nibus locum habet, secundum Bart. in d. l. 1. nu. 4. ff. de conditio. & demonst. Purpura. post Iaso. in l. 1. nu. 632 ff. de offi. eius. & per Felin. in c. significasti nu. 10. & seq. de fo. compet. Roma. consil. 115 col. 1. & consil. 399. col. 2. vers. quinto probatur, Euerard. in locis legali. cap. 4. col. 82. per textum in l. Pomponius §. sed & 15 ff. de procura. Nam ad hæc responderetur, contra- riam opinionem, quod imo in sententijs locus non sit, argumento a contrario sensu, tenet Deci. in d. l. 1. num. 30. ff. de offi. eius. & in terminis nostris videtur decisio Baldi in c. quod ad consultationem, col. 2. vers. illam subauditionem feci, de re iudicata concluden- tis quod argumentum a contrario sensu locum non habet in sententijs, ut si dicatur, si probatum est, con- demno quia non sequitur, ergo si non est probatum absolutio & hæc præsertim procedunt in casu nostro, in quo in euentum probationis factæ, noluerunt pri- mi iudices sententiam statim resolui, sed dixerunt: quod probatione facta, erit prouisum partibus, prout iuris, & ob id incertum adhuc erat apud ipsos iudices, quid essent facturi, facta plena, vel semiplena proba- tione, & sic an resolveretur sententia, vel non ex quo sequitur in casu nostro, argumentum prædictum lo- cum non habere, quia nedum nõ potest sumi argu- mentum a contrario sensu litteræ, sed nec etiam a cõ- trario sensu mentis iudicum, quorum utrumque requi- ritur, ut locum habere possit, ut per Docto. in d. l. 1. ff. de officio eius & clarius per Aicia. in c. quod sed de, nu. 5. & seq. de officio ordina. patet enim ex prædictis verbis videlicet probatione facta prouidebunt, prout iuris, noluisse tunc iudicare in casu probationis factæ.

Et ex præmissis apparet casui nostro non obstat, quæ dicit Zali. in d. §. in venditione attento maxime, quod verba sententiæ, de qua agitur, effectum proba- tionis in tempus futurum refferunt, dum dicitur, ex nunc prout ex tunc l. 4. §. si ff. de condi. & demon- 11 Dicit etiam potest opinionem Zalijs tutam non esse, & contrarium. n. tenet Vitali. in tracta. clausula. §. sed an iudex possit sententiam suam corrigere, nu. 6 folio 269. Franc. post Faldum in c. præterea nu. 3. de ap- pella. hæc opinio non sequitur Deci. in c. in litteris col. 2. vers. secundo ampliatur, de offi. dellega. & in d. c. præterea in primo nota. Io. Crotus cõsil. 138. num. 5. & seq. Iaco Philipp. Portius lib. 4. commu. opi. cõclu- sio. 9. col. 3. vers. sexto limita quos post hæc scripta vi- di, concludentes, post Bar. Bal. Sali. Imo. & alios per eum allegatos, istam esse magis communem opinio- nem cum limitatione, de qua per eos, videlicet an cõditio resolutiua præcedat, vel sequatur sententiam quæ limitatio mihi visa est dubia ex doctrina Barto- li in d. l. 1. nu. 10. ff. de cõditio. & demonstra. supra al- legata, quod magis attendendus sit ordo intellectus, quam scripturæ, & per ea, quæ scribit Imola in d. l. iudex posteaquam col. 1. vers. unde non curo ff. de re iudica.

Nec obstat quod dicitur conditionem retrotrahi & esse purificatam, ex quo lapsus est trimestre ad probandum statutum, & probatio non est facta, quæ- stante appellatione non potuit retrotrahi, ut nomi- natim.

Senatus Pedemont.

natim tenet Philipp. Franc. in d. c. preterea requisivisti, nu. 7. & 9. post glo. Bal. & iura per eum allegata. Et in hanc opinionem venit Senatus, quod sententia predicta fit conditionalis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Conditio intrinseca qua dicitur, & qua extrinseca.*
- 2 *Sententia lata sub conditione extrinseca an valeat, & nu. 6.*
- 3 *Sententia est actus legitimus.*
- 4 *Sententia debet esse conformis libello.*
- 5 *Sententia sine causa cognitione, & deliberatione lata, est nulla.*
- 6 *Sententia sub conditione extrinseca lata, tenet, sed per appellationem rescinditur.*
- 7 *Sententia licet sit actus legitimus, attamen recepit diem, & conditionem.*
Regula actus legitimi, ff. de reg. iur. de quibus actibus loquatur nu. eodem.
- 8 *Sententia quando dicitur lata causa cognita, & quando causa cognitione precedente, lata presumatur.*
- 9 *Conditio in praesens aut praeteritum tempus concepta non est propria conditio, & qua sit vera & propria conditio.*
- 10 *Sententia sub conditione intrinseca de praesenti, aut de praeterito, an valeat.*
- 11 *Sententia lata sub conditione intrinseca de futuro an valeat & nu. 15. & 18.*
- 12 *Iudex sententiam certam ferre debet.*
- 13 *Probationes ante sententiam, & durante instantia fieri debent, non post conclusum in causa, aut post sententiam.*
- 14 *Iudex ex probatis & allegatis iudicare debet.*
- 16 *Probationes non sunt de substantia iudicii, nec sententia.*
- 17 *A sententijs conditionalibus, exceptis censura appellandam est infra x. dies.*
- 18 *Sententia sub conditione de futuro ferri quidem non debet lata tamen tenet, & si fuerit appellatum rescindenda venit per iudicem appellationis.*
- 19 *Sententia sub conditione ferri à Principe potest, & speciale est in eo.*

DECISIO CXLVI.

Sententia sub conditione extrinseca lata an valeat, & quid de sententia sub conditione intrinseca an teneat.

STANTE igitur dicta sententia condicionali, videndum est, an approbati vel rescindi debeat, quam quaestionem late tractat Francisc. Martius quaestio. 418. referens doctorum opiniones, nihil tamen concludens ego autem relatis opinionibus, calculum excellentissimi Senatus addam; pro cuius quaestionis indagatio ne praemittendum prius est, et conditionem duplicem esse, aliam extrinsecam, aliam intrinsecam; conditio intrinseca ea dicitur, quae ad negotium, de quo agitur, pertinet, & ex actis siue assertorijs siue probatorijs dependet, ut puta condemnatio Titium, si iuraveris, vel condemnatio te, si probatum est, vel si probaveris, vel si dicatur, assignamus tibi immobilia, quatenus mobilia non adsumt, ut in l. a Diuo Pio §. in venditione ff. de re iudicata l. generaliter C. de reb. credi. Condicio vero extrinseca ea dicitur, quae de aliquo actu extraneo interponitur, qui nullam cum materia subiecta habeat conformitatem, neque ex actis assertorijs, aut probatorijs dependet, ut puta condemnatio te, si Rex in Italiam venit, si naus ex Asia venerit, vel si Caesar Turcas vicerit, ita declarat glo. in l. cum iudex, in verbo, palam est, in fine C. de senten. & interlocuto. omnia iud. Bal. in l. non dubium, in quinta

oppositio. C. de legi. Bar. in l. a Diuo Pio §. in venditione, nu. 4. ff. de re iudic. vbi etiam Zasius col. 3. Abbas in c. preterea requisivisti, num. 10. de appellatio. Vantius de nullita. sentent. ex defectu process. nu. 111. ex quibus omnibus colligitur declaratio supra facta.

His ita praemissis, quaeritur an sententia sub conditione lata valeat. Et primo videndum est, an valeat sententia lata sub conditione extrinseca, videretur dicendum non valere, ita tener Bald. post Petrum in d. l. cum iudex C. de senten. & interlocuto. omnia iud. & in d. l. non dubium, in quinta oppositio. C. de legi. necnon in addito. Specula. in titulo de senten. col. 3. eandem etiam sequitur Salic. post Alber. in d. l. cum iudex, nu. 2. Zasius in d. l. a Diuo Pio §. in venditione col. 3. ff. de re iudicata Philipp. Franc. in d. c. preterea requisivisti nu. 1. de appellatio. & pro hac opinione adducitur.

Primo per Bal. vbi supra, quod talis sententia non valeat sub conditione extrinseca quia super hoc non fuit ceptum neque agitur iudicium, & ideo, cum adijciatur quod extra rem est, & ad negotium non pertinet arg. l. 1. §. cum adijcitur aliquid ff. de verb. obligatio. valere non debet, tamquam continens quod extra acta, & ab ipsis actis non dependens, Pro quo facit quia et sententia est actus legitimus secundum aliquos, ut refert Bart. in d. l. muto §. 1. ff. de tutelis, ideo vitatur per adiectionem conditionis extraneae l. actus legitimi ff. de regul. iur. c. actus eodem titulo, libro 6.

Secundo, haec opinio comprobatur, quia et sententia debet esse conformis libello l. ut fundus ff. commun. diu. l. fin. C. de fideicommiss. liberta. vbi habetur, quod fatuus est iudex, qui in aliud condemnatur, quam ab eo fuerit petum, nam iuxta formam petitionis, partium sententia dictari debet c. licet Heli. de Simonia Vantius de nullita. sent. ex defectu process. ac solent sent. nu. 97. sed haec sententia sub conditione extrinseca lata, non potest dici conformis libello, cum ea conditio extra libellum, & acta sit, ergo valere non debet.

Tertio facit pro hac parte, et quia huiusmodi sententia sine causa cognitione, & sine deliberatione lata dici potest, contra l. ex stipulatione. C. de senten. & interloc. omnia iud. & l. 2. C. de senten. ex periculo recitan. quae volunt, sententiam cum deliberatione, & causa cognitione ferri, facit text. in l. fin. & l. si iudex C. communia. vel epist. c. pöderet §. distin. cum similibus, ergo valere non debet, quia haec cessant, quando apponitur talis conditio extrinseca ad negotium non pertinet, & nullam habens conformitatem cum materia subiecta, Salic. in d. l. cum iudex,

Contrariam tamen opinionem et tenet glo. & ibi Bar. in l. 2. §. biduum ff. quando appellan. sit, vbi etiam Ange. dicens hanc sententiam validam quidem esse sed quia iniqua videtur eo quod adiecta sit conditio extranea, ideo poterit per appellationem rescindi. idem Ange. in l. a Diuo Pio §. in venditione, vbi etiam Paul. de Castro hanc opinionem tenet. ff. de re iudicat. sequitur ibi etiam Alex. col. 7. verum si autem est extrinseca Bar. & ibi etiam Mathesila in l. cum iudex C. de senten. & interloc. omnia iud. Ange. in l. non quemadmodum, col. 2. verum in eadem glossa ibi in sententia ff. de iud. vbi dicit, quod si conditio est penitus extranea, iniquitas eius est evidens, & ideo remedio appellationis extinguitur absque alia probatione eandem opinionem tenet Vantius de nullita. sentent. ex defectu process. & solem. sentent. nu. 113. Abb. in c. quod ad consultatione, in secundo nota. de re iudic. & in d. c. preterea requisivisti nu. 10. de appellatio. hanc eandem consulendo tenuit Alexan. consil. 73. nu. 12. lib. 3. & videtur magis communis.

njs, vt attestatur Portius lib. 4. commu. opinio. con-
cinit. 9. col. 1. Adducitur pro hac opinione textus in
d. l. 2. §. biduum. ff. quando appellan. fit, vbi habetur,
sententiam non esse ferendam sub conditione, sed si
fuerit lata, appellandum est, inquit textus, & sic præ-
supponit textus, quod licet non sit ferenda sententia
sub conditione, attamen lata, valet, sed eius iniqui-
tas per appellationem rescindi potest, & ille textus se-
cundum communem intellectum, loquitur de con-
ditione extrinseca, secundum Alex. in d. §. in vendi-
tione col. 7. versu. ramen dicatis, quod communiter,
&c. & ita etiam intelligit glo. in d. §. biduum, in
verbo, sub conditione, vbi etiam Bar. & licet aliqui
velint, eum textum loqui etiam de conditione intrin-
seca, attamen etiam de extrinseca intelligendus est,
cum generaliter, & indistincte loquatur, neque ma-
gis de intrinseca, quam extrinseca exprimat, ideo ge-
neraliter, & indistincte intelligendus est, vulgata. l.
de pretio de publiciana, facit etiam pro hac opinio-
ne regula l. quoties in stipulationibus ff. de verbo. ob-
ligat. l. quoties ff. de reb. dub. cum concordant. scilicet,
interpretationem esse semper faciendam, vt actus
potius valeat, quam pereat, facit etiam, quia vtile per
inutile non vitatur l. 1. §. penult. ff. de verb. oblig. l. hac
consultissima §. ex imperfecto in 2. responso C. de
testam.

Non obstant adducta in contrarium & primo, qd
super hoc non fuit ceptum. neque agitarum iudi-
cium, quia licet super huiusmodi conditione extrin-
seca non fuerit agitarum iudicium, non propterea
debet valere sententia infringi, per qua vult prin-
cipale negotium diffinitum, ex reg. d. l. 1. §. penult.
ff. de verbo. obligat.

Non etiam mouet, quod sententia sit actus legiti-
mus, qui vitatur ex adiectione conditionis extraneæ
d. l. actus ff. de reg. iur. quia responderetur, si sententia
non esse ex illis actibus legitimis, qui non recipiunt
diem, aut conditionem quoniam si sententia feratur
sub conditione, si suam valet, & illico conditio est
implenda d. l. generaliter C. de reb. cred. regula autē
da actus legitimi loci habet, & restringitur ad actus
specificatos, & de quibus reperitur expressum in iu-
re, sed extra illos specificatos alij bene recipiunt diē,
& conditionem, Alex. in d. §. in venditione col. 7. ver-
su. non obstat actus legitimi, Ang. in d. §. biduum.
col. 1. versu. non obstat d. l. actus legitimi, Fel. in d. c.
quod ad consultationem, nu. 4. versu. & scias.

Non etiam aduersatur, qd dicitur, sententiam de-
bere esse conformem libello, quia satis est conformis
libello, ex quo iudex pronunciauit condemnando.
vel absolueno super petitis in libello, iuxta l. cum
iudex C. de senten. & interlocuto. om. iudi. Vnde,
cum iudex rite processerit condemnando, vel absol-
uendo super petitis, non debet adiectio conditionis
extraneæ ipsam sententiam vitare, Marhesi. in d. l. cū
iudex, nu. 1. 1. vtile enim per inutile vitatur l. 1. §. pen.
& ibi Bart. & communiter docto. ff. de verb. obligat.
& l. hac consultissima §. ex imperfecto 2. responso
C. de testam. cum similibus.

Non obstat vlt. mo, quod dicit Salicetus in d. l. cū
iudex, scilicet hanc sententiam latam esse causa non
cognita, & absque deliberatione, contra l. 2. C. de sen-
ten. ex breuiculo recitand. Quoniam responderetur,
quod ex quo, ut dictum est, super petitis fuit pronū-
ciatum, & sequuta est condemnatio, vel absolutio
iuxta petita in libello, nō potest dici huiusmodi sen-
tentia lata causa non cognita, neque iudicem ex ab-
rupto, & sine deliberatione processisse, propter adie-
ctionem illius conditionis extraneæ in sententia, ad
quod faciunt dicta per Bart. in l. prolatam, num. 5.

8 C. de senten. & interlocu. om. iudic. vbi dicit, si cau-

se cognitionem præcessisse præsumi, ex eo, quod sen-
tentia lata est præsentē parte, vel cōtumaciter absen-
te, Marhesi. in d. l. cum iudex, Felin. in d. c. quod ad
consultationem num. 1. versu. & satis dicitur iudica-
tum, de re iudicata. Ex quibus omnibus conclusum
existit, sententiam sub conditione extrinseca latam,
valere, licet propter adiectionem conditionis extrin-
sece, si pars grauata appeller, possit talis sententia per
appellationem rescindi.

Quo vero ad secundum articulum. An sententia
sub conditione intrinseca lata, valeat. Sciendum pri-
mo est, conditionem quandoque in præsens, vel pre-
teritum tempus concipi, quandoque in futuro, con-
ditio quæ in præsens, aut præteritum tempus est conce-
pta, illa non est vera, neque propria conditio, cum
actum cui adijcitur non suspendat l. cum ad præsens
ff. si cert. petat. §. conditiones Institut. de verbo. oblig.
Vera autem, & propria conditio est, quidam futurus
euentus in quem dispositio suspenditur, & ipsius ef-
fectus in euentum conditionis differtur l. itaque ff. si
cert. petat. l. cedere diem ff. de verbor. significat. Bar-
tol. in l. 1. num. 1. ff. de condit. o. & demonstrat cum
10 concordantibus. Itaq; si cum ferretur sententia sub cō-
ditione intrinseca in præsens aut præteritum tempus
concepta, ut puta si iudex dicat, condemno te, si est
probatum, & si non est probatum, absoluo, tunc hu-
iusmodi sententia, licet Raphael. Cuman. & Petrus
Bessurius in d. l. a Dno Pio §. in venditione, quos ibi
simpliciter sequi videtur Ripa & latissime ac mul-
tis fundamentis Paul. de Castro in consil. 424. ad cō-
firmationem lib. 1. teneant hanc sententiam non va-
lere. Attamen communis opinio est in contrarium,
quam tenet glo. in d. §. in venditione, in verbo. capi-
antur vbi etiam Bartol. in principio, & ibi Alexand.
colum. 3. versu. extra glossam, lafon num. 27. Za-
sius num. 40. ff. de re iudicata, Ripa in l. ait Preter
§. si iudex num. 16. post Barto. ff. cod. titu. & dicit
Bartol. ibi num. 4. quod hac cautela vitantur assensio-
res, quando nō habent plus de termino, intra quem
debeant pronunciare, vel quādo tanta est eorum im-
peritia, quod ex actis colligere nesciunt, an sit proba-
tum vel non, idem etiam dicit Bal. qui hanc partem
tenet in dict. ca. quod ad consultationem colum. 2.
versu. nam si queris, de re iudicata, vbi vult, huius-
modi sententiam valere, si adiectum sit, & si non est
probatum absoluo, alioquin, si simpliciter iudex di-
xisset condemno te, si probatum est, tunc secundum
eum non valeret, quia non esset lata super toto, id est
super quolibet extremo l. in hoc iudicio ff. famil. her-
edit. l. apud celsum §. item queritur ff. de excep-
tio. doli. Neque hoc casu vult Bald. subaudiiri posse
neque valere argumentum a contrario sensu, quod
si probatum non sit, censetur absolutus reus, vt ibi
late per eum, & dictum est supra, Prædictam opinio-
nem tenet quoq; Vantius de nūlrat. sentent. ex def-
ectu process. & solemn. senten. num. 107. post glo.
in §. biduum 2. quæstio 6. & post Bald. Inno & alios
quos refert, idem tenet Neuza. consil. 93. num. 10.
post Innocen. Bald. Paul. de Castro & præd. Papien-
in locis per eum relatis, & facit, quod idem Bar. scri-
bit in d. §. in venditione nu. 6. vbi dicit, quod si iudex
ita sententiam ferat, condemno te, si est probatum,
etsi non est probatum absoluo, si apparet pro parte
probatum, & pro parte non, quod nihilominus ua-
leat sententia, quia illa verba, si est probatum, vel non
exponuntur id est eatenus quatenus est probatum, vel
non l. Stichum, qui meus erit ff. de lega. 1. subdisting-
uitur etiam quod de hoc, an sit, vel non sit probatum, co-
gnoscit iudex, qui sententia exequi habet, Adversen-
tiam tamen est, quod si lata sit sententia sub huius-
modi conditione si est probatum, intelligitur de pro-

batione, quæ est sufficiens, nō de semiplena & ideo nō venit iuramentum, quod in supplementum probationis deferri solet, istud est d. Baldi in l. pe. col. ult. vers. quæro de ea probatione C. de sentent. que sine cert. quant. per text. sing. in l. Lutatius Titius, cū gloss. ff. de cond. & dem. d. r. & hoc pro singulari commēdat Fel. in rub. de probatio. col. 2. vers. sed aduerte, quem refert & sequitur Cotta in memoriali incip. sententia lata sub cōditione. Et circa hoc insisterēdum vltius nō puto, cum hoc casu sine dubio huiusmodi sententia valeat, vt inquit Ange. in d. l. nō quemadmodum ff. de iud. hanc tamen opinionem modificat, & declarat Crot. in consi. 138. nu. 4. vt videlicet id procedat, quando iudex simul, & in eadem oratione appositus conditionem, vt quia condemnat reum in centum, si per actorem fuit probatum, secus vbi separatim appositus conditionem resolutiuam sententia quæ tunc illa conditio habetur pro non adiecta, & sententia remanet pure lata reiecta prædicta conditione. Videndum ergo est quid de sententia lata sub conditione intrinseca in futuro tempus cōcepta, ¶ quæ est vera, & propria conditio, puta si iudex dixerit, condemno te, si probauerit, vel si probabit, veluti in casu nostro & in hoc sunt opinionēs negatiuam enim opinionem tenet glossa, & ibi etiā Bar. in d. l. cum iudex. nu. 3. & Mathesila. num. 13. C. de sentent. & interlocu. om. iudi. vbi volunt sententiam sub conditione intrinseca de futuro non valere, nisi conditio in continenti impleatur post sententiam, & incontinenti intelligitur, id est antequam ad extra neos actus diuertatur l. continuus ff. de verbo. oblig. & ideo sententia, quæ sub conditione intrinseca fertur, si iuraueris, valet quia conditio illico post sententiam impleri potest, vt in d. l. generaliter C. de reb. credi. Zasius in d. §. in venditione, nu. 40. secus autem est in conditione, si probaueris, quæ non potest incontinenti impleri post sententiam, & huiusmodi sententia non valet ita nominatim Pau. de Castro in d. l. continuus ff. de verbor. obligat. quam etiam tenet Bal. in additio. Specula. in titul. de sentent. col. 2. & ibi Io. Andr. in §. iuxta, Imola in l. qui Romæ §. Augurius, vbi etiam Iason col. fina. in fin. vers. tene primam opinionem Bartoli ff. de verb. obliga. post Alexan. quem refert in consi. 73. nu. 11. & 12. lib. 3. Idem Iason in d. l. ait Prætor §. primo num. 31. vbi Rippa dicit, hanc opinionem Bartoli videri magis consummem, & in practica vixta contra eam obtineri posse, & quam in actu practico esse amplectendam dicit Vantius loco supra citato nu. 112. vers. sed contrarium, in fine pro qua consuluit Anton. de Butrio consi. 30. vers. puto de iure contrarium, Fulgo. consi. 217. incip. vito exemplum sententiæ late; Decius consi. 317. in princip. post Bal. & ibi etiam Barto. in l. cum iudex C. de sentent. Ruin. consi. 38. repetito in consi. 133. nu. 10. & seq. lib. 5. vbi nu. 11. in fine dicit, hanc opinionem esse veriorē, & magis communem eandem tenet Gozadi. consi. 30. nu. 18.

12 Adducitur autem pro hac opinione, primo ¶ quod iudex sententiam certam ferre debet l. 3. C. de sentē. quæ sine certa quantita. proferun. §. curare, Instituti. de Actio. Soci. d. cōsi. 91. num. 12. vol. 4. Rui. d. cōsi. 133. nu. 12. & sequen. Vantius de nullitat. sentent. ex defect. process. & solemn. sentent. nu. 102. sed hæc sententia non potest dici certa, immo omnino incerta apparet cum se referat ad probationes futuras, relatio autem ad futurum sit incerta, & ob id valere non debet l. vbi autem §. illud ff. de verbo. obligat.

13 Secundo adducitur ¶ quia ordo iudicarius postulat, vt probationes fiat ante sententiam durante instantia, non autem possint fieri post conclusionē in causā, minus etiam post sententiam, vt in c. passo

ralis, de exceptio. l. peremptorias C. sentent. rescindi non posse sed in casu isto probationes fiunt post sententiam, & ordine iuris præposito, ergo valere sententia non debet.

14 Tercio adducitur etiam ¶ quia huiusmodi sententia dicitur lata nulla præcedente causæ cognitione, nam prius debet iudici liquere id, de quo pronuncia re debet, antequam sententiam ferat, & iudicare debet ex his, quæ ex fide gestorum probantur l. illicitas §. veritas ff. de offi. prædisl. prolatam C. de sentent. & interloc. om. iudi. l. de qua re in principio ff. de iudic. hocque docetur in sacris litteris, vt apud Diuum Iohannem cap. 7. nunquid lex nostra iudicat hominem, si prius audiuerit ab ipso & cognouerit? cum alijs late cumularis per Didacum lib. 1. variarum resolutio cap. 1. nume. 4. & pluribus sequentibus, & late diximus supra de cōsi. 1. & talis cognitio causæ acti præcedere debet, nō autem subsequi alias huiusmodi præposterario vitariæ secundum Vantium de nullitat. sentent. ex defectu. process. numero 32. post Bal. & Felin. in locis per eum relatis, & ibi in proposito inquit, post Baldum quem refert in l. nō dubium C. de legib. in §. opposit. quod sententia ex probationibus factis nō sciendis ferri debet sed in casu nostro dici non potest cōstare iudici, & ipsum cognouisse, ex actisq. probari, cum probationes rei nōdum sint receptæ, ergo huiusmodi sententia tamquam nulla præcedente causæ cognitione lata, valere nō debet d. l. prolatam C. de sentent. & interloc. om. iudi.

Contrarium vero partem, ¶ imo sententia sub huiusmodi cōditione intrinseca lata mero iure teneat, sequitur Specul. in titu. de sent. prolat. §. iuxta, vers. sed ecce, Bal. in d. l. nō dubium, in quinta opposit. 15 vers. ecce aliud exemplum C. de legi. vbi dicit, ¶ qd si iudex cōdemnauerit si probauerit, licet ita pronunciare non debuerit, attamen sententia ita lata tenet, & probatio sequens retro fingitur, quia si retro non fingeretur non valeret, quia esset peruersus ordo iudicij, idem Bal. in l. peremptorias, col. 3. C. sentent. rescind. non posse, & in l. i. col. antepe. C. qui accus. non pos. Ang. & ibi etiam Alex. in d. l. qui Romæ in §. Augurius ff. de verb. oblig. idem Ang. in d. l. non quemadmodum, in fin. ff. de iudi. & in l. iudex posteaquam ff. de re iudi. dices in d. l. nō quemadmodum, quod si nō est in eius potestate implere cōditionem statim poterit eam implere ex intervallo, eadē tenet Alex. in d. l. a diuo Pio §. in venditione, col. 7. vers. itē addatis, & col. 8. vers. aut est de futuro ff. de re iudi. vbi dicit, quod quādo sententia fertur sub cōditione intrinseca de futuro, puta, si actor probabit se numerasse cētum Titio, cōdemno eum, valet talis sententia, licet hoc iudex facere nō debuerit, quia iudex ex his, quæ sibi liquerūt iudicare debet l. illicitas §. veritas ff. de offi. præsid. l. hæc autem, in princ. ff. ex quib. causis in posses. eatur, & ideo dicit, quod iudex appellationis absque eo, quod sibi liqueat de iustitia sententiæ poterit eam reuocare, sequitur hanc etiam, & in terminis nostris Felin. in d. c. quod ad cōsultationem, nu. 1. vers. & adde, q. quādo, de re iudi. Zasius in d. §. in venditione, col. fin. vbi dicit, totum mundum hæc cōsuetudine vti, quamuis eius exempla loquatur in cōditione, quæ potest incontinēti impleri, & probari, vt etiam in tali cōditione loquitur Soci. d. consi. 91. vol. 4. & eam cōsultando tenet Abbas in cōsi. 73. incipien. in disputatione, quæ vertitur, in fine lib. 1. Rebussius de contuma. & de cōsi. articulo 2. gloss. nu. 17. Firmatur autē hæc opinio, Primo, quia valet sententia lata sub cōditione extrinseca de futuro, puta, si nauis ex Asia venerit d. l. 2. §. biddum ff. quan. appell. sit, qui text. vt supra dicebamus, secundum communem intelligentiam loquitur, & intelligitur de

con-

condicione extrinseca, quod si valet lata sub condicione extrinseca, multo magis valere debet lata sub condicione intrinseca, quamvis non veniat statim implenda post sententiam, minus enim debet iurari sub condicione intrinseca, cum ea sit pertinens ad negotium, de quo agitur, & conformitatem habeat cum subiecta materia, ut supra dictum est, quam quando fertur sub condicione extrinseca, quæ ad negotium, de quo agitur omnino non pertinet, imo cum tex. in d. §. biduum, generaliter loquatur, ut supra dicebamus, ergo intelligi etiam debet de condicione intrinseca l. 1. §. generaliter ff. de leg. præstan. cum similibus.

16 Secundo pro hac parte adducitur, quia probationes non sunt de substantia iudicij, nec sententia, probatur in l. posthumus §. si quis ex his ff. de inoff. testam. & in l. cum putaret ff. fam. ercisc. quæ iura ad hoc allegat. Bal. in l. cum & minores col. 2. versu. quadam sunt de veritatis indagine C. si aduer. rem iudic. nec non Alex. in terminis nostris in d. §. si iudex col. 3. in principi. etiam Doc. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de consuet. Vanus de nullita. sent. ex defect. processu. nu. 38. versu. & etiam, quia probationes, & n. 39. versu. quia ut diximus, vnde est iudex reum condemnat, contra quem non est probatum, valet sententia, licet sit contra ius litigatoris l. 1. §. item cum contra sacras ff. quæ sent. sine appel. rescind. sicut itaq; sententia nullis factis probationibus lata valet, ergo eodem modo valere debet hæc lata sub condicione probationis faciendæ; quia non contra ius constitutionis, sed contra ius litigatoris lata dicitur d. l. 1. §. item cum contra ff. quæ senten. sine appella. rescindant.

Tertio pro hac parte citatur textus in c. cum venisset, in versu. nos igitur, extra de institutio. ex quo textu probatur, sententiam sub huiusmodi condicione intrinseca latam, si probauerit, valere in illis verbis, dum dicitur. Nos igitur interlocui sumus, Archidiaconum esse in plena libertate eisdem Archidiaconatus possessione rædum, donec probatum legitime fuerit ex aduerso libertates ipsas Archidiaconis ab Archiepiscopo personaliter fuisse concessas aperte itaque ex eo textu probatur, ibi sententiam latam fuisse sub tali condicione intrinseca de futuro, donec legitime probauerit, valere & cum textum in terminis nostris adducit pro hac opinione Alex. in d. §. in venditione col. 7. versu. bene facit c. cum venisset similem & quidem prima facie vigetem textum habemus in c. in nostra, versu. eisdem præterea iniungendum diximus. extra de sepulturis, ubi Summus Pontifex iniungit hospitalariis, quod nisi probauerint, quod quidam G. elegerit apud eos sepulturam. vniuersa, quæ ipsius intuitu receperunt, restituant parti.

Quid dicendum? puto hanc secundam opinionem esse de stricto iure vetiorem, atenta indistincta dispositione d. l. 1. §. biduum ff. quando appellan. sit, quæ repetita legitur in c. biduum 2. quæst. 6. ubi pulchra glossa & per ea, quæ scribit Philip. Franc. in d. c. 17 præterea requiritur nu. 9. de appell. concludens quod sententia conditionalibus, exceptis censurarum, esse appellandum intra x. dies, quod si appellandi, ergo tenet merito iure, quamvis Fel. in d. c. quod ad consultationem nu. 1. post Bal. in l. peremptorias C. senten. rescindi non possit, dicat, d. intelligendum esse, si iudex ita pronunciet ex causa, quia sine causa ex intervallo facere non potest, & Bal. in d. l. peremptorias C. senten. rescindi non possit refert & sequitur Gui. Pap. dec. 67. si iudex dicat & istud ex aliqua rationabili causa tolleri non possit, ut puta ob negotiorum multipliciter, seu penuriam instantiæ dicit Vant. de nullit. sent. ex defect. processu. nu. 32. versu. quod est ob negotiorum &c.

18 Iudex tamen super hac condicione, cui incontinet

ti satisfieri non potest proferre non debet sententiam d. §. biduum, cum iudicare debeat ex his, quæ ex fide gettorum probantur vulgata l. illicitas §. veritas ff. de officio præsidis c. iudicantem 3. q. 7. & si protulerit, appellatumque fuerit, rescindenda est per iudicem appellationis veniunt preposita, grauans, ac ledens ius litigatoris, & propterea iniusta d. §. biduum Alb. in l. fi. col. 3. ff. de iusti. & iure Bal. consi. 153. nu. 2. vol. 1. Spec. in tit. de sent. §. species, nu. 6. & §. iuxta nu. 17. quem refert, & sequitur Alex. in d. §. in venditione col. 6. versu. item addatis, vsq; ad versu. in glo. in verbo, ex quo, & in d. §. Augerius, post Bar. in d. l. cum iudex, nu. 4. C. de sent. & interlo. om. iud. Fel. in c. quod ad consultationem, nu. 1. late Rip. in l. ait Prætor §. si iudex nu. 17. ff. de re iud. Tiraq. de retract. §. 1. glo. 10. nu. 48. & duobus seq. Franc. Marcius, dec. 118. col. 3. & pen. Rui. consi. 133. nu. 21. versu. & ubi esset aliqua, vol. 5.

Et tenendo primam, siue secundam opinionem non obstant c. cum venisset, &c. in nostra ex aduerso allegata. Quia vitra omnes alias responsiones, de quibus per Abbatem, & alios in d. c. in nostra, præferimus, quod ibi intentio actoris esset fundata de iure communi; ut etiam dicit Fel. in d. c. quod ad consultationem nu. 1. versu. & adde quando actor, & quod c. cum venisset loquatur in interlocutoria; Po-
19 test etiam responderi quod speciale esse in Principe esse posse proferre sententias sub huiusmodi conditionibus, sicut in inferiore ita tenet imo in d. l. iudex. col. 5. versu. & tunc hoc casu, quem sequitur Crotus d. consi. 138. nu. 6. qui licet loquatur in condicione resolutiva, idem tamen dicendum videtur in suspensiva, quando est appellatum, & ita censuit Senatus esse reformandam primorum iudicij sententia quatenus deueniunt ad diffinitiuam, si reus probationem, ad quam fuerat admissus intra tres menses præstitutos non fecisset, & in casu factæ probationis non pronunciarunt; sed referuarunt providendum pro iuris, & propterea in ea parte bene fuisse appellatum.

SUMMARIVM.

- 1 Trebellianicam non amittit hæres ob inuentarium non confectum, contra nu. 8.
- 2 Falcidia, & trebellianica an æquiparentur, ut ubi cesset falcidia, cesset & Trebellianica, & nu. 19. ubi reprobat distictio Bartoli in l. Marcellus ff. ad Trebellia.
- 3 Extensio, an admittatur de vno casu ad alium, ubi lex est penal, & correctoria simul, & nu. 21.
- 4 Priuatiua in materia quod expresse cautum lege non est, priuationem non inducit. Priuationis pena simpliciter imponenda non est, nisi a iure exprimitur nu. eo.
- 5 Tex. in §. sancimus igitur in authen. de hered. & falcid. loquens de falcidia, an etiam loqui intelligatur de Trebellianica & nu. 9. 10. & 12.
- 6 Tex. in §. si vero non fecerit, in d. auth. de hered. & falcid. loquens de fideicommissario, an intelligatur, tam de vniuersali, quam de particulari, & nu. 14. & 16.
- 7 Hæres coheredi suo inuentarium facere non tenetur, sed solum legatariis, & fideicommissariis, & 23.
- 8 De iudicibus tenentes contrarium, quod amittat, rescinditur ex quibus hanc esse magis communem opinionem demonstratur.
- 9 Hæres circa inuentarij confessionem dolose versatus, non habet de iure omnes res hereditarias, priuatur falcidia, & Trebellianica.
- 11 Falcidia appellatione etiam Trebellianica continetur.
- 12 Hæres grauatus restituere, an per subtractionem rerum possit inducere Trebellianicam, sicut falcidiam.
- 14 Distinctio generalis omnes casus includit, etiam si maior sit ratio in vno, quam in alio & nu. 15.

- 16 *Precedentia magis influunt in sequentia quam e contra.*
- 17 *Hæres in confessione inuentarij an debeat citare fideicommissarios, sicut & legatarios, & si non citet, an Trebellianicam amittat.*
- 18 *Repetitio eorum, quæ dicuntur in eo, ad quod additio sit, censetur etiam facta in eo, quod additum est.*
- 19 *Lex noua etiam correctoria disposens in vno ex equiparatis a lege antiqua, extenditur ad alterum.*
- 20 *Extensio etiam in correctorijs admittitur, vbi per extensionem reducimur ad ius antiquum.*
- 22 *Inuentarij confessio cur introducitur.*
Inuentarium caput est redditionis rationis nura. eodem.
Hæres rogatus restituere, inuentarium facere teneri fideicommissario, cui restituere tenetur, & secundum formam traditam in l. fin. C. de iure deliberandiu. eodem.
- 24 *Hæreditas tamquam quid vniuersale, & incorporeale occultari, aut minui non posse, quomodo intelligatur.*
- 25 *Trebellianica contra voluntatem testatoris detrahatur, & ideo in concursu duarum causarum illa attenditur, per quam minuitur falcidia.*
- 26 *Distinctiones, quæ in hac quæstione a nonnullis doctoribus afferuntur, improbantur.*
- 27 *Hæres sicut extraneus rogatus restituere amittit Trebellianicam ob inuentarium non confectum.*
[*Equitas legis non proprii capitis sequenda est ibidem.*]

DECISIO CXLVII.

An per non confessionem inuentarij hæres amittat Trebellianicam.

AGITVR in Senatu processus, in quo queritur, an hæres grauatus fideicommissio vniuersali, si inuentarium non fecerit, amittat Trebellianicam, sicut amittit falcidiã, & cum mihi iniunctum fuisset, vt scriberem, quæ nam verior, & receptior sententia esset, substi- existimans superfluum esse, in ea scribere, cum plene eam tradauerint consummatissimi iureconsulti domini Aymo Craueta consil. 17. & Roll. a Valle consil. 27. Verum quia post eos aliqui nouissime in hac quæstione scripserunt, varie etiam sentientes, non ab re putavi summam doctorum opinionum, & fundamenta recitare, vt dignosci possit, quæ opinio verior sit, & a Senatu recepta. Iesu Christi itaque (a quo omnis veritas patet) auxilio invocato. Accipio primo partem negatiuam, scilicet † Trebellianicam non amittere heredem ob non confessionem inuentarij; quam tenuerunt Rossic. Iaco. de Beluis. Oldrad. Ioan. Andr. Rayn. Iacob. de Arcti. Francisc. de Thoma. Riza. Din. Ioan. de Puthe. Ange. de Gambelio. Francisc. de Ramponi. Signor. de homod. Bartol. Bald. Vincentius, Paul. de Castr. Ang. Alex. Corn. Petrus Ferr. Cassiod. Anan. Bolog. Iason. Calca. Modern. in tractatu de inuentario. Sayffe. Rubeus. Paris. Rui. Soci. iuni. Crau. in locis a domino Rolland. a Valle citatis d. consil. 27. num. 26. quos gratia breuitatis non refero, quibus addo Bened. de Landin. in additio. ad Bartol. in consil. 2. Ancha. relatum per Ananiam, consil. 61. Fulgo. in l. si §. licentia. C. de iure deliber. Ricard. Malumb. quem citat Cyn. in authent. sed cum testator, Guliel. Bened. in repetit. c. Rainutius §. mortuo, el primo, nume. 402. Bertachi. in verbo, inuentarium qualiter, num. 5. & in §. hæres inuentarium, num. 39. Calder. consil. 99. Bened. citus de plombi. consilio 62. nume. 18. inter consilia vitim. volunt. cui consilio se subscripserunt Fulgo. Christif. Castel. Paul. Arfonius, Benedictus Capra consilio 7. Aufre. in addi. ad Cap. Tolof.

314. Natta consil. 220. nu. 2. & consilio 323. nume. 1. Turzanus opinione 19. Berous consil. 49. nume. 47. & sequi. vbi pro hac opinione ponderat text. in c. Rainaldus de testamen. & consil. 93. nume. 77. & consil. 138. nume. 9. & sequen. volum. 2. [Socium, lib. com. opin. in veris. l. §. R. ex cõi obferuancia Berous. consil. 93. nu. 77. vol. 2.] Et superscripti Doctor, infra scriptus fundamētis mouentur. Primo quia iura antiqua quo ad Trebellianicam non reperiuntur mutata, nec correctã, quemadmodum in falcidia, vt in authent. sed cum testator C. ad l. falcidiam: quod si non reperiuntur immutata ergo stare non prohibentur l. sancimus C. de testament. correctio eam induci nisi expresse non debet l. precipimus C. de appellatione. † Nec obstat quod falcidia, & Trebellianica æquiparentur, & vbi cessat falcidia, cesset etiam Trebellianica l. Marcellus ff. ad Senatus consil. Trebellian. ideo lex loquens de falcidia extendi debeat ad Trebellianicam propter æquiparationem l. si qs seruo persuaferit C. de furtis quia respondetur in correctorijs extensionem non admitti etiam ex maiortate rationis, iuxta nota. in authent. quas actiones C. de sacrosanct. eccles. in l. tam is §. i. ff. de donatio. causa mort. in l. si vero §. de viro ff. solut. matri. & hoc fundamento vitur Bart. qui hanc partem tueritur in d. l. Marcellus, col. 3. nu. 8. ff. ad Trebellian. & in d. authent. sed cum testator, col. pe. nu. 12. & ad textum in d. l. Marcellus respondet, quod quando falcidia cessat iudicio testatoris, tunc cessat & Trebellianica, & ratio est, licet Bart. non dicat, quia tunc eadem est potentia causæ efficientis id est testatoris in vna, sicut in alia, sed vbi extrinsecus & non ex ipso testamento prohibetur falcidia, puta propter negligentiam non confecti inuentarij, tunc licet prohibeatur falcidia non tamen prohibetur Trebellianica, quoniam talis prohibitio non est hominis, sed legis, at lex hoc non dicit, ergo nec nos dicere debemus l. si seruum §. non dixit pretor ff. de acquir. hæredit. & hoc fundamentum augetur, quia dato quod extensio facienda esset in correctorijs ex identitate, aut maiortate rationis, attamen in casu nostro extensio admitti nõ debet, quoniam dicta authent. sed cum testator, priuans heredem falcidia, si inuentarium non confecerit est poenalis, & correctoria simul, quando vero lex est poenalis, & correctoria simul, tunc extensio nõ admittitur, prout admitteretur si esset aut poenalis tantum, aut correctoria tantum secundum Ant. de Butrio in c. fin. in prima fallentia de consuetud. quæ in terminis nostris refert, & sequitur Ruin. consil. 112. num. 16. vol. 2. vbi per hanc rationem sequitur istam opinionem, addēs præterea, quod lex priuat heredem falcidia, quia presumit eum tantum de bonis hæreditarijs subtraxisse, quantum valet falcidia, sed lex procedens per presumptionem non extenditur etiam in casibus, in quibus alias extenditur, secundum Abba. in c. fin. de sponsali. ideo d. authent. sed cum testator, loquens de falcidia, cum presumptione procedat, extendi non debet ad Trebellianicam.

Secundo, pro hac parte dicitur expressum in iure non reperiiri, quod hæres non conficiens inuentariũ amittat Trebellianicam, ita dicit Bal. in d. consil. 99. super primo quæsito lib. 4. quo fit, ut cum nulla lex hoc dicat, nec nos dicere debeamus vulgata l. de pretio ff. de public. acti. † quoniam in materia priuatiua, quod expresse cautum lege non est, priuationem non inducit, dictum est Baldi. in authent. ex testamẽto col. pen. num. 5. versu. modo iuxta prædicta quæro C. de secund. nuptijs, per tex. in authent. de non eligendo secund. nubend. in §. cum igitur, ibi nec quilibet est lex tale quid dicens quem textum notabilem

bilem dicit Alexan. conf. 92. col. 4. nu. 17. nol. 6. conf. 103. col. penul. nu. 15. volum. 1. ac conf. 212. col. 1. nu. 4. volum. 6. Nam poena priuationis simpliciter imponenda non est nisi a iure exprimitur, gloss. in c. fin. in verbo ex vi. prope fin. de iure patrona. vbi Abb. col. fi. inquit. poena quæ a iure imponitur extendi per identitatem rationis non debere, cuius alia similis est in c. cum uos, in glo. 2. in fine extra de offi. ordin. alia etiam in clem. 2. in verbo suspensus, de vita & honesta. clerici. late per Tiraquell. in repetitio. l. si vnquam in verbo, repetitio. l. si vnquam in verbo, reuertatur. n. 249 & duob. seq. de reuocan. donatio. & hac ratione motus hanc partem tenet prudentissimus D. Rolland. a Valle in conf. 27. nu. 14. vbi hanc opinionem tanquam magis equam, magis piam & communem tenendam suadet cui rationi deferunt quæ ponit gloss. in summa 15. questio. 8. circa finem, quam idem Alex. refert in conf. 103. nu. 15. lib. 1. dicens nullum crimen inducere depositionem, nisi specialiter a canone sit expressum quam rationem ad terminos priuationis beneficii inuentarii adducit Alex. in l. cimus circa principium C. de iure deliberandi dicens poenam scilicet priuationis beneficii inuentarii non debere intelligi impositam, nisi vbi lex hoc exprimit. d. §. cū igitur in authen. de non elig. secundo nuben. Itaque si poena priuationis imponenda alicui non est, nisi cautum expresse a iure reperiatur, ergo sequitur, quod hæres non sit priuatus Trebellianica ob inuentarium non confectum, cum nulli in iure hoc expresse cautum reperiatur.

Neque obstat §. tex. in §. sancimus igitur, in authen. de hæred. & falcid. quem aperte hanc questionem de cedere, & probare dicit Bal. in d. authen. sed cum testator C. ad l. falcid. dicens se mirari illum tex. a nemine ponderatum fuisse, & cui male responderi posse dicit Ange. Aretin. in §. extraneis, in situ. de hæred. qual. & differt. quia ad eum textum respondent Alexand. & Iaso. in d. l. Marcellus, videlicet, quod dum Imperator dicit, se uelle providere, quoniam hæres per subtractionem rerum inducere tentant falcidiam vbi alias locus ei non esset, intentio ipsius fuit providere tantummodo circa falcidiam idque ex eo apparet, quod de falcidia tantum mentionem facit, non autem de Trebellianica, quod si de Trebellianica idem uoluisset statuere, quod de falcidia statuit, vique de Trebellianica idem censuisset, & loquutus fuisset, sicut de falcidia cap. ad audientiam, de decimis, & arg. l. vnicę §. si autem ad deficientis, in fine C. de cadu. tollend. & quod lex non dicit, nec nos dicere debemus d. l. de pretio de publicia. in rem actio. c. 2. §. sed neque illud, de transla. pra. c. quod si dormierit 31. questio. 1. & id facile suaderi potest, quia ratio ibi in textu posita conuenit tantum falcidiae, non autem Trebellianicæ, non enim dici potest hæredem grauatum per subtractionem rerum hereditarium facere posse, vt inducatur Trebellianica quemadmodum potest per subtractionem rerum inducere falcidiam, quoniam Trebellianicam semper detrahit hæres grauatus, etiam absque subtractione rerum, ideo cum certus sit hæres de Trebellianica, & eam se detracturum, etiam si quid minimum tantum in hereditate esset, dici non potest eum per subtractionem rerum tentare inducere Trebellianicam, cui alias locus non esset, & hanc responsionem sentit etiam Doctissimus Crau. d. conf. 17.

Non etiam aduersatur, quod in d. §. sancimus, in vers. illo adiecto, habetur vbi tex. dicit, legatarios, & fideicommissarios citari debere, & conuocari per hæredem inuentarium conscientem, si metuit non damnificari solum, sed etiam non lucrari, dum tex. ergo mandet fideicommissarios citari debere, intelligitur de vniuersalibus, quia eorum magis interest, nam ita diuus ff. de adoptio. ergo sequitur, quod si heres inuentarium

nullo modo confecerit, aut fecerit, sed non citato fideicommissario debeat priuari Trebellianica. Quia ad hæc respondetur, vt per eisdem Alex. & Iaso. in d. l. Marcellus quod etiam si textus ille velit fideicommissarium citari in confectioe inuentarii attamen non sequitur, ergo si inuentarium non confecit, aut fecerit, fideicommissario tamen non citato, perdet beneficium Trebellianicæ, quoniam etiam creditores, & legatarij ad pias causas debent citari, & tamen aduersus eos hæres falcidiam, aut Trebellianicam non detrahit, ita etiam respondet Imo. in l. 1. §. hæc autem stipulatio, colum. penul. ff. si cui plus quam per leg. falcidiam.

Nec in contrarium pugnare videtur tex. in §. si vero non fecerit in d. auth. de hæred. & falc. qui pro affirmatiua opinione adducitur, dñi inquit, quod si hæres inuentarium non fecerit falcidiam non retinebit, sed complebit legatarios, & fideicommissarios licet puræ substantiæ morientis transcendat mensuram legatorum datio, dum enim tex. nominat fideicommissarios, vult pariter intelligere de vniuersalibus, cū etiam veniant appellatione fideicommissariorum Insi. de fideicom. heredi. cum similibus, idque ex eo demonstratur, quod ibi in fine dicitur, transcedat mensuram legatorum datio, non repetens, & fideicommissorum, quia hæres vltra vires hereditarias non tenetur si hæres ab eo ff. ad Trebellianicam, ergo datur intelligi, quod textus supra dum dixit, & fideicommissarios, debeat intelligi de vniuersalibus, & sic quod si hæres inuentarium non fecerit, integram hereditatem restituere teneatur, nulla reiecta quarta Trebellianica, & hoc est quod ibi vult textus, dum inquit, sed complebit legatarios & fideicommissarios. Quia ad eum textum responderi potest, quod dum loquitur de fideicommissariis, intelligi debet de particularibus, non autem de vniuersalibus, quia vult heredem non conficientem inuentarium teneri complere de suo proprio, si vires hereditatis non sufficiant, ergo vult intelligere de particulari fideicommissario, cum clarum sit, quod in fideicommissio vniuersali semper vires hereditarie sufficiunt ex quo hæres restituit solum, hæredem ex quo in hereditate est, neque vltra vires hereditarias tenetur d. l. si heres ab eo ff. ad Trebellianicam, & licet in fine postea non repetat, & fideicommissorum, attamen ex quo in precedentibus de particularibus fideicommissis loquutus fuerat, intelligi ea pars debet secundum precedentia l. si seruus plurium §. si ff. de lega. 1. cum similibus, & hæc interpretatione conatur defendere Ferdina. Vafquius Hisp. li. 1. de testa. potest §. 8. nu. 14. versiculo, sed certe illa iura, post hæc scripta uisus.

Tertio pro hac sententia adducitur, quod hæres cohæredi suo inuentarium facere non tenetur, sed solum legatariis, & creditoribus, fideicommissarius autem vniuersalis dicitur hæres l. si filius §. 1. ff. quod cū eo. Bar. in l. 1. §. de illo, per illum textum ff. ad Trebellianicam, ergo ei hæres grauatus inuentarium facere non tenetur, at si non tenetur, absurdum est dicere, quod si non fecerit ideo priuetur Trebellianica ita Io. And. qui per huiusmodi rationem hæc partem tenet, in additio. Specula. in §. dicto, vers. dicamus ergo, in additio. incipien. de Trebellianica, in titulo de instrum. editio. quem per eandem rationem sequitur Paul. de Castro. conf. 77. col. 2. num. 3. lib. 2.

Contrariam opinionem videlicet quod hæredem non facientem inuentarium amittere Trebellianicam, reuertunt, & sequuntur Oldra. Cynus, Guliel. Rayne. Petr. Iaco. de Aretio, Ricard. Malumb. Franci. Tigri. Bar. Bal. Alberi. Sal. Fulg. Albertus Galeo. Cuma. Imo. Floria. Pau. de Castr. Corne. Capelli. Tolos. Mathesi. Corse. Barba. Guid. Papæ, Ang. Aret. Soci. De cijs Bertrandus, Curtius Iunior, Panfilius Socinus iunior,

nior, Ruinus Crot. quos omnes citat D. Rollandus a Valle in d. consi. 27. nu. 13. quibus addo Rosfred. in authen. similiter C. ad leg. falci. relatum per Bened. Landi. in addi. ad Bar. in consi. 2. & eundem Rosfredum in libellis suis in titu. de Senatusconf. Treb. quem citat Bar. consi. 51. nu. 2. & consi. 234. nu. 1. vbi etiam refert, hanc opinionem tenuisse Goffred. in libellis suis, de legi. & Senatusconf. Dynum, & Iacob. de Belui. in authen. de hære. & Falci. §. si vero absit, citatos pariter ab eodem Bar. in auth. de ecclesi. ritu. §. si autem hæres, nu. 3. adducens Speculatorem ita etiam tenere, quos omnes refert, & sequitur Benedi. Capra. in suis regulis, & tract. conclusio. 110. num. 19. & 20. quam opinionem etiam tenuit Anto. de Rosfelli in subscriptione ad consil. Pau. de Castro. 443. quem refert D. Craue. consi. 219. num. 6. dicens hanc esse communem, licet ipse teneat negatiuam esse uerorem addo & Petrum de Bella pertica in auth. sed cum testator, relatum per Vasquium loco proxime citato, Ias. in l. fi. §. si. nu. 2. C. de iure delib. Gratum respo. 17. nu. 18. lib. 1. responsio. 12. nume. 18. & respon. 160. col. 1. & 2. vol. 2. Roma. in authen. similiter C. ad l. falci. & consi. 276. col. fin. Alcia. respon. 264. Paulum de monte Pico relatum per Grat. d. respon. 160. Beroum in rep. c. Rainutius nu. 134. Moder. Pari. in additi. ad Alex. consi. 57. lib. 4. Soc. Iun. consi. 132. nu. 3. vol. 1. Cagno. in repeti. l. Papinianus §. meminisse, nu. 18. ff. de inoff. testa. Bellon. consi. 67. nu. 4. Iacobum Concenarium lib. 3. quest. c. 1. Didacum in c. Raynut us §. ii. nu. 10. de testa. Viuium in suis communi opinio. in verbo, hæres extraneus nu. 4. Io. Bapt. Villalobos in lib. commu. opi. in verbo, hæres nu. 12. & in verbo, inuentarium, nu. 93. Leonar. de Baiolis Patauin. inter consi. vltim. volum. consi. 87. & nu. 22. Ferdinandum Vasquium lib. 1. de testa. potest. §. 8. nume. 14. vbi dicit utraq; opinionem communem huius etiam sententia fuit Sayse. in d. l. Marcellus, in fi. cum defensio per eum adducta pro contraria opinione tollatur ex adductis infra nu. 20. sed hanc uerore esse dicit Scip. Trig. in addit. ad Corn. in d. authen. sed cum testator, nu. 20. dicens hanc esse communem, & eam tenuisse Rimin. Claud. Purpu. Cagno. & Mantuan. Rub. in d. consi. 43. nu. 9. licet in liberis primi gradus teneat partem negatiuam, Et hanc opinionem comprobant infalscriptis iuribus, primo ex tex. in §. sancimus igitur, in authen. de heredi. & falcidia † vbi Imperator precipit, per heredes inuentarium fieri, qd si non fecerint, presumuntur malignari, & subtrahere siue occultare res hereditarias, qui textus procedit tā in Trebellianica, quam falcidia: quoniam ratio illa in textu posita, siue presumptio occultationis, & subtractionis rerum hereditarium, ita respicit fideicommissum vniuersale, & in eo procedit, sicut in singulari. non enim video cur non ita hæres possit malignari occultando, & subtrahendo res hereditarias circa fideicommissum vniuersale, quemadmodum & circa particularia relictā, cum ergo illa ratio siue presumptio ita militet in Trebellianica, sicut & in falcidia, & ita in fideicommissio vniuersali sicut in particulari, ergo idem ius in utroq; casu statui debet. Illud ff. ad l. Aquili. l. a Titio, cum similibus ff. de fur. quo fit, vt quemadmodum hæres priuatur falcidia si inuentarium non fecerit, eo quia malignatus presumitur circa res hereditarias ita hæres rogatus eadem de causa priuari debet Trebellianica & hanc rationem adducunt plures ex predictis doctoribus, & nominatim Oid. d. consi. 134. num. 1. & 2. quæ confirmatur argumento eorum, quæ scribit Pari. in d. l. fi. in §. licentia, nume. 3. & 4. C. de iure delib. vbi ait, quod si hæres dolose uersetur negando rem aliquam fuisse in hereditate, tunc

quia malignatus est inquit Bartolus priuatur & falcidia. & Trebellianica: pro hoc adducit inter cetera in ra. textum in l. Paulus respondet ff. ad Trebellia. & in præallegato §. sancimus igitur in authen. de hæred. & falcidia præsupponit ergo Bart. illum textum procedere non modo in falcidia, sed etiam in Trebellianica, ut hæres ob inuentarium non confectum prohibetur non tantum detrahere falcidiam de fideicommissis particularibus verum etiam prohibetur deducere Trebellianicam de fideicommissio vniuersali. & Bartolum in d. §. licentia, communiter sequuntur doctores ibi, prout attestantur Castren. Alex. & Ias. in tertio nota. idem etiam dicit ipse Bar. in l. rescriptum ff. de his quibus vt indig. in l. Paulus respondit, & in l. beneficio. ff. ad l. falcidiam, quem refert & sequitur Roma. consi. 276. col. fi. verbi. quoad decimum & c. Bellonus consi. 30. nu. 6. & communem esse opinionem attestatur Gratus responsio. 17. nume. 11. lib. 2. itaque si hæres priuatur Trebellianica ob id, quia res aliquas dolose omiserit, quas in inuentario non descripserit, multo ergo magis priuari debet si inuentarium omnino non confecerit, cum inuentarium etiam fuerit inuentum, ut habeatur notitia, & veritas rerum hereditarium, vt infra nu. 22. probatur, ergo patet secundum Bartolum, & alios supra relatos, textum in §. sancimus, locum etiam habere, in herede grauato quoad Trebellianicam, per rationem ipsius textus, quia presumitur malignatus.

Neque obstant quæ contra eum textum in §. sancimus, ex aduerso adducuntur, & primo, quod is textus non de Trebellianica, sed de falcidia tantum loquatur, cum de ea duntaxat mentionem habuerit, quod si idem de Trebellianica voluisset facile fuisset Imperatori id exprimere. quia responderetur, textum in authen. de hæredi. & falcidia, capere nomen falcidiæ generaliter etiam pro Trebellianica, nam sub † nomine falcidiæ etiam quarta Trebellianica continetur, Azo in summa in d. authen. de hæred. & falcidia, & in casu nostro falcidiam in illo textu comprehendere etiam Trebellianicam, dicunt Moderni Parisien. in additiō. ad Alex. in consi. 64. lib. 4. lex enim abutitur illis verbis falcidia, & Trebellianica, & ea capit tanquam synonyma, vt inquit Fulgo. consi. 25. nu. 3. & Curtius iunior in consi. 54. nu. 10. Et quod appellatione falcidiæ Trebellianica etiam comprehendatur, est communis opinio, vt inquit Imola in d. l. Marcellus in §. quod autem ff. ad Trebellia. quem in terminis nostris refert, & sequitur Cornecus d. consi. 303. col. 5. litera l. lib. 1. & litera 9. vbi post Raphaelen, Fulgo. & Cumanum, dicit, quod §. hinc nobis, vsq; in finem, appellatione falcidiæ comprehendit etiam Trebellianicam: addens hanc opinionem tenendam esse, tamquam communem. Nam videmus, quod textus in authen. sed in ea re, & in authen. similiter C. ad leg. falcid. & in corpore vnde sumuntur, loquuntur tantummodo in falcidia, & tamen locum etiam habent, & extenduntur ad Trebellianicam, & ratio est, quia falcidiæ nomen generale est, Trebellianicam comprehendens, ita per hanc rationem prædicta iura extendi, dicit Specul. in titulo de instrum. editio. in §. compendiose n. 33. verbi. sed eum deductio falcidiæ & c. ubi loquitur in fideicommissio refert ad pias causas, vt in eo cesset, non modo falcidia, sed etiam Trebellianica; per textum, quæ adducit in auth. de nō elig. secūda. nubē §. si autem hæres, ibi, omni falcidia vacante, qui textus optime probat, falcidiæ nomē generale esse, & ita ibi iudicatum fuisse dicit Speculator, ac communiter doctores. tenent in d. authen. similiter C. ad leg. falcidiam, & in l. si quis ad declinandam C. de episc. & clericis: hancq; opinionem de iure veram, & a communi obseruantia approbatam, dicit Alex. consi. 12. n. 33. & ibi Moder.

ni Parisen. lib. 3. vbi plures alij referuntur, in proposito autem nostro, quod textus in d. §. sancimus, intelligatur etiam in Trebellianica, licet de falcidia tantum loquatur, ex eo demonstratur, quod licet Rubrica sit totum intulata, de hered. & falcidia, attamen in nigro pluribus in locis fit etiam mentio de fideicommissis vniuersalibus, de quibus non falcidia detrahitur, sed Trebellianica, quo fit, vt multoties nigrum sit generalius Rubro, iuxta gloss. in authent. de incestis nuptiis, cum alijs, de quibus per doctores in l. 1. ff. si certum petat. & ita in terminis considerat Curtius d. consil. 54. nu. 10.

¹² Nec mouet et consideratio, quæ fit circa illa verba in textu posita, ibi, vt non per ea, quæ forte surripiunt aut malignanter inducere tentent falcidiam, cum vtique, si nihil malignanti essent, forte non competeret, quæ verba secundum eos aperte innunt, texum illum loqui de falcidia tantum, cum illa verba ad Trebellianicam adaptari non possint, neque illi conueniant, quia non potest heres facere, vt per subtractionem rerum locus sit Trebellianicæ, vbi alias non esset, cum Trebellianicam semper detrahat heres grauatus, etiam absque subtractione rerum, siue ampla sit hereditas, siue parua, non sic in falcidia, cui locus tantum est, cum testator dedrantem legando excessit. Itaque cum certus sit heres de Trebellianica in omni casu, præsumptio non est contra eum, vt per subtractionem rerum inducere tentet Trebellianicam, quæ alias si malignatus non esset, forte non competeret, & sic cum verba legis non conueniant heredi grauato, ergo nec eius dispositio l. quarta §. toties ff. de damn. infecto. Nam ad hæc respondetur, quod immo illa verba etiam conueniunt, & adaptantur Trebellianicæ, sicut & falcidicæ, & heres grauatus ita potest per subtractionem rerum inducere Trebellianicam quæ alias non competeret, sicut falcidiam, vt pluribus modis exemplificat Corn. dicto consilio 302. column. 7. littera s. lib. 1. post Romanum, quem refert in authent. similiter & ante eos Oldrad. consil. 134. incipien. satis credo conueniunt, in principio, Nam pone quod heres grauatus sit restituere sub aliqua conditione, vt plurimum sit, vel post certum tempus, tunc fructus pendente conditione, vel tempore percepti imputantur in Trebellianicam l. iubemus C. ad Trebellian. l. in fideicommissaria ff. eod. tit. & sic cessat Trebellianica propter fructus perceptos, nonne hoc casu poterit heres malignari circa res hereditarias, ut puta incidendo & subvertendo res fructiferas, & hoc modo malignando circa res inducere Trebellianicam, quæ forte si malignatus non esset non competeret? Similiter pone, quod heres in parte institutus, rogatus sit cum parte restituere, & etiam testatore prælegata fuerit pecunia, aut suppellex, quæ facile surripi, aut occultari possunt illud prælegatum non venit pro parte coheredis restituendum fideicommissario, sed tantum in restitutione venit, quod heres grauatus a semetipso percepit, & relictum sibi est dicta l. in fideicommissaria §. final. ff. ad Trebellian. & tamen illud, quod à cohærede accipitur imputatur in Trebellianicam, cum itaque ea, quæ sibi prælegata sunt, faciant cessare Trebellianicam, nonne poterit hoc casu heres per subtractionem rerum tentare inducere Trebellianicam, quæ alias si malignatus non esset, forte non competeret? eodem modo si heres rogatus fuerit restituere totam hereditatem deducta pecunia, vel deductis mobilibus, nonne per subtractionem pecunie vel mobilium, quæ quartâ cessare faciunt, tentabit inducere falcidiam, siue Trebellianicam, quæ alias forte non competeret? ecce ergo quomodo apte conueniant illa verba Trebellianicæ, ergo eorum dispositio conuenire quoque debet. d. l. 4. §. toties ff. de damn. infecto.

Secundo hanc partem probat textus in §. si vero ¹³ non fecerit, eadem authent. de hered. & falcidia quod inquit, quod si hæres inuentarium non confecerit falcidie beneficium non habebit, sed legatarios complebit, & fideicommissarios, & sic integra legata, & fidei commissaria præstabit, nulla detracta quarta. Nam, vt inquit Soci. in d. l. Marcellus, column. vltima Corne. d. consil. 303. col. 5. littera R. post Romanum quem refert in d. authent. similiter, ille textus loquitur tam de fideicommissarijs, siue fideicommissis vniuersalibus, quam particularibus. quod pluribus medijs ostenditur. Primo, quia dum textus indistincte loquitur de fideicommissis, neque magis exprimat de particularibus, quam de vniuersalibus, generaliter, & indistincte de omnibus intelligendus est, argu. l. 1. §. & generaliter ff. de lega. præstati. cap. quia circa de priuilegiis, ita Corne. dicto consilio 303. column. 5. littera A. Secundo, quia dum textus ibi ait, & fideicommissarios, ita de vniuersalibus, sicut de particularibus intelligi debet, quoniam de proprietate sermonis, appellatione fideicommissarij, ita venit vniuersalis, sicut particularis, siue singularis, à proprietate aurem sermonis non est descendendum l. non aliter ff. de legat. tertio lex enim quando vult in specie mentionem facere de fideicommissis, aut vniuersali, aut particulari hoc exprimit, vt in l. 1. ff. ad Senatuscon. Trebell. & Institui. de sing. reb. per fideicommissi. relictis. Sed cum text. in dict. §. si vero non fecerit, generaliter, & indistincte loquatur de fideicommissarijs, generaliter & indistincte intelligendus est, vt supra dictum est, quod procedit etiam si maior ratio in vno casu militet, quam in alio. l. prima §. quod autem ff. de aleatoribus. Deci. consilio 5. numero 2. vbi dicit, quod dispositio generalis omnes casus includit, etiam si maior sit ratio in vno, quam in alio, imo etiam in materia correctoria, & penali, prout est in casu nostro, vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, sed indistincte, prout loquitur, eam intelligere debemus secundum gloss. in cap. contra Christianos, in gloss. fina. de hæreticis in 6. Imola in l. si vero §. de viro, soluto matrimonio. Aretin. in l. cum lege. ff. de testamen. Tertio, quod textus ibi loquatur, & ita intelligi debeat, de fideicommissis & fideicommissarijs vniuersalibus, sicut de particularibus, seu specialibus, facit, quia illud verbum fideicommissarios, in textu positum ¹⁵ est prolatum à lege indefinitè, & sed indefinita à lege prolata æquipollet vniuersali, Bartol. & communiter Docto. in l. si pluribus ff. de lega. 2. Vnde perinde est, ac si dixisset, omnes fideicommissarios, ergo etiam vniuersales l. Iulianus ff. de legat. 3.

Quarto, quod ita is textus intelligi debeat, ex eo de monstratur, quod Imperator in præcedentibus, pluribus in locis expresse loquutus est de fideicommissis, & fideicommissarijs vniuersalibus, maxime in principio in §. his igitur, ibi, sancimus eos, qui ab aliquibus scripti sunt hæredes, aut meruerunt fideicommissum forsitan per vniuersitatem, aut per speciem, & in §. si quis autem, in versic. si vero nullus, dum inquit, Si vero nullus fuerit legatariorum, aut fideicommissariorum per vniuersitatem, aut per speciem maiori parte, aut legato, aut fideicommissio honoratus. Postea subsequuntur §. sancimus igitur, & §. si vero non fecerit inuentarium, supra adducti, qui intelligi, & declarari debent iuxta præcedentia, vnde cum in præcedentibus expresse habita sit mentio de fideicommissis vniuersalibus, ergo, & de eisdem intelligi debent d. §. sancimus ¹⁶ igitur, & §. si vero non fecerit inuentarium, & præcedentia enim magis influunt in sequentia, quam econtra l. quisquis vbi Bartol. & communiter docto. ff. de leg. 3. l. qui filiabus, & l. si seruus plurim §. si ff. de leg. 1. l. vtrum ff. de petito. hered. & in terminis nostris

Z

Mathefil.

Matheſila. d. nota. 158. Curtius iun. d. conſil. 54. num. 7. & 8. & licet poſtea in ſupradictis iuribus non ita generaliter, ſed ſimpliciter loquatur, attamen illa diſpoſitio generalis in precedentibus poſita non propterea reſtringitur, iuxta doctrinam Imolæ in l. ſi ita quis §. ea lege ff. de verb. obligatio. Deci. in cap. cum non ab homine, in 2. notabili. de iudicijs, quos in termine reſert, & ſequitur Gratus diſt. reſponſo. 160. nume. 20. lib. 2.

Postremo probat etiam Roma. in dicta authen. ſimiliter C. ad leg. falcid. alio modo ſcilicet, quod dum textus primo dicit, legatarios complebit, hoc eſt ſolida legata præſtabit. per hæc verba comprehenduntur etiam fideicommiſſa cuiuſdem ſpeciei, ſcilicet particularia: quia ipſorum ſit adæquatio, & diſpoſiti in vno cenſetur etiam diſpoſitum in alio l. r. & 2. C. commu. de lega. §. noſtra Inſtit. de lega. dum vero poſtea textus ſubdit, & fideicommiſſarios intelligi de vniuerſalibus debet, vt aliquid addat præcedentibus, vt debet l. prima in fine. ff. ad municipales, & vt decendant caſum magis dubium l. quod Labeo ff. de Carbon. edito. alioquin ſi de particularibus eum textum intelligeremus, ſuperflua quodammodo eſſent, & deciderent caſum, qui minus dubitationis haberet, quod dicendum non eſt; ex quibus omnibus apertiſſime cõſtat, eum textum in §. ſi vero non fecerit loqui tam de fideicommiſſarijs vniuerſalibus, quam de particularibus.

Non obſtat conſideratio quæ ſit circa illa verba in eodem §. poſita, ibi licet pure ſubſtantia morientis trãſcendat menſuram legatorum datio &c. quæ verba ſonaret videntur ſecundum eos, quod Imperator loquatur de fideicommiſſis particularibus, non autem de vniuerſalibus; quoniam in fideicommiſſis vniuerſalis reſtitutione venit tantum quod in hæreditate eſt, neque vltra hæres grauari poteſt, quam in hæreditate deſuncti fuerit d. l. hæres ab eo. ff. ad Trebellian. l. ab eo. C. de fideicommiſſis. Quia ad hæc reſponderetur, vt per Corne. dicto conſilio 303. colum. antepenulti. litera q. quod immo fideicommiſſum vniuerſale iunctis particularibus relictis poteſt excedere menſuram ſubſtantia morientis, vt probatur in dicta l. Marcellus, in principio ff. ad Trebellian. Præterea licet aliqua verba adaptentur ad relictã particularia, & non ad vniuerſalia: non propterea per illa verba Imperator reſtringit ſuam diſpoſitionem, per doctrinã Imolæ, & Decij ſupra allegatam, immo illa verba probant, quod dum Imperator ſupra loquutus eſt de fideicommiſſarijs, voluit intelligere de vniuerſalibus, quoniam dum dicit, licet pure morientis ſubſtantia tranſcendat menſuram legatorum datio, & non repetit, & fideicommiſſorum. ergo datur intelligi quod ſupra dum habita eſt mentio de fideicommiſſis intelligi debeat de vniuerſalibus, neque de eiſdem poſtea mentionem faciat, in fine. quoniam vniuerſalia non poſſunt excedere menſuram ſubſtantia deſuncti. ita Roma. in d. auth. ſimiliter C. ad l. falcid. rellatus per Cornecum. d. conſil. 303. col. 5. lib. 1.

Tertio adducitur pro hac opinione textus in d. §. ſancimus, in verſic. illo adiecto, d. authen. de hæred. falcid. vbi Imperator præcipit legatarijs, & fideicommiſſarijs citari in confeſſione inuentarij. ſi hæres vult non damniſicari ſolum, ſed etiam non lucrari. Nam rexus loquitur tam de fideicommiſſis vniuerſalibus, quam particularibus, vſupra probatum fuit, immo magis de vniuerſalibus intelligi debet, quia eorum magis intereſt citari. l. nam ita diuus ff. de adoptio. ad quod faciunt, quæ ſupra in ſecundo fundamento pro hac parte adduximus, ad probandum, quod text. ibi allegatus, etiam loquatur de fideicommiſſis vniuerſalibus, itaque ſtante hoc, quod text. loquatur de fidei-

commiſſarijs vniuerſalibus, ſicut de particularibus, ſequitur, quod ſi hæres rogatus inuentarium fecerit, nõ tamen citatis fideicommiſſarijs particularibus, ſicut hoc caſu priuari debet falcidia, ita debeat priuari Trebellianica. ſi idem inuentarium confeſſerit, non citatis fideicommiſſarijs vniuerſalibus, vt vna determinatio reſpicit plura determinabilia, pariſormiter ea determinet l. iam hoc iure ff. de vulg. & pupilar. Et ex his ſublata remanet reſponſio Alexandri conſil. 29. colum. 3. vol. 5. & in conſil. 67. col. fin. volum. 4. qui dicit, quod licet ille textus loquatur de fideicommiſſarijs, attamen, ex quo expreſſe non dicit de vniuerſalibus, & poteſt verificari in particularibus, non debet illud verbum ſubaudiri. Quia, vſupra oſtenſum eſt, loquitur etiam de vniuerſalibus, immo magis de ipſis, quã de particularibus, neque ratio vlla ſuadet, cur ille text. reſtringi debeat ad particulares fideicommiſſarios, quinimo reſtrictior quam facit Alex. ad eum textum vim facit literæ, quæ maxime in illo textu admitti nõ debet, ſtante diſtinctione, fideicommiſſarios, quæ de ſui proprietate, ita ſignificat vniuerſales, ſicut particulares, quo fit, vt ab ipſa proprietate ſermonis non ſit recedendum d. l. non aliter ff. de leg. 3.

17 Minus etiam obſtat reſponſio laſonis in d. l. Marcellus nu. 62. poſt Imolam, quem reſert in l. 1. §. hæc ſtipulatio. ff. ſi cui plus quam per legem falcid. & quã reſponſionem approbat D. Rolland. à Valled. conſil. 27. nu. 25. dum dicit, quod licet textus velit fideicommiſſarium vniuerſalem per hæredem citari debere in confeſſione inuentarij, non tamen per hoc ſequitur, quod ſi non citet, vel inuentarium non faciat, debeat perdere Trebellianicam: quia etiam legatarij ad pias cauſas, & creditores citari debent, & tamen aduerſus eos, hæres quartam non detrahit. quia admiſſo, quod textus velit fideicommiſſarios vniuerſales citari debere in confeſſione inuentarij, prout ſupra probauimus, & laſon etiã admittit, dico conſequentiam valere, ergo ſi hæres non fecerit inuentarium, vel fecerit, ſed non citatis fideicommiſſarijs, vniuerſalibus, amittere debet Trebellianicam quoniam ſi diceremus hæredẽ non citantem fideicommiſſarios vniuerſales in confeſſione inuentarij prout diſponit textus, non amittere Trebellianicam, illuſoria penẽ eſſet diſpoſitio illius textus volentis fideicommiſſarios citari in confeſſione inuentarij, quod eſſe non debet. ſi Prætor ff. de iud. l. fin. ff. ne quid in loco publico. Hæres enim ſenties fe nullam penam paſſurum, non curabit fideicommiſſarios citari, prout lex præcipit. Præterea, quod hæres in confeſſione inuentarij, legatarios, & fideicommiſſarios vniuerſales, non citans, incurrat penã amiſſionis falcidia, & etiam Trebellianicæ, aperte probat illa verba, quæ ſequuntur, ibi, ſi hæres metuit non dãmificari ſolum, ſed etiam non lucrari, quæ quidem verba hoc volunt, quod ſi hæres inuentarium confeſſerit, non citatis legatarijs, & fideicommiſſarijs, non ſolum dãmificetur, vt teneatur de proprio, ſed etiam nõ lucratur, hoc eſt amitit beneficiu legis falcidia, & Trebellianicæ, quæ continent cauſam lucratiuam. Postremo, ſtante eo, quod textus ibi intelligatur etiam de fideicommiſſarijs vniuerſalibus, ſicut inuentario confeſſo non citatis legatarijs hæres amittit falcidiam, ita eodem modo debet amittere Trebellianicam non citatis fideicommiſſarijs vniuerſalibus vt determinatio illius textus pariſormiter determinet d. l. iam hoc iure ff. de vulg. cum ſimilibus.

Quarto pro hac opinione citatur textus, in leg. final. in §. ſinautem hoc aliquis verſicul. hoc adici volumus, & in verſicul. ſiquis autem temerario C. de iure deliberandi, quem ponderauit Pariſ. in terminis noſtris, conſil. 126. num. 38. lib. primo. Dicit enim ibi textus, quod hæres, poſtquam petijt tempus ad decibe-

comprehendunt etiam Trebellianicam. Vel potest etiam responderi, quod hic non agitur de incurrendo penam, sed potius de amittendo lucrum, ut supra proxime ex Romano probaturum est, nam aliud est poenam euadere, & aliud lucratiue aliquid percipere, ut inquit Speculator in titulo de usufructu in fine.

- 22 Postremo pro hac opinione facit, quia causa ob quam introducta fuit inuentarii confectio, & ipsius inuentarii beneficium etiam ea est, ut habeatur veritas, & ratio eorum, quae testator habebat in patrimonio tempore mortis, & ut heres malignari non possit subtrahendo res hereditarias succurraturque creditibus, legatariis, & fideicommissariis hereditariis, dicto §. sancimus, & in §. si vero absunt, versiculo, sicut in his, quae relicta sunt a testatoribus inuenire veritatem, & in l. fin. §. subscriptionem, & §. licentia C. de iure deliberandi. sed haeres rogatus, ita tenetur ad rationem reddendam fideicommissario vniuersali, sicut tenetur legatariis, & fideicommissariis particularibus, ac creditoribus, ut est textus, & ibi communiter doctores in l. cum tale §. primo ff. de conditio. & demonstrat. in l. mulier §. si haeres ff. de Trebellia. ergo tenetur etiam inuentarium facere, cum sit caput redditionis rationis: quoniam per illud fit facilius redditio rationum l. prima §. officio. ff. de tutel. ratio. distrahenda. immo cogi potest, secundum Barto. Bald. Albe. & Imolam in dicta l. cum tale §. primo, & ibi Pau. de Castro num. 2. Oldrad. dicto consil. 134. Angel. in l. prima §. haec stipulatio, colum. 2. versiculo. sed hic est videndum de herede grauato. ff. si cui plusquam per leg. falcidiam, & ibi etiam Imola col. 3. versiculo. circa primum quæsitum per Angelum &c. idem etiam tenet Ioan. Andr. in additio. Specul. in titulo de instrument. additio §. fina. versic. dicamus ergo, in additio. quæ incipit, sic dicit ibi textus, ubi ait quod omnes haeredes inuentarium, & crucis signum facere tenentur, & sicut in dicta authent. sed cum testator. C. ad leg. falcid. Curt. Sen. consilio 29. colum. fina. Gui. Pap. quæst. 351. licet velit sufficere solum descriptionem, quod etiam ante Guido. voluit Pau. de Cast. in d. §. 1. versiculo sed aduerte, dicens, hoc casu, sufficere se si faciat prout tutor, quorum opinio non est tuta propter opinionem aliorum, quæ crebrior visa est, & secundum eam iudicauit Senatus die 3. Decembris in causa de Strambino contra Cognengo. pro qua consuluit etiam Socin. consilio 51. incipien. viso testamento, colum. prima lib. 3. Parisi. consilio 79. numero 17. & 18. libro 2. sequitur eandem Didacus, in cap. Rainutus §. xi. numero 10. versiculo. nec mihi placet, extra de testament. ubi dicit opinionem Pauli de Castro sibi non placere Ruin. consilio 29. num. 11. volumen. §. quem refert, & sequitur pluribus alijs citatis clarissimus dom. Ioan. Baptista Plotus in sua docta re petitit. l. si quando numero 395. & pluribus sequent. C. vnd. vi post hæc scripta habitus, addens fideicommissarium posse in litem iurare contra heredem, qui inuentarium librosque rationum non confecit, & rationem non reddidit, quod si tenetur inuentarium, & libros rationum facere, rationemque fideicommissario vniuersali, sicut legatariis, & fideicommissariis particularibus reddere. ergo sequitur, quod sicut non confecto inuentario legatariis, & fideicommissariis particularibus amittit falcidiam, idem dicendum sit cum debeat amittere Trebellianicam non confecto inuentario fideicommissario vniuersali, ita per hanc rationem arguit pro hac parte Roma. d. authent. similiter, colum. 57. versiculo. primo quia ratio &c. C. ad leg. falcid. Angel. Aretin. §. extraneis, Insti. de hæred. qualitat. & different. Oldrad. consil. 134. Bart. d. consil. 234. incip. Lena Matarcelli. num. 4. Corned. consil. 393. colum. penul. volum. 1.

Neque obstant scripta D. Rollandi à Valle dicto consilio 27. post Paul. de Castro in dicta l. cum tale §. 1. ac Cornueum & Parisium scilicet, quod etiam haeres rogatus teneatur inuentarium facere, attamen non tenetur illud facere secundum formam traditam in l. fina. C. de iure delib. quia contrarium videtur velle Alberi. in dicta l. cum tale §. primo ubi inquit, quod haeres rogatus tenetur ad inuentarium nouo iure conficiendum per l. finalem C. de iure delib. idem sentit Ioan. Andr. in loco supra proxime citato, dum inquit, quod omnes haeredes inuentarium, & crucis signum facere tenentur. Præterea dicta authent. de hæred. & falcidia locum sibi vendicat etiam in fideicommissis, & fideicommissariis vniuersalibus, ut supra clare probaturum est, & facta fuit dicta authent. de hæred. & falcid. ad augmentum, & additionem dictæ l. fin. ut in dicto §. si vero non fecerit inuentarium, ibi, non nostram minucentes legem, ideo censendum est dicta authent. de hæredibus & falcidia, velle, omnia quæ in dicta l. finali scripta sunt obseruanda esse ab omnibus haeredibus tam quoad fideicommissa vniuersalia, quam particularia, & consequenter, quod secundum formam dictæ l. fina. haeres rogatus inuentarium faciat fideicommissario. Immo dicta l. finalis in §. cum igitur, vult ab omnibus haeredibus inuentarium fieri, dum inquit, cum igitur hæreditas ad quemdam, siue ex testamento, siue ab intestato sit delata, siue ex asse, siue ex parte &c. & cum textum ita generaliter intelligunt Ioan. Andr. ac Speculator in loco supra citato.

- Ultimo mouere non debet quod ideo perditur falcidia iure institutionis debita, quia res particulares post 24 sunt subtrahi, & occultari, quæ ratio non militat in fideicommissis vniuersali, quod tamquam quoddam vniuersale, & incorporale occultari, neque secundum iuris intelligentiam muniri potest propter delictum haeredis, quia incorporalia contractari non possunt §. primo Instituit. de reb. corporal. & incorporal. & ideo cessante ratione legis, cessare etiam debeat eiusdem dispositio l. adigere §. quamuis ff. de iure patronat. cap. cum cessante de appellat. quam rationem adducit Bald. in dicta l. filium quem habentem, colum. 11. versiculo. item quæro, vtrum haeres de restituendo grauatus, ubi per hanc rationem contrariam sententiam tueretur, quoniam responderetur, quod licet hæreditas vti quoddam vniuersale, & incorporale considerata surripit, aut occultari non possit, tamen dubium non est, quin per occultationem rerum particularium minui possit, text. est expressus in l. fina. §. illo videlicet C. de iure deliberandi. cui conuenit text. in l. item veniunt §. item non solum ff. de petit. hæred. ubi nominatim iureconsultus censet hæreditatem, augmentum, & diminutionem recipere, faciunt quæ de peculio inquit iurisconsultus in l. peculium. ff. de legat. secundo, & in l. peculium nascitur ff. de peculio, quod similiter, ut quid vniuersale consideratur incorporale esse, attamen augeri, & minui potest, si res peculij postea esse incipiant, aut desinant, ita Roman. respondet in dicta authent. similiter, colum. 57. versiculo. quoniam licet hæreditas C. ad legem falcidiam, sed etiam eum, ita compendio respondisse Oldrad. dicto consilio 134. numero primo & Baldum in consilio 99. libro quarto ubi dicit quod licet intellectuale corpus hereditatis subtrahi, aut occultari non possit, tamen res ipse in hereditate existens minui possunt, ut C. quando & quibus quarta pars debeatur l. secunda, nam sicut hæreditas augetur per accessionem rerum etiam particularium, dicto §. item non solum, & §. fructus ead. l. ita minuitur, si quæ res particulares hereditarie subtrahantur vel alienentur l. si ipsa ff. de eo quod met. causa quam

citatur

erat gloss. in d. §. item non solum, in verbo, diminutionem, idcirco eadem virget ratio in Trebellianica sic in falcidia.

Et pro hac opinione affirmatiua adducitur etiam ratio per Ruin. in d. consil. 159. colum. 1. libro 3. quod cum etiam hodie quarta Trebellianica detrahatur, contra voluntatem testatoris, vt est textus in cap. Rainaldus in fine, & ibi glossa. de testament. Alexand. in l. Titia. ff. ad legem falcid. ideo in concursu duarum causarum attendi debet illa, per quam minuitur falcidia, seu trebellian. quia hoc est fauoralibus, vt est textus nota. vbi Barto. & alij in l. si pupillus. ff. ad legem falcidiam.

Ex præmissis igitur pro vtraque parte adductis. liquido patet, quæstionem hanc dubitabilem esse, cum pro opinione negatiua citetur 48. doctores, pro affirmatiua vero 61.

26 Sunt tamen, qui huiusmodi consilium opinionum fœdere distinctionis consiliare conati sunt, prout Cynus in d. authen. sed cum testator. C. ad leg. falcid. quam multum æquam dicit Ausertius in additio. Capellæ Tollosanæ decis. 314. & quæ placuit etiam Paulo de Castro in consil. 36. col. 1. lib. 2. is enim sic distinguat, quod aut hæres grauatus coactus fuit hereditatem adire, & tunc non tenetur, quia omnia restituit, & nihil sibi retinet l. ff. ad Trebellian. Aut sponte adiuit hereditatem, & tunc, aut hereditas veniebat restituenda statim, & tunc hæredi non incumbit onus conficiendi inuentarium, & consequenter non venit priuandus, quia tunc cessat suspitio subtractionis, & hoc casu dicit procedere opinionem Bartoli ac aliorum quod non amittit, Aut vero hereditas restituenda est ex intervallo, & tunc hæres tenetur inuentarium facere, quia tenetur rationem reddere, vt supra dictum est, & hoc casu procedit secunda opinio affirmatiua, quæ amittit Trebellianicam sed hanc distinctionem Cyni improbat Bald. d. consil. 99. vbi dicit, quod si liceret distinguere secundum æquitatem proprii capitis, distinctio sic formari deberet. Quod aut hæres restituit ante tempus inuentarii, & tunc non tenetur facere inuentarium quia nudo nomine est hæres in eo, quod restituit, & quia omnia onera in alium transiit, & quod 27 hoc casu non perdat l. Trebellianica per hæredem, qui infra tempus conficiendi inuentarium tenetur restituere, tenet Pau. de Castro in consil. 398. incipien. & circa primum nullum videretur dubium lib. 2. Aut hæres restituit hereditatem post tempus inuentarii, Et tunc subsistingit Bald. quod aut est talis, in quo nec de facto præsumitur machinatio, sed potius quædam simplicitas, vt si sit mulier, minor, aut miles, vel absens, qui non potuisset aliquid subtrahere, & tunc posset detrahere Trebellianicam, licet non fecerit inuentarium, quia in talibus non præsumitur dolus, nec iuris scientia. vbi §. fina. ff. de dolo. Aut sunt alij, qui tenentur scire iura, & in quibus præsumitur dolus, & tunc inuentatio non confecto non detrahitur Trebellianica, quia inquit Bald. licet ipsum intellectuale corpus hereditatis contractari, surripi, aut occultari non possit, tamen possunt subtrahi, & occultari res particulares ipsius hereditatis: & sic hereditas minui, iuris supra allegans, quibus addo. l. secunda C. quando & quibus quarta pars debeatur. Sed nec etiam ipse Bald. hanc suam distinctionem probat, quoniam inquit, homo debet sequi æquitatem legis, non autem proprii capitis iuxta notata in l. prima C. de legat. ideo securius esse dicit, reiecta omni distinctione in hac quæstione procedere per viam (vt ipse ait) simplicem, id est per textum legum, & ipsos textus diligentius considerare. Quapropter, omnibus maturè discussis, censuit Senatus. opinionem affirmatiuam, veriorē, & crebriorem esse, quo ad hæres extra-

neos, præsertim si de numero tenentium negatiuam tollantur hi, qui in specie facti, in qua de liberis primi gradus agebatur responderunt, in quo casu dixit negatiuam opinionem veluti humaniorem, & æquiorē, hætenusque in hac patria obseruatam esse sequendam, non solum in liberis primi gradus, sed etiam in omnibus descendētibz, de qua obseruatia in filiis testatur Neuzan. consil. primo in fin. Cagno. in dicto §. meminisse, numero decimo quinto ff. de inofficioso testamento, licet contrarium teneat in alijs descendētibz, & nisi autoritas Senatus me ad hanc sequendam cogeret: profecto putarem defendi posse, contrariam opinionem esse veriorē, & magis receptam ex cumulatis à Deci. consilio 236. numero 48. post Corne. consilio 168. numero secundo libro tertio, idem Deci. in consilio 495. numero 26. & 27. in quibus locis damnat limitationem Guido Papæ, & ad eius rationes respondet, dicens eius limitationem esse contra communiter Doctores, qui generaliter loquuntur, & rationes, quæ adducuntur, ita militat in filiis, sicut in cæteris hæredibus. immo maior ratio in filiis esse videtur, quia ipsi detrahunt duas quartas, hanc etiam opinionem esse magis communem attestatur Socinus Iunior. consilio 122. ad corroboracionem eorum numero tertio libro primo post Cyn. Bald. Salicet. Oldrad. Cuman. Imol. Paul. de Castro Barbat. & Deci. in locis per cum citatis, & eandem indistincte procedere in omnibus hæredibus tam suis, quam extraneis, tenet vbiq. Parisi. in consilijs supra adductis, & quam sequitur Didacus in capitul. Raynuthus §. vndecimo numero decimo versicu. quinimmo à liberis primi gradus de testamento. & eam inter communem opinionem refert Francisc. Viuius lib. commun. opinio. in verbo, hæres extraneus, numero quarto late Vasquius in dicto §. 8. numer. 13. [opinionem tamen Senatus multis authoritatibus comprobat Burfat. consilio 44. numero 19. versicul. nec amittitur & plur. numero sequent.]

S V M M A R I V M.

- 1 Hæres ob non confectum inuentarium perdit et alienam sibi a defuncto debitum, & an idem sit de legitima, quæ æs alienum dicitur, licet improprie & nu. 2. & 9.
- 2 Filius in legitima dicitur habere causam lucratiuam.
- 3 L. final. C. de iure deliber. quæ præcipit inuentarium fieri, locum habet tam in suis hæredibus, quam in extraneis.
- 4 Doctores tenentes hanc opinionem, quod filij priuentur legitima ob inuentarium non confectum recensentur.
- 5 Text. in §. penultimo in authent. de hæredib. & falcid. loquens de legitima debita patrono, an intelligatur etiam de legitima filiorum, & nu. 7. vbi late de intellectu illius textus.
- 6 Doctores tenentes contrariam sententiam, quod imò filij non amittant legitimam ob inuentarium non confectum describuntur.
- 8 Filij ex nullis causis priuantur legitima, nisi ex illis, quæ inofficiosi querelam excludunt.
- 10 Legitimam cur non perdat filij ob inuentarium non confectum, secus tamen in hærede creditore defuncti, qui æs sibi a defuncto debitum perdit ob inuentarium non confectum.
- 11 Filios ob inuentarium non confectum teneri ad integrum legata, & fideicommissa etiam de proprio, si iurēs hereditatis non sufficiant, quomodo intelligatur.
- 12 Legitima a filijs detrahenda de fideicommissis vniuersali, aut de legatis consilientibus in corporibus hereditarijs, secus si legata in quantitate consistant, aut in genere.
- 13 Legitima de corporibus hereditarijs debetur, neque cogitur filius eam acceptare in alia re.

DECISIO CXLVIII.

Legitima; an perdat ob inuentarium non confectum.
Vide Porc. de inuentario cap. 5.

VAESITVM etiam an fuit an filij & alij quibus debetur legitima, debeant ea priuari, sicut falcidia aut Trebellianica ob inuentarium non confectum, & quamuis primo intuitu possit q̄stio hec dici superflua propter decisionem precedentē, attamen erit vtilis saltem respectu legitimariū debitarum alijs personis, quā filijs primi gradus. Primo igitur aspectu dicendum videret eos priuandos esse legitimam. Primo quia ꝑ as alienum hæredi per defunctum debiti perditur ob non confectū inuentariū. l. si. §. in computatione. C. de iure deliberandi: sed legitima dicitur as alienum l. Papinianus §. si quis impubes, in fine. ff. de inoff. testam. l. si arrogator. §. 1. ff. de adoptio. not. in l. si quis legatum. §. final. ff. ad leg. Cornel. de falsis, ergo legitima ob non confectum inuentarium tamquam as alienum amitti debet, ita arguit Oldr. qui hanc opinionem tenuit in l. si. quem ibi refert Alberi. in §. si autem dubius, nu. 11. C. de iure deliberandi. & pro hac opinione idem Oldr. cōsultuit, consil. 134. num. 4. quod argumentum adeo magnificat Iafon in d. l. si. in §. si autem hoc aliquis, de iure deliberandi. vt super eo se dubitare dixerit, nullūq; vnam optimum responsum ad illud inuenit; quod ea ratione confirmatur, quia si creditor hæres amittit suum creditum sibi competēs ex causā onerosā, multo magis debet amittere filius, vel alius legitimam, ꝑ in qua dicitur habere causā lucratiuā, iuxta glo. cōmuniter approbatam in l. 3. C. de iur. & facti ignorantia, in verbo nullis rationibus, & quæ legitima nō dicitur proprie as alienum, nec proprie debitum, sed inappropriat, vt in d. l. Papinianus, in §. si quis impubes, ibi, quasi as alienum, nam dictio, quasi, denotat impropriatē in suis. ff. de lib. & posthu. l. si cum dotem. §. fin. ff. solut. matri. l. si quis cum a fideicommissario, & ibi gloss. in verbo quasi. ff. de conditio. indeb. & vbiq; doctor. & in terminis legitime Iafon consil. 181. lib. 2. & eo fortius debent filij & alij priuari legitimā, quia lex magis fauet alijs creditoribus, quā filiis & ceteris in legitima, quod patet, quia vult prius es alienum solui, quam ipsam legitimam, quæ debetur deducto ere alieno, & funeris impensa l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoff. testa. nota. in d. l. fin. §. in cōputatione. C. de iure deliberandi, imo ipsa l. trima non debet, qñ es alienū totam hæreditatem absorbet, Bald. in d. §. in computatione col. 2. versū. tertio quæro, post glo. sam magnam circa finem, & propterea dī quota bonorum. d. §. quarta. Bal. in l. quoties. C. de hæred. Infiti. Paril. consil. 37. num. 19. vol. 3.

Secundo pro hac parte facit, ꝑ quia l. finalis. C. de iure deliberandi. quæ præcipit inuentarium fieri, mixtim loquitur de filiis, & extraneis hæredibus, passimque vtitur hoc verbo misceuerit, quod ad suos hæredes statummodo pertinet §. extraneis autem, vbi glo. in verbo. de aduenda in situ. de hæred. qualitat. & differentiis. quod autem passim vtatur eo verbo, misceuerit, probatur in §. 1. ibi. ipe certissima hoc fecerit, vel sese immisceuerit &c. & in §. si autem dubius, ibi, vel sese immisceat, in §. si non postquam in illis verbis, postquam adierint, vel sese immisceuerint &c. itaque si illa lex expresse, & indistincte loquitur tam de filiis, quam de extraneis hæredibus, ergo de eisdem omnibus personis intelligi debet, & locum sibi vendicat authent. de hæred. & falcid. quæ facta fuit ad addendum illi legi finali vt probatur in §. si vero non fecerit, ibi, & hoc di-

ximus non nostram minuentes legem, quam posuimus, vbi etiam glossa in verbo, minuentes, dum igitur d. authent. de hæred. & falcid. §. si vero non fecerit, damnat hæredes dare de proprio & legata de proprio complere, si non fecerint inuentarium, dicitur damnare tam filios hæredes dare de debito bonorum subsidio, si inuentarium non fecerint quam alios hæredes extraneos.

Tertio hec clarius comprobari videntur ex textu in d. l. fina. §. si vero postquam qui loquitur de filiis, & alijs hæredibus extraneis, vt patet ibi, dum inquit, postquam adierint, vel sese immisceuerint, hos autem si inuentarium non confecerint damnari, vt debitis hereditariis insoludum teneantur ex quo sequitur filios in debito iure naturæ damnari. si alia bona non suppetant dum eos non vult beneficio legis vt, in illis verbis, nec legis nostræ beneficio perfruantur, quam cōtemnendam esse censuerint.

Quarto hanc partem tenet ꝑ gloss. in d. authent. de hæred. & falcid. in §. si quis autem non implens, in verbo, auferri, Oldr. in d. l. finali, quem ibi Alberi. refert in d. §. si autem dubius, idem Oldrad. in consil. 134. numer. 4. Salic. in eadem l. finali. §. si quis autem temerario, num. 35. & in authent. sed cum testator, num. 6. C. ad leg. falcid. in authent. hoc amplius. C. de fideicommissis. Raphael. Cuman. in d. authent. sed cum testator, eandem etiam tenet Bald. in d. l. fin. §. penult. vbi ait, he credere, glossam ibi tenentem contrarium non esse veram, & ibi etiam reprehendit Nicola. de Martell. dicens, cum errasse intellectū in leuissimo puncto, hanc etiam sequitur Roman. in d. authent. similiter, col. 57. versic. sed nō succedit dubium. C. ad leg. falcid. vbi dicit, hanc opinionem de subtilitate iuris veriore esse Paul. de Castro in d. consil. 188. incipit, quia dubia supra formata lib. 2. & eam in puncto iuris veriore dicit Imola in l. 1. §. hæc stipulatio col. 5. versic. item adde in quantum Angelus. ff. si cui plius quam per leg. falcid. & hanc sequorū reperio Didac. in cap. Ramurius §. 11. numer. 10. circa finem de testamen. pro qua possunt adduci rationes, quæ in præcedenti quæstione scriptæ leguntur pro parte affirmatiua, & auctoritates eorum, qui tenent, filios primi gradus priuari Trebellianica, ob inuentarium non confectum, cum certe nulla vrgens allegetur ratio diuersitatis, nisi quia legitima sit quasi as alienum. quæ ratio mouere non debet, quia si hæres amittit suum creditum non confecto inuenario, vt supra probauimus, multo magis debet amittere legitimam, quæ est quasi creditum.

Neque huic opinioni refragatur textus in §. penult. in d. authent. de hæred. & falcidia, super quo se fundant Bartol. & ceteri tenentes contrarium, dum ille textus vult, quod patronus non priuetur legitimam sibi debita in bonis liberti. l. si quis libertum. §. fin. & ibi gloss. in verbo non posse. ff. ad leg. Cornel. de falsis, quia responderetur, ꝑ illum. §. referi ad id, quod Imperator dixerat in §. si quis autem non implens, vbi dicitur, quod si hæres non adimpleat voluntatem testatoris, & non fecerit, quod testator iussit, priuari debeat eo, quod a testatore habuit, nisi sit patronus, qui licet non adimpleat voluntatem liberti, attamen nō priuatur iusta sibi debita in bonis ipsius liberti, non autem refertur ille §. penult. ad id, quod Imperator dixerat in §. si vero non fecerit inuentarium, idque tribus modis probatur. Primo, quia textus id exprimit, dum inquit, hunc ordinem tenere sancimus, quem hæc sacra constitutorem inchoantes diximus, suple ad hæc verba, prout ibi glossa in verbo diximus, supplet; diximus supra eodem in §. si quis autem non implens, idque etiam suadent illa verba, in eodem §. penultimo, ibi quicquid

quid ultra hanc legitimam eis scilicet patronis relictum fuerit, & à libertis aliquid petiti fuerint, illi autem patroni complere deinde noluerint, subaudi, ea quæ à libertis iussi fuerint, hunc ordinem tenere sancimus, quem incohantes hanc sacram constitutionem & c. ordo autem est descriptus in d. §. si quis autem non implens, scilicet, ut auferatur ab ipsis patronis omne lucrum, quod eis relictum est ultra legitimam, & illud deferatur primo substitutis, secundo coheredibus, tertio legatariis, quarto succedentibus ab intestato. & iste est ordo, quem tenere statuit in d. §. penul. quod etiam innuunt illa verba sequentis verficuli, ibi ita ut legalis quidem pars maneat apud eos, reliqua vero veniat secundum viam à nobis apertam in talibus. Secundo quod ad dictum §. si quis autem, referatur ille text. & non ad proximum §. si vero non fecerit inventarium, probatur, quia si ad proxima referretur, quare non etiam de filiis expressisset, sicut de patrono expressit. Tertio, quia ibi in d. §. penul. præcipitur auferri à patrono quicquid ultra legitimam relictum fuerit, quod si fieri ad eum non potest, qui inventarium non conficit, quoniam contra eum non statuitur, quod amittat, quod ei relictum est, sed in penam non confecti inventarii insoludum teneatur creditoribus, & legatariis, ex quibus aperte patet, eum textum non probare contrariam sententiam, & ita eum textum refellit Raphael in d. authent. sed cum testator, quem refert Corne. in consil. 168. littera a. lib. 3. qui licet opinionem contrariam ibi teneat, quod non perdat legitima; attamen has responsiones Raphaelis non tollit. Alias duas responsiones addit Vasquius post hæc scripta visus in d. §. 3. de potest. test. num. 15. vers. non quoque obstat.

His tamen non obstantibus contraria sententia de iure verior, & receptior visa fuit quam tener glossa, & ibi Barto. Paul. de Castro Alberi. & lafon in dicta authent. hoc amplius C. de fideicommissi. glossa in authent. sed cum testator, vbi etiam Barto. & Alberi. C. ad leg. falcid. alia glossa in l. fin. in §. penul. C. de iure deliber. quam ibi sequitur, & communiter approbatam dicit Alex. qui eandem opinionem consulendo tenuit in consil. 67. in princip. lib. 4. dicens se indubitanter credere, quod si quis contrarium iudicaret, poneret se in magno periculo, per id quod notat Barto. in l. fina. C. de pena iud. qui male iudica. & in l. mancipia. C. de seru. fugiti. Addo etiam aliam glossam hanc opinionem tenentem in §. si vero non fecerit in verbo, lucrari in authent. de hæred. & falcid. vbi Bar. Ang. eam approbant, eandem opinionem tener Specul. in tit. de instrumen. editio. in §. dicto, versicul. quid de suo hærede, qui inventarium non confecit, & ibi Ioan. And. in additio. Angel. in l. i. in §. hæc stipulatio. col. 6. ff. si cui plusquam per leg. falcid. & ibi etiam Imola col. 5. versic. item ade in quantum Angelus & c. qui licet dicat contrariam opinionem esse de iure veriolem, attamen hanc dicit in practica seruati, & durum esse ab opinione glossarum recedere, sequitur eandem Bal. in hac re sibi contrarius in l. filium quem habentem. col. 12. vers. & bona de inventario. C. fam. l. hæredum. & in l. i. C. de qua. auto. iud. possid. vbi dicit, quod filius non faciens inventarium detrahat primo de omnibus legitimam, ad residuum, puta de xij. tenebitur ad octo, & licet in hæreditate non sint octo tenebitur insoludum ad ipsa octo, & si contingat tunc carcerari, ponetur in carcere pro octo tantum, & non pro xij. eandem opinionem sequitur Angel. Areti. in §. extraneis autem col. vlt. vers. sed debitur iure naturæ & c. Instit. de hæred. qualita. & differen. & in tractatu de testam. in glo. item reliquit P. nepoti col. 2. versic. quero an filius ingratus, & in eodem tract. in glo. qui B. sciens & c. colum. 1.

vers. nec potest detrahete falcidiam, Repeten. in arthetica, nouissima, in quarta questio. secundæ questio. principia C. de inoff. testa. Paul. de Castro in d. l. fin. §. penul. in fine. C. de iure deliber. & ibidem Corneus col. fin. vbi ait, glossam ibi communiter teneri, lafon in eadem l. fina. in principio, col. fin. num. 6. & in §. fin. autem hoc aliquis num. 2. C. de iure deliber. eandem communem esse attestatur Corneus in consil. 130. col. 7. littera S. lib. 4. & in consil. 168. in hac consultatione lib. 3. vbi ait, ita communiter teneri, & non esse tutum à communi opinione recedere, sequitur eam Fulg. in consil. 95. in principio, dicens hanc sententiam nullum habere contradictionem, quod an sit verum, ex adductis pro contraria opinione iudicare potes, hanc opinionem pariter communem dicit Decius consil. 480. num. 17. & 18. quam tenet etiam Gozadin. consil. 42. num. 13. & quam communem esse attestatur quoque Rubens Alexandri. in consil. 43. num. 9. idem dicit Guido Papæ questio. 53. in principio, Ruin. consil. 135. num. 9. lib. 3. vbi dicit doctores communiter sequi glossam in d. l. fina. §. penul. C. de iure deliber. quam pariter firmat in consil. 57. lib. 2. Et hanc esse magis communem, attestatur Franc. Viuius d. lib. commun. opin. in verbo hæres extraneus, num. 3. post Corletum de potestate Regia in materia Trebellianicæ, questio. 73. & Lauren. Calca. consil. 36. per eum rellatos. Vasquius d. §. 8. nu. 15.

Pro qua opinione adducit Barto. in d. authent. sed cum testator, textum §. in §. penul. versic. non autem excepimus, in dicta authent. de hæred. & falcidia, Nam in proximo §. si vero non fecerit, dicitur, quod si hæres inventarium non confecerit insoludum teneatur legatariis, & creditoribus, deinde subsequitur. §. non autem excepimus, vbi si patronus inventarium non confecerit nihilominus legitimam sibi debitam in bonis liberti non amittit, sed si patronus legitimam ob eam causam non amittit, multo minus debet filius amittere debitum iure naturæ, magis enim est debita legitima filijs in bonis parentum quam patrono in bonis liberti, cum hæc iure positio, illa vero iure naturæ filijs debeat nota. in l. si quis liberum §. fina. vbi glo. ff. ad leg. Cornel. de falsis.

Neque obstat quod dicit Raphael. in dicta authent. sed cum testator. Quia respondetur, quod immo dictus §. penul. cum sit in fine dicte authenticæ positus, refertur ad omnia præcedentia talis scriptura §. fina. vbi Barto. & ceteri. ff. de legat. primo, maxime vero ad proxima refertur, & sic ad dictum §. si vero non fecerit inventarium, immo in dubio magis ad proxima l. prima §. hoc edicto versicul. deinde adiecit, vbi docto. ff. de postul. l. si idem cum eodem, vbi etiam docto. ff. de iurisd. omn. iudi. Neque mouent illa verba in textu posita, hunc ordinem tenere sancimus, & quia responderetur, præcedentia satis aperte declarare quod refertur ad confessionem inventarii, quia dicit, hunc ordinem tenere sancimus quem diximus (suple) in confessione inventarii in dicto §. si vero non fecerit, vbi in fine ordo describitur, & dicitur quod si hæres parere noluerit, eum quidem recedere ab huiusmodi institutione, locum vero fieri, sicut dudum prædiximus substitutis, & coheredibus, & fideicommissariis, & legatariis, & seru. s. & qui ab intestato sunt, & alijs secundum prius a nobis intentam in talibus viam, in dicto autem §. si quis vero non implens, non tractatur de aliquo ordine quem habeant tenere hæredes, sed mandatur quod implent id, quod à testatore eis fuerint iniunctum, & per iusticiem iustum, ob id illa verba, hunc ordinem tenere sancimus, magis intelligenda sunt de ordine circa confessionem inventarii, & illa verba, quæ hanc sacram constitutionem incohantes diximus, possunt

referti ad §. sancimus igitur, ubi autor incipit pertrahere & precipere circa materiam illius tituli, & licet totus ille textus sit positus sub rubrica unica, attamen possunt dici plures constitutiones ex quo deciduntur plures casus penitus separati, ita Cornetus in d. l. finalij. §. si vero vel postquam. C. de iure delib.

Non etiam aduersatur quod non dixit de filio & eius legitima, sicut de patrono, quia respondetur quod ideo expressit de patrono, quia de eo magis poterat dubitari an perderet legitimam ob non confectum inventarium, quo fit, ut expressio casus magis dubitabilis decidat casum minus dubitabilem. Sed hæc responsio parum mouere debet propter diuersitatem rationis inter legitimam debitam patrono, ex causa remuneratoria ob munusificationem, & legitimam quæ debetur filio non ex aliqua obligatione paterna, sed ex quodam instinctu naturali, ita sentit Vasquius d. nu. 15. vers. præterea patronis.

Non etiã obstat tertia ratio, quæ apud Raphaelem magis vrgere videbatur, quia respondetur, quod immo non aufertur ibi residuum secundum eundem Cornetum, sed disponitur quod legitima pars remaneat pura & immunis a talibus penis, residuum vero veniat secundum disposita supra, scilicet quod subiaceat penis, quod satis suadent verba text. dum dicitur, ita ut legalis quidem pars maneat apud eos pura a talibus, reliqua vero veniant secundum viam à nobis nunc apertam in talibus.

- 8 Pro hac etiam opinione facit, quoniam filij ex nullis causis priuantur legitima sibi à lege attributa, nisi ex illis causis, quæ inofficiosi querelam excludunt. hæc additæ in principio vers. ita tamen C. de secun. nup. Moder. repentes late in d. authen. nouissima C. de inoffic. test. præterea legitima debetur filijs libera, & sine villo grauam ne, aut onere l. quoniam in prioribus C. de inoffic. testam. ergo quoad eam lex non intelligitur voluisse grauare filios confectioe inventarii, ut eius ommissio, sit ipsius legitimæ amissio, quoniam hoc modo non diceretur sine grauamine contra, quam dispositum à lege fuerat, ita Specu. in tit. de instrum. editio in §. dicto de impugnatione testamenti & c. nu. 16. Postremo hanc partem confirmat ratio glossæ in §. si quis vero non fecerit inventarium, in d. authen. de hæred. & falcid. in verbo lucrari, scilicet, quod si filius testatori leganti, legi præcipienti, & iudici decernenti simul non paruerit, attamen non priuatur legitima, ut habetur in §. si huiusmodi & in d. §. si quis autem non implens, multo ergo minus puniri debet in priuatione legitimæ si legi tantum præcipienti inventarium fieri, non satisfecerit. siquidem minus est, vni tantum non parere, nempe legi præcipienti, quam pluribus, scilicet testatori, legi, & iudici, quoniam plura & potiora iura præualere debent §. fin. in auten. de consangu. & utr. fratri. l. fi. C. de edicto diui Adriani. tol. len. quod quidem argumentum non visum mihi fuit stringere propter diuersitatis rationem, cum in casu non implementi non militet præsumptio subtractiois, & malignitatis, sicut in casu non confecti inventarii, ideo nimirum si diuersa pena dicitur statuta.

- 9 Neque obstat in contrarium adducta, & primo quod dicebamus hæredem creditorem priuari ære sibi à defuncto debito ob inventarium non confectum, ergo filios debere etiam priuari legitima, quæ est æs alienum, immo multo magis, quia non proprie, & vere, sed fictè, & improprie æs alienum dicitur, & in qua filius potius causam lucrativam habere dicitur, quam onerosam. Quia reiecta responsione latonis, quam nec etiam ipse approbat, sed relinquit cogitantium in dicta l. final. in §. si autem hoc aliquis, & Respondetur prout per Ruin. in consi. 57. nu. 6. & 7. lib. 2. quod de legitima ipso iure onus legatorum, & fi-

dei commissi, quatenus legitimam minuit ab initio reijcitur, quoniam in prioribus C. de inoff. test. & ob id, etiam si filius postea inventarium non fecerit, attamen legitima remanet salua, quia legata valida tantum præstat hæres integre si inventarium non conficit, non autem illa quæ in totum, aut pro parte ab initio fuerunt nulla, ideo legata, aut fideicommissa quæ ab initio sunt nulla, eo quod minuat legitimam filius ommissio inventario non tenetur integre præstare, sed nihilominus legitimam suam detrahet, quoniam ab initio ipso iure legatorum aut fideicommissorum onus eam minuire non potuit, sed non sic est in ære alieno hæredis, quod habere debebat à defuncto, quia non ipso iure ab initio onus legatorum & fideicommissorum de ære alieno deducitur, immo ipsum æs alienum statim adita hæreditate ipso iure confusione tollitur, quamuis inventario non confectum non habeatur pro confuso, ut plene nota in d. l. final. §. in computatione C. de iure delib. & in l. ita tamen in §. si ex Trebelliano ff. ad Trebellia. & propterea, quia ab initio legatum vel fideicommissum non minuitur per æs alienum, sed potius ipsum æs alienum est sublatum confusione, ideo prouisum est, quod non deducatur si inventarij confectio omittatur, sed potius remaneat confusum, nedum ipso iure, sed etiam cum effectu, itaque in casu isto in odium hæredis negligentis conficere inventarium legatum ab initio in totum validum conferuatur, non autem augetur, vel de nouo validatur legatum à principio in totum vel pro parte inualidum, sicut de nouo validaretur si ommissio inventario legitimam amitteretur, & ita ut supra diximus respondet Ruin. d. consi. 57. nu. 6. & 7. dicens responsionem fuisse quorundam citatorum an Angelus in l. 1. §. hæc stipulatio ff. si cui plusquam per legem fali.

Non etiam nocet, quod secundo loco dicebamus, quia respondetur ut per Albericum in d. authen. sed cum testator, videlicet, quod licet text. in d. l. final. & in d. authen. de hæred. & falc. indistincte loquantur, immo mixtum de filiis & hæredibus extraneis, attamen distinguuntur per alias leges, vel per rationes l. quæsum ff. de testibus l. non est nouum, cum sequenti ff. de legi. sed per alias leges disponitur quod legitima nullo modo amittatur, nisi ex causis, quæ inofficiosi querelam excludunt dicta l. hac additæ. ergo per non confectum inventarium non amittitur, cum hæc non sit ex illis causis.

- 11 Non etiam aduersatur quod dicitur per legem damnare filios hæredes non facientes inventarium, ut teneantur soluere integra legata & fideicommissa etiã de proprio, si hæreditatis vires non sufficiant authen. sed ac testator ubi Bart. num. 11. & Paul. de Castr. in l. fi. §. penul. in fi. C. de iur. delib. Vasquius in d. §. si. num. 26. ergo & de debito iure naturæ, quia ad hæc respondetur, ut per Barto. & Alber. in d. authen. sed cum testator, nec non Paul. de Castro in d. l. final. §. penult. in fine, quod legata & fideicommissa minuuntur, quatenus est legitima, cuius detractioe facta filius ad residuum tenetur in solium, etiam de suo proprio, & sic quia detrahit quartam, per detractioem quartæ bona propria pluri sunt, & soluendo, deinde legata si non sufficiant vires hæreditariæ, ipse complebit & sic minus soluet, quam si legitimam perdidisset, quia ea solveret integraliter. Itaque hoc modo filius dicitur soluere legata & fideicommissa integra, quod intelligitur quatenus debetur quoniam ea diminuantur propter legitimam, & exemplificat Cornetus in d. l. fi. in §. si vero postquam, col. 2. C. de iure delib. puta, hæreditas valet ducere, legatur tricenarium, filius de tricentum detrahet quartam, & sic centum, residuum soluet, & sic integra legata soluet. Vel potest considerari legitima

legitima respectu ducentum, quæ sunt in hereditate, & sic ex illis detrahet sexaginta sex, quibus detractis de recentum legatis soluetur integrum residuum, licet vires hereditatis transcendat sed hæc responsio salua pace tantorum virorum parum apta, quin potius in se repugnans videtur, quia simul stare non possunt, quod legitima filij diminuat legata obq; non confectum inuentarium nō perdat, & quod propter inuentarium non confectum teneatur soluere solida legata, quamuis fines, seu substantiam hereditatis transcendant, satisfacereque de proprio, & sic de legitima, quo casu inficiari non potest, quin pro ea parte, pro qua satisfit legatis de legitima, dicatur effectus ipso per dilegitimam, & dicere quod soluent filij solida legata diminuta per legitimam incongruum videtur quoniam si solida, quomodo diminuta, & si diminuta restituta propter legitimam filij ad bestem hereditatis, quomodo dicentur legata transcendere vires hereditarias, & filius dicitur, soluere de suo, nulla ratione subsistere potest nam demus exempli gratia, hereditatem esse tricentum aureorum, quo casu legitima filij erit centum, & legata fuisse eadem tricentum, certe detrahatur centum pro legitima, dubium non est, quin legata remaneant de ducentum, quæ soluere teneatur filius, nec dicitur transcendere, vires hereditarias, nec filium soluere de suo, & hæc videtur sentire Angel. in d. l. 1. §. hæc stipul. col. 7. versic. subsequenter est videndum.

Non obstat ultimo tex. in d. l. fin. §. fin. vero postquam C. de iur. delib. quia respondetur, illum textum non loqui de debito iure naturæ, sed de debito iure institutionis vult. in quod quilibet hæres non faciens inuentarium, siue sit filius, siue extraneus priuetur beneficio illius legis, videlicet detractione quartæ iure institutionis, quo beneficio vtitur is, qui inuentarium fecit, ut in §. & si præfata, versic. itaq; ibi, dum dicitur tex. nec legis nostre beneficio perfruatur intelligitur de beneficio illius legis, scilicet detractionis quartæ iure institutionis, non autem loquitur de quartæ iure naturæ, & nimirum, quia utriusq; par ratio non est, ut notat glossa in §. si quis autem non implens, in verbo, autem, in authent. de hæred. & falcid. ob id filius debito iure naturæ non priuetur ob inuentarium nō confectum, licet priuetur debito iure institutionis prout quilibet extraneus hæres, glo. in §. cum igitur, in verbo, omnibus, in fine relata ad textum ibi, qui loquitur in filijs.

Hanc tamen opinionem affirmatiuam nō indistin-
12 cte tenendam, non nulli dixerunt sed esse limitandam, de de fideicommissio vnuerfali, & de legatis constitutis in corporibus hereditarijs, secus autem esse, si legata consistant in quantitate, aut in genere, aut si sint credita, quia tunc legitima non detrahitur, prout ita distinguit Io. And. in additio. Specula. in d. §. si. versic. quod de suo hærede, in additio. quæ incipit, Autem, in titu. de instrum. editio. ita etiam tenet. Angel. in d. l. 1. §. hæc stipulatio ff. si cui plusquam per legem falcidiam col. 7. versic. hoc autem intellige, Paul. de Castro d. conf. 188 num. 2. Corne. d. conf. 168. lib. 3. Rui. col. 57. nu. 8. & 9. lib. 2. Et quoad creditores hereditarios ratio in promptu est, quod filius non detrahat legitimam inuentarium non confectum quia etiam si confectum esset, attamen aduersus eos legitima nō detrahitur quoniam ea non est, nec debetur nisi deducto ære alieno d. l. Papinianus §. quarta ff. de inoff. testam. immo si totam hereditatem absorbeat ære alienum, nulla omnino debetur legitima, vt dicit Bal. in d. l. fin. §. in computatione C. de iure delib. Itaq; quæsi alieno præcedit legitimam, siue factum sit inuentarium, siue nō, ideo deductio illius locum non habet aduersus credi-

tores, Ita Ioan. And. & Paul. de Castro in locis proximè citatis cum ut supra probatum est legitima sit quæta bonorum. Quo vero ad legata constituta in corporibus hereditarijs, vel quoad fideicommissum vnuerfale, quod legitima ex eis deducatur etiam nō con-
13 fectio inuentario, ratio pariter in promptu est, quia legitima debetur ipso iure de corporibus hereditarijs, vt est tex. in l. scimus, in §. repletionem C. de inoff. testam. debeturq; sine onere d. l. quoniam in prioribus C. eod. tit. ideo relictis rebus hereditarijs, siue per particulare fideicommissum, siue per vnuerfale ipis filijs, statim ab initio quæsitum est ius quoad legitimam in ipsis rebus hereditarijs, neque valeat onus legatorum, siue fideicommissorum quatenus legitimam minuit, immo ipsa legata, & fideicommissa, ut supra diximus sunt ipso iure defalcata, & diminuta ab initio per legitimam ob id, cum statim ab initio legata sint diminuta, & defalcata per legitimam, neque valeat onus legatorum, vel fideicommissi quoad legitimam, nimirum si etiam non confectio inuentario, nihilominus filius potest legitimam detrahere, prouiso enim dicte l. quoniam in prioribus, reicit omne onus etiam reale appositum rebus hereditarijs, ideo onus adiectum ipsi filio hæredi super rebus hereditarijs remouetur, & reicitur propter suam legitimam, pro quo faciunt nota ta per Bar. Bal. & Imolam in l. sius quoque ff. de hæred. institut. vbi volunt, quod intantum debetur legitima de corporibus, seu rebus hereditarijs per d. §. repletionem, quod licet legatum imputetur in legitimam l. omnimodo. C. de inoff. testa. & fortius institutio in certa §. ceterum in auth. vt cum de appellatio. cognosci, tamen filius cui relictæ est quantitas vel aliquid in genere quod sufficiat pro legitima potest dicere, nolo hoc quod mihi relictum est sed volo legitimam in corporibus hereditarijs, idem etiam vult Bal. in d. l. scimus col. 3. versic. quæro pater instituit filium in mille C. de inoff. testa. facit quod idem Bal. dicit in l. non amplius, in §. cum bonorum in fine de lega. 1. vbi legata portione bonorum filiarum non potest hæres soluere estimationem, ut in d. §. cum bonorum, & lege seq. sed hanc limitationem puto iure aliquo non probari, quandoquidem quoad detractionem legitimæ Trebellianicæ siue falcidie non video congruam rationem diuersitatis, an hereditas sit in corporibus, vel in pecunia numerata, aut nominibus debitorum quin omni casu regulariter debeat detrahi legitima falcidia, siue Trebellianica nec obstat tex. in l. pen. §. repletionem C. de inoff. test. quia retorqueri potest, cum loquatur de substantia testatoris, cuius appellatione veniunt pecunia numerata, nomina debitorum, & alia bona etiam non corporalia, & in summa omnia contenta in patrimonio. l. si. in fin. vbi docto. C. de verbo signi. nec aduersatur l. cum pater, in prin. ff. de leg. 2. & l. deducta §. nummis ff. ad Trebe. quia licet constituant differentiam in modo detrahendi falcidiam, cum aliter detrahatur ex corporibus, aliter ex quantitate, secundum dispositionem dictorum iurium attamen quo ad detractionem legitimæ quin ita detrahenda sit de hereditate consistente in quantitate & nominibus debitorum, sicut si consisteret in corporibus, nemo iure negare potest. Quid dicendum? Senatus censuit, requendam esse crebriorem sententiam, videlicet legitimam non amitti, & si contraria forte de iure sit verior.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia an in personam procuratoris dominici litis effecti, vel heredum ferri possit, mortuo res post litem contestatam, & de crimine consilio, vel confesso & nunc. 3. C. 9.

Mortuo

- 2 Mortuo reo, crimen cum poena extinguitur, nisi lis fuerit contestata, & condemnatio sequatur.
- 3 Actiones penales post litem contestatam heredibus dantur, & in heredes transeunt.
- 4 Poena pecuniaria in priuatis delictis ita demum ab here incipit, si viuo reo accusatio mota est, licet non fuerit condemnatio sequuta.
- 5 Actiones omnes, quae morte aut tempore pereunt, si in iudicium semel deductae sunt, saluae permanent, & perpetuantur.
- 6 Reus post mortem condemnari potest ratione confessionis, & probationum, quae reum conuincunt.
- 7 Poena in heredes traicit lite contestata siue actio criminaliter intentetur, siue civiliter, ubi distinctio Bartoli reprobatur.
- 8 Inquisitio quo fit officio iudicis succedit loco accusationis, & eius naturam sequitur.
- 9 Sententia, in qua imponitur poena pecuniaria post mortem inquisiti confessi, vel conuicti de crimine proferri potest.

DECISIO CXLIX.

Sententia in poena pecuniaria ferri potest in personam procuratoris domini litis effecti mortuo reo post litem contestatam, & de delicto conuicto, vel confesso.

INSCRIPTVS crimine, de quo confessus, vel conuictus poena pecuniaria condemnandus erat, ante sententiam prolatam perijt, quersum est, tan in personam procuratoris domini litis iuxta l. nulla C. de procurator. vel heredum vocato: um, sententia ferri possit in qua quaestione uaria iura, doctorumq; diuersae opinioniones conscriptae leguntur. Nam aliqui partem negatiuam, sustinent, eamq; in infra scriptis iuribus constituunt, videlicet in l. i. ff. de priua. delict. in l. 3. & in l. defuncto ff. de public. iudi. in l. ex iudiciorum in princip. ff. de accusatio. in l. crimen ff. de penis, in l. sicuti poena, & in l. pupillum §. in heredes ff. de reg. iur. in l. 2. 3. & finali. C. si quis, vel accusa. mortuus fuerit, in §. penul. in principio. In situ. de perpetu. & tempora. actio. c. ad mortuos §. 3. quast. 2. c. causam quae l. 2. qui filij sunt legit. cum alijs similibus citatis in glossis dictorum iurum, in quibus

2 expresse cauetur t defuncto reo, crimen cum poena extingui, nisi lis contestata, & condemnatio sequuta fuerit, & licet praedicta iura loquantur in publicis iudicijs, artamen, idem censendum dicunt in priuatis delictis, quando criminaliter agitur, glo. penult. in d. lex iudiciorum ff. de accusatio. hanc opinionem tenuerunt Bar. in d. l. defuncto, post glosas per eum allegatas, Marfil in l. fin. nu. 28. post Gandi. & Curti. per eum citatos ff. de quaestio. Boisius in titulo de accusatio. n. 34. & qui hanc opinionem tenent, respondent ad textum in d. l. ex iudiciorum, in fine, & alios similes in contrarium adductos, q; intelligi debeant, quando ex delicto ageretur civiliter, ita videtur sentire dicta glossa penul. dum exponit, accusatio, idest, actio, qua sequitur ibi Bar. in fine, Aibericus in l. vnica C. ex delicto. defuncto. & ibi Ang. col. 2. vers. in priuatis vero criminibus, pulchra glossa in summa 24. quast. 2. Dec. in l. pupillum §. in heredes nu. 5. & 6. Boisius de accusa. nume. 34. & duob. sequen. Respondent etiam ad l. Caius ff. ad l. Sillania. eam loqui in casu, in quo poena ipso iure imponitur, tunc etiam in heredes transire affirmant, ita respondet Bar. in d. l. i. nu. 3. ff. de priua. delict. quem refert, & sequitur Dec. in d. §. in heredes nu. 5. & 6. post Aug. in d. l. unica C. ex delicto. defuncto. idem. teneat Cepolla consil. crimin. 23. nu. 3. & 9. respondendo ad l. commissa ff. de publica. post Bar. Bai. & Sa

licin locis per eum citatis, & communem esse opinionem attestatur Dida. in epito. 2. par. de spons. & matr. c. 6. §. 8. nu. 6. post Tiraq. & plures alios quos refert, & Didac. sequitur Vyllalobos in suis com. opinio. in verbo poena. n. 63. & seq. & nouissime Iul. Clar. lib. 5. sent. iur. §. si. quast. 51. vers. scias etiam.

3 Qui vero partem affirmatiuam sequuntur, eam tumentur ex l. omnes ff. de actio. & obligatio. §. penul. vers. penales Instit. de perpetuis, & tempora. actio. quibus cauetur, poenales actiones post litem contestata tam heredibus dari, & in heredes transire l. ex iudicio rum versiculo. ex ceteris vero, iuncta glo. in vers. pen. & glo. finali, vbi t in priuatis delictis poena pecuniaria ita demum ab here de incipere potest, si viuo reo accusatio mota est, licet condemnatio non fuerit sequuta l. Caius ff. ad senatuscon. Sillani. ubi Paul. respondet, causam, de qua, queritur, cum sit pecuniaria morte ingratu heredis extinctam non videri, quibus accedit text. in l. vnica. C. de delict. defuncto. & l. unica §. qui pendente ff. si pendente. appell. mors interueni l. 3. vers. an vero C. eod. titu. vbi mortuo reo pendente appellatione, cui ex sententia bona fuerunt expresse ablata, sola capitis causa perimitur, bonorum remanente quaestione, quod & in l. finali. C. si reus vel accusa. mortu. sue. repetitum est, adducunt etiam l. fin. C. de iure fisci lib. x. & reg. l. omnes ff. de reg. iur. vbi Caius iureconsultus t omnes actiones, quae morte aut tempore pereunt, si in iudicio semel inclutae sunt, saluas permanere censet, hanc opinionem videtur tenere Bart. in d. l. vnica in 2. lectura nu. 9. & ibi Alex. in additi. post Ioan. Fabrum per eum allegatum, & Sali. nu. 9. idem Bar. in l. i. nu. 3. vers. si extra contractum, & nu. 7. post Specula. ff. de priua. delict. quem refert, & sequitur Bal. in d. l. vnica col. 2. vers. sed hic dubitatur, addens quod id quod dicitur in d. l. ex iudiciorum requiri sententiam, pati subauditionem, scilicet, vel equipollens, puta si interuenit confessio, vel sit conclusum in causa, & quod dixit de confiscatione, idem dicit de poenis pecuniarijs consil. tibus in certa quatuor te, puta cetum, vel mille, quia eadem est ratio, & naturalis, sequitur ibi Alex. post Butrium in c. 2. ut lite pendente. Ange. in d. l. 2. col. 2. vers. quid autem si reus non est contestatus litem, sed est confessus, quos refert, & sequitur Curtius senior consil. 60. col. 6. vers. secundo obijci videtur, licet cotrarium in casu suo respondeat propter decretum Mediolani, & Bal. etiam sequitur Angel. Areti. de maleficijs in versic. qui dominus iudex, nu. 42. Ioan. de platea in l. fi. col. 2. vers. si tede ramus C. de iure fisci lib. x. Bossi. in titulo quomodo procedatur in crimine notorio, in fine, vbi post Bal. in d. l. vnica, dixit, t quod ratione confessionis, & probationum, quae reum conuincunt, potest quis condemnari post mortem, & in titulo de poenis, numero 34. versic. quo decreto stante cessat alia iuris conclusio, dicens istam esse communem conclusionem, & in versiculo item nota illud, quod si constet confessionibus vel testibus &c. his accedunt, quae scribit Baldus in dicta l. finali. numero 7. C. de iure fisci, & hanc opinionem constanter defendit Alba. consilio 90. quem refert, & sequitur Iulius Clarus libro quinto sentent. iur. §. finali quastio. 51. versiculo & quod vbi agitur, de poena pecuniaria, & eam tenendo non videtur obstarere responsio t Barto. in d. l. ex iudiciorum, in fine, constitutis differentiam inter actionem criminalem civiliter a parte intentatam, vt poena parti applicetur, & tunc in heredes transeat lite contestata, vel criminaliter, vsiculis poena adiudicetur, & tunc non transeat, quia vbi agitur de poena non video rationem diuersitatus, cur magis poena, quae venit applicanda parti, debeat transire in heredes lite contestata, quam quae esset applicanda fisco, quando ex officio iudicis per inqui-

inquisitionem, proceditur, cum inquisitio subrogetur loco accusationis, eiusdemque sit uatura, ut nominatim dicit Bartolus in l. 2. §. si publico, numero 12. ff. ad legem Iuliam de adulteriis per textum in l. 1. §. hęc ratio ff. si quis testamento liber esse iussus fuerit, quem refert, & sequitur Boerius decisio. 259. nume. 12. post Abbatem, Butrium, Inno centium, & alios per eum citatos, Aret. cōs. 51. num. 19. Angelus de Gambilionibus cōs. 94. nume. 16. inter consilia criminalia Ziletti, Ioannes Milleus in sua praxi, cap. primo nu. 13. & sequenti & contra prefatam differentiam militat. l. 3. C. si pendente appellatione l. finali C. si reus, vel accusa. mor. fuerit l. finali C. de iure fisci, libro 10. qui loquuntur de poena fisco applicanda.

Nec obstat, prædictas leges loqui, quando lata est sententia, quia textus in l. finali C. de iure fisci non loquitur de sententia, sed quando rei sunt conuicti, cum quo conuenit communis conclusio, quæ habet, parificari sententiam esse latam, vel reum esse confessum, vel cōuictum ut supra probatum apparuit, quibus addo text. in l. qui sententiam C. de poenis, quamuis aliquando inter se differant, ut late Bossi. in titulo de cōuictis. Nec repugnant l. 3. & l. defuncto. ff. de publi. iudic. cum alijs supra in contrarium allegatis, quia intelligi debent respectu poenæ corporalis, & confiscationis bonorum tacite, non autem pecuniariæ seu confiscationis expressæ.

[Quod autem iudicandum sint delicta ad effectum ut cognoscatur an pena imponenda sit corporalis vel pecuniaria vide Dec. in l. 2. n. 28. & seq. C. qui test. fac. pos. concludit non esse considerandum titulum criminis sed qualitatē pænæ qua plectendus ueniat reus.]

Quid dicendum? negare non possum questionem hanc obitrium & Doctōrum varietatem esse dubitabilem ego autem existimo opinionem affirmatiuam crebriorem esse, uidelicet sententiam pecuniariam mortuo inquisito, post litem contestatam, (quo casu eius nomen dicitur receptum inter nos modo de delicto confessus, aut conuictus fuerit, ut per Iulij Clar. post alios, quos refert lib. 5. senten. iur. §. fina. questio. 14. versicu. sed hic incidēt querō &c.) proferri posse pro qua stant textus in d. lex iudiciorum, in fine. l. vnica, versicu. quamuis pendente ff. si pendens. appella. mors interue. in l. 3. §. fina. C. eod. tit. in l. fina. C. si reus vel accusa. mor. fuer. in l. fina. C. de iure fisci, lib. 10. & in §. penult. in fine, Instit. de perpetu. & temporari. actio. iuncta doctrina Baldi communiter recepta in l. 1. C. ex delictis defuncti. dum dicit, quod dictum est de confiscatione omnium, vel partis bonorum principaliter facta, etiam locum habet in condemnatione facta in quantitate, & quod cautum legitur de sententia lata, idem dicendum sit, si reus confessus vel conuictus fuerit, & ita iudicatum exiit in causa fisci contra Michaelē Genuinum Necesse est defunctum post confessiones per eum factas & testes nomine fisci examinatos & publicatos.

S V M M A R I V M.

- 1 Societas morte vnus ex socijs dissoluitur, nec ita contrahi potest ab initio, ut ad heredes transeat, & ibi multiplex ratio assignatur.
- 2 Pupillus societatem contrahere non potest sine autoritate tutoris.
- 3 Mandatum licet regulariter morte extinguatur, attamen heredi, vel extraneo post mortem duraturum fieri potest.
- 4 Mandatum testatoris, quo præcipit societatem post mortē durare, parit actionem aduersus heredes mandantis.
- 5 Socius heres tutor, author societatem tacite, & expresse contrahere, & renouare potest.

- 6 Socius, seu eius heres, an teneatur ad debita societatis insoluidum vel pro parte.
- 7 Mercimonium, ubi plures exercent ministerio vnus, tunc quilibet insoluidum obligatur.
- 8 Socij, seu eorum heredes, an teneatur insoluidum pro toto debito, an vero vsque ad summam sortis posita in societate.
- 9 Socij, ut insoluidum obligentur erga contrahentem cum in futuro, & præposito societati, quæ requirantur.

DECISIO CL.

Societas, an & quando ex pacto transeat ad heredes, & an socij teneantur ad debita contracta pro rata, aut quilibet insoluidum, & an socij pariter teneantur ad debita vsque ad summam sortis in societate posita, vel insoluidum.

ACOBYS Amedeus, & Michael Genuinus Niciēses, Anno 1555. p. sc. & suos heredes societatem in aliquot annos duraturam iniuerunt, deinde testamento Iacobi Amedei anno 1560. facta mentione dictæ societatis presente Genuino predicto legitur scriptum in hæc verba quam societatem de nouo, tam ipse testator, quam dictus Michael Genuinus ibidem præsens ambo approbauerunt, & voluerunt illam de nouo durare per annos sex proxime venturos, & ulterius quatenus placebit tutoribus infra scriptis, prohibens dictus testator, tam ab heredibus, quam a tutoribus molestiam aliquam Genuino, quem societati præposuit, in ferri, qui quidem tutores mortuo Iacobo testatore inventarium fecerunt, & in eo dictam societatem in testamento relatum posuerunt, in qua Genuinus vnus ex tutoribus nomine suo, & pupillorum hereditu persequeretur, quam plurima debita contrahendo. Quæritur, an pupilli, & heredes Iacobi Amedei ex huiusmodi conuentione testatoris obligentur, proinde ad ea debita per Genuinum contutorem, & socium contracta soluenda teneantur.

Et prima facie videbatur dicendum ex dicta renouatione societatis a patre facta pupillos heredes non obligari, cum clare sint iuris decisiones, & societates dissolui morte vnus ex socijs §. soluitur, Instit. de societate. l. societatem §. diffociamur l. si fratres §. idem respondet l. Actione §. morte l. socium, in fine prin. ff. pro soc. & adeo morte dissoluitur societas, ut nec ab initio ita contrahi possit, quod ad heredes transeat, ut socij sint l. nemo societatem l. heres socij l. adeo l. versu §. in heredem & §. societas, eodem titulo l. furti §. penult. ff. de his qui uotan. infam. Paris. cumulate consilio 84. numero 3. volumine primo, late Curtius Seni. consilio 53. ubi plures rationes adducit, cur societas ad heredes non transeat, quarum duæ primæ in idem reuincunt, uidelicet, ne tollatur libera facultas testandi.

Tertia vero secundum eum post Baldum est, quia societas solo consensu expresso, vel tacito contrahitur l. societatem, in principio l. ut sit, in principio. l. qui admittitur l. plane si duo. ff. pro soc. Bart. in l. Titium §. altero, nume. 5. ff. de administra. tutorum & alij cumulati per Ruinum consilio 92. numero 1. volumi. primo, Paris. consilio 82. numero 35. volumine primo, ideo eatenus durat societas, quatenus consensus, qui, cum morte finiatur, dicto §. soluitur, consequens est, & ipsam societatem finire. Quartam addit rationem, quia in societate uidetur eligi industria personæ, quæ non transit ad heredem l. vni. §. ne autem C. de caduc. tollen. hanc rationem ponit Aret. in d. §. soluitur, nume. 3. Instit. de socie. addens etiam hoc ideo esse, quia ignoratur an heres prudens, vel bonus erit, aut non Aliam pariter & quintam adfert rationem quia

quia non valet conuentio, quod quis perpetuo stet in societate, seu communiōne l. nulla societas ff. pro socio l. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. communi diuidun. Alexan. consil. 59. nu. 9. lib. 5. consil. 34. nume. 4. volu. 2. & consil. 110. n. 10. vol. 3. sed si transierat ad heredes, per indirectum perpetuo induceretur societas, ergo non tenet huiusmodi conuentio, etiam si in testamento fiat, cum valeat argumentum de contractibus ad vltimas voluntates l. seruū filij §. eum qui chirographum ff. de lega. 1. l. iure ciuili ff. de conditioni. demonstra. & Cur. dicto consil. 53. col. 3. vers. & ideo, expresse dicit, tale pactum esse cōtra substantiam contractus societatis, cuius naturam testator in testamento non potuit effugere l. nemo ff. de lega. primo, etiā si poenā imposuisset l. vnica, in fine C. de his, quæ poenæ nomine, & hæc multo magis virgere videntur, quā do hæres est pupillus † qui non potest contrahere societatem sine autoritate tutoris, cum consensum nō habeat l. vt in conductionibus, iuncta glo. ff. pro socio. Bald. in l. mādatum C. mandati Ioannes Crotus consil. 15. nu. 6. & sequenti, post Bartolum, Baldū Angel. R.oman. & Curtium in locis per eum relatis, quibus addo, Dec. consil. 213. numero 10. ex cuius dictis, nu. 5. & 9. circa finem, elicitur aliud pro hac opinione non leue argumentum, scilicet quod in casibus, in quibus societas dicitur transire ad heredes, necessario requiritur, quod inter socios expresse cōuentum sit, qd societas deberet ad heredes transire, dicta l. adeo ff. pro socio, ubi glo. sed in casu nostro nō legitur, ita expresse conueniunt, & illa verba, per se, & suos heredes, posita in prima locutione non operantur, quod societas transeat ad heredes, vt late scribit Decius dicto consil. 213. ergo ad dictos pupillos nō transiunt societas, hæc opinioem sequitur Parisius consil. 84. nu. 2. & sequenti Ruinus consil. 90. nu. 2. vers. secundo requiritur, volu. primo, qui consuluit in casu Decij, & unum dicit in casu nostro considerabile, videlicet, quod verba illa, voluerunt durare per sex annos venturos, non operantur, vt societas transeat ad pupillos heredes, sed debent intelligi, quod durent per sex annos tunc venturos, scilicet rebus, prout stabat l. quod Seruius ff. de cōdition. ob causam c. quemadmodum de iureiurando & sic socijs viuis permanētib. prout est de natura societatis.

Pro contraria autem opinione virgere videntur text. in l. si vero nō renumerādi §. si. cum l. sequenti ff. mād. & quæ notat Barto. post glossam in l. finali. circa finem. ff. de solutionib. quibus iuribus habetur, quod, † & si mandatum regulariter morte mandātis cesset l. inter causas ff. mandati. & l. mandatum C. eodem titulo. Attamen mandatum heredi, vel extraneo post mortem duraturum fieri potest, & tale mādatum obligat heredes iuribus supra allegatis. Socinus consil. 87. nu. 1. Decius consil. 441. nu. 3. late Boeri. decisio. 348. nu. 5. & seq. sic in casu nostro, quamuis societas morte soluat, nihilominus † mandatum testatoris, quo præcepit societatem post mortem durare, parit actionem aduersus heredes mandantis, ut in terminis nostris ita respondit Decius dicto consil. 441. nu. 1. & sequenti. cōcludens valere præceptum testatoris factum heredibus, vt post mortem ipsius testatoris perseuerent in societate, & ante Decium ita sentit Curt. dicto consilio 53. in fine adducens text. qui videtur in terminis in l. qui negotiationem, in principio ff. de administratio. tutorum ubi Bartolus & Doctores, & Bartolus in dicto §. altero. nu. 1. Parisius dicto consil. 84. numero 6. volumine primo, post Corne per eum citatum, at in casu nostro apparet patrem voluisse eius filios, & heredes perseuerare in societate, illisque præcepit, ne molestiam inferrent Genuino, quominus societatem in solidum exerceat, ergo ex dicto præcepto, & renouatione a patre facta obligantur heredes.

Præterea certi iuris est † pupillum heredem auctore tutore societatem posse tacite, & expresse contrahere, & renouare l. in conductionibus, vers. & ideo ff. pro socio late Parisius dicto consilio 84. numero 4. & sequenti, post Bartolum, Baldum, Abba. Alexandrū, Barba. Corneum, Socinum & Decium per eum citatos, Decius dicto consilio 213. numero 8. Ruinus consilio 92. numero 1. at in casu nostro tutores consenserunt mandato patris, vt apparet in dicto inventario in quo inter bona pupillorum posuerunt iuraj, & bona eis competentia iurte societatis, de qua in dicto testamento, ipseque Genuinus exercuit societatem nomine dictorum heredum, ergo renouata censetur societas, Decius consilio 548. numero 1. & sequentibus, facit text. in l. sed & si pupillus, in principio ff. de infir. ubi ex eo, quod tutores non remouerunt institutorem a defuncto prepositum obligant pupillos ex facto institutoris, facit quod dicit Baldus in l. mandatum colum. 2. C. mandati, quod societas cum patre contracta intelligitur cum pupillo renouata, si interueniat patientia tutoris, & Baldum refert, & sequitur Luppas in repetitio. c. per vestras in rubrica. §. 78. numero 24. de donationibus inter viuum & uxorem & latius in eadem rubri. §. 62. nume. 28.

Non obstant in contrarium adducta, quia nullum patris mandatum ibi interuenit, nec tutore auctore renouata societas, prout in casu nostro fuit.

Hinc suborta est alia quæstio, † an heredes dicti Amedei teneantur in solidum, vel pro parte soluere debita a Genuino, seu onorato institore nomine societatis contracta. Et primo aspectu dicendum videtur teneri pro rata l. plane si ambo socij ff. pro socio, quo loci cauetur, periculum esse commune, quando socij aliquem præponunt societati, si igitur periculum est commune ergo quilibet pro rata tenetur Bartol. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum, num. 4. ff. comod. & illam legem ad id citat Paris. consil. 97. nume. 31. & sequenti. volum. 1. post Anchar. Castrenf. & Deci. per eum allegatos his accedit Barto. in l. si tamen ff. de exerc. & in l. eadem, in septima quæstio. ff. de duobus reis, dicens quod si omnes socij exerceant, quilibet tenetur pro rata, quem refert, & dicit communiter approbatum Ruin. consil. 77. numero 3. volu. 4. sed ex instrumento societatis anni 1555. de quo fit mentio in testamento, omnes debebant exercere, ergo quilibet pro parte tenetur, & huius opinio nō habet Ruin. consil. 92. numero 6. & sequenti. vol. primo, concludens, post Bartol. in l. ex duobus, quæstio. 3. ff. de duobus reis, quemlibet sociorum teneri in solidum, quando sunt rei debendi; secus si sint simpliciter, idem sentit Bald. consil. 125. vers. sed si fuisset probatum volum. 5. Alciat. in l. eius qui, in ff. si certum petatur, ubi exceptis quibusdam casibus ibi positis, dicit regulare esse, socios non teneri nisi pro rata, Alexan. consilio 147. colum. 1. libro 2. post Bartol. Bald. Angel. & Fulgo. in locis per eum relatis, & tenendo hanc opinionem responderi potest ad text. in l. 1. §. fina. cum legibus sequentibus ff. de exercitoria diuersam esse rationem quando quis præponitur negotiationi nauali, vel quando præponitur negotiationi terrestri, cum in illa maior versetur utilitas publica, ideo pinguis sit prouisum, ita responderi Paul. de Castro in d. l. 1. §. si is, qui, numero 2. ff. de exercito quem refert, & sequitur Paris. dicto consilio 93. numero 18. & seq. volum. 1. & pro hac opinione facit regula l. reos §. cum in tabulis ff. de duob. reis & l. cum te in Galliam, in fin. C. de rebus. cred.

In contrarium adducitur text. in l. 1. §. fin. & tribus legibus sequentibus ff. de exercito. ubi Bartol. & in l. eandem in 7. quæstione, de duob. reis, communi

7 niter receptus concludit, & quod quando plures exercent vnam mercantiam ministerio vnius, quilibet in solidum obligatur, & Bartolū refert, & sequitur Ronchagallus in repetitione l. eandem, num. 164. & sequent. ff. de duobus reis, post alios per eum relatos, quibus addo Petrum de Vbald. in tractat. de duobus fratribus parte 9. in principio, versu. sed contra hoc obijcit Bartol. Bald. consil. 262. & sequent. volum. 5. Alexand. consil. 139. numero 1. volum. 5. consil. 44. volum. 2. repetitum consil. 28. volum. 6. pulchre consil. vltimo, numero 10. volum. 7. Natta, consil. 367. numero 6. post Cyn. Barto. Bal. & Alexand. per eum citatos, ex quibus apparet istam esse communē conclusionem & non ob stare contrarium adducta, cum non loquantur in casu, in quo vnus ab omnibus sociis prapostus societati mandato patris fuerat, & tutorum consensus accesserat.

8 Tertio in dicta causa incidit alia questio, & an in solidum pro toto debito, an vero vsque ad summam fortis posita in societate duntaxat teneantur, & decisue loquendo crebrior est Doctor. sententia, socios non teneri ultra corpus societatis, videlicet unumquemque pro quantitate, quam habet in societate obligari, & non in alijs bonis, ita nominatim tenet Anchara. consil. 332. colum. 1. & col. si. versu. postremo presupposito, quem refert, & sequitur Deci. in l. si socius numero 4. ff. si certum petatur, & in l. qui cum alio, numero 2. ff. de regul. iuris Parisi. consil. 94. nume. 28. & sequent. post Anchara. Bartol. Bal. Castrenf. & Decium per eum adductos Stracca in suo tractatu de mercatura in titulo de contractibus mercat. nume. 15. & rationem esse dicunt, quia qui contrahunt nomine societatis, inuestigare de qualitate, & quantitate societatis eorum, cum quibus contrahunt, debuerunt, alias eis impurandum est, prout & voluit Parisi. d. consil. 93. numero 54. & sequent. volum. primo idcirco non ab re Alexand. in dict. consil. 130. volum. 5. & consil. 44. volum. 2. & 28. volum. 3. dicit & multa requiri vt socij in solidum erga contractentem cum institore obligentur pæsertim, quod quis sit institor, & tamquam institor, nomine, ac in causam societatis, & non ultra summam in societate comprehensam, contrahat, quibus omnibus superscriptis attentis Senatus censuit hæredes d. Amédæi teneri erga Daru actorem in solidum quatenus ascenderit summa fortis in societate a patre posita cum omni lucro percepto ex dicta sorte.

S V M M A R I V M.

- 1 Actor, an reus dicatur intentans remedium l. diffamari C. de inge. man. & nu. 4.
- 2 Actor dicitur qui ad iudicium provocat, limita vt num. 8.
- 3 L. si contendat ff. de fideiussio. dispositio quando procedat & ibi ratio diuersitatis assignatur inter dispositionem l. diffamari C. d. l. si contendat, quæ refertur nu. 10.
- 5 Actor an reus quis iudicetur quid incipiendum, sit & nu. 9. in fine.
- 6 Diffamare est ad iudicium uocare & ideo diffamatus dicitur reus, diffamans vero actor.
- 7 Remedium l. diffamari non competit excommunicato et bannito.
- 9 Reus excipiendo dicitur agere, licet large, & improprie.
- 11 Bartoli doctrina in l. si societatem S. arbitrorum, nu. 13. ff. pro socio declarat. vt.
- 12 Ratio diuersitatis inter l. si contendat ff. de fideiussio. & l. diffamari C. de inge. manum. quæ sit remissive.

DECISIO CLI.

Remedium l. diffamari C. de ing. manumiss. intentans an actor dicatur vel reus, & quis iudex ad eundem sit agatur hoc remedium.

VILGARIS vertitur questio & an intentans remedium l. diffamari C. de inge. manumiss. debeat sequi forum diffamantis, proinde dicatur actor, vel reus, & aliquibus visum extitit, proponentem remedium dictæ l. diffamari fungi partibus actoris, ex eo, quod & illi, qui prouocant ad iudicium dicantur actores l. in tribus ff. de iudic. cap. forus §. accusator, de verb. signifi. Bar. in l. libertus in prima, & secunda lectura ff. de in ius uocand. Deci. consil. 43. num. 1. At actorem sequi oportet forum rei, cap. si clericus laicum, & cap. cum sit, de foro competet. l. 2. C. de iurisdic. omni iudi. & in terminis questionis propositæ Deci. consil. 487. numero 10. & consil. 686. in fine ergo agens remedium d. l. diffamari forum diffamantis sequi debet, & secundum hanc opinionem fuit decisum in consilio Neapolitano, ut refert Afflict. decisio 168. quem citat, & sequitur Deci. dicto consil. 686. in fine, eandem opinionem tenet Pau. de Castro in l. in criminali, colum. 2. versu. sed quarto extra gloss. C. de iurisdic. omni iudic. Parisi. in cap. in præsentia, nume. 19. de probation. Deci. in cap. cū inter, numero 14. de exception. Ripa libro 1. responso cap. 8. nume. 7. versu. quarto negatur.

Et tenentes hanc opinionem dicunt non ob stare doctores relatos per Cagno. in repetitio dictæ l. diffamari nume. 9. & per Nattam in repetitio. clem. sæpe, de re iudic. qui uidetur tenuisse contrarium quia eorum dicta procedunt, & loquuntur in terminis l. si contendat ff. de fideiussio. & quæ procedere videntur, quando non simpliciter petitur silentium imponi aduersario proponenti ius suum in iudicium: sed quando principaliter petitur pronunciarī super aliqua exceptione competente ipsi reo ad exclusionem iuris actoris, quæ ipse reus confiteretur, argumen. notato per Bart. in l. si societatem S. arbitrorum, nu. 19. ff. pro socio, vbi dicit nullam in eo catu actori fieri iniustitiam: quia ille exceptiones reo competentes essent omnino coram iudice rei tractandæ, quo casu nullum præiudicium considerari potest, & rationem adducit, quia reus ipse debitor confiteretur, quod si non confiteretur, nulli dubium est, quod per creditorem peti deberet coram iudice rei quare cum actor releuetur ab onere probandi suum creditum ex confessione debitoris, conueniens est, ut grauetur in alio, scilicet, ut compareat coram iudice rei sed in casu l. diffamari, is, qui illud remedium intentat, non fatetur debitum, nec innititur iuri suo, sed tantum se fundat super iure actoris, secundum gloss. & Bald. ibi ergo non potest trahere diffamantem coram iudice suo, & propterea dicitur errasse Cagnolū, & non considerasse diuersitatem terminorum, cum doctores per eum allegati loquantur in terminis dictæ l. si contendat, huicque opinioni inhaeret regula rubricæ. C. ut nemo iniurus agere vel accusare cogatur, & hanc opinionem multis argumentis defendit Franc. Saruietus hipan. lib. 1. selec. inter præfata c. 2. per totum.]

Quibus tamen non obstantibus, puto contrariā opinionem esse veriorem scilicet & intentantem remedium dictæ l. diffamari, naturaliter, & vere dici reum, & trahere diffamantem ad iudicem ipsius diffamati nā hanc tenuerunt Bal. in d. l. diffamari, col. 2. & finali; Abb. in c. si quis contra clericū, nu. 2. versu. & hoc pnto. pcedere, de foro cōpet. Ant. de Butrio in d. c. si clericus laicus, & in cap. Quintanallis, col. antepen. de iureiurand. post Feder. de Senis, quos refert, & sequitur Alex. cōf. 103. vol. 5. Soci. cōf. 94. n. 1. & 6. lib. 3. Natta in repetitio. d. clem. sæpe, in principio, col. 4. versu. quis autem erit iudex, de verbo signifi. Gomez. l. §. iudiciales, col. si. circa finē, Institut. de adjo. Capicius decif. 18. & hanc esse cōmunem

munem opinionem, affirmat Cagno. in d.l. diffamari, vbi ad nuius opinionis corroboracionem adducit plura, citatq; omnia iura in contrarium adducta eandem tenet Boeri. si recte ponderetur decisio. 255. nu. 7. & nouissime hanc etiam sequitur Didacus, quem post hec scripta vidi lib. 1. variar. resolutio. c. 18. num. 3. versic. erit autem operæpretium inuestigare, affirmans istam esse magis communem opinionem, post Soci. quem refert in c. cum sit generale, col. 2. de foro compe. Barba. in d. c. si quis contra, num. 6. Rom. c. 6. §. 1. col. 1. Abba. in c. ex parte, nu. 5. de restitutio. spoliato. adeoq; veram hanc esse opinionem dicit, vt hac ratione possit etiam episcopus ad iudicem laicum trahi idem dicit Capicius d. decis. 18. nu. 17. versic. sed maius dubium, quem refert & sequitur Port. lib. 1. com. opinio. conclusio. 19. in quarta amplia. Mouentur autem præfati doctores ea ratione, quia regulariter debemus potius attendere originem naturalis causæ, quam accidentalis: & inspecta origine causæ, diffamatus dicitur reus, secundum Alexand. d. consil. 103. quæ refert, & sequitur Craue. in consil. 182. nu. 2. dicens, ¶ quod ad iudicandum aliquem esse actorem, vel reum, non esse attendendum, quod quis fuerit vocatus in iudicium, sed attendenda erit petitio, & originaria causa, quod etiam expresse voluit Bart. in l. si societatem. §. arbitratorum, num. 19. versic. vnum tamen puto aduertendum. ff. pro socio, de quo infra latius dicemus, & idem etiam sensisse videtur in l. libertus. ff. de in ius vocando, dum dicit, quod quoad propositum edicti de in ius vocando libertus qui prouocauit, diciturungi partibus actoris, ideo veniā petere debet, sed quoad alia dicitur partes rei sustinere, pro qua opinione adduco glo. communiter approbatam, in l. vnica. C. vt nemo inuitus agere, vel accusare cogatur, vbi proposita regula d. l. subdit casus, in quibus regula loci non habet, & inter alios ponit casum d. l. diffamari. Si ergo citatus in casu dictæ legis cogitur agere, sequitur necessarium, quod dici debeat actor, & sequatur forum rei. c. cum sit, de foro competenti. l. 2. C. de iurisd. omni. iudi. l. fin. C. vbi in rem actio. ex. debe. idem etiā expresse voluit Bal. in d. l. diffamari, in fine. vbi nominat diffamatum reum, & diffamantem actorem, respondetq; ad l. pura. ff. de excep. doli. addens ¶ quod diffamare est ad iudicium vocare, & ideo diffamatus dicatur reus iam prouocatus ad causam, & col. 2. versic. deinde oppono, respondens ad regulam. C. vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur dicit quod nemo inuitus compellitur agere nisi se astrinxit expresse, vel tacite. sed ille, qui diffamat astringit se tacite ad agendum, quia diffamare est ad iudicium prouocare d. l. diffamari, & per Boer. d. decisio. 255. nu. 7. ergo diffamans dicitur necessarius actor, & ideo sequi debet forum rei diffamari.

Neque obstat decisio. Afflicti 168. quia se fundat in dicto Bartoli & Alexand. in d. l. libertus, quorū verba præsertim Bartoli, si recte ponderentur, apparebit non obstat huius opinionem. nam proposita questione, si libertus, qui habet exceptiones, vel defensiones aduersus patronum, eum in ius vocauerit, vt veniat ad agendum, vel accusandum: querit Bar. an incidat in edictum de in ius vocando, si patronum vocauerit sine venia: & distinguit, aut libertus fuerit accusatus a patrono, & tunc cum dicatur reus necessarius, dato quod interpellat iudicem sine venia non propterea dicitur incidisse in edictum de in ius vocando d. l. libertus. Sed si non fuerit accusatus a patrono, & per confessionem non sit effectus reus necessarius, dato quod sibi competant exceptiones, & defensiones, si faciat citare patronum, ex quo tunc dicitur reus voluntarius, incidit in edictum de in ius vocando si veniam non impetrauerit argumento a contrario sensu d. l. liber-

tus, vbi patronus iam libertum reum fecerat, ergo si non fecisset libertum reum vtrique incidisset in edictū libertus, qui quoad casum propositum, vt dicatur sci licet incidere in edictum de in ius vocando, dicitur fungi partibus actoris, cum vocauerit voluntarie patronum ad ius, licet quo ad alia dicatur partes rei sustinere, & ex hoc infert Alexand. in d. l. libertus, col. 2. post Pau. de Castro, quos sequitur Cagno. in d. diffamari, num. 9. in fi. ¶ quod excommunicato, & bannito non competit remedium. l. diffamari quia prouocando dicuntur rei voluntarii, ideo obstat dispositio c. intelleximus, de iudicis. quo fit, vt argumentum de excommunicato, & bannito quoad casum nostrum possit retorqueri ad corroborandam communem opinionem, videlicet quod intentans remedium l. diffamari, dicatur reus, licet voluntarius.

Non obstat quod dicitur, eum qui primo in iudicium prouocauerit, haberi loco actoris. quia respondetur ¶ dictam regulam non habere locum in casu l. diffamari glo. in l. vnica. C. vt nemo inuitus. Vel potest responderi, vt per Bal. in d. l. diffamari col. 2. & si videlicet diffamantem dici primum, qui ad iudicium vocauit cū diffamare sit ad iudicium prouocare, sequitur Io. And. ibi in additio. & Ang. Aret. in rubr. Instituit. de exceptio. col. 17. quibus ad stipulatur Ioan. de Anania in c. dura, col. 3. de crim. falsi, dicens diffamatum dici stimulari, & impelli per diffamationem.

Potest tertio responderi, quod in casu nostro quoad quid doteat dici fungi partibus actoris, sed large & improprie ¶ quia etiam ille, qui excipit dicitur agere, licet large, & improprie l. 1. ff. de exceptio. Bar. in l. 1. in principio. C. de iur. & facti ignor. Alex. in d. l. libertus, col. 2. Decius in l. age in principio C. de transactio. vbi dicit, eum dici agere, qui descendit, & dicitur agere, id est officium actoris exercere, non tamen qd sit actor. glo. in d. l. 1. ff. de exceptio. Alberi. in l. amplius non peti, num. 5. ff. rem rat. haberi, & in terminis d. l. diffamari, sentit Soci. in c. propositi, col. 10. versic. duodecimo quaro, de foro competenti. & consil. 14. nu. 4. & 5. vbi in remedio d. l. reus potest trahere actorem, licet respectu prouocationis certo modo dicatur, actor, faciant notata per Decium c. 1. col. 3. versic. secundo quod dictū est reum, de probatio. & in l. fauorabiliores, num. 2. ff. de regu. iur. dicit, quod licet reus efficiatur actor per accedens, vt quia debitor prius compareat, & petat actori perpetuum silentium imponi, non propterea efficiatur actor sed habet prerogatiuas rei, sequitur Crau. d. consil. 182. nu. 2. & 3. dicens, qd ad hoc, vt quis dicatur actor, vel reus, cognoscitur ex actibus successibus, & perseverantia in iudicijs.

Neque subsistit responsio ad allegata per Cagno. & Nattam, quod iura per eos allegata procedant in terminis l. si contendat. ff. de fideiussio. constituendo rationem diuersitatis inter casum illius & l. diffamari ¶ quia ratio diuersitatis adducta, videlicet confessionis rei in casu l. si contendat non videtur concludens, quoniam, licet in casu d. l. si contendat, fideiussor tacite videatur sateri debitum ex eo, quod prouocit exceptionem, ne conueniat in solidum, sed vt fiat diuilio inter alios fideiussores, attamen non tollitur quin dispositio d. l. locum habeat in quocunq; reo habente exceptiones peremptorias, Alex. in d. l. si contendat, Abbas in c. si quis contra, in primo notat. de foro competenti. & alij plures cumulari per Cagnol. in d. l. diffamari col. 2. versic. sexto amplia. Ang. in rubr. Instituit. de exceptio. col. 25. & tamen regulariter excipiens non dicitur confiteri intentionem aduersarii, cum venerabilis, de exceptio. c. exceptionem de regu. iur. in 6. nec memini legisse, quod confessio excipiens tollat regulam l. in tribus. ff. de iud. ¶ & Bart. in contrarium allegatus in l. si societatem §. arbitratorum, num. 18.

nu. 18. & 19. ff. pro socio, non dicit id, ad quod ex aduersario allegatur, videlicet, quod prouocans confessus fuerit intentionem aduersarii. Sed expresse sentit contrarium, vt supra diximus dicit enim quod quando officium iudicis impioratur a reo, cui exceptio competet, potest implorari coram iudice ipse rei, licet non sit iudex actoris, & ratio est secundum Bart. quia cum ista exceptio nunc sit examinanda principaliter, quas alias in iudicio actore agente examinaretur incidenter, potest examinari coram illo iudice, coram quo actor haberet hanc actionem proponere, nec in hoc actor grauatur, cum sic de iure communi habeat necesse facere. hæc sunt verba Bartoli, ex quibus liquido apparet, eum non facere aliquid fundamentum in alia qua confessione prouocantis sed super eo, quod prouocatus de iure communi omnino haberet necesse agere coram iudice rei prouocantis. Et huic dicto Bartoli addit ratio supra allegata per doctores tenentes hanc opinionem, videlicet, quod potius debeamus attendere originem naturalis causæ, quam accidentalis, & inspecta origine naturali, diffamatus dicatur res ideo puto rationem diuersitatis inter casum l. si contendat & l. diffamari assignatam non posse defendi sed veram rationem differentie inter dictas leges allegari per Soci. d. consil. 94. nu. 6. vol. 3. quam refert, & tenet Cagno. in d. l. diffamari, nume. 5. Et hæc sine scrupulo locum habent si vel res, super quibus diffamans iactauit seius habere, sint in ditione iudicis ipsius diffamari, iuxta l. fin. & ibi docto. C. vbi in rem actio. exerceri debeat. c. sane, & ibi glo. & c. fi. de foro competenti. Alexand. consil. 1. nume. 2. volum. 5.

Ex præmissis arbitror esse diluam in contrarium adducta, & firmam remanere communem conclusionem, quod intentans remedium l. diffamari dicatur originaliter reus, non actor. Et sic censuit Senatus.

SYMMA R I V M.

- 1 Hæres ex delicto defuncti iure civili non tenetur penali actione, nisi lite cum defuncto contestata vel quatenus ad heredem peruenierit amplia, num. 2. secus de iure canonico nu. 5.
- 3 Hæres uassalli, qui feloniam commisit a Domino molestari iure non potest si contra uassallum delinquentem sit contestata non fuit.
- 4 Confessione delictorum auriculari facta sacerdoti dicitur quasi contrabitu cum delinquente ministerio sacerdotis.
- 6 Vbi ius civile & Canonicum contradicunt seruandum est ius civile in foro civili & canonicum in foro canonico, quod intellige, ut nu. 7.
- 8 Actio si ex utraq; parte sit penalis ex utroq; iure canonico & civili non datur contra heredem.
- 9 Hæres dato quod teneretur ex delicto defuncti, ultra vires hereditarias non tenetur, etiamsi inuentarium non confecerit.

DECISIO CLII.

An ex delicto defuncti hæres conueniri possit & quando.

Lex actis agitatæ inter spectabilem Franciscum de Pectis cuem Verce lensen agentem aduersus Illustrē Marchionem Messerani vti heredem quondam D. Philiberti Ferreri eius patris, elicitur articulus discutendus, an iure potuerit conueniri assertus hæres actione iniuriarum, civiliter intentata vel damni passi propter capturam, & detentionem, vt pretenditur iniunctam ipsius actoris longi temporis in castro Zumalze, mandato prædicti quondam

Philiberti patris defuncti, in quo articulo, veluti in difficili polito, duæ proponuntur contrarie constitutiones, altera iuris civilis, altera vero iuris canonici. Quia iuris civilis constitutione sancitum legitur, & poenalis actionibus, quæ ex delictis defunctorum oriuntur hæres non teneri, nisi lite cum defuncto contestata, aut quatenus ad hæres peruenit l. 1. in principio, & in fin. ff. de priuat. delict. l. ex iudicio in fin. ff. de accusat. l. sicuti poena, & l. pupillum §. in hæres ff. de regu. iuris, vbi Caius iureconsultus nominatim censet actiones poenales, quæ ex maleficio sunt veluti furti, damni, iniuriæ, & in bonorum raptorum, non transire in heredem quod pariter locum habere in actione legis Aquiliæ scripsit Vulpianus in l. inde Nerarius §. hanc actionem ff. ad l. Aquiliam l. si in fin. ff. de fideiuss. & hæredi. tur. l. si §. penæ ab heredibus ff. de publ. & vendit. 3. & adeo est solida hæc dispositio de iure civili & quod si is, qui iniuriam acturus erat stipulatus ab eo, qui iniuriam intulit, fuerit cum iudicio sistere, quod inde morte præuentus seruare non potuit, non propterea datur aduersus eius heredem ex stipulatu actio. cum sequatur naturam actionis iniuriarum l. si cum §. qui iniuriarum versu. idem dicitur dum est, si quis cautio, & horum iuriconsultorum responsa comprobantur ex l. vni. C. ex delictis defuncti. inquant. hære. conueni l. furti. C. de furt. §. penul. versic. est enim certissima iuris regula Institutu. de perpetuis & rēp. acti. & q. ad hered. & in hered. tras. & vbi que gl. & Doctores, Bart. in l. si quis iniquum §. quod autem, ubi Alexan. ff. quod quisque iuris Rui. consil. 20. nu. 1. & seq. vol. 4. late Maynerius in d. l. sicuti nu. 1. & 2. post hæc scripta visus [ac Beron. in c. potuit n. 75. de locat.] His accedit Doct. communitate recepta Bal. in titu. de prohibi. feud. alie. per Fed. §. in super, nu. 11. versu. considero, quem sequitur ibi Aflic. nu. 37. [Curt. iun. consil. 592. nu. 12.] & in terminis nostris Berous consil. 98. nu. 35. vol. 1. & quod hæres uassalli, qui feloniam commisit non possunt a Domino molestari si contra ipsam uassallum lis mota non fuit, hæcque opinio non solum iure civili, sed etiam ratione naturali iustificatur, vt delicta suos teneant auctores, & noxa queq; suum caput sequatur ita nominatim dicit glo. 1. in d. l. 1. ff. de priuat. delict. & vbiq; Doctores Boisi. de poenis num. 3. dicens communem esse opinionem quod hæres non teneatur ex delicto defuncti, nisi lite cum defuncto contestata, uel quatenus ad heredem peruenit, & hanc iuris civilis dispositionem sequuti fuerunt Panor. in c. si. col. vi. versu. sed ego semper tenui post glo. si. in c. a nobis de sententi. excommu. & Ioan. And. loco supra citato, quæ refert, & sequitur Feli. in d. c. a nobis in fin. post car. & Io. de Anan. per eum adductos. Et tenendo hanc opinionem, quæ de iure civili est indubitata posset ad iura canonica responderi, & primo ad tex. in c. 3. de pigno. & in c. tua nos, de vsuris quod loquuntur in contractibus ad tex. autem in c. si. de sepult. in c. in literis, de rapto. & in c. a nobis, in fine, de sentent. excomm. dicitur debere intelligi in quasi contractu & inito propter poenitentiam & contritionem defuncti delinquentis ministerio sacerdotis parochiani, c. quamquam, de vsur. in 6. ita respondet Cardina. d. c. 3. nu. 3. de pigno. & clarius in d. c. fina. col. penul. versicu. vel dic verius de sepult. post glo. Imo. & alios per eum citatos, pulchra gl. in d. c. a nobis, in fin. de sentent. excommu. dicens illa iura procedere, vbi apparuit de confessione, aut saltem contritione defuncti, quam refert & sequitur Rui. d. consil. 20. num. 3. versu. secundo dici potest. post Inno. Cardi. Abba. & Salice. per eum citatos Benedi. Capra in suo lib. commu. conclusio. & reg. c. 67. nume. 4. & seq. Maynerius in d. l. sicuti, num. 2. & seq. usque ad 9. exclusiue, quem refert & sequitur Villa.

Senatus Pedemont.

Villalobos in suis comm. conclus. in verbo, heres n. 2.

Pro opinione vero affirmatiua, quā tenent Canonici, videlicet, quod heres teneatur ex delicto defuncti, etiam si nihil ad eum peruenerit, vel si contestata non fuerit adducuntur, tex. in c. fin. in fi. de sepul. ubi heredes defunctorum qui homicidia, incendia, & violentias, in ecclesiasticas personas commiserunt, censura ecclesiastica compellendi sunt ad satisfactionem damnorum illatorum, cui capitulo accedunt tex. in c. in litteris de raptori in c. tua nos, de vsur. & in c. 2. de pign. ac alia plura capitula cumulat per Panor. in d. c. fin. nu. 3. de sepul. & vbiq; glo. & communiter Canonistę citati a Dida. lib. 3. uariarū resolu. c. 3. nu. 7. ubi argute hanc questionē tractat, & plures Modernos citat, quos refert, alijs additis Iulius Clarus in sua pract. criminali. §. fi. vers. vltierius quęro nūquid heres, quibus addo cum mulata a Benedicto Capra in suo libro cōclusionū & regula commu. d. c. 67. Bapti. Villalobo in suis commu. opinio, in verbo heres, nume. 2.

Quid dicendū? puto has cōstitutiones federe distinctionis posse conciliari ex doctrina Bar. cōiter recepta in l. priuilegia, n. 2. C. de sacrosanc. eccles. quę refert & sequitur pluribus cumulat Nuiuz. in sua filua libro, 3. vers. iudicandū in dubio pro cōi. folio. 214. & sequē, secundū paruam impressionē. † & per Bal. conf. 464. n. 4. vol. 1. gl. in c. 2. de arbi. in 6. videlicet in terris non subiectis ratione temporalitatis ecclesię seruandū esse ius ciuile, in locis vero suppositis ecclesię seruandum esse ius canonicū, & si dicatur hic agi de materia peccati, vt exoneretur conscientia defuncti, & propterea standū esse iuri canonico. respondēri potest, vt per Angelum in l. si certis annis, col. 3. vers. & ideo audeo dare talē doctrinā, quod vbiq; ratione peccati in iudicio seculari quis nō auditur, audiendus est in foro ecclesię, si in eadē specie peccati ius canonicū contradicatur iuri ciuili, cui rēspōsioni accedunt q̄ scribit Areti. conf. 48. col. pen. vers. aliquid quando lex canonica, ubi dicit, quod quando lex canonica, quę disponit ratione peccati, cōcedēdo nouum remediū coram iudice ecclesiastico excitando officiū iudicis ecclesiastici, tunc non potest agitari in foro ciuili, seu seculari. At in casu nostro lex canonica contradicit iuri ciuili, ut supra diximus, & dat remediū nouū excitando officiū iudicis ecclesiastici, ut in d. c. fin. de sepul. c. in litteris, de raptoribus, ubi summus Pontifex excitat Episcopos ad cōpellendum censurā ecclesiasticā heredes defunctorum ad satisfaciendū damna illata ex delictis defuncti ergo coram iudice seculari Papę nō subditi nō potest agi contra dictos heredes, ratione predictōrū delictorum a defuncto perpetratorū, & hanc distinctionem in terminis nostris facit Rui. d. conf. 20. n. 3. vol. 4. Frācis. Tigrini conf. 16. n. 3. & 4. & Voglinus Pelulic. cōf. 17. n. 7. & 8. inter consilia ultima. volun. quibus addi possunt Abb. in c. fin. n. 12. de p̄script. Corn. conf. 277. littera R. vol. 4. ubi expresse tenet non posse agi contra iudicem secularem.]

Postea etiam responderi iura canonica procedere quando actiones descendentes ex delicto defuncti ex parte heredis sunt poenales, ex parte vero actoris sunt rei persequutorie, secus vero si ex actoris & rei parte sunt poenales, quam rēspōsionē ponit Abbas in d. c. si. col. penult. de sepul. post Barro. in l. i. ff. priu. deli. ubi declarat, quādo actio dicatur p̄sequutoria ex parte actoris, & quando poenalis ex vtraq; parte, videlicet, si actor agat ad damnum vel sit rei persequutoria si vero agat ad poenam actori applicandam, licet ab eo nihil absit, tūc ex vtraq; parte dicitur poenalis, quos Bar. & Abba. refert, & sequitur Capra d. c. 67. nu. ij. & Berous d. conf. 99. nu. 30. & 33. vol. 1. Mayneri. in d. l. si cū ti nu. 6. & 7. & hanc opinionem sequitur Floria in d. l. inde Neraius §. hanc actionē, nu. 2. ff. ad l. Aquil. post

Inno. & Io. And. per eum citatos, pro hac opinione videtur virgere tex. in §. his autem verbis, in fi. Insti. ad l. Aquil. At in casu de quo agitur actio dicitur ab utraque parte poenalis, quia ex actis non apparet aliquid de patrimonio actoris propter dictam capturam perditum, seu diminutum fuisse, quo casu quis proprie damnus: pari non dicitur l. 3. ff. de damno infecto, ergo in ipsum heredem actio de iure canonico non datur, & si dicatur, plura actorem lucra amisisse cum esset, ut proponitur, commissarius Cæsareus, & vir industrius, quia non par est ratio amittere lucra, & dāna pati. l. si. C. de codicil. & l. Proculus ff. de damno infecto, cum similibus in glo. citatis. Quid autem iuris sit, admissio, quod contra heredē datur huiusmodi actio ex delicto defuncti, an ultra vires hereditarias teneatur, si inuentarium non consecerit, crebrior ea est sententia, vt non teneatur teste Didaco d. c. 3. nu. 8. Capra Claro, Villalobos, post alios per eos citatos. [prestitum Anch. conf. 411.] In controuersia autem proposita Senatus censuit Marchionem conuentum prestitum, cum non constaret ipsum esse heredem defuncti, esse absoluentem, & quem absoluit, a qua sententia actor supplicauit.

SYMARIVM.

1. *Vsfructuarius tenetur satisfacere utendo & fruendo arbitrio boni uiri, nec sufficit iuratoria cautio, fallit nu. 2.*
3. *Arbitrio iudicis relinquitur, an sit satisfaciendum.*
4. *Vsfructuarius ubi satisfacere non potest, & persona non est subiecta admittitur iuratoria cautio cum hypotheca bonorum.*

DECISIO CLIII.

An donans referuato sibi vsufructu teneatur cauere de utendo fruendo.

MVLIER quædam fratri suo iugera vigintiquatuor pradiorum rusticorum referuato sibi dum vixeret vsufructu, donauit, donatarius proprietatem fundi donati vendidit alteri, cui omnia iura sibi competentia celsit, quibus venditione, & cessione stantibus emptor petijt sibi a muliere donante cauere de utendo, & fruendo, p̄edio donato arbitrio boni uiri mulier cum fideiussorem prestare nō posse diceret, iuratoriā obulit cautionem, emptor iuratoria cautione satis sibi causum non esse, idoneeque cauere oportere dicebat, alioquin ipsa idonee non cauente pradium sibi relaxari petebat, offerens singulis annis se de fructibus prædij ipsi mulieri vsufructuarię respondere, quæsitum fuit, an iuratoria cautio ab vsufructuaria oblatā admittenda sit. Et videbatur dicendum non admitti debere, sed idonee cauendum esse, quia ex quacunque causā competat vsufructus, semper vsufructuarius cauere tenetur de utendo & fruendo arbitrio boni uiri l. vsufructu constituto. C. de vsufu qui ita summat per Eutruū Bal. & Salice. cui iungitur tex. in l. si cuius, in fi. ff. cod. ntu. ubi dicitur, vsufructuarius teneri cautionem prestare de utendo fruendo arbitrio boni uiri, & hoc inquit iureconsultus ad omnem vsufructum pertinet ad idē est text. in l. i. in principio. ff. vsufructua quę ad caueant sibi sed & si ex alia quacūque causā cōstitutus fuerit vsufructus, idem dicendum est, quod si ex quacunque causā competat vsufructus debet prestari cautio & ea ad omnē vsufructū pertinet, ergo etiam ad u-

sumfructum ex causa donationis retentum pertinebit, ex reg. l. Iulianus, de lega. 3. & cap. solita, de maiori & obedi. nam cum prædicta iura generaliter & in distincte loquantur, generaliter & indistincte sunt intelligenda. l. 1. §. generaliter ff. de lega. præstan. l. si pluribus ff. de leg. 2. quo stante non sufficit usufructuaria caedere iuratorie secundum glo. & Doctores in d. l. usufructu constituto, quam sequitur Ias. in l. 1. col. fin. vers. decimo limita. ff. qui usufructum cogant. post Paul. de Castris, & Roma, quos refert idem Ias. in l. 1. col. 2. vers. nota ex isto tex. C. de Carbo, edito Rui. consil. 206. n. 2. §. lib. 2. Caccialup. de debitor. suspens. & fugiti. quæst. 11. nu. 9. Areti. in l. 2. col. 5. ff. solu. matrim. Practi. Papien. in forma libelli, quo uxor agit ad dotem, in verbo, dedit, col. 2. eandem opinionem tenet Bal. in auth. cui relicto, col. 2. C. de indic. viduit. tollen. vbi dicit quod est in electione proprietarii, an velit illum admittere, & ipsi iuratoriæ cautioni stare, an vero malit ipse relictus usufructuario soluere, vt in auth. de nuptiis, in §. si vero usufructus, late D. Rollan. a Valle consil. 92. numero 1. & seq. utque ad numero 15. exclusiue lib. 1. Sed in casu nostro proprietarius recusat admittere cautionem oblatam, & elegit se possidere, & de fructibus ipsi usufructuaria respondere, ergo eo inuito admitti non debet, huiusmodi cautio iuratoria maxime in casu nostro, eo quod donatio hæc ob causam fuisse proponatur, quo casu non sufficit talis cautio, ita tenet Decius in l. diuus Pius, in princip. ubi etiam Cagnol. ff. de reg. iur.

His tamen non obstantibus contrarium Senatus censuit, scilicet iuratoriæ cautioni mulieris credendum esse, iuncta hypotheca bonorum suorum, motus per tex. in l. filio ff. ur. lega. nom. cauea, ubi pater hæres non tenetur cauere filio suo, cui legatum sub conditione relicto est, sed si pater filium legatarius emancipauit, licet hoc casu deberet cogi cauere, iuxta titulum de lega. præstan. eo quod imputandum sibi sit, qui facultatem dederit filio aduersus se postulandi, nihilominus iurisconsultus melius esse existimauit, per mediocritatem causam dirimere, ut scilicet pater cauere teneatur cum hypotheca suarum rerum, eodem modo ergo in casu nostro, licet imputari posse videatur ipsi mulieri usufructuaria, quæ facultatem aduersus se postulandi præbuerit, & propterea cogi deberet, nihilominus melius visum est Senatui hanc causam per mediocritatem decidere, iudicando admittendam esse dictam cautionem iuratoriæ iuncta submissione omnium bonorum ipsius mulieris usufructuaria, & cum tex. in terminis nostris expendit, & singularem appellat Soci. in l. omnes ff. de exceptio. eundem etiam ponderat Corneus in consilio 267. in hac consultatione col. 4. versicu. confirmantur prædicta lib. 4. ubi consilii d. donatorem non tenci cauere de vtendo fruendo arbitrio boni viri, & ratio est, quia cum donator ex sua liberalitate conueniat mitius cum eo agendum est, arguitur. in l. un. c. §. quia vero C. de rationi. operum publico. ne alioqui beneficium sit ipsi donanti onerosum, & ne ex sua liberalitate poenam patiatur, ut dicitur rex. in l. ad res donatas ff. de editio edito. & in l. ne ex liberalitate ff. de re iudicata idem tenet Io. de Platea in §. sunt præterea, Instit. de actio. quem refert idem Decius in d. l. diuus Pius ff. de regu. iur. & in consil. 265. num. 5. G. zadi. consil. 91. nu. 5. ac consil. 95. num. 10.

Neque obstant iura in contrarium allegata, quia respondetur, quod huiusmodi satisfactio præstita debet arbitrio boni viri, vt dicitur textus in d. l. usufructu C. de usufructu neque dicitur quod debeat usufructuarius uti frui arbitrio boni viri, sed quod debeat cauere arbitrio boni viri, & vbi quique ergo bonus vir arbitrabitur esse satisfaciendum, tunc locum non habebunt iura in contrarium

allegata, sed in donatæ retentio usufructu nemo sani consilij arbitrabitur donatorem esse cogendum ad satisfaciendum ex d. l. ad res donatas ff. de editio edito cum alijs supra adductis, ergo eo in casu locum non habent iura in contrarium allegata, licet generaliter & indistincte loquantur, Corne. dicto consil. 267. col. 2. vers. in contrarium autem partem lib. 4. Et dato quod etiam in casu isto satisfaciendum esset ab huiusmodi usufructuaria, attamen ob impotentiam satisfaciendi per fideiussores admitti deberet cautio prædicta iuratoria cum hypotheca bonorum; Neque aduertatur quod vbi satisfaciendum est ab usufructuario non sufficit cautio iuratoria ex gl. in d. l. usufructu, & alijs supra adductis, quia contrarium verius est secundum Petrum & Cinum, quos refert, & sequitur Bar. in d. l. usufructu, maxime vbi usufructuarius non esset persona suspecta, & vbi essemus in dubio etiam tunc admittenda esset talis cautio, prout tenet idem Barto. ibi sequendo opinionem dictorum Petri & Cini, quam etiam sequitur ibi Angelus Panor. mita. in c. fin. col. pen. in glo. fin. de pignori. vbi dicit opinionem Bartoli sibi placere, & eam esse secundum equitatem quam sequitur etiam late Alexan. consil. 57. num. 6. vers. quinimo dato, & sequen. vol. 3. post alios per cum citatos, Guido Pape decisi. 250. incipit, sed si non potest, & decisio. 189. Chassane. in consuetu. Burgund. fol. 163. col. 2. Gualdenis de arte testandi, titulo octauo, cautela prima, num. 5. vbi dicit non esse sequendam opinionem Iasonis in d. l. 1. ff. qui satisfacienda cogantur nam vbi quis cum fideiussoribus cauere tenetur, si is propter paupertatem vel impotentiam, uel quia sit peregrinus non inueniat fideiussores, tunc statuitur eius iuratoriæ cautioni, Bald. in l. omnes, per illum tex. col. 1. C. de episc. & cleri. & in authen. cui relicto, col. 2. C. de indic. vidui. tollen. vbi etiam Paul. de Cast. & hos refert, & sequitur Ias. in l. lancimus, col. 2. vers. sexto pro limitatione prædictorum C. de verbo. signi. & dicit etiam Purpura in l. 1. §. mutui datio num. 119. ff. si certum per. quod vbi lex requirit cauere, cum fideiussore tamen statuit cautioni iuratoriæ, quando quis ob paupertatem, vel impotentiam non reperit fideiussores, vnde dato, non tamen admissio, quod hæc mulier usufructuaria teneretur cauere cum fideiussoribus, attamen eum se ob paupertatem, forte reperire fideiussores non posse dicat, recipienda est eius cautio iuratoria, & iustificandum, quam ipsa offert, maxime iuncta bonorum suorum hypotheca, iuxta d. l. filio ff. vt legan. omni. cauea, & ita vt prædiximus ad iuratoriæ cautionem, cum hypotheca bonorum donataria admisit Senatus.

S V M M A R I V M.

- 1 Filij non aliter legitimantur per subsequens matrimonium, quam si mulier talis sit conditionis, cum qua commode, et pro dignitate natalium matrimonium contrahi possit, & que, vitæ turpitudine careat.
- 2 Condicio, si Titio nupserit, in legato apposta, intelligitur si bonæ vitæ Titio nubere legataria possit.
- 3 Mulier cum turpi, & indigno marito matrimonium contrahens, paterna dotis auxilio privari meretur.
- 4 Legitimationis per subsequens matrimonium, beneficium a lege introductum, unde insurgat.
- 5 Matrimonij tantum est, ut qui antea illegitimi nati sunt post matrimonium subsequantur legitimetur.
- 6 Matrimonij ad substantiam solus consensus requiritur.
- 7 Mulierem infamem, & vitæ turpitudine infamem, corpusque suum turpiter prostituentem, ducere in uxorem, inter opera charitatis reputatur.
- 8 Matrimonium, si quis contrahat cum ancilla in concubina retenta, filij antea ex ea nati legitimantur etiam de iure cunctis.

- 9 Matrimonij in materia, iuri canonico standum est etiam in foro civili.
- 10 Filij nati ex quacunque muliere, cum qua tempore conceptionis poterat esse matrimonium, legitimantur per subsequens matrimonium.
- 11 Matrimonij in sacramento acceptio personarum non est, sed libera esse debent matrimonia.
- 12 Legitimitas per subsequens matrimonium, est potentior ceteris speciebus legitimatum.
- 13 Veritas presumptionem vincit, et presumptio una fortior, aliam tollit.

DECISIO CLIIII.

An filij suscepti ex vili formina clerico beneficiato legitimantur per subsequens matrimonium.

DOMINVS Ludovicus Nicellis, cum esset clericus beneficiatus, nō tamen in sacris cōstitutus, filios ex quadam muliere vili aliqui conditionis, & sibi impari, suscepit, quā paulo ante mortē dēspōsavit querebatur an valuerit huiusmodi matrimonium cum beneficiato contrahere & quatenus validum fuerit, an filij antea nati, censentur legitimi per subsequens matrimonium, capacesq; fideicommissi auri. Et videbatur dicendum tale matrimonium cum beneficiato non, subsistere & cōsequenter, filios antea natos non legitimari, hanc opinionē tenet Bar. in l. 2. nu. 5. in fine ff. de cōcubin. vbi dicit, quod si clericus in minoribus cōstitutus non est beneficiatus, & retinebat concubinam, tunc nati, per subsequens matrimonium legitimantur, eo quia tunc cum eam retinebat concubinam, rebus sic se habentibus, illa poterat esse uxor. Sed si clericus erat beneficiatus, & retinebat concubinam, tunc filij antea nati non legitimantur per subsequens matrimonium, quia tempore quo nati fuerunt rebus sic se habentibus concubina non poterat esse vxor. pro hac opinione adducit Bar. textum in l. & si contra C. de nuptijs, vbi habetur quod filij nati ex ea que non poterat esse vxor non legitimantur per subsequens matrimonium, sentit itaq; aperte Bartolus beneficium non posse contrahere matrimonium, & cōsequenter quod filij antea nati non censentur legitimi, eo quia concubina ex qua nati sunt filij vxor esse non poterat tempore conceptionis filiorum, pro quo facit quod dicit Bal. in d. l. & si contra C. de nuptijs & in l. Paulus, vbi etiam Ang. ff. de statu homin. l. y. douicus de Sardinia in tracta. de legitimatio. in secunda parte principi. §. de legitimatio. per verum matrimonium nu. 16. dum format questionem, quod cū quidā duxisset in uxorem suam cōsobrinam, ex qua habuit filios. postea sequuta est dispensatio summi Pontificis querebatur, an filij ante dispensationem nati censentur legitimi, & determinat quod non eo quia nati sint ex ea que non poterat esse vxor tempore conceptionis, [De qua questione loquitur Bar. in d. l. Paulus ff. de statu homin.] sic ergo in casu nostro dicendum est de huiusmodi filijs, vt non dicantur legitimi, eo quod nati sint ex ea que non poterat esse uxor beneficiati, & opinionem Bartoli supra relatam sequitur etiā d. Ludovicus a Sardinia de legitimatio. in secunda parte principali. §. de legitimatio. per verum matrimo. questio. 3. n. 17. & hanc questionem iussissime disputat Antonius de Rosellis in simili tracta. de legitimatio. lib. 1. §. de causa materiali legitimatio. nu. 7. & pluribus sequentibus, & tandem post longam disputationem concludit cum Bartolo dicens, nume. 17. & 18. quod aut defectus est non in sola prohibitione, nempe quia clericus sit prohibitus cōcubinas habere, sed est etiam defectus in aliquo facto extrinseco, ut quia clericus be-

neficiū habeat, tunc filij antea nati non censentur effecti legitimi per subsequens matrimonium Lupu. in rep. c. per vestras in 3. notab. §. 21. nu. 21. post Bart. Bal. Ang. Sali. Abb. Anto. de Rosellis Nico. de Vbald. Imo. & Math. ibi citatos. contrariam opinionem tenuit Bal. in tit. si de feud. sig. cont. int. domi. & agna. §. naturales mem. que ibi refert Affli. in vlti. not. n. 9. j

Præterea in casu prædicto. ex alio capite ponitur questio, an filij nati ex viro nobili & diuite soluto ac muliere ignobili uilisq; conditionis legitimantur propter subsequens inter prædictos matrimonium.

Et pro opinione negativa adducitur tex. in §. sed & aliud in verbo, procreavit in Auth. quib. mo. nat. eff. legit. iuncta glo. notab. in §. sit igitur licentia. in verbo permittimus eodem titulo, ubi ¶ non aliter per subsequens matrimonium filij legitimantur, quam si mulier talis sit conditionis, cum qua commode, & pro dignitate nataliū matrimonium contrahi possit, & quæ vite turpitudine careat, per que iura ita sentit Bar. in l. pe. ff. de concubin. & in consil. 120. incip. Veritius Coradici. nu. 3. licet enim per auth. si quis liberus C. de naturalibus liberis, filius naturalis simpliciter in testamento paterno filius nominatus legitimus successores efficiatur, dummodo ex ea natus sit muliere, cū qua matrimonium esse possit, illud tamen intelligitur si honeste & secundum dignitatem suam possit iux. gloss. notab. in l. nepos Proculo ff. de verb. sign. l. filius ff. de cond. instir. l. ac. in l. non solum §. morte nu. 36. ff. de nou. ope. nu. dec. in c. cum M. Ferrariensis, eolum. 2. de constituto. & in l. Diuus, col. ff. de reg. in Si. n. testator homo nobilis esset, & diues, concubina vero meretrix aut vilissimæ conditionis non legitimi marentur filij naturales antea nati, cum nuptiæ condigne inter eos contrahi non potuerint, vt etiam firmat Bald. in l. 2. col. 2. C. quib. res iud. non nocet, & consil. 206. nu. 1. vol. 3. Ang. in allega. §. sed & aliud, in auth. quib. modis naturales efficit legitimi. Nam honestas, non autem ignominiosas nuptias paisim in iure requiri videmus, prout est tex. in l. 3. §. si emancipatus ff. de bonorum poss. contrab. l. cum ira legatum ff. de cond. & demonitr. ¶ conditio enim, si Titio nupserit, in legato apposita, sustinetur, si honeste Titio nubere legataria possit, alias si indignus sit nuptijs, reiecta cōditione cuiusque voluerit, nubere poterit huc spectat text. in l. in libere ff. de rit. nupt. & ibi gloss. in verbo, mulieris l. fina. §. quæ ita custodiri C. de sponsalibus, & ad hoc ut nuptiæ condigne esse dicuntur, naturalium progenies inspicitur debet, ut not. Alex. in l. si cum dotem §. transgrediamur nu. 6. ff. solu. matr. & ibi ceteri scribentes tradunt patrem nō cogi obligare se pro dotæ filio tradita, ubicunque eo inuito, & indigne mulieri filius nupserit, & adeo honestas hæc, & dignitas nupiarum seruanda est, ut si mulier cum turpi & indigno marito matrimonium contrahat paternæ dotis auxilio priuetur, teste. Alexan. consil. 97. nume. 5. uolum. 1. Ruino consil. 131. nume. 5. uolum. 4. Parisi. late consil. 29. nume. 65. & sequen. vbi de communi opinione attestatur uolum. 3. Nec ratione carete videtur hæc opinio, ¶ quia cum legitimatio hæc, per subsequens matrimonium dicatur esse quoddam beneficium a lege introductum, & ex tacito consensu ipsorum contrahentium inuicem matrimonium proueniat, vt scilicet, qui hodie nuptias cum aliqua contraxit, ex qua antea liberos suscepit, presumatur eundem animum ab initio, & affectum habuisse matrimonij contrahendi, certe huiusmodi iuris beneficium, & tacitus consensus cessare in eo casu debet, vbiunque mulier ancilla foret, vel vili conditionis, & ubi versaretur dissimilitudo, & imparitas, argum. eto l. donationes ff. de donationib. in princip. quam refert Oldradus consil. 196. num. 1. incip. factum tale est quia

quia non presumetur maritus nobilis, & in dignitate constitutus cum animum habuisset, ut talem sibi vinculo matrimonij coniungeret argument. l. obferuandum ff. de ritu nuptiarum l. semper in confectionibus ff. eodem titulo, & licet de eius animo constare videatur per subsequutum matrimonium, tanquam per extrinsecum, & certum actum: tamen, ex quo praesupponitur in facto fuisse in mortis articulo confectas, & celebratas nuptias, potius praesumptionem illam dicere debemus esse inductam favore filiorum, ut per talem actum matrimonij legitimarentur, si de iure legitimari possent, quam ut dici possit habuisse animum cum vili, & turpi muliere contrahere, & instrumenta dotalia celebrare. quare cessante huiusmodi legis fictione fundata super tacita mente ipsius nuptias contrahentis, erit dicendum, non legitimatos esse filios per subsequutum matrimonium inter nobilem virum, & mulierem humilissimam, & vilis conditionis hanc opinionem post Doct. supra enumeratos sequitur Cyprianus. cautela 230. col. 2. in fi. allegans Bal. in c. illud, de praesumpt. Oldrad. consil. 196. factum tale est, nume. 1. Cur. Iun. consil. 136. n. 9. Soci. Iun. consil. 52. nu. 2. volu. 1. post Cardinali Alex. per eum citatum in c. tanta, qui filij sunt legitimi, in 16. q. versic. aduerte ad hoc, ubi de coheredatibus, sequitur Rui. consil. 211. n. 3. & 6. vol. 1. consil. 66. nu. 24. & 26. & consil. 92. nu. 11. vol. 3. & ante cum las. in l. Gallus §. quid si tantum nu. 107. ff. de lib. & postea, & in l. neque professio. nu. 4. C. de testam. Gerar. de Petrasan. singu. 60. incip. legi timatio Did. in epitome 2. par. c. 8. §. 7. nu. 2. versic. tertio inferto, Pau. de monte Pico in l. Titia §. Titia cum haberet nu. 42. ff. de leg. 2. Cagno in auth. si qua illu. nu. 5. in fi. C. ad Senatusconsil. Orfi. Picus in l. Titia §. Titia cum haberet colu. 47. in prin. ff. de leg. 2. nouissime Ceph. consil. 82. nu. 11. post alios plures relatos per Boer. decis. 240. nu. 16. quamuis ipse contrarium tenere videatur.

Contraria vero opinio. quod per matrimonium subsequutum filij antea nati legitimati censentur, iuuatur primo ex generalitate, tex. in c. tanta, qui filij sunt legitimi, & nam matrimonij uis tanta est, ut qui antea illegitimi nati sunt, post matrimonium subsequutum legitimantur per quem text. ita sentit Panormi. in c. innouit, num. 17. versic. & quamquam extra de electione ubi etiam tenet, quod in materia restringi, ubi li appellatione legitime nati veniat legitimatus per subsequens matrimonium, quod tamen nunc pro contrarium non pono, & cum. n. ad substantiam matrimonij aliae solennitates non requirantur, praeterquam consensus ut nota. Abb. in c. cum locum, per illum text. de sponsalib. gloss. fin. in c. ex publico, de conuers. coniungat. c. matrimonij 27. q. 2. cum alijs not. p. Dec. in l. nuptias ff. de reg. iur. non erit habenda ratio circa personarum qualitatem, an scilicet aequalis conditionis essent vir, & mulier, ita ut secundum bonos mores matrimonium inter eos consistere poterit, sed eorum solus consensus erit inspicendus, eo maxime, 7. quod inter opera charitatis non illud minimum esse censetur, si nobilis vir mulierem vilem, & vitę turpitudine infamem, corpusque suū prostituente, vxorē ducat inter opera, de sponsalib. Didac. in epitome 2. par. de matric. c. 8. §. 11. n. 3. & seq. post alios p. cum citatos, & adducitur exemplum Osce prophete, c. 12. ubi meretricem, quam duxit ad pudicitiam conuerit. c. non est cul padus, 32. q. 1. & c. integritas, ead. q. 1. & gl. in c. non omnis 32. q. 2. ubi refert, Iacob. qui ex ancilla liberos suscepit, filios legitimasse per contractum matrimonij cum ancilla, idē & in c. dixit Sarra, 32. q. 4. legitur Abraham propter Sarra sterilitate cum ancilla rem habuisse, ut filios ex ea procrearet, & hac ancilla uxor erat Abrahę, ut ex tex. Gene. c. 16. habet, in illis verbis

dedit eā uiro suo uxore. legitur de Salomone viro nobilissimo. qui duxit Rhaab meretricem in vxorē, ex qua natus est Saluator noster Christus IESVS, Mathe. c. 1. & d. c. integritas, 32. q. 1. n. 1. & hęc opinio non solum de iure diuino & canonico locū habet sed et de iure ciuili, & ut si quis contrahat matrimonij cum ancilla, uel cum libera retenta in concubina, nihilominus filij ex ea nati legitimi erunt per superuenientes nuptias, ut est tex. in §. si uerū si enim ad libertatē, & ibi gl. auth. de trient e, & semisse. dotalibus enim instrumentis confectis filij et ex libera nati legitimantur. facit tex. allegatus ibi p. gl. in §. 1. auth. ut liberi de cetero, quos text. notat las. consil. 234. col. 3. uol. 2. ubi hanc sequitur opinionem, qd per subsequens matrimonij filij legitimi erunt, eo non obstat qd nobilis mulierē humiliē, & abiecta conditionis vxorē duxisse dicatur post Nicolaum de Vbaldis de Perusio, ibi per eū allegatū, in tractatu suo successionū, in 35. col. circa finem, & duabus seq. & ante eum sequens est Cast. cōf. 429. incip. praesuppositio, col. 2. versic. secundo dicit Bar. uol. 2. allegat textū in cap. inter opera, de sponsalibus ubi de iure canonico hanc opinionem de iure rem effodit, & cum materia matrimonij, qd de iure ciuili statū est c. pen. & si de secun. nup. ut Bal. tradit in c. ex transmissa. col. 1. de restit. spol. Abb. in c. ecclesia san. Marie, col. 6. & ibi ceteri scribentes de cōstit. notat Rui. cōf. 211. n. 4. uol. 1. Paris. cōf. 29. col. 1. uol. 3. & Canonones de matrimonio iudicantes nō solum preualēt quo ad ordines clericales, sed et quo ad successiones, & legitimaciones, quae sunt sequele matrimonij §. fin. ubi gl. Institū de gradibus cognation. gl. in l. 1. C. de secū. nup. Bal. elegat not. in l. Paulus ff. de sta. homi. ubi in specie legitimacionis ius canonici sequendū, et respectu successione tradit Curtius Iun. cōf. 7. nu. 6. Natta cōf. 473. n. 38. & ijs cōuenit quae scribit Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccl. dū inquit, qd in spiritualibus & pertinentibus ad fidē, statū sit iuri canonico, Ateri. cōf. 48. n. 4. not. Dec. in l. 1. col. antepen. C. de secund. nup. Alcia. in l. 4. §. Caro. n. 38. ff. de verb. obli. Et hanc opinionem de iure canonico ueriorē dicit Rip. in l. si unū q. 23. n. 55. C. de reuoc. dona. ubi inquit, & qd nati ex quacūq; muliere, cū qua tpe conceptionis poterat esse matrimonij, legitimantur per subsequētes nuptias idē tenet Dec. p. 153. n. 1. versic. sed tñ his nō obstantibus quē refert, & sequit Ale. de presump. reg. 2. presump. 5. n. 5. in fi. Ludo. de Sar. in tracta. legitim. 2. par. §. de legitimacione p. utrū matrimonij q. 4. n. 18. nā licet de iure ciuili cōiter ab oībus receptū sit, non posse filios per subsequētes matrimonij legitimari, nisi fuerint nati ex concubina in domo retenta in schemate concubinae, iuxta not. per Cur. in l. pen. ff. de concubi. cū alijs nota. p. Cagno. in auth. si qua illustis, nu. 4. & n. 12. C. ad Officiantū tñ de iure canonico, sed m qd in materia legitimatiōis iudicari debet, cū illa ab ipsius matrimonij ualiditate pēdeat, filij iudicantē p. uiam ipsius matrimonij legitimantur, d. c. tanta, qui filij sunt legitimi, Idē tenet Boer. q. 240. n. 16. versic. sed hęc cōis opinio ubi allegat Præposit. Mediola. hanc opinionē tenere in cap. per tuas, qui filij sunt legitimi, & nouissime Didac. in epitome 2. par. de matric. c. 8. §. 2. n. 5. Syluan. consil. 3. nu. 43. versic. praeterea, ubi inter alias rationes, genera lē inesse consuetudinem allegat, ut matrimonia inter nobiles, & viles personas contrahantur, & tamen soboles ante tale matrimonij concepta legitimantur per generalitatem, d. c. tanta, qui filij sunt legitimi.

Ex his igitur firma manet hęc secunda opinio, legitimati onem validam fuisse non obstantē, quod distansitas, & conditionis inaequalitas esset inter matrimonij, & vxorem, & cum acceptio personarum in sacramēto matrimonij, nō admittatur, sed libera sint c. gemina, de sponsalib. c. si de secun. nup. in quibus leges sacros imitari canones non dedignantur d. c. fin.

¶ A a 2 cum

Senatus Pedemont.

cum alijs supra allega. Quod si contrariam opinionē admitteremus honestatem in matrimonio esse consi- derandam an, scilicet poterit maritus cum concubi- na ex qua liberos suscepit honeste contrahere, certe nulli vel pauci in huiusmodi terminis per subsequens
12 matrimonium legitimum, quæ species legiti- mationis ceteris est potentior, iux. late nota. per Paris. in consil. 13. nu. 34. vol. 2. Tiraquel. in l. si vnquam, in verbo donatione largitus, nu. 304. C. de reuocan- dona. nam eo ipso, quod mulier extra figuram matri- monij cum viro rem habet, inhoneste viuere dicitur, ita vt accessus ad concubinam alterius remaneat im- punitus, cum tales concubinae viles in iure reputentur l. si vxor ff. de adulterijs Angelus in §. consideremus, colum. 3. in fine, in authen. de tricante, & semisse, Mathef. notab. 100. incip. nota quod concubina. Si ergo in honeste ipso iure, & viles sunt, non erit inqui- rendum, an poterunt cum his honeste nuptiæ contra- hi, quia alias redderetur inutilis, & superflua dispositio, quod per subsequens matrimonium cum concu- bina filij legitimantur. quare vt plurimum videmus consuetudine receptum, quod etiam nobiles contra- hentes matrimonium cum proprijs concubinis filios antea natos legitimos efficiant, de qua consuetudine notoria Sylua attestat. in allega. consilio 3. quo fit, ut quæ semel certam interpretationem habuerunt de fa- cili mutari non debeant l. minime ff. de legibus l. fin. C. de iniurijs. Dec. consil. 11. nu. 9. Cur. Sen. consil. 74. col. pen. Afflictus decisi. 79. in fine.

Nec obstant, quæ per contraria parte adduce- bantur quia facile per supradicta dissoluantur cū illa opinio firmata doct. autoritatibus, quas ibi retuli- mus de iure ciuili locum habere possit, non autem de iure canonico, quod in terminis propositæ quæstionis obseruandum est, per ea quæ supra deduximus, & in specie responderet Iafon in allegato consilio 234. col. 3. volumi. 2. & Castr. d. consil. 429. incip. præsupposito, col. 2. uolum. 2. Card. in d. c. tanta, in 6. quærit. Ruin. consil. 51. col. antep. lib. 5. Emanu. Costa in l. gallus §. & quid si tantum, in 2. parte num. 98. ff. de lib. & posth. vbi late de intellectu d. §. sed & aliud.

Minus etiam obstat consideratio illa de legitima- tione, quæ inducitur ex præsumpta mente contrahē- tium nuptias, vt eam mente contrahendi matrimo- nij habuisse antea non presumantur, ubiqueq; mulier vilis est conditionis, & uertitur disparitas inter mari- tum, & vxorem quia responderi potest, huiusmodi præsumptionem confundi per veritatem matrimo-
13 nij subsequenti, tunc cum veritas præsumptionem vincat c. fina. de præsumptionib. c. super hoc, de renuncia. l. cum seruus §. cum ita ff. de verbo obligationib. & præ- sumptio una fortior, aliam præsumptionem tollit l. diuus C. de integ. restitutio. cum alijs similibus. Ideo- que concludendum erit, per matrimonium subse- quutum, præsumi, vt etiam ante habuerit animum nuptias contrahendi, & filios legitimandi; & ita iud- icauit Senatus in causa hac Nicellis, & Portis, vide- licet per subsequens matrimonium cum matre agen- tium, & si vilis conditionis sit, filios esse legitimatos cum pater tempore conceptionis, & subsequenti matri- monij non esset beneficiatus, & propterea esse com- prehenso in fideicommissio petito. [an autem huius- modi matrimonium contractum in mortis articulo subsistat. Aliquid scribit Afflic. in d. §. naturales in ultimo. not. numero 8. tenet opinionem affirmati- uam de qua quæstione vide qui remissus scribit Ti- raq. in repet. l. si vnquam in verficu. suscepit libe- ros numero 73. & seq. C. de reuoc. don.]

S V M M A R I V M.

- 1 Dux Sabaudie in suo dominio, & territorio ea potest quæ Imperator, & quilibet Princeps potest in sua

- 2 Princeps, qui habet dominium, & iurisdictionem in terra, illud etiam habet in mari terra adiacenti.
- 3 Iurisdiclio in mari, usque quo extendatur a littore.
- 4 Princeps imponere potest gabellam in mari, & eas exigere a uenientibus mercibus per mare sup. terra adiacenti saltem intra centesimum miliare.

DECISIO CLV.

An Principi liceat in mari vestigal, siue, vt vulgo dicitur, pe- dagium imponere.

V M nauis quædam onusta merci- bus, ex Hispania Neapolim nau- garet, pertransiens mare Nicen- num longe a portu Herculeo, per spacium quinquaginta miliarum capta fuit a militibus Serenissimi Ducis Sabaudie ob non solutam gabellam, prætendente magistro nauis & domino mercium nullam gabellam deberi, eo qd Serenissimus Dux nullam iurisdictionem, nullumq; imperium in mari haberet, quæsitum fuit quid iuris, & omnis disputationibus, ac sola veritate inspecta, dicendum est, Sereniss. Ducem potuisse, & posse imponere, ac exigere pedagium, siue gabellam in mari prædicto, ad quod probandum duas ad-ducere de iure veras & communiter receptas conclusiones.

- 1 Prima est, t quod præfatus Sereniss. Dux in suis do- minijs, & territorijs ea potest, quæ Imperator, & qui libet Princeps potest in suis, Pau. de Castr. in consil. 196. colum. 3. uolum. 2. Brunus loquens de Comi- ratu Astensis in consilio 45. numero 18. & seq. post Iser. Bart. Bald. Angel. Pau. de Castr. Imol. Barba. Cuma. & Alex. per eum allegatos, Io. a sancta Iuliana inter consil. feudalia Bruni consilio 3. numero 7. Deci. consil. 191. numero 1. Cur. lun. consil. 1. numero 29. & 30. & consil. 61. nume. 8. & 9 ubi loquitur de Ducibus Mediolani, & Mantuæ. [Nat. consil. 487. numero 9.] Parisi. consil. 69. numero 3. uolum. 1. & hanc esse communem opinionem attestatur Socin. lun. consil. 92. nu. 3. uol. 2. Parisi. consil. 1. nume. 23. & seq. & consil. 25. nu. 53. lib. 1. Egid. Bos. de crimine lese maiest. nu. 52. & seq. & in tit. de Regalib. nu. 5. Et de Ducibus Sabaudie scribit Socin. consilio 4. nume. 23. uol. 3. quem refert, & sequitur Parisi. consil. 1. nu. 39. uol. 1. Iacob. a san. Georg. in sua in- uentura, in verbo. Carolus Dux uers. dubitatur etiam Iafon consil. 227. col. 8. lib. 2. [Rolla Vall. consil. 80. nu. 20. lib. 1. loquitur de march.]
- 2 Secunda erit consilio, quod t Princeps, qui habet dominium, & iurisdictionem in terra, illud etiam ha- bet in mari terre adiacenti. [gl. ord. in c. ubi periculum §. porro in verbo territorio de elect. in 6.] l. unica. C. de class. lib. 11. ubi Bar. Ang. Luc. de Pen. & Io. de Plat. idē Bar. in tract. de insula, n. 1. Ang. & Pau. de Castr. in l. insula ff. de iud. idē Pau. in l. Cesar. n. 5. ff. de publica. [& in l. de precatio n. 3. & 4. ff. ad. l. Rhod. de Iac. ubi dicit mare dici coherere territorio usq; ad centum miliaria.] Martil. in repetiti. l. si. nu. 183. post Bar. Ange. Bal. Ge- mi. & Alex. per eum relatos, & ibi etiā Cagno. n. 2. & 3. post Aret. Barba. & Dec. per eū citatos, dicēs istam esse cōmūnem opinionē, quā etiam sequitur Fel. in c. ad liberatū. in prin. de Iudej. 5. Cepola de feruit. rustic. pd. tit. de mari, n. 12. & 13. [& c. 16. n. 4. de ser. vrb. pd.] Et iurisdiclio intra mare prædicta a littore usq; ad centum miliaria, scdm Bar. in d. tract. de insula, nu. 1. Pau. de Castr. in d. insula, & in l. Cesar. ff. de publica. & in l. de præcatio. ff. ad l. rod. de iactu, Cepola in loco pxi- me citato, quos sequit Hierony de Mōre in trac. de nob. regendis c. 7. nu. 13. & seq. addens Felin. ita tenere in c. cū olim, de exceptio. parē petru gerardi [ing. 15.]

Quibus

Quibus conclusionibus stantibus, certi iuris est
 4. et licere prefato Duci gabellas imponere,
 & eas exigere a uehementibus merces per mare predictum
 transeundo, saltem intra centesimum miliare, prout
 etiam licere expresse firmat Bald. in rub. ff. de rer. diui-
 fio. col. 2. vers. sed nunquid, vbi dicit totum mundum
 hoc iure uti. idem Bald. in l. cum proponas, col. fi. C.
 de nautico fœnore, vbi ex illo textu notat, quod peda-
 gia ita soluuntur in mari, sicut in terra, quem refert,
 & sequitur Afflic. titulo que sunt regalia, in verbo, uecti-
 galia, nume. 101. Firma in tracta. de gabellis, parte 1.
 col. 4. vers. 6. quero, & parte 1. xia, col. fi. vers. sex-
 to quarto. Fel. consil. 45. num. 15. post Io. And. Hosti-
 5. Alber. Salic. & Ant. de Rosa, et cum citatos. Et præ-
 missi multo fortius procedunt. stantibus privilegijs
 Imperialibus a summis Pontificibus confirmatis, qui-
 bus prefato Duci omnia iura regal a, & Imperialia cō-
 ceduntur, & nominati ius imponendi angarias pre-
 angarias, & alia quæq; vectigalia, & ita celsi Senatus.

S V M M A R I V M.

- 1 Hypotheca contractui adiecta realis est, & per ipsam ius
in re acquiritur, sine sit generalis, siue specialis ut nu-
me. 1.
- 2 Locatio cum hypotheca obligat emptorem, et quemlibet
singularem successorem ad obseruantiam contractus.
- 4 Hypotheca etiam generalis contractui locationis appositā
operatur, ut conductor, per singularem successorem ex-
pelli non possit.
- 5 Iuramentum habet vim specifice expressionis.
- 6 Conductor habens ius in re propter hypothecam generalem,
potest rem locatam alteri venditam retinere pro suo in-
teresse, & ipsi rei insistere, donec ei solutum sit inter-
esse.
- 7 Dominus directus, cui feudum, iure commissi peruenit,
tenetur stare colono, cui feudum sub hypotheca condu-
ctum fuerat.
- 8 Vassallus, siue emphyteota, hypothecam, & seruitutem in
feudo, vel re emphyteotica imponere possunt contrarium
uerius nu. 13. & quomodo intelligatur.
- 9 Dominus directus non tenetur ad onera feudo imposita per
vassallum, quando feudum ad eum reueritur, ut ad do-
minum id est iure domini.
- 10 Resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris, & quan-
do locum habeat in feudis nu. 12.
- 11 Alienatio de quibusdam hominibus facta a vassallo rescin-
ditur, si feudum ad dominum peruenit ob feloniam
vassalli.
- 14 Seruus in feudo per vassallum constituta extinguitur,
feudo ad dominum reuerso.

DECISIO CLVI.

Dominus directus auocans feudum ad se iure prælationis, an
teneatur ad onera feudo imposita per vassallum, vel loca-
tionis ipsius feudi.

EMPHYTEOTA, siue vassal-
lus rem emphyteoticam, siue feu-
dum triennio constituta hypothe-
ca, locatur: durante tempore lo-
cationis rem locatam cuidam ter-
tio vendidit: dominus directus
pretio emptori restituit, rem ip-
sam emphyteoticam, siue feudum iure prælationis
habere voluit, quod iure fieri potuit. porro, qualiter
olim seu. pot. aliena. & ibi Docto. si modo cārem suo
nomine auocare, & sibi retinere velit, secus si nomine
alicuius amici, teste Guid. Papæ decisio. 4. 1. Queritur

an dominus teneatur stare locationi a vassallo factæ. Et
prima facie dicendum videretur dominum teneri sta-
re, aut saltem conductorem posse uti iure retentionis
rei sibi locatæ propter hypothecam prodamnis, & in-
teresse cum hypotheca contractui adiecta realis sit,
1. & per ipsam ius in re acquiritur l. eos C. de pignori
item seruiana, Instit. de action. & ideo fundum, siue
rem sequitur, & tertium obligat, ut est textus, quem
omnes singularem prædicant in l. si creditor. §. vlti-
mo ff. de distractio. pignor. vbi Barto. notat, idem
Bar. & ibi etiam Bald. in l. ea lege C. de conducti. ob-
causam, & communiter Docto. in l. filiusfamilias,
2. in §. diu. ff. de lega. 1. & locatio itaque cum hypothe-
ca, quoniam per eam conductor in re ius sibi serua-
uit pro contractus obseruantia, emptorem, & quem-
libet singularem successorem ad contractus obserua-
tiam obligat, Bart. Bald. Paul. de Castr. ac alij com-
muniter in l. emptorem C. locati, idem Bart. in l. 1. §.
penul. nume. 6. ff. de superflue. in l. qui fundum, in
principio filio locati & in l. si filiofamilias §. si vir in quin-
quennium, in fine ff. solu. matrimo. Paul. de Cast. in l.
si merces §. 1. ubi etiam Bal. in reporta. antiquis ff. loca-
ti. cum multis cōcordan. traditis per Tiraq. de retrac.
conventionali §. 3. glo. vni. nu. 4. Hinc dicit Raphael
Cuma. in d. l. si filio. §. si vir ff. solu. matrimo. quem ibi
refert Alex. nume. 3. necnon Moder. Paris. in consue-
tud. Parisien. titulo 1. §. 30. num. 94. quod si conducto-
ri res est obligata, & sic habetur in re, si dominus rem
locatam alteri donet, non potest donatarius expelle-
re inquilinum quamuis pro usu suo indigeat re loca-
ta, & sic hoc casu locum non habebit dispositio. ad
3. C. loca. Neq; refert, si an hypotheca sit specialis ipsius
rei locatæ, an vero generalis omnium bonorum quia
per utramque ius in re acquiritur l. generaliter. ff. qui
potio. in pignor. habe. & l. si quis ff. de iure fisci. trā-
sicens cum ipsa re ad successorem l. pignoris ff. de pi-
gnori. l. pignoris C. eod. titu. & l. si cum venditor,
in principio ff. de euctio. & ideo, etiam si hypothe-
ca contractui locationis appositā, fuerit generalis ni-
hilominus non poterit conductor expelli, sicut si fuit
specialis, Bart. in locis supra allegatis. maxime in
4. d. l. qui fundum ff. loca. vbi dicit, & quod sufficit tan-
tum generalis hypotheca bonorum ad hoc, ut singu-
laris successor teneatur stare colono, Bald. in d. l. em-
ptorem, col. fin. vers. quæro an emptor C. locati,
vbi Ang. vers. eadem ergo ratione, pro cautella tra-
dit, quod ad hoc, ut conductor non possit expelli, faciat
apponere in instrumento locationis hypothecam
omnium bonorum, Paul. de Castro in d. l. si merces
§. 1. ff. locati. & ibi Bald. in reportatis antiquis. vbi
dicit, quod si colonus habet hypothecam potest rem
locatam retinere pignori, donec sibi solvatur, quod
ei debetur, autem sibi factum. i. patientia, quod pos-
sit frui re, bene, donec frui debet. i. donec locatio du-
rat non potest expelli, nec potest sibi offerri interese,
quia ipse se reperit in retentione pro ipso facto quod
sibi principaliter debetur idem Bald. in l. 1. column. 2.
vers. pone maritus C. de fructu. & lit. expen. Crotus
in repetitio. §. diu. l. filiusfamilias. col. 3. ff. de legat. 1. &
ibi Soc. iun. n. 183. Regu. de pigno. in 2. par. princip. n.
6. Soc. cōf. 90. n. 3. & plur. seq. uol. 4.) Lanfran in c. qui
contra, in tracta. de expensis, col. 2. vers. ecce exempli
extra de pbatio. Abbas in c. sine prela. uices suas Bru.
consil. 67. col. 3. vers. & vbi prædicta cessarent, & hanc
esse communem opin. attestatur Hippol. singularia 321.
credo te scire quod emptio, vbi multos refert Gratus
responsio 95. column. 1. & 2. lib. 2. tenet eandē Ruin.
consilio 180. col. penul. & vlti. lib. 1. Boerius decisio.
182. nume. 53. & seq. vbi, quod plus est, dicit quod
etiam si non appositā esset hypotheca per notarium,
sed opussa per errorem forte aut simpliciter, idē 1a

Aa 3 men

men est, quia in omni instrumento semper consue-
tum est apponi obligationem omnium bonorum, post
Bald. Castren. lafo. & Cepolam in locis per eum cita-
tis, & secundum hanc opinionem iudicatum fuisse te-
statur Guido Papæ decisio. 4. 80. & licet contraria opi-
nio, quod imo requiratur specialis hypotheca rei lo-
cataz videatur magis communis, quam tenent Areti.
Roma. & Imola in d. l. qui absentis. §. 1. ff. de acqui. pos-
sess. idem Imola in d. §. diui. col. 5. Alex. in d. l. si filio-
fam. §. si uir. ff. solu. matrim. lafo. in l. quoties colum.
7. vers. hoc comprobo. C. de rei vendic. & in l. si ita
quis promiserit. §. ea lege. col. 9. ff. de verbo. obliga.
in d. §. diui. col. & qui eandem esse communem asse-
rit. in consi. 211. col. 6. vers. item in ista conuentione,
lib. 2. & ex mente Imola, & Iasonis eandem esse com-
munem dicit Capicius decisio. Neapolita. 182. nu. 3.
[Berous late consi. 135. n. 7. & 8. vol. 1. attamen præce-
dens opinio uerior uidetur, & sustentabilior, prout in-
quit Crotus in d. §. diui. & quæ sine dubio procedit,
quando in locatione interpositum est iuramentum, §.
quia iuramentum habet vim specificæ expressionis,
doctrina Baldi in l. 1. col. 4. C. commod. quem sequi-
tur Rom. in l. 1. §. si quis ita ff. de verbo. obliga. quos
ad terminos nostros adducit idem Crotus in d. §. diui.
col. 33. vers. & ista conclusio. [Soc. l. consi. 90. nu. 10.
vol. 4. late Nat. consi. 426. n. 5. & latissimè d. Rolla Vall.
consi. 6. nu. 29. vsq. in fin. vol. 1.] Præterea, licet multis
placeat, quod quando in contractu locationis apposi-
ta est tantum hypotheca generalis nō tamen impedia-
tur alienatio, & dominij trāslatio rei locatæ, & emptor
nō teneatur stare locationi, attamen in hoc Docto-
res conveniunt neque vllus discrepat §. conductorem
habentem ius in re per hypothecam generalem posse
rem locatā, & alteri venditā retinere pro suo interesse
& ipsi rei insistere, donec sibi perfolutum fuerit inter-
esse, & propterea expellere eum dominus nō poterit,
nisi oblato interesse, ita intelligitur Bart. in d. l. empro-
rem C. locati, & ibi distinguit Salice. Alexan. in d. §. si
vir in quinquennium, col. 3. ff. soluto matrimo. Fer-
dinand. Loazes in d. §. diui. nu. 441. vers. ex quib. con-
cludo. Sequuntur Mod. Parisi. in consuetu. Parisien. d.
§. 30. questio. 23. nu. 96. [Doctissimus Dida. lib. 2. va-
ria. resol. c. 15. n. 3. vers. primum hypothecæ.]
Stante itaque hac conclusione, qd emptor, aut qui-
libet successor singularis teneatur stare colono, aut sal-
tem conductorem posse uti iure retentionis rei loca-
tæ, donec sibi perfolutum fuerit interesse, sequitur in
casu nostro conductorem expelli non posse per domi-
num directū iure prælationis succedentem in feudo,
siue in re emphyteotica, aut saltem in ea persistere do-
nec perfoluatur sibi interesse. Nam si ad id tenebatur
emptor rei locatæ, eodem modo teneri videtur domi-
nus directus, qui cum in eius locum succedat, eisdem
qualitatibus & conditionibus esse censetur l. si cum §. qui
iniuriarū ff. si quis cautio. §. fuerat, institui. de actio. cū
simil. & sicut teneretur dñs stare locationi, aut saltem
interesse offerre, quando rem ab ipso uassallo emisset,
ita eodem modo, quando rem feudalem ab emptore
iure prælationis auocare cōtēdit, quod, nihil aliud est,
quam uassallo feudū alienare uolente dñm esse, cuius-
libet emptori preferendum. Nam & alias, §. si feudum
ad dñm directum perueniat iure commissi, tenebitur
dñs directus stare colono, cui feudum sub hypotheca
a uassallo conductū fuerat, qñ hypotheca per uassal-
lum constituta per lapsum feudi in commissum nō resol-
uitur Moder. Parisi. d. §. 30. questio. 20. n. 84. & §. 30. que-
stio 23. num. 94. & 95. & clarum videtur §. uassallum
posse hypothecam sicut seruilitatem in feudo impo-
nere, cum hypotheca legis auctoritate imponatur l.
lex uicigali prædicta ff. de pignori. faciunt nota.
in l. 3. ff. de seruitu. iur. generali, ubi glo. dicit em-

phyteotam posse in emphyteotica re seruilitatem im-
ponere, & ideo cum legis auctoritate constituta sit hy-
potheca sequitur dominum directū teneri illi stare, &
feudum cum eo onere ad illum transire.

His tamen non obstantibus contrarium uerius uisū
fuit, qd imo possit hoc casu dominus colonum expel-
lere, quoniam, §. quando feudum ad dominum reuer-
titur, ut dominum, idest iure dominij, & potestate feu-
dali, tunc dominus directus non tenetur ad onera seu-
do imposita per uassallum, sed libere ad eum feudum
reuertitur, prout ab eo processit C. Imperialem §. præ-
terea, & §. callidis, in verbo libere reuertatur, ubi Do-
cto. de prohib. feudi aliena. per Federi. Deci. consi. 239.
num. 12. & consi. 607. nu. 12. post Bald. Alex. & Imo.
per eum citatos, Sigismon. consi. 7. nu. 34. [cum alijs re-
missiue cumulatim a Tiraq. de retract. §. 3. glo. vni. nu.
12. A filic. de prohib. feudi. ali. per Fede. in prin. nu. 14.]
Sed hoc casu iure dominij, & potestate feudali dicitur
feudum ad dominum reuersum, qui iure prælationis
illud recuperauit, ergo onus hypothecæ ipsum nō ob-
ligat, & ratio est, quia cum feudum ad dominum re-
uertitur iure prælationis, aut alio iure, ex iure & pote-
state feudali, tunc omnino resoluitur ius ipsius uassal-
li, §. cuius iure resoluta resoluitur quoq. ius habentiu
causam ab eo. l. lex uicigali fundo. ff. de pignori. l. 3.
ff. quib. mod. pignori. vel hypoth. soluit. c. 1. §. rursus, de
controuer. inuestit. Sed si feudū ad dominum perue-
nit, non ut ad dominum hoc est non iure, & potesta-
te feudali, sed ex alia causa tamquam ad quemlibet
priuatū, puta ex uoluntaria emptione ab ipsomet uas-
sallo, uel donatione, aut datione insolutum, uel alia si-
mili causa, tunc tenetur ad onera feudo imposita, si-
cut quilibet priuatus, neq. locum haberet reg. d. l. lex
uicigali, ita originaliter decedit Petrus Iaco. in titu. de
actioni. in rem, pro re emphyteo. col. 10. vers. item
prædicta uera sunt, & in titu. de actio. in rem, quæ da-
tur pro re, quæ cecidit in commissum, vers. item est
notandū, quem refert, & sequitur, & ita uisibile deter-
minari dicit Guido Papæ decisio. 375. emphyteota po-
test. Boeri. decisio. 181. Iacobio. a san. Georgio in sua in-
uestitura, in verbo qui quid inuest. præstet. n. 83. & in
verbo, ita etiam quod ipsi uassalli, nu. 10. & seq. vers.
& ex hoc sequitur magnus effectus inferes propterea
ad affranchimenta, quæ uassalli hominibus suis faciūt
quia si feudum ad dominum reuertatur, non tenebi-
tur dominus illa affranchimenta seruare per prædictā
regulam, quia resoluta iure datoris, & Chassia. in con-
suetud. Burgund. rubri. 3. §. 3. nu. 36. & sequi. & ideo in-
fert ad questionem, quā de facto fuisse dicit post Ioa.
Reine, quod, cum quidam uassallus remisisset certū
auxilium sibi debitum ratione feudi, puta de præ-
standis quibusdam hominibus armatis, & postea
feudum deuolutum esset ad dominum directum,
fuit determinatum, quod dominus non tenebatur
seruare illam remissionem, siue affranchimentum,
& facit etiam quod scribit Bald. in l. fina. §. sed quia
nostra maiestas, ad finem. C. commu. de lega. ubi
11 dicit, §. quod si uassallus tenebat castrum in feudum
a quodam Principe, & is alienauit quosdam de ho-
minibus suis, deinde commisit feloniam, per quam
feudum fuit domino apertum, decidit ibi Bald. quod
alienatio huiusmodi rescinditur, motus ex reg. quia
resoluta iure datoris resolutum censetur ius accepto-
ris & Balad. teniminos nostros, post Iacobio. a sa. Georg.
in locis supra citatis adducit Curtius de feudis parte 4.
questio. 14. ubi etiam cum prædictis doctoribus tenet
& cum eisdem tenent etiam Moder. Parisi. in consue-
tut. Parisien. §. 13. glo. 5. questio. 20. num. 26. post Ber-
tran. quem refert in consi. 3. incipien. in spectro, in fin.
12 lib. 3. ubi dicit, §. quod quando res reuertitur ad domi-
num iure prælationis, uel commissi, tūc habet locum
regula

regula, quod resolutio iure ditoris resoluitur ius acce-
ptoris d. l. lex vestigial. ff. de pigno. i. vbi Ange. in fine
dicit, quod emphyteota donec durat emphyteosis, si
faciat aliquod pactum cum vassallis rusticis, quod non
præiudicat vero domino emphyteosi ad eum redeun-
te, imo reuertitur res emphyteotica, prout & ante erat
ad verum dominum nam res feudalis, siue emphyteo-
tica libera reuertitur ad dominum ab omni onere pi-
gnoris siue hypothecæ, † quoniam in præiudicium
13 ipsius, vassallus feudum pignorare, vel hypothecare
non potest, sicut nec quamlibet seruitutem super re
feudali constituere, quia hypothecare, siue seruitu-
tem constituere species sunt alienationis l. fin. C. de
re. alie. non alienan. ideo sicut in præiudicium ipsius
domini non permittitur alienatio. d. c. Imperialera,
de prob. bi. feud. alienatio per Federici. nec pigno-
ris, siue hypothecæ, aut seruitutis constitutio, vt est
tex. & bi. glo. 1. & omnes Doctores tradunt in c. 1. §.
rursus, de controuer. inuestitu. in l. & in provinciali.
14 C. de ieruit. & aqua, ubi Bal. dicit, † quod si feudum
sit apertum domino extinguitur seruitus in feudo
constituta vassallo, Iacobi. a fan. Georgio dicta inue-
stitio in verbo, ita etiam, quod ipsi vassalli nu. 10. Cur-
tius de feud. in 4. parte. quæst. 14. Afflic. decisio. 380.
Deci. consil. 607. n. 12. Clarus lib. 4. sentent. iur. de feu-
dis. quæstio. 35. cum multis concordant. traditis per Ti-
taquel. de retractu. titu. 2. §. 3. glo. unica. nu. 12. ex qui-
bus omnibus concluditur dominum, ad quem feudum
peruenit iure prælationis, non teneri stare colono, eo
quia onus hypothecæ adiectum rei feudali, resoluitur,
feudo ad ipsum dominum perueniente.

Nec obstantia contrarij adducta, Et primo dñ
dicebamus, singularem successorem teneri stare loca-
tioni cum hypotheca facta, eo quod ius reale per hy-
pothecam in re quæsitum ad quemlibet singularem
successorem transeat, ad quem res ipsa peruenit. Quia
respondetur illud verum esse, ubi res ad successorem
singularem transit iure priuati, & eodem modo idem
procederet in domino, si iure priuati res feudalis ad ip-
sum perueniret, ut puta ex causa emptionis, donatio-
nis, vel legati, aut simili ab ipso vassallo, quia tunc te-
neretur dominus, vt & quilibet priuatus ad onera rei
feudali imposita. Sed quando feudum ad dominum
peruenit iure prælationis, tunc illud consequitur, non
vt priuatus, sed ut dominus, hoc est iure, & potestate
dominii, & iure feudali: quia iure domini, & de natu-
ra & potestate ipsius feudi habet illud ius prælationis,
ideo non tenetur ad ea onera, Iacobi. in d. inuestitura,
in verbo, qui quidem inuestitu. præstiterunt, nu. 83. ver-
fic. ad argumentum, Mod. Paris. d. §. 30. quæstio.
22. num. 91.

Minus repugnat, qd cum in locum emptoris succe-
dat eisdem conditionis esse debeat, & sicut teneretur
stare locationi, quando ipsemet emisisset vassallo, ita
eodem modo debet teneri, rem feudalem ab empto-
re auocando iure prælationis, quia responderetur, quod
dominus, qui consequitur feudum iure prælationis
non dicitur succedere in locum, & ius, aut emptoris,
aut vassalli, tamquam per modum transmissionis, sed
potius per modum priuationis, non enim capit ius,
vel causam a vassallo, aut ab emptore, sed a seipso, iure
dominii directi, tamquam finito, & extincto usu-
fructu per ius prælationis, quod iure domini competit.
Et propterea, cum non dicatur in locum, vel empto-
ris, aut vassalli succedere, eorum conditionem se-
qui non debet, faciunt quæ in terminis scribunt Mo-
der. Paris. d. §. 30. quæstio. 22. nu. 93. nam diuersa est
ratio, quando ipsemet dominus a vassallo emit, quia
hoc casu iure priuati, tamquam causam habens ab ip-
so, ut quilibet priuatus succedere diceretur, & ob id te-
neretur stare locationi, & onus adiectum ipsum quo-

que afficeret, sed quando iure prælationis habet, tunc
a seipso causam habere dicitur, quia tunc ius domino
datur iure domini, & ideo, cum in ijs casibus diuersa
sit ratio, diuersum quoque ius statui dicendum est l. il-
lud ff. ad leg. Aquil. l. a Titio. ff. de furtis, cum simili-
bus.

Non etiam mouet vassallum posse pignorare, aut
hypothecare feudum, & quamlibet seruitutem constitue-
re, cum hypotheca, & omnis seruitus auctoritate legis
constituantur, & ob id ad talia onera dominum tene-
ri, cum auctoritate legis sint imposita, & iure permittit
re quoniam responderetur † vassallum posse quidem fe-
15 dum pignorare, aut super eo seruitutem constituere,
sed in sui præiudicium tantum, non autem domini, &
ideo seruitus feudo imposita tenebit, donec feudum
apud vassallum permanferit, eo autem ad dominum
reuerfo, omnis seruitus, & hypotheca resoluitur, ex re-
gula d. l. lex vestigial. ff. de pigno. i. ita tenent doctores
in d. l. & in provinciali C. de seruitu. & aqua, in c. 1. §.
rursus, de controuer. inuestitu. Iacobi. d. inuestitu.
in verbo, qui quidem inuestitu. promiserunt, num. 83.
verfic. ad secundum, Curtius de feudis d. 4. par. quæstio.
14. in principio, Chassa. in consuet. Burgund. rubric. 3.
§. 8. nu. 35. verfic. aduerte tamen, vbi dicit hanc esse verā
opinionem, & secundum eam plures consuluisse, lex
enim, quæ facultatem vassallo concedit, aut emphy-
teota super re feudali, aut emphyteotica, seruitutem
imponendi, non intendit dominum iudicare l. 2. §. me-
rito, & §. si quis a principe. ff. ne quid in loco pub. l. 1. §.
illud tamē ff. de aqua quod iudic. & est iura. l. nec ausus C.
de emancipa. libero. cum simili. Et ideo Senatus cen-
suit dominum directum, non teneri stare locationi a
vassallo siue emphyteota factæ in cā Malleti, & Praic
Niciensium. Hanc tamē opinionem, scilicet quod do-
minus auocans ad se feudum iure prælationis, non te-
neatur ad onera feudo imposita, modificandam exi-
stimarem, quando feudum simpliciter veditum fuit,
nullo expresso onere, & promissum de euictione p vas-
sallum, & forte propter timorem euictionis & suspi-
cionem hypothecarum, fuit vilissimo pretio d. tra-
ctum, iuxta tradita in l. 1. §. si heres pereperit fundo ff.
ad Trebellia. & in l. preia resti. ff. ad leg. falc. si patro-
nus, tunc eodem vilis pretio ab emptore feudum euin-
cat, tunc teneatur creditoribus vassalli, facta prius di-
scussione contra vassallum venditorem, & super eius
bonis saltem supplere vsque ad iustum pretium ipsius
feudi, ne dominus cum aliena iactura locupletetur. l. nā
hoc natura ff. de codicatio. in d. c. locupletari. de reg.
iur. in 6. illud enim modicum pretium, quod erat ius-
tum in emptore propter periculum euictionis & hy-
pothecarum, non erit iustum, in domino feudum re-
trahente, quoniam ipse securus est ab omni periculo
euictionis, & hypothecarum. & propterea equum hoc
casu esset, vt saltem vsq; ad iustum pretium suppleat,
uel saltem onera subeat, ita comperio limitare hanc
opinionem, Modern. Paris. §. 13. glo. 5. nume. 28. qui
& alio modo limitat, vt ibi per eum.

SUMMARIVM.

- 1 Sententia lata contra vassallum, præiudicat successoribus in feudo, sed contra nu. 8.
- 2 Sententia, super re prohibita alienari, contra prohibitum prolata, ei præiudicat, & etiam fideicommissario non citato, sed contra, nu. 14.
- 3 Citandus est annuo modo ille est, ad quem principaliter negotium pertinet.
- 4 Substituens, non est citandus in causa mœta contra heredem institutum, super rebus ipsi substituuto restituendis.

- 5 Sententia contra heredem institutum prolata, nocet substituto, sed contra num. 19. ubi limitatur.
- 6 Sententia prolata contra defunctum, preiudicat successor non citato, sed contra num. 9. & 20. ubi limitatur.
- 7 Res inter alios acta, alijs non preiudicat, equale ius habentibus, quod ampliatur, vt nu. 19.
- 9 Sententia, inter alios lata, ad hoc vt faciat ius, quo ad alios, & preiudicat requiruntur, inter alia, quod tertius litis, mota, scientiam habuerit, & se non opposuerit, & quod per proclama generale, falsum, citatus fuerit.
- 10 Sententia, quod ualeat absq; citatione, eorum, quorum secundario interest, procedit quo ad actus ualiditatem, non autem, quo ad pariendum tertio preiudicium.
- 11 L. 1. §. denunciar. ff. de ventre inspicien. declaratur.
- 15 L. si patroni. §. penult. ff. ad Trebellia. explicatur. glo. in l. de mo quoque. ff. de re iudica. elucidatur. d. nu. 12. & eod. nu. 13. per cita. locum Bar. Alex. ac aliorum. ibidem.
- 16 Appellare, a sententia lata, contra prohibitum, ille potest, ad quem res prohibita alienari, transferi debet.
- 17 Citatio personalis, & specialis illorum, quorum secundaria interest, licet non exigatur, tamen citandi sunt, per proclama falsum generale, ad hoc ut illis preiudicetur.
- 18 Sententia lata, contra unum, ex heredibus debitoris, coheredibus, etiam litem motam scienti, non nocet.
- L. ex contractu. ff. de re iudica. declaratur.
- L. si patroni. §. fina. ff. ad Trebellia. enucleatur.
- Glo. in l. & an eadem. ff. de exceptio. rei iudica. explicatur.

DECISIO CLVII.

An sententia lata contra uassallum, super re feudali preiudicat agnatis successoribus.

OMINVS Ropoli conuentus a eomunitate Ceresolij, Comitatus Valpergiz, vt solueret onera, pro quibudam alpihus, proprijs ipsius domini, excipiebat eas esse feudales, & ob id, pro illis non teneri subire onera, cnixusque est probare suam exceptionem, quam, cum in tempore non probasset, preclusa illi via lata fuit contra eum a Senatu, tunc Vercellis sedente sententia, qua condemnatus extitit ad soluendum onera pro predictis alpihus. decessit deinde ipse dominus Ropoli, asque liberis, cui successit proximior agnatus vocatus ad feudum ex pacto, & providenti a maiorum, qui ab eadem communitate interpellatus, dicebat se ea sententia contra defunctum lata minime affectum iri, eo quod, se ignorante, & antecessore, probationes afferre negligente, prolata esset, ideoque, easdem alpes feudales esse proponens, se ad probandum admitti requisivit, dubitatum fuit, an admitti deberet.

- Et videbatur dicendum, non esse admittendum, 1 obstante illi sententia predicta, quoniam sententia lata contra uassallum preiudicat agnatis successoribus in feudo, argumento notarorum per Ang. Rappa. Imolam, Alexan. Iason, & communiter scribentes in l. filiusfam. §. diu. in 1. quaestio. Bartoli ff. de leg. 2. 1. dum in simili, volunt sententiam latam super re prohibita alienari, contra prohibitum, preiudicare ei, etiam non citato, ad quem ea res prohibita alienari transferri debet per fideicommissum, & eam esse communem opinionem contra Bar. ibi tenentem contrarium, articulat. Rippa in d. §. diu. num. 60. & Ferdinan. Loazes nu. 303. quos refert in terminis nostris, & sequit Didacus lib. practica. q. 13. num. 6. ubi hanc opinionem sibi magis placere dicit, & se existimare eam esse magis communem, quam procedere etiam si successor scientiam litis motae contra uassallum defunctum, non habuerit. hanc opinionem tenet Oldrad. consil. 94. incipien. eleganter. col.

ulti. ubi aperto ore defendit, sententiam latam contra patrem Regem nocere filio primogenito successor in regno, eandem opinionem sequitur Iacobinus a sancto Georgio, in sua inuestitura, in verbo, & dicti uassalli pro dictis rebus feudilibus, numero 41. ubi etiam hanc opinionem sibi veriore videri dicit, post Alexan. quem refert in l. saepe. ff. de re iudica. pro qua adducitur, quod dicit gloss. ab omnibus approbata, in l. de vno quoq; in gloss. 2. in fine. ff. de re iudicata. quae vult, et eum tantummodo esse citandum, ad quem principaliter negotium pertinet, non autem illum, qui per quandam consequentiam, & secundario pretendi interesse, & illam gloss. communiter approbatam, dicit Alexan. consil. 86. nu. 3. & consil. 156. colum. 1. lib. 2. ubi multis similibus eam comprobatur, Feli. in cap. exhibit. in principio, de iudic. & in c. illa prepositum, colum. 1. versic. item dicas, de accusatio. Curtius Iunior consilio 11. in fine, & alij omnes supra relati, concludentes quod ille solum est citandus, qui habet ius in re tempore iudicii, non autem, qui ex post facto ius habere sperat, et vnde substitutus non est citandus in causa contra heredem institutum mota super rebus, quae substituto restituentur sunt, Bartol. Angel. & Roma. in l. in diem. ff. de aqua pluuiarum. per textum in l. prima. §. denunciar. ff. de ventre inspicien. ubi dicit textus denunciandam esse litem, ijs tantum, qui primum locum in successione tenent, & sic heredi instituto, non autem substituto, & ideo et sententia contra heredem institutum lata nocet substituto, vt est textus in l. ex contractu. ff. de re iudica. & sententia lata contra heredem, preiudicat fideicommissario l. si patroni §. ultimo. ff. ad Trebellia. secundum vnum intellectum, & sententia lata contra defunctum, preiudicat successor, gloss. in l. & an eadem, in verbo personarum ff. de re iudic. sic ergo in casu nostro dicendum est sententiam latam contra D. Ropoli defunctum super dictis alpihus preiudicare agnato successor, etiam non citato, & propterea admittendum ipsum non esse ad probandum, habet enim uassallus legitimam personam standi in iudicio pro re feudali, siue agat, siue conueniatur, & sententia contra eum lata alijs preiudicat, vt est tex. in cap. 1. §. si uassallus, de beneficio, in tit. si de feudo fuer. conten. inr. dom. & agnat. & in cap. 1. de controuersia inter uassallum, & alium de beneficio, quibus iuribus habetur, quod sententia lata contra uassallum, nocet domino directo, etiam non citato, cur ergo non similiter preiudicabit agnatis successoribus?

Quibus tamen non obstantibus, prium verius visum est Andree de Isernia in d. c. 1. in §. si de beneficio suo. tit. si de feudo fuer. conten. inr. dom. & agnat. ubi concludit, quod si feudum antiquum erat apud vnus agnatione, cum quo litigabatur super re feudali, & lata sententia fuit, talis sententia non preiudicabit alijs sequentibus agnatis, ad quos feudum transire debet, nisi illi agnati fuerint citati, vel sciuerint eam agitari cum illo agnato, & And. de Iser. sequunt ibi Aluaro. & Prepositus in dicto §. si uassallus de beneficio, ubi etiam Afflictus num. 20. eundem sequitur Curtius de feudis, parte 7. quest. 9. Feli. in c. ultimo, num. 5. de maiori. & obediens. Zasius in epitome feudorum, in nona parte, & in l. saepe, colum. 1. versic. quid autem de agnatis. ff. de re iudicata, & hanc opinionem maximam habere aequitate dicit Alex. in d. §. diu. num. 9. quia, & communem esse attestatur Dec. consil. 44. §. numer. 29. quem refert & sequitur Crau. consil. 197. num. 7. pro qua consuluit etiam Sigismundus consil. 10. inter consilia feudalalia, si ergo agnati proximiores non fuerint citati, aut scientiam non habuerint litis motae sententia eis non preiudicat, sed in casu nostro, proximior agna.

agnatus, ad quem spectabat feudum post mortem vassalli, non fuit citatus, neque scientiam habuit litis contra defectum agnatum intentatæ, ergo eidem sententia contra prædictum defunctum lata obesse non debet. l. sepe ff. de re iudica. qui si scientiam habuisset aut fuisset citatus, interfuisset liti, ne colluderetur, & probationes adduxisset. l. si per iudicem ff. de appellat. & l. si suspecta ff. de inoff. testam. neque eius litis scientiam habuisse præsumitur, quia potius præsumitur ignorantia. l. verius ff. de probatio. l. fina. ff. pro suo. c. ab excomunicato, de rescript. cum huiusmodi lis non sit de cõmentibus consanguinitatem, & processum naturæ, quibus casibus præsumitur scientia. l. octau. ff. vnde cognat. Bald. & Alex. in l. quoniam fororem C. de iure de liber. quos refert, & sequitur Maran. post alios in l. is potest. num. 296. & seq. ff. de acquir. hæred. Ripa in l. qui Romæ. §. duo fratres, nume. 5. ff. de verbo. obligat. & ad hoc, vt sententia agnatis defuncti præiudicaret, requireretur in lite contra eum mota saltem citatio agnatorum per generale proclama, quæ non interuenit, ita voluit Curtius de feudis d. quæst. 9. col. 1. vers. sed quo ad hoc, vt præiudicaretur, & Felin. in d. ca. vltimo, nume. 5. de maiorita. & obediens. post Bart. Alex. Roma. quos refertur, & his famulatur regula ¶ res inter alios acta, toto titu. C. res inter alios acta, vel iudicata, in rubro, & nigro l. 1. r. & 2. C. quib. res iudica. non nocet. l. 1. ff. de except. rei iudica. cap. cum inter, & cap. quamuis, extra de re iudica. Neque enim debuit per ipsum agnatum defunctum fortasse colludentem, & forsitan probationes facere negligentem ipsi proximiori agnato iniqua conditio afferri, & ius suum ledi, aut minui, aut in totum tolli. l. transactio matris C. de transactio. l. seruus, & l. filius ff. de pactis l. 1. r. §. de eo opere. ff. de aqua pluuiæ. arce. l. nõ debet alteri. ff. de reg. iur. & ad hoc, vt sententia inter alios lata faciat ius quo ad alios, & præiudicet, requiritur interuentus multorum & omissis alijs, requiritur inter cetera, quod tertius scientiam habuerit litis motæ, & se non opposuerit d. l. sepe. Ang. in l. si per iudicem §. si ff. de appellat. vbi dicit, ¶ quod ad hoc, vt sententia inter alios lata alij noceat, requiritur quod ille, cui nocere debet, sciuerit causam agitari, & ad eam fuerit citatus, saltem per generale proclama, si eius nomen ignorabatur per d. l. sepe & nota per Innocen. in c. ex insinuatione, & in c. in nostra, de procuratori. vbi dicit, quod sententia, processus, & testes, aut acta nunquam nocent ijs, qui nesciuerunt causam tractari, Afflict. decis. 380. numero 6. & 7.

Non obstant in cõtrarium adducta, quia vnico verbo omnia tolluntur, ¶ nam ea procedit, quoad actus validitatem, vt scilicet valeat sententia absque citatione eorum, quorum secundario interest, non autem procedunt, quoad enigmendum tertio præiudicium, ¶ quod & ita debent intelligi d. l. 1. §. denunciari, de ventre inspiciendo. & l. si patroni §. penul. ad Trebellia. ac gl. in d. l. de vno quoque de re iudica & sentit Barto. in d. l. filius §. diui in prima quæstio. dum dicit quod talis sententia eis non facit præiudicium, ita distinguit Ale. in d. l. de vnoquoque in vlt. fallentia. ff. de re iudicata, & in cons. 84. nume. 10. lib. 3. Hippolitus in d. l. de vno quoque, num. 57. Curtius de feudis d. q. 9. versicu. ego tamen reperio.

Sed singulariter omnibus respondendo, non aduersatur primo communis opinio, de qua per omnes in d. §. diui, quæ habet, sententiam latam contra prohibitum alienare, præiudicare ei, ad quem res prohibita alienari transferri debet, quia respondetur, illud verum esse, vbi tertius sciuit litem motam contra prohibitum alienare, & tacuerit, sed si ignorauerit nõ adeo illi præiudicat talis sententia, ¶ sed potest habita illius sententiæ notitia ab ea appellare, neque ei currit tem-

pus ad appellandum antequam fuerit certificatus, adeo quod, si ignorauerit causam agitari in prima, secunda & tertia instantia poterit nihilominus appellare, licet principalis condemnatus nõ possit. C. ne liceat in vna eademque cau. tertio pronoca. Alexan. in d. §. diui. numero 9. in fine. Ferdinand. nume. 319. & 320. qui ita nume. 225. intelligit Andr. de Iserniam in d. §. si vassallus de beneficio, quod scilicet eius dictum procedat quantum ad hoc, vt non possint agnati appellare, quia quantum ad hunc effectum, non nocet talis sententia agnatis idem voluit ibi Iohannes de Monteferriato col. 17. versicu. secundo fallit, Afflic. nominatim in d. deci. 380. num. 6. post glo. c. 1. lac. Butr. Bart. Spec. & Imo, per eum citatos.

Non obstant secundo quæ dicit glo. in d. l. de vnoquoque, de re iudica. dum vult, illum tantum esse citandum, qui prætendit principaliter interesse, non autem eum qui secundario, & per quandam consequentiam; Quia respondetur, non esse necessariam citationem prætendentis interesse, aut per consequentiam, quoad actus validitatem, prout supra dicebamus, quia talis sententia absque tertij prætendentis interesse citatione valet, non vero illud procedit, quoad generandum ipsi tertio præiudicium irreparabile ex tali sententia, prout supra in prima responsione dicebamus. Secundo re-
14 sponderi etiam potest ¶ quod licet non sint citandi illi quorum secundario interest citatione personali & speciali, attamen citandi sunt saltem per generale proclama, ad hoc vt illis præiudicaretur, Bart. in extrauaganti ad reprimendum in verbo, per adicum, idem Bart. & ibi etiam Bald. in l. si eo tempore C. de remiss. pign. Curtius d. quæstio. 9. versicu. sed quoad hoc vt præiudicaretur. Felin. in d. c. fin. de maior. & obediens. Neque mouet textus in d. l. 1. §. denunciari. ff. de ventre inspiciendo, quia respondetur, vt per Iserniam loco supra citato, quod ideo ibi non requiritur citatio substituti, quia præiudicium non est irreparabile, quoniam saluū erat ius substituto probandi partum fuisse suppositum l. 1. §. fin. ff. de Carbonia. edicto & hanc responsionem ad eum textum approbat Fel. in d. c. fin. de maiorita. & obediens. sed in casu nostro agitur de præiudicio irreparabili, si dicimus non requiri citationem agnati, ergo ea interuenire debet, quia vbi præiudicium, quod aliquem tangit, est irreparabile, tunc is de cuius præiudicio agitur, citari debet, Isernia in d. §. si vassallus, quæ refert, & sequitur Felin. in c. exhibita colum. 2. in principio de iudi.

15 Non obstat, ¶ quod sententia lata contra hæredem nocet substituto, d. l. ex contractu. ff. de re iud. & nocet etiam fideicommissario d. l. si patroni §. si ff. ad Trebellian. ¶ quia illa iura loquuntur quoad hæres conuenitur super nullitate, aut rescissione, testamenti quo casu quia eius magis principaliter intererat testis conferuari, ideo sufficit ipsum citari tantum, & sententia contra eum lata nocet substitutis, fideicommissarijs, & legatarijs, quorum interest secundario, non autem principaliter, secus autem est in casu nostro, quia agnati non secundario prætendunt interesse, sed coequale, ac æque principaliter interesse prætendunt in causa, quo casu, sententia eis non nocet, vt est text. in l. 1. ff. de exceptio rei iudic. ibi vno legatario agente, si testamentum nullum fuerit pronunciatum, huiusmodi sententia non nocebit collegatarijs, & ratio est, quia legatarius ille, qui succubuit non habet principale ius in causa respectu collegatarij, sed alter collegatarius coequalis, & æque principale ius habet, & ideo sententia ei nõ nocet, ita declarat ibi Bart. in d. l. 1. Sigismond. d. cons. 10. nume. 4. in fine. Ad idem facit textus in d. l. sepe, ¶ vbi si vnus ex duobus hæredibus debitoris conuentus fuerit condemnatus sententia coheredi suo, eni scienti litem motam, non nocebit, & ratio est, quia
17 coequale

equae principale, ac coequale prætendit interesse coheredes, ideo ei sententia non nocet, & ratio est, quia inconueniens esset, ut factio alterius quem prohibere nō possum agere aut conueniri, fiat mihi præiudicium, ideo dicit ibi Alex. in d. l. sepe col. 1. §. quod si aliquo agente, contra aliquem, quem prætendebat suum seruum, pronuntiatum fuit, illum seruum esse ingenuum, talis sententia non præiudicabit alteri prætendenti se dominum illius, per rationem supradictam, argumento illius l. sepe, quod confirmat, quia ubi sententia de sui natura facit ius quoad alios, nunquam tamen facit ius neque nocet habentibus ius eque principale, ut patet in quærellā inofficiosa, ut in l. duobus C. de inoffic. testam. iuncta l. Papinianus §. si ex causa. ff. eod. titu. cū itaque in casu nostro D. Masini prætendat interesse nō secundario, sed æque principaliter cum agnato defuncto, merito dicendum est, dictam sententiam illi non obesse.

Non etiam obstat, sententiam contra defunctum latam præiudicare successoribus, ex gloss. in l. & an eadem ff. de exceptio rei indicat quia responderetur, et illā gloss. loqui in herede ipsius defuncti, qui cum veniat ex persona ipsius defuncti, ipsamque repræsentet, nimirum si ipsi heredi sententia contra defunctum lata nocet, sed in casu nostro agnatus, non succedit in feudum, tamquam heres, & ex persona agnati defuncti, sed potius, ex propria, tamquam vocatus à primo inuestito, ideo nimirum, si eidem sententia contra defunctum lata non nocet Deci. d. consil. 445. nume. 29. versu. secundo ad illud quod dictum est, & propterea censuit Senatus esse audiendum non obstante dicta sententia Agnatum.

SUMMARIUM.

1. Læsus quis dicitur, ex quo appellare non potest, & an minori taliter læso sit danda restitutio in integrum, distingue, ut num. 2.
3. Minori allegati se læsum propter lapsum temporis non inueniunt onus probandi lesionem dummodo, de lapsu temporis cōflet, sed contra num. 9.
4. Minor læsus non dicitur quando facit id, quod quilibet diligens paterfamilias faceret.
5. Minor restituitur aduersus probationes omisissas, etiam nulla læsione inde resultant probata, sed contra num. 13.
6. Minori læso in omitendo facilius quam in faciendo conceditur restitutio.
7. Minor difficultius restituitur aduersus suum contractum, quā aduersus lapsum temporis.
8. Minor, & ab ipsa causa reipublice equiparantur.
10. Tempora data ad appellandum ita currunt minoribus, sicut maioribus.
11. Præsumptio quæ stat præsententia tollit præsumptionem lesionis.
12. Quando possibile est minorem posse lædi, tunc perinde restituitur, atque si esset læsus.

DECISIO CLVIII.

An minor restitui debeat ad appellandum, vel appellationem prosequendum nulla lesionis probatione interueniente.

VESITVM fuit, an minori concedenda sit restitutio in integrum ad appellandum, vel appellationem prosequendum, aut supplicandum, nulla alia probata læsione, quæm solo temporis lapsu ad appellandum, aut appellationem prosequendum contrituri, an vero probare debeat de iure suo, ut appareat ipsum fuisse læsum ob omisissam appellationem, aut ius prosequutionem,

Et videretur dicendum, nullam lesionis probationem requiri, sed lapsum temporis sufficere, ut minor restituitur l. si minor xxv. ann. filiofa. §. 1. ff. de minor. iun. cta glo. ubi habetur quod minor eo ipso videtur læsus, quod causam committit, & glo. et ibi in verbo iure desiderat, dicit lesionem apparere ex eo, quod appellare non potest, similiter ergo dicendum est, minorem satis dici læsum eo ipso, quod passus est tempus ad appellandum præterire, & non appellauit, lex text. illo, j. ita tenet Bart. in l. si. num. 10. C. in quib. cau. in integ. restit. non est necess. ubi respondendo ad oppositū dicit, et quod si quidem certum est, minori non expedire appellare, tunc non datur restitutio, si vero certū est, expedire, tunc ei restitutio conceditur, si autem dubitatur, an expediat vel ne, tunc in dubio præsumitur læsus, eo ipso quod non usus est beneficio appellandi hanc opinionem sequitur ibidem Ang. col. fin. versic. & ex prædictis tibi practicam, & pro hac opinione videtur tex. in l. & si sine. §. penal. & fin. ff. de minor. quibus iuribus cauetur minores restitui, si non promouerunt intra decem dies, & etiam si lapsa est instantia, hinc dicit Rebuff. de restit. art. 1. glo. 3. num. 10. minorem dici læsum, si non promouerunt, vel lapsa est instantia, idem etiam confirmat numero 16. dicens, quod et quando minor dicit se læsum propter lapsum temporis, tunc sufficit probare lapsum esse tempus sine alia probatione lesionis c. auditis, & c. coram, de integ. restit. his differunt notata in l. fin. C. de integ. restitui. minor, ubi et minor nō dicitur circumscriptus, quando utitur iure communi, & facit id, quod quilibet diligens paterfamilias faceret, ergo ubi non usus est iure communi, nec fecit quod diligens paterfamilias facere debet, dicitur circumscriptus at diligens paterfamilias appellasset, igitur minor non appellando dicitur læsus, præterea denique primum iudicem forsitan recte iudicasse, & contra ius ipsius minoris, non ne hoc ipso diceretur læsus, ex quo non appellauit, vel prosequutus non est? idem sentire videtur Alex. de præsump. reg. 1. præsump. 42. num. 5. ubi illud verum esse intelligit, si minor ea alleget, quæ pro causa non sunt dicta l. minor autem magistratus §. si autem ff. de minor. & pro hac opinione Bart. stat glo. in d. l. fina. C. in quib. cau. in integ. restit. non est necess. dicens qd si minor petat se restitui aduersus lapsum temporis hoc est aduersus præscriptionem, satis est quod appareat tempus fluxisse, abique eo quod appareat rem ante prescriptionem modo aliquo fuisse suam. Pro eadem etiam facit, quod si minor et infra tempus statutum nō probauit, etiam aduersus probationes omisissas, ex sola ipsius vel procuratoris sui allegatione, restituitur, nulla læsione probatione interueniente, Specula de restitutio. in integr. §. 1. in princip. & versic. illud prætermittendum non est, quem sequitur Butri. in c. auditis. col. penult. ubi etiam Abb. in 8. notabili, de restitutio. in integr. dicta l. Abbas in c. suscitata, in secundo notabili cod. titu. Areti. consil. 66. col. penult. versic. non obstat 6 textus, ubi et differre dicit, an minor petat restitutionem in integrum aduersus factum suum, cum autoritate tutoris factum, an vero petat se restitui aduersus aliquid omisissum, quod si fecisset, esset sibi utile & necessarium, quoniam primo casu difficilius restituitur, eo quia præsumptio est contra eum, ideo requiritur probatio lesionis, secundo vero casu, quia hoc facile in minoribus, aut eorum administratoribus contingit, ideo facilius eis conceditur restitutio, licet aliter non doceat se illud ius, vel probationem omisissam habere, idem sentire videtur Ange. in d. l. fin. col. penult. dum dicit, et quod aut minor petat se restitui aduersus suum contractum, & tunc debet probare se minorem & læsum. l. nam posteaquam §. si minor ff. de iur. iurā. aut petat se restitui aduersus lapsum temporis, puta aduersus

aduersus prescriptionem, & tunc sufficit probare se minorem, quia eo ipso, quod decursum est tempus apparet lesio, & Areti. ac Specula. refert, & sequitur lesionem in d. nam posteaquam §. si minor, col. penult. ver sicul sed te aduerte ff. de iureiuran. cum quibus tenent etiam Auerius in addito. Capel. Tollofa. decif. 53. Capic. decisio. 109. nume. 7. Addebam pro hac opinione vrgere, quod dicitur, absentem ex causa reipublice restitui contra omisam appellationem glo. fina. in l. is qui reipublice, ff. ex quibus causis maior, quam citat Rebus. in titu. de restitu. articulo primo glo. 2. nu. 23. quae allegat l. inuitus C. de appellationi. quam fateor in meo codice non inuenisse, si ergo absens causa reipublice restituitur ad appellandum, nec requiritur probatio lesionis, ergo idem dicendum videtur in minore, t cum fauor reipublice, & minoris aequiparentur. l. res publica C. ex quibus cau. maio. l. reipublica. C. de iure reipub. lib. 1. & vbiq. Doct.

Contraria vero opinio, quod imo requiritur probatio lesionis, & non sufficiat solus temporis lapsus, verior videtur, ac receptior, quam tenet Barro. sibi in hoc contrarius, in d. l. nam posteaquam §. si minor, numero 6. ff. de iureiuran. dicens minorem petentem se restitui ad appellandum, debere docere se aliquid habere, propter quod in causa appellationis vicisset, si appellasset, quia eo t ipso loco, quod non appellauit, non dicitur laesus, sequitur ibi Ange. sibi quoque contrarius, col. fina. verfic. in glo. in verbo, captus, dicens non valere consequentiam, minor non appellauit, ergo est laesus, seu minor non probauit, ergo laesus, ob id probare debet, quod infra terminum statutum ad probandum probationes habebat, quas sui facilitate omisit, idem tenet ibi Salicet. colum. 1. verfic. & ex ista glossa colligitur, vbi etiam Alexan. colum. 4. verfic. in glo. secunda adducens pro hac opinione decisionem Rotae 84. quam habeo sub numero 87. quae incipit, non sufficit petere restitutionem, in nouis, nec ab his discedit laeson ibi colum. 4. verfic. glossa illa in verbo, captus inferens ex hoc quod tempora t data ad appellandum, ita currunt minoribus, sicut maioribus, quia dilationes legales pariter vtrisque currunt, secundum Bartolum in dicta. & si sine §. si ff. de minor. & in l. 1. C. si se pius in integ. resti. fuer postula. & arg. ex l. 1. prope randum §. si C. de iudi. hanc opinionem tenuit quoq. Bal. in d. l. col. fi. verfic. ex hoc dicit Bar. C. in quibus causis in integ. resti. non est necess. concludens minorem debere probare sua interesse, quod non apparet ex solo cursu temporis, & ibi etiam Sali. in fi. Paul. de Cast. col. pen. dicens hanc opinionem seruari in curia Romana, quod etiam dicit in d. l. nam posteaquam §. si minor, ff. de iureiuran. pro qua consuluit Abb. consil. 77. incip. in questione, quae ad presens vertitur, colu. 4. verfic. aduertendum tamen lib. 2. necnon Alex. consil. 55. col. fi. lib. 5. eandem tenet Auerius in additi. Capel. Tollofa d. decif. 53. verficu. adde quod si minor, Bellamer. decisio. 38. incip. ecclesia, & minor restituuntur, Capic. decisio. 96. nu. 14. Guid. Pa. decif. 141. Boer. decif. 79. nume. 6. Grat. responsio 119. nume. 45. lib. 1. Rebus. in suis comment. tit. de restitu. & releuam. arti. 1. glo. 3. nume. 19. & nouissime Natta consil. 504. nu. 17. Viui. in suis conu. opin. in verbo minor petere, post haec scripta uisus. Pro qua opinione stat regula. l. ei qui, & l. verius de probatio. quod dicenti incumbit onus probandi, si minor ergo dicat se lesum, eo quod non appellauit, probare lesionem debet, quilibet enim probare tenetur, quod est fundamentum suae intentionis, prout pro regula constituit Cagno. in l. si emancipari. nume. 90. C. de collatio. Pappalia in l. si quis maior, in 1. not. C. de transact. & quae habentur per Corfe. in singu. in verbo, qualitas, Fel. in cap. examinata, numer. 5. de iud. quos refert, & sequitur Viui. loco supra

citato. Sed fundamentum intentionis ipsius minoris petentis se restitui, est non quod sit minor, sed quia laesus, ut habetur in d. §. si minor, ergo lesionem probare debet, ex quo enim a sententia appellatum non est, presumitur pro ea, quod sit iuxta l. Herennius §. Caia Seia, cum ibi nota. ff. de eiusd. ca. cum inter de iudic. l. 1. hac praesumptio tollit praesumptionem lesionis. l. Diuus, & ibi glo. in verbo exilimari, ac Bar. ff. de restit. in integ. c. tuam, & ibi etiam glo. de sponsal. habetur p. Doc. in l. si cu. dot. §. transgrediamur. ff. solu. matr. Ca. gnol. in l. fin. num. 77. C. de pac. cum concordantibus. Nec obstant in contrarium adducta, & primo non obstat text. in d. l. si minor §. 1. ff. de minor. quia respondetur, quod ibi evidens laesio apparet, quia se obligauit per compromissum stare sententiae, quae, & inique & ab ipsa appellare non posse, ut dicit ibi gloss. l. diem proferre §. itari. ff. de arbit. quod laesio non ita apparet in casu nostro, Bald. in d. l. si. col. fi. Alex. in d. §. si minor, & cum minor ibi promiserit stare sententiae, poterit esse quod sententia feretur inique, quo inspecto dicitur laedi, sicut dicimus, quod si minor renunciat appellationi ante latam sententiam, restituitur sine vlla lesionis probatione, quia seum nondum sit lata sententia possibile est, sententiam ferri iniustam, & propterea statim praesumitur laesus, & deceptus, Barro. in d. l. nam posteaquam §. si minor, col. numer. 6. quem sequitur Auerius d. decif. 53. verficu. adde quod si minor Rebus d. titu. de restit. artic. 1. glo. 3. nu. 19. & pro hac opinione vrgere videtur text. in l. proponendum in fi. C. de iudic. vbi aduersus lapsum instantiae culpa tutoris, actoris, seu procuratoris non restituitur minor, nisi in id quod passus est, & ex instantia tutoris, seu actorum vel procuratorum satisfieri non potest, ergo ibi videtur text. expressus restitutionem non dari, nisi probetur qualitas damni passi.

Nec contrapugnat glo. in d. l. si. C. in quib. cau. non est necesse in integ. resti. quia respondetur cum Alexandro in d. §. si minor, quod ex ipsa praescriptione contra actionem decursa, apparet laesio, quae hic non videtur nisi per probationem demonstraretur. Item quia, ibi nulla est praesumptio in contrarium, prout in casu nostro, in quo adest praesumptio sententiae, quae tollit iam praesumptionem, d. l. Diuus. ff. de resti. in integ. cum alijs supra adductis.

Non etiam nocet, quod dicebatur minorem non probatorem infra terminum statutum, restitui, per solam allegationem lapsus termini, & non facta probationis, absque alia lesionis probatione, eo quod praesumatur laesus, eo ipso quod non probauit, quia respondetur, t contrarium verius esse, & communiter receptum, ut per Bart. in d. §. si minor, nume. 7. vbi etiam Bald. colum. fin. verfic. extra notata, dicens, minorem petentem se restitui aduersus probationes omisas, debere probare duo, primo pro habenda restitutione, secundo ea habita, & quod imo pro habenda restitutione non sufficit leuior probatio, sed requiritur plena. l. 1. C. quibus, & aduer. quos, ista tamen probatio valet postea in causa rescissoria, hanc etiam tenet Ange. in d. §. si minor, dicens non valere consequentiam, minor non probauit, ergo est laesus, Paul. de Cast. consil. 181. lib. 2. Capella Tollofa d. decif. 53. Boer. decif. 79. nume. 6. Imola in c. auditis, col. 1. in fi. de resti. in integ. Albe. in l. minor. xxv. ann. omisam. ff. de minor. b.

Silentio hic praetereundum non existimaui quod pulchre, & notabiliter tradit Barro. in d. l. minor xxv. ann. omisam, qui dicit, minorem tunc demum restitui aduersus omisas probationes, & allegationes, quae do ipse per se cum curatoris auctoritate litigauit, non vero si per procuratorem, a se cum iuramento constitutum, quia tunc non restituitur, eo quia t iuramentum faciat, ipsum maiorem, & tollit beneficium restitutionis

13 rutionis in integrum, vt in authent. sacramenta pube
rum. C. si aduer. vendit. & propterea t aduocatos cap-
tos esse pramonet, vt curent ne minores litigent per
procuratorem cum eorum iuramento constitutum,
aut ipsi per se, etiam cum iuramento, quia hoc modo
beneficium d. l. minor omiffam, perderet. & hanc cau-
telam mirabilem, & perpetuo menti tenendam exclam-
at Iafin d. authent. sacramenta puberum. col. 18. ver-
ficul. nota perpetuo C. si aduers. venditio. & Barto. re-
fert, & sequitur Maranta de ordine iudicior. par. 6. in
secundo actu principali nume. 92. & est decisio Capel-
lae Tollofa. 45. & 49. & vbiq; in additio. per Aufre-
rium, & per eundem d. decisio. 53. versic. ad id quod di-
xum est, Rebuffi. in d. tit. de restitution. & releuamen-
tis, articu. 1. glo. 2. nume. 4. dicit tamen ipse se vidisse in
vtroque casu minorem laesum restitutionem fuisse in in-
tegrum, & hanc Bartoli cautelam nō seruari in praxi.
sed falsum eum dicere existimo, prout patet ex decisio-
nibus Capellae Tollofae supra adductis, quas si vidis-
set non id forte dixisset, requiritur, tamen ipsum
minorem constituentem procuratorem cum iurame-
to, certiorari de beneficio restitutionis in integrum,
quia si non est certioratus non propterea pretextu iura-
menti amitteret beneficium illius legis, quia ex quo
non fuit certioratus praesumitur ignorare, ita Cin. &
Sali. post Din. in l. 2. C. de rescin. vendit. Francif. Mar-
tus decisio. 31. nume. 2. & in terminis nostris ita senti-
re videtur Aufserius d. decisio. 49. licet contrarium te-
neat Villalobus in suis commu. opin. in verbo minor.
nume. 97. & 98. Nic. Arele. in addi. ad Alcia. de praesump-
tione. reg. 1. praesump. 42. Sed vt ad rem redeam, pa-
tet ex praedictis, minorem petentem se restitui, vtroq;
casu debere edocere de laesione, siue petat se restitui ad
appellandum siue ad probandum, neque ratio differe-
ntiae assignari potest, imo & multo magis, quando resti-
tutionem petit ad appellandum probare debet laesio-
nem, cum habeat praesumptionem sententiae contra
se, quae in ipsum onus probandi de iniustitia ipsius tras-
fert. l. ab ea. ff. de probat. c. bona fides extra depositi,
Barto. in l. in illa, in fi. ff. de verb. obli. Aic. de praesump.
in 3. par. principij num. 3. vbi concordantes allegat, &
hanc opinionem sequutus est Senatus, in ipso mino-
re actore secundum distinctionem Raphaelis, & Cas-
tren. in d. l. fin. col. 3. in fin. & seq. C. in quib. cau. resti-
tutionem non est neces. quam vti aequam sequitur quo-
que Alexan. in d. §. si minor, col. 3. versicul. sed Fulgo-
sius hic. & in consi. 115. in fi. vol. 5. Ruin. consi. 68. nu-
20. versic. & quamuis debeat probari lesio lib. 1.

SYMMARIUM.

- 1 Creditor prior habens specialem hypothecam, super aliqua re debitoris, & generalem super alijs bonis, non potest agere contra secundum creditorem habentem specialem hypothecam super alijs bonis.
- 2 Hypotheca res specialiter supposita, praesumitur sufficere pro satisfactione debiti.
- 3 Lex 2. C. de pigno. ad hoc, vt locum habeat quae requirantur, & num. 6.
- 4 Lex 2. C. de pignor. est exorbitans.
- 5 Creditor prior semper praefertur posteriori, generalem, siue specialem hypothecam habenti.
- 7 Clausula in instrumentis apponi solita, ita tamen quod specialitas generalitati non deroget, nec e contra, quid operetur.

DECISIO CLIX.

An hypotheca specialis deroget generali.

AMBROSIVS Catanci civis Ia-
nuensis, debitor honestae mulieris
Theodorinae de facio, promissit ei-
dem soluere infra terminum con-
uentum summam scuto. 2000. sub
hypotheca, & obligatione omniu
bonorum suoru, & specialiter sub
hypotheca vnus eiusdem debitoris domus, existentis
in eadem ciuitate lanuz, ita tamen quod specialitas ge-
neralitati non deroget, nec e contra. Deinde idē Am-
brosius contra xit cum Alexandro Cremona cuius Me-
diolanensis, cui etiam certam pecuniarum summam
soluere promissit sub generali hypotheca omnium bo-
norum suorum, contentio inter istos duos creditores
orta est pretextu scutorum 2000. haeredum ipsius Am-
brosij debitoris, existentium sub sequestro in manibus
D. Alexandri Oliati cuius Vercellensis, praetendente
vtroque eam summam sibi relaxari, pro summa cuius
bet respectue debita, vigore hypothecae, quam quilibet
ipsorum in bonis ipsius debitoris habebat, quassitū
fuit quis ipsorum prior habendus esset, Nam se praer-
ferendum contendebat idem Alexander Cremona,
eo quod ipsa Theodorina specialem hypothecam ha-
beret super domo ipsius debitoris, qua stante non pos-
se eam impedire ipsius Cremonae generalem hypothe-
cam super alijs bonis, cuius virtute se debere. consequi
solutionem super ipsa pecunia, & in casu ipsi Theodori-
nae praefendum dicebat, per textum notabilem in l.
2. C. de pignor. quem non esse alibi, & mirabilem di-
cit ibi Bal. & vnicū in iure esse dicit in c. 1. in fine. de re-
scrip. quem etiam singularem appellat Crem. ff. sing.
54. inci. obligati tibi de quo meminit etiam Ang. Are-
ti. in §. item seruiana, col. pen. circa med. Insti. de actio.
Roma. consi. 187. col. 1. versic. tertio quia cum ex alijs
bonis Crau. consi. 77. nume. 16. cuius legis dispositio-
ne cauetur, t priorum creditorem habentem specialem
hypothecam super aliqua debitoris re, & deinde gene-
ralem super alijs eiusdem debitoris bonis, non posse
agere contra secundum creditorem, habentem super
alijs eiusdem debitoris bonis [generalem siue] specialem
hypothecam, & id quidem optima ratione ab Imper-
atore sancitum est quia noluit priorem creditorem
specialem hypothecam habentem, posse ad generale
super alijs bonis confugere, & ea vti in prauidicium
posterioris creditoris, si res eidem specialiter hypothe-
cata, sufficit pro debiti satisfactione, & quae t sufficere
praesumitur donec ab eo contrarium fuerit probatu,
secundum glo. ibi in verbo redigere, quam sequitur
Sali. in prima oppositio. Paris. consi. 50. numero 23.
lib. 1. Negusa. de pignoribus in quinta parte, in secun-
do membro, in fine Dida. lib. 3. variat. resolutio. c. 18.
num. 1. post Barto. & alios per eum citatos.]
Ipsa vero Theodorina locum non esse dicebat in ca-
su isto dispositioni d. l. 2. tum quod ipse Alexander nō
haberet specialem hypothecam super illa pecunia, &
alijs rebus debitoris, quod t requiritur ad hoc vt d. l. 2.
procedat, neque sufficere habere generalem, quam ipse
habebat, ita intelligendum esse illius l. dispositionē
vult glo. ibi in verbo accepisti, quam sequuntur Bald.
& Salice. prout in eorum summario, & figuraione ca-
sus apparet, & ita etiam intelligi Socin. consi. 198. col.
2. & vlti. lib. 2. quod errore duplicatum apparet in cō-
silio 75. volu. 4. Tum etiam quod eiusdē legis dispositio-
ni, tunc demum locus esset, vbi primus creditor ha-
beret primo specialem hypothecam, super quibuscūq;
rebus debitoris, & deinde generalem super alijs bonis,
quasi in subsidium specialis praecedentis, non autem
vbi conuerso ordine, praemittitur generalis, & deinde
subsequitur specialis, prout in casu nostro, & ita intel-
ligendum esse eam legem, vult glo. ibi in verbo acce-
pisti, quam sequuntur Petrus de Bella pertica, Alberi.
& Ang.

& Ang. & voluit etiam Cremen. d. ling. 54. dicēs hāc obligationem hoc casu esse conditionalem, & subsidiariam, casu quo res specialiter hypothecata, pro debiti solutione non sufficiat, inferens ob id, tale in obligationem generalem superaddita speciali minus vtili tatis in se continere, quam si solum fuisset generalis, & hunc intellectum suadet tex. ibi, dum dicit, quamvis consistit specialiter quodam & vniuersa bona generaliter aduersarium tuum pignori accepisse, pro quo facit etiam, quia si dispositio illius legis exorbitans est, secundum Soci. d. consil. 198. lib. 2. & consil. 76. num. 7. lib. 4. ideo ad alium casum extendenda nō est l. quod vero contra ff. de legi. & propterea cum in casu isto, non militet dispositio d. l. 2. se esse potiorē & praeferendam dicebat, eo quod anterior sit ex l. qui generaliter ff. qui potio. in pigno. habeant. & l. generaliter C. eod. titu. quibus iuribus cauetur priorem & creditore semper potiorē & praeferendum, siue generalem, siue specialem posterior habeat.

Sed haec non obstat quominus locum habeat dispositio dictae l. 2. dictum est, quoniam si non refert, an secundus creditor, specialem habeat, vel generalem su per illis rebus, in quibus se potiorē & praeferendum contendit, & aduersarium suum excludere conatur, cum eadem utroque casu sit ratio secundum Bartol. ibi colum. 2. prout ita etiam tenet Salice. sibi in hoc contrarius, in d. l. qui generaliter, vbi melius sensit. ff. qui poti. in pig. hab. & sequitur Didac. d. c. 18. num. 1. ver sicul. tertio eadem constitutio. Minus etiam refert, an primus creditor habeat primo specialem hypothecā, & deinde generalem, an vero generalis praemittatur, & deinde specialis subsequatur, prout in casu nostro, quia inspecta illius l. 2. ratione, talis ordo specialiter, & verborum non mutat substantiam ipsius rei, prout inquit Didac. d. c. 18. num. 7. versu. quarto aduertendū, & ita intelligit Salic. necnon Fulgosius in d. l. 2. Negusan. d. 5. part. membro 2. num. 15. Paris. d. consil. 50. num. 38. lib. 1. 3. ex quibus authoribus ad vnum te ani maduertere moneo in quo pauci in hac materia mentem adhibent, videlicet quod haec exceptio excussio nis rei specialiter hypotheca nomine obligata non competit. Tertio possidenti rem non specialiter, sed generaliter obligatam possidenti nō iure hypothecae, sed aliquo titulo habili ad dominij translationem, quia tunc hic tertius, qui rem quam possidet non habet obligatam non potest se iuuare dicta exceptione aduersus agentem contra eum generali hypotheca, ita concludunt suprascriptae dd. communem esse sententiam affirmat Didac. d. c. 18. versu. quinto animaduertendum est. 3.

Ex alio tamen ipsam Theodorinam praeferendam censuit Senatus, & in casu isto locum non fore dispositioni d. l. 2. putauit nempe ex clausula in instrumēto ipsius Theodorinae apposita, qua dictum est, ita quod specialitas generalitati non deroget, nec contra, quia operatur, si vt anterior creditor non astringatur potius agere prius ex speciali hypotheca, quam ex generali, etiam in praedictum secundum creditores, ex quo notabilis affertur limitatio ad d. l. 2. & ita competum est tenere Cassan. in suo Catalogo gloriae mundi, par. 12. confiderano. 99. charta 327. versu. pro 25. limitatio ne, ita etiam limitat Paris. consil. 103. nu. 3. & seq. lib. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Emptor rei minoris, vel alterius solemnitate iuris, seu decretorum non seruata dicitur esse in mala fide.
- 2 Malefidei possessor ad omnium fructuum restitutionem tenetur.
- 3 Minor restitutus aduersus alienationem non solemnem, censetur restituens, vt rem ipsam cum fructibus recipiat.

- 4 Restituere totalem restitutionem importat.
- 5 Titulus iniustus errore iuris casus an prosit quo ad acquisitionem fructuum quod nu. seq. declaratur & nu. 11.
- 6 Bona fides ex iniustus, & temerarius casus potest causari.
- 7 Titulus non requiritur quo ad fructuum acquisitionem sed sufficit bona fides ex errore iuris causata.
- 8 Mala fides adesse non dicit vbi errore iuris interuenit, & ad eam excludendam sufficit qualis qualis occasio possidendi.
- 9 Bona fides siue vera siue presumpta excusat possessore a fructibus, quod nu. seq. limitatur.
- 10 Error iuris ex qualitate facti, & personarum probatur.
- 11 Alienationi rei minoris non solemniter factae lex expressis sufficit illamque irritam ac inane declarat.
- 12 Titulum habens nullum, & iniustum, & qui habetur pro non titulo tenetur ad restitutionem fructuum non solum perceptorum sed, & percipiendorum.
- 13 Paria sunt nullum titulum habere, vel talem quod ipso iure sit nullus.
- 14 Titulum habens ex contractu aduersus quem scit posse competere restitutionem in integrum dicitur esse in mala fide.
- 15 Bone fidei possessor quis dicatur quo ad acquisitionem fructuum.
- 16 Debitor mendicans eius rem alienatam non seruatis seruandis tenetur soluere debitum cum legitimis usuris.
- 17 Debitor potest recuperare eius rem illegitime alienatam etiam si debitum non offerat, modo non opponatur potest tamen ad debitum soluendum condemnari.

DECISIO CLX.

Minori vel alij recuperanti eius bona non legitime alienata, an etiam sine cum re principali fructus omnes a die traditionis percepti restituendi ipseque pretium, quod accepit vel alia ex causa etiam iudicati debeat cum legitimo interesse soluere.

N executionē sententiae, qua reus fuit condemnatus ad certam summam pecuniarum soluendam auctori fuerunt pro pignore (insistente auctore) capta bona immobilia, & creditori vt dicitur nō seruatis seruandis deliberata ac tradita: qua nullitate gestorum stante, condemnatus post aliquot annos creditore possessore bona praedicta sibi restitui petijt cum fructibus, intendendo etiam remedium possessionis reintegrandae. Quaesitum fuit, an fructus omnes a tempore deliberationis cum re ipsa sint restituendi, & quatenus essent restituendi an debitor condemnatus teneatur cum principali summa iudicati interuersum seu interesse praefato creditori soluere. Et dicebant aliqui senatores omnes fructus restituendos esse, quia cum deliberatio seu alienatio ista fuerit facta, ommissis solemnitatibus a iure, & decretorum forma requisitis, talis emptor seu acquirens in mala fide esse dicitur, ex tex. cum glo. in verbo mala fide, vbi etiam Bart. in l. 1. C. de fide instrum. & iure hact. fiscal. lib. x. qui enim contra legum interdicta mercatur, hunc malefidei possessorē esse nemo ambigit. Iquemadmodum in fine. C. de agrico. & consil. lib. 1. 1. c. qui contra de reg. iur. in 6. per quem iura scribit Abb. in c. diligenti, num. 23. de prescri. euentem rem ecclesie non seruandis solemnitatibus, censeri esse in mala fide, & Abb. sequitur Paris. ibi num. 26. ad idem est tex. in l. 1. C. de pred. decurio. sine decre. non alienan. lib. x. quo loci habetur, quod non observata forma praescripta contra ventum acquirens, in mala fide dicitur, & ad omnes fructus tenetur cui famulatur. l. domum & l. certum. C. de rei vendi. l. malefidei. C. de co. di. ex leg. ca. grauis de restitutio. spol. si quis a nō domino verfic. & vero insitum de rer. diuisio. & in tempore rei ecclesiae minus solemniter ita iudicatum fuisse

in consilio Neapolitano testatur Gramma. decisi. 79. nume. 8. & 9. iuribus & autoritatibus ab eo citatis quibus addo, Neuzia. consi. 83. nume. 14. & 15. post glof. Bart. Felin. Barb. laf. Roma. Balb. Soci. Ripam. & Rimin. per cum adductos, & de emptore rei minoris minus solemner, quod teneatur rem cum fructibus restituere est tex. in l. si contra. C. si quis ignor. rem minor esse & in l. si pradium. C. de pred. minor. ubi habetur, districtione rerum minoris sine iudicis decreto facta, emptorem teneri rem cum fructibus restituere & non modo de perceptis tenetur sed etiam secundum aliquos de percipiendis, tam ante quam post litem contestatam, & non solum de extraneis, sed & de conscriptis, quod innuit tex. in d. l. si contra ibi fructus uniuersu reuocentur.

3 Accedat, quod si minor, vel maior in integrum restituitur aduersus huiusmodi alienationem, restitutio ita facienda est, ut rem ipsam cum fructibus recipiat. l. q. si minor. §. restituitur. l. patri. §. si pecunia & l. minor. 25. an. cur. fideicom. ff. de minor. l. nec. d. in fi. ff. ex quib. cau. maior. nā sicut ipse minor emptori pretii in eius utilitate versu cum fructibus restituere tenet d. l. patri. §. si pecunia. & l. si pradii. C. de pdis minor. eodem modo aequum est ipsum emptorem rem cum fructibus, & accessoriis restituere debere, quod etiam suadet

4 huius verbi restituere significatio, quae rem cum fructibus comprehendit. l. in condemnatione. §. 1. ff. de reg. iur. & l. restituere. 1. & 2. ff. de verborum significatione cum similibus, alioquin si in restitutione in integrum, fructus non venient, non videtur minor vel alius in integrum restitutus diceretur, cum restitutio sit in pristinum statum reposicio, & ita facienda sit, ut quod integrum suum recipiat. d. l. si minor. §. restituitur, ubi Bart. idem Bart. in lab. hostibus §. sed quod simpliciter, colum. 1. versic. veritas est ista ff. ex quib. cau. maior. quibus iuribus videtur concludendum hunc emptorem, seu acquirentem rei capte pro executione iudicari, & traditi non seruatis solemnitatibus praescriptis, tamquam malefidei teneri fructus omnes cum re ipsa restituere.

Contrarium verius esse aliqui dicebant ex communi conclusionem, quod possessor rei minoris, vel alterius ex titulo minus solemni, faciat fructus suos, quia titulus nullus, vel putatiuus, ex errore iuris, etiam iniusto causatus, bonam fidem procedit, quae ad praescriptionem sufficit, ubi titulus non est ad praescriptionem necessarius, & hanc conclusionem probant dicunt ex tex. in l. igitur. §. potest ff. de liberali causa, & in c. peruenit, de emptio. & venditio. ubi Imo. col. 2. versic. item nota quia licet error iuris, ubi etiam Butri. qui istud extollit, dic, quod licet error iuris respectu tituli impediat praescriptionem, in qua requiritur titulus, ut in l. nunquam ff. de viucap. attamen non impedit praescriptionem, ad cuius substantiam non requiritur titulus, & Butrium refert, & sequitur Felin. in c. de quarta, num. 34. de praescriptio. & in c. cum contingat, col. 3. de rescriptis idem tenet Bart. in l. Celsus, num. 17. versic. dic ergo, ubi etiam Paul. de Castr. col. 1. ff. de viucap. dices bonam fidem praesumi, si praecedat titulus verus vel putatiuus, etiam ex errore iniusto, per text. in d. l. igitur. §. potest, idem Pau. consi. 44. colum. penult. lib. 2. sequitur Alex. consi. 125. col. 3. lib. 4. & hanc opinionem sequitur Rubens consi. 75. num. 4. ubi post Bal. Barb. Alex. & laf. per cum citatos concludit ex iniustis causis induci bonam fidem, affirmans hanc esse communem opinionem quam sequitur Didac. in reg. possessor. §. 7. secunda pars selectionis, num. 3. versic. secundum conclusionem hinc dicit Bal. in l. 1. per glo. ibi. C. ubi causa status, quod bona fides potest causari ex iniustis, & temerariis causis, quae conclusio, licet quo ad praescribendum dubitabilis sit, attamen quo ad fructuum

acquisitionem indubie dicitur procedere, prout eam ita procedere volunt nonnulli, maxime Imo. in ca. si. col. 4. de praescriptio. quae sequitur Alcia. de praesump. reg. 3. praesumptio. 5. num. 4. versic. fed. Imola. nam ad fructuum acquisitionem titulus non requiritur, sed sufficit bona fides ex errore iuris producta, glo. in l. sed & si lege. §. scire, ubi Bart. & Paul. de Castr. colum. 1. ff. de penio. heredi. in l. si fur. §. 1. de viucap. & in l. de fructibus. ff. de donatio. inter vir. & vxor. Paul. de Castr. in d. l. Celsus, colum. 1. ubi Balb. in 4. nota. limitatione tertia, nume. 13. ff. de viucap. post Bar. Bald. Angel. Imol. & Felin. per cum relatos, Alcia. de praesumption. reg. 3. praesump. 30. num. 2. latissime Curt. Sen. consi. 72. col. 5. & 6. Curt. lun. consi. 28. num. 6. quos refert Menoc. de recuper. posses. remedio 13. num. 593. 629. & sequen. Plot. in repet. l. i. quando, num. 291. C. unde vi, & est communis, & firma conclusio, propter praedicta Doct. attestantur bonam fidem ex errore iuris, etiam iniusto causatam, sufficere possessori ad faciendum fructus suos, & rationem addit Bart. quia quoad eorum acquisitionem, titulus (vt iam diximus) non requiritur, sed sufficit non adesse malam fidem, quae tunc profecto non adesset, ubi error iuris interuenit, & sufficit qualis occasio possidendi, ut dicit Baldus in l. irrita colum. 2. versic. modo, queritur C. pro donato, & licet non habeat veram, & posituam bonam fidem quae est exclusiua omnis ignorantiae iuris & facti, attamen sufficit hunc possidendum non esse in dolo, qui non est ubi error iuris interuenit, ut habetur per laf. Alexan. Deci. & alios in l. si quis id quod ff. de iniust. omni. iud. sufficit quod ab eo mala fides abest, & sic quoad modum teneat inter bonam, & malam fidem, ut dicit Bart. in d. §. scire nu. 4. quem sequitur Balb. de praescriptio. in 2. par. 3. part. principia. questio. 1. num. 7. at ubi non est neque bona fides neque mala fides, tunc potius praesumitur bona fides quam mala Baldus in vigilanti. colum. 1. versic. ex. ita nota, de praescriptio. facit, merito, si pro hoc. erit ergo bona fides, quam habet errans in iure praesumptua quamquam dici etiam possit hanc bonam fidem esse veram re ipsa, quantum ad factum, & quantum ad iuris effectum, ut voluit Didac. d. regul. possessor. §. 7. secunda pars selectio, num. 6. & 7. ubi pluribus [argumentis] demonstrat Bartolium male scripsisse, cum quo videtur transire Menochius de remed. 13. num. 629. §. d. siue vera praesumptiua bona fides sit, dicunt sufficere & quod ea qualis qualis sit, possitorem excusare a fructibus, & eos ille acquirit, prout in errante in iure ob solemnitates non seruatas in alienatione rei minoris tenet glo. notabilis in d. l. si contra C. si quis ignorans rem minoris, quam ibi commendant Bal. & Salic. cui alia similes est in l. quacunque §. fin. in glo. fin. ff. de publicia. eandem etiam notabilem dicit laf. in l. 1. §. si vir, num. 22. ff. de acquir. posses. Curtius Sen. d. consi. 72. col. 6. in fi. post Ioan. de Platea in l. 1. in 4. nota. C. de praedictis decurio. sine decret. non alienan. lib. x. & Lauren. de Rodolph. in repetitio. c. sine, 12. q. 2. in penult. questio. id vero multo magis verum esset ubi cum errore iuris esset quoque admixtus error facti, quia tunc error iuris bonam fidem produceret, quae non modo sufficeret ad fructuum acquisitionem, sed etiam ad praescriptionem Balb. in d. l. Celsus, in 4. notab. nume. 22. post Felin. Dinum, & alios quos refert Curt. d. consi. 72. col. 3. in princip. hoc tamen non in distincte intelligendum putarem, sed limitari existimo, vt non procedat in emptore rei minoris viro prudente, & sagaci, quia si non excusatur a fructibus ob bonam fidem ex errore iuris causatam secundum Arcii. consi. 17. col. 8. versic. praeterea alia ratione, & Grammaticum d. decilio. 77. num. 7. & 8. hinc dicitur Moder. Parli. in consuetud. Paris. §. 22. num. 52. quod nisi adiunt veritatem coniectura ignorantiae iuris, ex qua

luta

itate emptoris, aut ex qualitate venditoris, qui erat forte vicinus etati maioris, extra tutelam & curam, & forte exoratus, qui in dultiose res suas perse exercebat. l. i. C. qui ei aduersus quos, difficile erit exculare emptorem a vera mala fide, quia scientia iuris præsertim vulgati præsumitur l. leges. C. de legib. poterit itaque bonus iudex ex concurrentibus coniecturis existimare, an emptor errans in iure dolo careat, & mala fide, quod si non competerit eius sacramento stabitur de errore iuris, maxime si sit persona fide digna, ut dicit Bald. in d. l. i. contra. C. si quis ignorans rem mino. Curt. Sen. d. consil. 72. colum. 3. versic. verum. ut nihil omittatur Balb. in d. l. i. Celsus, num. 23. in fin. ff. de usufructu. Si vero non est persona fide digna, tunc probabitur error ignis ex qualitate facti, & personarum iuxta præticam quam tradit Bartol. in l. non fatetur, nume. 12. ff. de confessi. Quid dicendum inter tot Doctorum opiniones conclusum a maiore parte Senatorum fuit primam opinionem in casu proposito esse veriorum & crebriorem, cui non obstant in contrarium adducta quia respondetur illa procedere in titulo causato ex errore iuris non resistentis, nec assistentis, & secus vero in errore iuris expresse actui, siue contractui resistentis quia talis titulus, non causat bonam fidem, sed potius malam, & ideo errans tenetur ad fructus d. l. i. de fide instrui. l. quemadmodum. C. de agric. & censu. l. i. C. de pred. de curis, siue de re. non alie. ita notabiliter tradit, & limitat Bartol. in d. l. sed si lege. §. scire, numer. 4. de petito. heredi. sic intelligens prædicta iura, & c. qui contra iura, de reg. iur. in 6. quem refert, & sequitur Fel. in c. cum causam, nume. 27. de re iudic. post Barri. Abb. Cald. & Laur. de Rodolph. per eum citatos, Parid. c. si diligenti, num. 27. de præscrip. ubi limitat non pcedere in persona simplici, vel ius esse dubium, & quæ talis titulus, non sit sufficiens ad acquisitionem fructuum est textus in l. iubemus secundum. §. sane. l. i. C. de seget. sanc. eccle. & in d. l. i. C. de fide instrui. in c. si quis præbyterorum, de reb. eccle. non alienan. & Bar. sequitur Abb. in c. ad postum, col. fin. circa finem, eod. titu. & in c. dilectio, col. 2. versic. nota. in versic. unde dictum, de preben. & in c. grauius, col. 6. versic. item dubitatur, de restitutio spoliato. Fel. in c. de quarta, am. 3. i. versic. tertia restrictio. de præscrip. sequitur etiam Balb. in repet. l. Celsus, in 4. notab. nu. 10. ff. de usufructu. post Abba. & Alexan. quos refert in locis per eum allegatis, idem tenet Aleia de præsumptio reg. 3. præsumptio, num. 3. ac tali titulo emptoris rei minoris non solemniter facte lex expresse resistit, eamque irritam declarat, ut in l. i. de qua tutores. C. de administra. tuto. ergo possidens ex tali titulo, causato ex errore iuris resistentis contractui, non facit fructus suos, & Accedat, quod quando titulus, quo quis se tueretur est nullus & irritus, habeturque pro nullo titulo, tunc possessor fructus restituit non modo perceptos, sed & percipiendos, ita in terminis nostris consuluit Roma. consil. 454. colum. penult. in tercio dubio per textum quem dicit singularem in l. i. l. i. §. contra tabulas. ff. de inoffic. testam. ubi reducta ad irritum sententia, cuius contemplatione in re possessor tenebatur, res ipsa cum fructibus restituitur, adducti, & text. in d. l. i. contra. C. si quis ignorans rem min. esse Romaque refert, & sequitur Natta consil. 533. num. 12. Menochius loco supra citato num. 638. restringens dicta Romani ad minorem, in quo dicit esse singulare, q. salua eius pace non puto verum, cum l. filio §. contra tabulas per Roma. allegata indifferenter loquatur & idem quod Rom. videtur quod vel le Ang. in l. sed & partus in princip. ff. quod met. causa ubi dicit, quod quando titulus pro non titulo habetur, quia est nullus ipso iure, tunc possessor tenetur de fructibus etiam percipiendis, & quoniam paria sunt nullum omnino nullum habere, vel talem, qui ipso iure

re sit nullus l. nec villam, in princip. ff. de petito. heredi. & sic esse intelligendam dicit l. i. C. de fide instrui. en. & d. l. quemadmodum. C. de agric. & censu. lib. 1. i. sequitur id ipsum Panor. in c. cum causa, col. fin. in principio, de offic. deleg. adducens ad hoc text. cum glo. in c. non liceat Papa. 12. q. 2. & d. l. quemadmodum, at in casu nostro titulus emptionis, seu deliberationis, reducit ad non titulum, imo nullus est ipso iure ob defectum solemnitis & omisi ordinis a iure requisiti, ergo emptorem fructus restituere teneri dicendum est, his etiam ad stipulatur, quod scribit Imol. in c. ad apostolicam, col. 3. de donatio. dicens, & quod ille qui habet titulum ex contractu inito cum minore vel ecclesia & scit, quod aduersus illum contractum potest peti restitutio in integrum, talis non dicitur habere titulum aptum ad præscribendum, nec esse in bona fide, & Imol. refert, & sequitur Felinus in d. c. de quarta, nume. 35. in fin. de præscrip. nec non Balb. in d. l. Celsus, nume. 21. ff. de usufructu. quod si nec titulum, nec bonam fidem dicitur habere est qui contraxit cum minore, licet contractus sit inuolabilis per restitutio nem in integrum, eo quod scit minorem posse petere restitutionem, multo minus titulum, aut bonam fidem habere dicitur, qui inualide cum eodem minore vel alio contraxit & consequenter ob defectum tituli, & bone fidei teneri ad restitutionem fructuum. Et hac comprobantur ex l. bone fidei in principio, & §. i. ff. de acquiren. rerum dominio, & ubi bone fidei possessor, quo ad acquisitionem fructuum is dicitur, qui scientia rei contra iura alienare non habet ut puta si quis emat ab eo qui rem a pupillo sine solemnitate emerat, vel a præside, cui contra legem repetundarum fuerat res donata, & in specie facti de qua agitur, si res emptæ fuerit ab eo, cui pro pignore capra, tradita fuerat non seruata forma decretorum, ut in versiculo, ab eoque postea alienata sit bone fidei emptori, ergo ubi quis, scies rem pupilli, vel in executione iudicis captam, & non seruatis seruandis tradidit acquisiuit dicitur male fidei, propterea non facit fructus suos, & his accedit text. iuncta glo. in l. bone fidei. ff. de verbo. signific. & quod scribunt Modern. Paris. d. §. 22. numero 54. ex quibus colligitur responsio ad glo. in d. l. contra, cui etiam respondet Neuiz. d. consil. 35. nu. 16.

Quo vero ad id quod queritur, an minor vel alius debitor, qui bona non seruatis seruandis alienata cum fructibus recuperat, teneatur pecuniam debitam, cum legitimo interesse restituere creditori omnia disputatione[questioni possit ex d. l. patri. §. ite ex diuerso ubi glo. ff. de minor.] sancitum[extingit] scilicet in causa illorum de Marruchis contra vniuersitatem Bodmarini & illorum de caualeiq. aduersus D. David. Saunum] 16 & debitores debitorum soluere teneri cum legitimis usufructibus, seu interesse, per textum in l. vtere. & in l. ii. prædicti. C. de præd. mino. [bonus iudicio meo text. in l. pen. §. fin. ff. de reb. eorum] hoc enim casu locum habere potest æquitas. l. curabit. C. de actio. emp. quam ad hos terminos citat Franc. Mar. decisio. 21. in fin. quem refert, & sequitur Rebuff. de restit. arti. 1. glo. 3. num. 37. Et huic questioni superaddita fuit alia, an debitor antequam agat, debitorum cum interesse offerre debeat, etiam si non opponatur, & videbatur dicendum teneri offerre, l. si cum militibus, in fin. C. de restit. mili. cui accedit text. in d. l. i. C. de fide instrui. & iure hactenus & in l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. & quæ scribit Roma. consil. 243. colum. 2. versic. secundo, quia certum est, & versiculi sequenti. Deci. consil. 421. nu. 6. 17 & seq. & Quibus non obstantibus conclusum fuit audiri posse actorem si de pretio non soluto non opponatur, cum prædicta iura ex crebriore sententia intelligentur parte opponente, ex his quæ notat Ias. in §. actio, num. 134. & seq. post Bar. Bald. Ang. Roma.

ma. & Cuman. per eum allegatos, Dec. consil. 119. nu. 1. & consil. 198. num. 2. Afflic. decil. 220. num. 4. & 5. Quibus omnibus accurate discussis declaratis actis executionis nullis condemnauit Senatus possessionem conuentum ad restitutionem bonorum cum fructibus a die traditionis, actore prius soluerit quantitatē debitam cum legitimo interesse, quod cum fructibus facta omnium liquidatione proportionabiliter compensari mandauit, sequutus ea quae scribit (Vulpianus in l. minor §. praedia ff. de mino.) Ias. in d. §. actionum, numer. 137. & sequen.

S V M M A R I V M.

1. Feuda, quae dicantur ex pacto & prouidentia, & quae hereditaria.
2. Feudum an dicatur ex pacto, & prouidentia, aut hereditarium, si in iustitura dictum sit pro se filiis & heredibus, vel dictum sit pro se & heredibus masculis, & numero 10. & 12.
3. Feudum, an efficiatur hereditarium, si in clausulis exequutius est posita distinctio heredibus, & non in principali dispositione.
4. Feudum simpliciter concessum nulla facta mentione liberorum vel heredum censetur hereditarium, non ex pacto, & prouidentia contra nu. 5.
6. Feudum hereditarium venit in petitione hereditatis & fidei commissi, quomodo intelligatur.
7. Feudum nouum, & antiquum regulariter equiparatur etiam quoad succedendum.
8. Feudum potest esse rectum proprium & simplex, licet non sit hereditarium secundum quid, secus si non est transitorium ad liberos, cum qualitas liberorum sit de natura feudi proprii.
9. Feudum dicitur ius quodam coherens personae simile usufructui.
11. Filius succedendo patri in feudo, non dicitur de uero acquirere, sed iam acquisitum capere.
13. Distio plerumque, quomodo intelligatur.
14. Intellectus. c. vii. de duob. fratr. a cap. inuestit.
15. Haeres distinctio in materia feudali regulariter intelligitur de herede sanguinis non bonorum.
16. Feudum concessum pro se, & heredibus quibuscunque ex communi sententia dicitur simpliciter, & mere hereditarium, transitorium ad quoscunque heredes etiam extraneos, quae conclusio non habet locum in hac patria statim de decreto.

DECISIO CLXI.

Feuda, quae dicantur ex pacto, & prouidentia, & quae hereditaria mera, aut mixta, & si simpliciter concessa, an in dubio censeri debeant hereditarie mixta vel ex pacto, & prouidentia.

QVONIAM sepius contensum extitit, super recisione alienationum bonorum feudalium, tamquam contra iuris communis dispositionem, & decretorum dominicalium formam factarum, opere pretium existimaui, ad tollendas (Deo dante) lites occasione dictarum alienationum futurarum, aliquos articulos discutere & calculo Senatus absoluerē, quibus cognitis facile erit scire, quando alienationes praedictae legitime factae dicantur, & emptores tuti esse possint.

Inuocato igitur domino, & Salvatore nostro I. E. S. V. Christo, Dei virtute, & sapientia, a quo cuncta bona, & omnis veritas procedit, cum omnis, fere controuersia, a natura feudorum oriatur non ab esse arbitrarium, ommissis alijs distinctionibus feudorum, hanc

ut praecipuam ad declarationem Instituti nostri proponere, videlicet, feudorum alia a doctoribus nuncupari feuda ex pacto & prouidentia, seu secundum aliquos recta paterna, alia feuda hereditaria, seu conditionata, & horum alia dici feuda hereditaria simpliciter, alia vero feuda hereditaria mixta, vel secundum quid, de qua distinctione late scripsit Camerarius, de prohi. feu. alie. per Federic. §. praeterea Ducatus reprehendens Doctores tanquam feudorum ignaros, qui hanc distinctionem fecerunt, ego autem praetermissis his disputationibus pro more sequar Doctorum receptorum sententias, potius rei substantiam, quam vanas verborum disputationes amplectens.

1. Feuda igitur ex pacto, & prouidentia ea sunt, quae do in iustitura dicitur pro se, & eius filijs siue liberis, aut descendebus, hereditaria vero mixta vel secundum quid, quando est facta mentio de heredibus, puta si dictum sit pro se, & heredibus teste Deci. consil. 186. num. 1. & 2. & consil. 203. num. 7. & consil. 445. num. 8. post alios per eum relatos. Alexand. consil. 55. num. 9. volum. 4. Paris. consil. 3. num. 9. & consil. 5. num. 2. volum. 1. & consil. 72. num. 3. & seq. vol. 4. Gozad. consil. 9. num. 52. & seq. Anto. de Alex. consil. 52. & seq. inter consilia Sigis. Guliel. a perno late in notabilius feud. in 4. notab. num. 9. Curt. Iun. de feud. in prima parte, quaest. 8. col. 5. versu. quarto sub hac prima, la te Iulius Clarus, de feud. quaest. 9. vbi plures cumulat, quibus addo Neuiqua. consil. 10. num. 15. Afflic. decil. 140. & 195. num. 7. Viui in suis communibus opinio in verbo feudum hereditarium, vbi attestatur istam esse communem opinionem, Villalobos in littera F. num. 21. Natta consil. 507. num. 37. Bossi. de princip. num. 304. & pluribus sequent. Io. Ferri. in sua collect. feud. lib. 1. colum. 60. & sequē. cumulatissime Porti. in suis commun. conclusionibus lib. 1. cap. 16. vbi plura de hac materia scribit, tractans etiam remissiue tamen, si dictum fuerit, pro filijs seu liberis & heredibus, vel si dictum pro heredibus masculis, tamquam inter haec sit differentia, ut primo casu dicatur hereditarium mixtum, secundo vero non (sed ex pacto, & prouidentia) iuxta tradita per Deci. d. consil. 185. num. 3. Ias. consilio 7. col. pen. volum. 3. D. R.ollan. a Valle consil. 67. num. 30 & seq. volum. 1. Natta. consil. 127. & 128. Bero. consil. 63. num. 71. & seq. & consil. 69. num. 4. volum. 1. quae quidem differentia salua tantorum patrum reuerentia, potius verbalis quam realis videtur, & contra eam adducuntur tex. in tit. de eo qui sibi & heredibus suis masculis & femin. in rubro & nigro, & clarius in c. 1. de duobus fratr. a capit. inuest. qui tex. intelliguntur communi interpretatione de feudo hereditario, & tamen ibi dicitur pro heredibus masculis, ita tenet Rub. sibi in hoc parum constans post alios per eum adductos consil. 185. num. 3. Afflic. d. decil. 140. vbi dicit ita pluries fuisse iudicatum, Crauet. consil. 131. nu. 8. Port. d. cap. 16. colum. 52. versu. sed contrarium sentit Dida. lib. 2. varia resol. c. 18. num. 3. Bero. sibi contrarius consil. 65. num. 95. consil. 67. num. 59. & 75. volum. primo Iul. Clar. in d. q. 9. in vlt. q. & hanc opinionem existimo veram, tum quia rationes in contrarium adductae non multum vigeant cum in materia feudali, quae do de filijs, liberis, descendebus heredibus, agnatis, proximioribus, & similibus, simpliciter loquimur, sepe de masculis descendebus intelligitur c. 1. in prim. de suc. feu. §. si filius, de alie. feu. §. similiter, de l. Corn. Alex. consil. 107. num. 4. volum. 4. cum alijs cumulatim a Camer. §. praeterea Ducatus, fol. 21. littera S. & T. ex quo seeminare regulariter sunt exclusae. §. hoc notandum, de his qui feu. da. poss. & §. quin etiam Episcopum vel Abbatem §. si. de succe. feud. & de succeff. fratr. in pri. n. cum alijs vulgaribus, tum etiam, quia dictio heredibus debet aliquid operari, & non esse superfluo

quo posita, & operabitur si dixerimus debere intelligi de filio masculino, qui tamen habeat qualitate heredis, sique heres primi inuestit mediate vel immediate, ita post plures Doctores citatos tenet Soci. lun. dicto consilio 42. nume. 7. & 8. volum. 3. f. Neutz. d. consilio 10. nume. 15. Quid autem furis sit, si non in principali dispositione, sed in clausulis exequutivis sit posita dictio heredibus, an feudum censetur hereditarium, Curt. lun. consil. 3. num. 3. tenet esse hære ditarium, cum posita in executivis, & si non alterent principalem dispositionem, attamen eam declarant, cui contradicit Dec. consil. 38. colum. 5. verfic. quæto me inducit, & illi hæret Rossi. de princip. num. 308. in fi. a quibus non dissentio, quia & si verba posita in executivis declarant præcedentia, illud præcedit in dubijs, ut puta si dictum fuisset pro se & suis, quæ sunt verba dubia Neauiz. consil. 9. nume. 8. non autem in claris quibus non est locus coniecturis l. continuis §. cum ita ff. de verbor. oblig. ut quando dictum fuit in principali dispositione pro se & filijs seu liberis. Sed quid si dictum fuerit simpliciter pro ipso inuestito, nulla facta mentione liberorum, seu heredum, an ceteri debeant hereditarium, vel ex pacto & providentia. Et prima facie videtur dicendum, feudum simpliciter concessum in dubio præsumi hereditarium 5. per reg. l. si pactum ff. de probation. vbi in dubio plerumque tam heredibus nostris, quam nobis metipsis cauemus, & in materia feudali videtur text. in ca. vni. de duobus fratr. a capite inuestit. ibi vnuquisque enim sibi suisque heredibus videtur prospexisse, per quæ iura ita dicit glo. in cap. 1. in titu. quib. mod. feud. consil. potest in verbo succedente, flet. in situ. de allegat. feud. §. si libellus, colum. 3. in prin. & in tit. ex quib. causis feud. amitta. §. huius autem generis, colum. 2. verfic. si ergo non probatur, & in titu. an agna, vel fil. in prin. & ibi Bald. colum. 3. numero 11. Iaco. Aluaro colum. penul. in prin. Pau. de Castr. consil. 311. colum. pen. volum. 1. & in l. pro hærede §. si quid, nume. 9. ff. de acquir. hæred. Alex. consil. 18. num. 9. & consil. 26. num. 3. volum. 5. Curt. lun. consilio 3. post tractatum feud. qui allegat Curia. consil. 166. idem Curt. consil. 138. num. 15. Bri. consil. 18. par. cõf. 2. num. 13. & consil. 3. num. 9. vol. 1. Rub. consil. 18. num. 3. Afflic. decil. 140. Nat. consil. 634. nu. 6. Neutz. consil. 9. nu. 2. Roll. a Valle consil. 97. nu. 99. Dida. lib. 2. variâ. relol. c. 18. nu. 3. circa fin. post plures per eos adductos. Paul. de Castro consil. 179. nu. 11. in ant. & 208. in noui. qui omnes nituntur d. l. si pactum & c. vni. de duobus fratr. a capi. inuest. quorum opinio cõdiuari videtur ex text. in titu. an agn. vel filius, vbi filius non potest retinere feud. paternum repudiata hereditate. paterna sed habere necesse, vel vtrumque retinere, aut repudiare, & tamen secundum fac. de Bel. & Bald. intelligitur quando feudum erat simpliciter concessum, vel pro & heredibus, quem sequitur Iaco. de S. Geor. in inuest. verfic. ita q. ipsi nume. 2. huic opinioni ad stipulatur tex. in d. §. cum vero, & §. seq. de his qui feud. da. poss. cum similibus, vbi sit mentio de legitimo hærede. In contrarium vero, quod præsumatur ex pacto & providentia, fuerunt infra scripta. Primo, quia si ius antiquum consideramus, nemo dicere poterit feudum simpliciter concessum, esse hereditarium, quoniam feudorum ea erat ab initio natura, qua poterant domini ad eorum tributum feuda. vassallis auferre, deinde cõuentum est, ut per annum tantum firmam haberent, postea vique quo vassallus viueret, quo mortuo iure successio ad filios non pertinebat. capiti. vni. §. & quia de his qui feud. da. poss. cum ergo personâ vassalli feudum non egrediebatur, fieri cogimus illud iure antiquo non esse hereditarium. Si vero consideramus media tempora, etiam dicemus feudum

alicui simpliciter concessum, non esse censendum hereditarium, quia illo iure stabilitum fuit, quod feuda quæ primo iure personam vassalli non egrediebantur, ad filios, in quos dominus vellet deuenirent, postea statutum fuit, ut equaliter ad filios tantum pertinerent d. §. & quia, verfic. sed cum inde, ex lege Corradi ad nepotes ex filio extensum fuit §. cum vero eodem titulo, ergo etiam secundum ista media tempora dicere non possumus feudum simpliciter concessum esse hereditarium cum non ex promissione inuestiti, sed legis ad filios & nepotes perueniebat, nec egrediebatur eorum personas, si autem ius nouum inspexerimus, quo in masculos descendentes in infinitum, talis concessio extenditur §. hoc quoque eodem titulo, similiter dicemus feudum non esse hereditarium, quia si feudum alicui concessum per extensionem a iure nouo introductam intelligitur concessum per se, & eius descendibus masculis in infinitum, ergo feudum simpliciter concessum censi debet concessum pro se & liberis masculis in infinitum, & sic ex pacto & providentia concedentis cum eius mens talis esse in dubio præsumatur qualis est legis. l. ex facto, in princ. vbi Bald. ff. de vulga. & pupili. Bald. in cap. 1. co. lum. 2. in titu. apud quos contro. inuest. term. Fel. in. c. cum venisset, in prin. de iudi. Paris. consil. 1. numero 114. volum. 1. & si diceretur super dicta iura debere intelligi in concessione facta expresse pro se & liberis, non autem in simplici concessione responderi potest hec dictum esse diminutum cum non possit aliter intelligi nisi in concessione simpliciter facta, quoniam si expressum fuisset de liberis non opus fuisset interpretatione, & extensione iuris, quia cõsensu n. certus & claris in quibus non est opus coniecturis. l. generalis §. idem quesit. cum eodem ff. de vstru. lega. lexque diceretur facta super indubitabili, contra quod labeo, vbi glo. ff. de carb. edicto comprobatur hoc ex §. finau. tem. & seq. eod. titu. de his qui feud. dare poss. vbi licet ex dispositione iuris feudorum, frater non succedat fratri in feudo nouo, nec filia patri, attamen si ita nominatum, & specialiter dictum sit admitteretur d. ca. 1. hoc notandum, de his qui feud. da. poss. cum similibus. Secundo, q. feudum simpliciter concessum non præsumatur hereditarium, sed pro se & liberis masculis tantum proinde ex pacto & providentia facit text. in d. §. finauem vnus, & de feud. March. §. fin. & de bene. fratr. ubi feudum nouum simpliciter concessum censetur concessum pro se & liberis tantum masculis, in eoque non succedit frater fratri, qui tamen secundum iura civilia est heres legitimus fratris l. 1. §. post nos ff. de suis & leg. & l. 1. c. eodem titulo cum similibus, & tamen succederet in feudo si esset hereditarium: cū 6. feudum hereditarium multorum Doctores aut oportet veniat in pentione hereditatis & in restitutione fidei commissis de eoque iudicatur, prout de alijs rebus hereditarijs secundum opinionem Doctores supra pro parte contraria Allegatorum per Curt. lun. d. 8. q. col. 5. in fi. post Barto. & Alex. in l. si patroni ff. ad Trebel. Cur. de feu. in 4. parte fol. 48. col. 3. verfic. secunda potest decidi, Soci. lun. col. 72. nu. 1. 2. & 3. vol. 1. Dec. consil. 395. num. 45. consil. 78. nu. 6. quod tamen non admitto in feudo hereditario misto, nisi intelligas secundum Curt. in d. q. 8. col. 6. in prin. scilicet dummodo fideicommissarius sit de personis ad quas poterat feudum transire post Alexand. consil. 19. nume. 8. volu. 5. si ergo feudum nouum simpliciter concessum præsumitur pro se & liberis & non hereditarium, cum frater legitimus ad id non admittatur, idem dicendum videtur in feudo antiquo.

Nec obstat, q. dici posset non valere argumentum de feudo nouo ad feud. antiquum, cū in feud. anti. frater fratri succedat, d. §. cū vero & alijs §. allegatis, quo fit ut dispositio

Bb tum

tum in vno, non censetur dispositum in altero, nec ex uno inferatur ad aliud d. l. finali. ff. de calumniatori. quia ad hoc potest responderi, quod imo t. regulariter idem iudicandum est de antiquo feudo, quod de nouo, nisi in aliquo eorum aliquid simpliciter constituitur, ita dicit Iser. in cap. vnico, de alienatio. feudi paterni. §. & si libellus, colum. 2. huiusque dicti ratio est quasi si refferamus antiqua feuda ad tempora primi concedentis, & primi inuestiti profecto dicemus omnia feuda ab initio esse noua, cap. vnico, qui testes sunt necessarij ad no. inuest. in versicu. nouam inuestituram dico, quando feudum primo quazitur, Item. in d. §. & si libellus col. 3.

Nec nocet, quod inter dicta feuda diuersa sit natura, cum in feudo antiquo succedant transuersales, secus autem in feudo nouo, quia transuersales, qui admittuntur in feudo antiquo non sunt transuersales illius primi inuestiti, sed sunt eius descendentes, cum in feudo antiquo acquirens præsupponatur pater communis agnationis, dicto §. cum uero, de his qui feudum dare possunt. Curtius de feud. in prima parte, in 3. questione, colum. secunda in principio, & facit textus in titulo, si uassallus feudo priuatur, cui deffer. in fine. quinimo si tales agnati dicerentur transuersales illius primi inuestiti non succederent in feudo acquisito à primo inuestito, capit. vnico, de successione fratrum, & gradibus succedendi, in feudo, ideo cautus debet esse agnatus, ut probet se esse de descendentibus ab illo primo inuestito, alias non obtinebit, Aluaror. in dicto §. finali. colum. 5. versicu. decimaseptima conclusio, & in titulo, si uassallus feudo priuatur, cui deffer. in principio, & colum. secunda numero tertio, imo fortius talis interpretatio facienda est in feudo antiquo, in quo succedunt liberi masculi tantum, nulla ordinatione defuncti in feudo manente vel valente, cap. vnico, in principio, de successione feudi, cum alijs cumulatis à Paris. consilio tertio numero primo, volumine primo, & ratio est, quia filius succedens non habet feudum iure habito à defuncto, sed ex iure acquisito ab antecessoribus ex pacto, & providentia concedentis, ita dicit gloss. in d. cap. vnico, de success. feud. in verbo, inuestiti, argumen. l. si arrogator §. penult. ff. de adoptione. Socin. Jun. in dicto consilio 72. numero 7. volumine primo, post alios per eum relatos, quæ enim à genere vel à Principe, aut ab ipsa rerum natura proueniunt debet liberis manere in colum. l. cum qui. ff. de interdictis & relegatis ubi Bartolus, & in l. vt iurandi. §. si liberi. ff. de operis liber. Paulus de Castro consilio 179. numero 11. versicu. secus si accepit, & consilio 372. numero 8. volumine primo, nam text. in dicto capit. primo, de successione feudi, loquitur simpliciter, non exprimendo, quod in concessione feudi fuerit dictum pro se, & liberis, vel pro se & heredibus, & tamen Docto. intelligunt illum text. in successione feudi pro se, & liberis, non autem hereditarij, quia iure hereditario non habetur feudum, ita Barto. & Bald. post Cin. in l. item videndum §. nunc videamus. ff. de petit. hered. addens post Din. quod si frater fratri facit quitationem de omni eo quod posset petere in hereditate paterna, quod per hoc non impeditur petere feudum quia non petatur tanquam hereditate paterna, quos sequitur Dec. d. consilio 395. nume. 3. Catella. Corra in suis memora. in memora. incip. emphyteosis non venit, versicu. ideo singulariter, & in memor. incip. feudum debet, ac in memo. incip. filius renunciens, post alios Docto. in locis per eum relatis. Sed si feudum præsumeretur hereditarium, tunc in eo defuncti ordinatione maneret, & valeret possetque prelegari, & in solum creditoribus dari, secundum Docto. supra allegatos cum hæres regulariter non possit factum de

fundi impugnare, vulgata l. cum à matre. C. de rei vend. Paris. consil. 2. nume. 27. & pluribus sequent. vol. 1. Neuiza. d. consilio 9. nume. 8. veniretque in quitatione facta de hereditate paterna, contra Doct. Barto. in d. §. nunc videamus communiter approbatam.

Tertio, quod non præsumatur hereditarium, probatur, quia verbum hereditarium est quadam qualitas extrinseca, quæ non est de natura feudi, nec de requisitis ad feudum, cum possit t. esse feudum proprium simplex, & rectum sine tali qualitate, vt fatentur omnes Doctores, maxime Curt. de feud. in prima par. d. quæst. 8. colum. 5. versicul. quarto sub hac prima, imo diuersam, & separatam habet naturam ab hereditate vt concludit Dec. d. consilio 78. nume. 4. & 5. & consilio 185. ergo talis qualitas extrinseca non præsumitur argu. not. in l. si ita §. Grifogonus in fin. ff. de verb. obligat. & in l. si repetendi. C. de condi. ob cau. ubi qualitas in mente retenta dicitur abortiua, nec parit effectum, cum alijs cumulatis, per Tiraquel. in rep. l. si vnquam, in verbo, liberis, nume. 18. 20. & seq. sed qualitas liberorum est de natura proprii, recti & simplicis feudi, ac de septem requisitis ad hoc, vt feudum dicatur proprium, rectum, & simplex, videlicet, q. perpetuo transeat ad liberos masculos d. §. cum vero cap. vni. de success. frat. capit. vni. de success. feud. & Bald. in titu. de alie. feud. nume. 7. Curt. in suo tract. de feud. in prima par. in 6. quæst. colum. 2. Alex. in consil. 17. num. 3. & consil. 19. nu. 5. in fin. volu. 5. Dec. consilio 78. colu. penult. in fin. Zasius in suo tract. de feu. in rub. de orig. feud. in prima par. nume. 7. igitur talis qualitas à iure subintellecta semper tacite intelligitur repetita, nec dicitur abortiua, arg. l. si cui. ff. de feruituti. l. quamquam ff. de ritu nuptia. Rip. in similibus terminis, in repet. l. si vnquam, in prima quæst. in fin. C. de reuo. dona. per text. in l. cum acutissimi. C. de fideicō. & ibi Tiraquel. in præfati. nume. 6. in dictione, liberis nume. 6.

Quarto, q. non præsumendum sit hereditarium vt detur vrgere, t. quia feudum dicitur ius quoddam personæ coherens simile usufructui, secundum Bald. de success. feud. §. hoc quoque, colum. 3. quem refert, & sequitur Socinus Iunior in dicto consil. 72. numero 18. 19. post Iacob. de Ardi. Socin. & Calcan. per eum relatos, Bald. in dicto §. nunc videamus, post Iacobum Brut. quem refert Curt. de feud. in quarta parte, in prima regu. quæstio. penult. colum. 6. & consil. 137. numero 3. post Angel. consil. 321. ergo extinguitur cum ipso uassallo, & sic non potest dici hereditarium. [aduertere tamen ad id quod dixi feudum esse similem usufructui inter ea magna constitui differentiam videlicet feudarium habere vtilem dominum rei usufructuarium vero fructuum dumtaxat dominium huius te ste præpo. in prælu. feud. nu. 17.]

Quinto pro hac opin. maxime stringit, q. si vera est illa opin. Doct. supra citatorum tenentiu t. feudum expisse pro se & hered. masculis cōcessum, ppter illā qualitatem masculinā adiectā verbo, hered. non dici hered. t. riu, nec transire ad descendentes per viā successioneis, sed ex pacto & prouidentia secundū Docto. supra citatos, quib. addo Dec. consil. 395. nu. 7. & Soci. Jun. d. consil. 72. nu. 27. & 28. vol. 1. Afflic. in prælu. feu. col. penult. Rub. sibi præfati consil. 85. nu. 5. & 6. & consil. 110. num. 4. Bello. consil. 33. nu. 2. ergo a fortiori nō debet ceteri hereditariū ubi nō est expressa qualitas, p se, & hered. bus.

Sexto confirmatur hæc opinio ex glo. fina. quam ibi Bal. & cōmuniter Doctores notant de feu. cogn. t. q. filius succedendo patri in feudo nō dicitur de nouo acquirere, sed iā acquisitū capere, sequit Tiraq. pluribus cumulatis in tractatu primogeni. q. 40. nu. 96. & in tracta. le mort saisi le vis. in 4. declara. præfationis Iacobus Affia Lusitanus de primogenit. numero 53. & ratio

no est, quia dicitur inuestitus viuo patre, quod etiam dicit Socin. consil. 19. volum. 1. quem refert, & sequitur Camerarius in d. §. praterea ducatus, colum. 6. littera M. & N. & Socin. lun. d. consil. 4. 2. colum. final. volum. 3. ubi dicit procedere etiam si feudum esset mixtum (Hiero. scurp. consil. 129. nume. 2. & 3. consil. 131. nume. 8. inter consil. feudalia.) Si ergo iam est acquisitum viuo uassallo, non potest dici quod sit hereditarium ipsius uassalli defuncti.

Quapropter ex suprascriptis fundamentis uidetur defendi posse ueritatem de iure esse opinionem, quod feudum simpliciter concessum presumatur pro se & liberis, & sic ex pacto & prouidentia concedentis, & non hereditarium, quam opinionem tenuerunt infra scripti scribentes, And. de lsern. in titu. de his qui feud. dare possunt. Cap. unico. §. sed quia, & in c. uim, in principio, de successio. feud. ubi dicit, quod lex & legis prouidentia dat feudum liberis, dicto §. cum uero Coradus. Si ergo legis prouidentia dat feudum liberis, debet intelligi in concessione simplici, & in dubio quia ubi dictum esset expresse, pro se & liberis, istud esset ex prouisione hominis expressa, & non ex prouidentia legis, & idem lsern. in cap. vim. §. & si clientulus, de alienatio. feud. Iacobus de Belusio, in titu. de eo qui sibi & heredibus suis masculis & feminis in fin. Aluaro. in titulo, quibus modis feud. const. potest, colum. penult. Bartolus in dicto §. nunc uideamus, ubi dicit, quod filius ante aditum hereditatem paternam habet feudum, non iure hereditario, sed ex pacto, vel legis prouidentia in l. si mihi & Titio, in fine. ff. de uerborum obligationibus. Baldus expresse post gloss. ibi, in titu. quibus modis feud. const. potest, in finalibus uerbis, & in l. liberti libertaque, colum. 7. ff. de oper. liber. in l. cum acutissimi, in principio. C. de fideicommissis. Paulus de Castro in d. l. si mihi & Titio, colum. prima in l. adoptiuum. §. patronum, nume. 4. ff. de in ius uocan. constitutens tamen differentiam inter filium, & agnatum, & consil. 311. col. pen. uerba breuiter praedicta, vol. 1. in l. ex facta. §. si a. num. 4. ff. ad Trebel. & in authent. post fratres. C. de leg. here. quos refert, & sequitur Alexand. dicens hoc habere pro constanti in l. quod dicitur, col. antepen. uerfic. sed circa hoc ff. de uerbo. oblig. consil. 17. & 19. num. 5. uol. 5. ubi expresse dicit quod feudum simplex & rectum intelligitur pro se & liberis, in l. in l. num. 57. C. de iure emphiteot. expresse in l. 2. num. 188. eod. titu. dicens istam esse communem opinionem num. 194. & 211. & 213. & in l. si non fortitem. §. libertus, colum. penult. ff. de condi. indeb. in l. gallus qui uidam recte, num. 4. 2. 4. & idem sentit consil. 57 col. penult. uerfic. nam quando, vol. 1. Bertac. in uerbo emphiteosis. i. num. 2. Dec. expresse in terminis in d. consil. 78. colum. penult. loquens quando non apparet de inuestitura, consil. 185. & 208. Casian. in consuet. Burgun. in rubri. de feud. num. 22. Afflic. in titu. ex quib. cau. feud. amit. colum. 15. num. 270. & sequet. uique ad num. 278. recedens a contraria opinione quam tenuerunt in praedictis, Hippoly. Mars. singu. 160. & in rep. l. vii. num. 10. C. de rap. viro. post lsern. Bald. Alex. & lafo. per eum allegatos, & est de mente Rip. in l. ex facta §. fin. num. 19. ff. ad Trebel. Cur. de feud. in 4 par. u. penult. quae fit. prim. reg. col. fin. in questio. an feudum ueniat in restitutione fol. 48. in consilio 1. post tract. feud. col. 6. uerfic. & adeo, ubi equiparat feudum concessum simpliciter vel pro se & liberis, & colum. 5. uerfic. 2. itaque repetitur consil. 1. nu. 11. & 12. in uol. fuorum consiliorum, quam etiam communem uoluerunt restatui Soc. lun. consil. 4. 2. num. 3. & sequet. vique ad nu. 6. uol. 3. Sigil. consil. fin. uol. 100. 127. 128. 211. in uol. consil. feud. Gulia Perno. consil. 2. nu. 9. in uol. consil. feud. ibi 2. varia resol. c. 18. nu. 3. in fin. & nu.

4. uerfic. 5. deducitur post plures per eum citatos, Paris. consil. 5. col. 2. uol. 1. & consil. 23. nu. 114. 134. 135. uol. 1. Soc. consil. 10. nu. 11. inter consilia Bru. ubi dicit quod quando feudum est concessum pro se & heredibus, & non simpliciter non transit ad agnatos nisi sint heredes, ergo si simpliciter letus, & per consequens non est hereditarius Neuza. consil. 9. uerfic. sed posito, Goza. consil. 4. nu. 26. dicens quod ubi non apparet de inuestitura semper intelligitur facta pro descendentes, pro heredibus, & successores sanguinis, §. & si clientulus. l. l. Cla. de iud. q. 9. uerfic. sed quid dicendum, Mod. Paris. consil. 122. num. 18. Bero. consil. 67. nu. 10. uol. 1. Camera. in d. §. praterea ducatus, col. 8. littera D. & seq. & colum. 2. littera T. & pro hac opinione facit quod scribunt Mar. Lau. colu. pen. Frap. pos. col. fin. in titu. de successio. feud. §. hoc quoque ubi post lsern. dicunt regulariter feuda esse ex pacto & prouidentia, & non hereditaria. quibus accedit Iacob. de S. Geor. in trac. de iud. in uerbo & promiserunt, colum. pen. nu. 53. ubi dicit quod in materia feudi proprie non est successio hereditaria, imo feudum antiquum & paternum habemus beneficio, & prouidentia superiorum quod etiam firmat laf. consil. 168. nu. 17. uol. 4. dicens istam esse claram indubitam omnium Doctorum conclusionem, quem refert, & sequitur Soc. lun. consil. 77. nu. 123. uol. 3. Et tenendo suprascriptam opinionem ad contraria responderi posset, primo ad tex. in d. l. si pactum. ff. de proba. illum procedere regulariter de iure communis, sed limitari in pluribus casibus, & maxime quando natura rei de qua agitur ea est, ut regulariter non transeat ad heredes, prout est natura proprii & simplicis feudi, ita respondet gloss. in fin. in d. l. si pactum, & ideo non sine mysterio iureconsultus in illa 13. usus fuit dictione plerumque, quae uidetur facere regulam a qua tamen casus aliqui contrarii excipiuntur, cum uirum, & ibi glo. & Bal. C. de fideicommissis. Bar. in l. 1. in prin. ff. de tut. & rat. dist. arg. l. tutela plerumque ff. de tutel. Dec. in l. 1. nu. 13. ff. de reg. iur.

Non obstat secundo rex. in titu. de duo. frat. a cap. 14. inuesti. quoniam ibi expresse pactum fuerat, ut quā diu ipsi duo fratres de noyo beneficio inuestirent, uel eorum heredes masculi uiuerent, & masculis deficientibus foran. si superesset, feudum haberent, ideo non mirum, si ibi dicitur unumquemque sibi & heredibus suis prope xisse uideri, & propterea filiam excludere a feudo fratrem, qui admitteretur, si defunctus sine filia herede decessisset, quia hoc non aliter fieri poterat, nisi ex expressa forma inuestiturae aditum fuisset filiam admitti, quod si ita expresse conuentum non fuisset, filia utique etiam si patris haeres esset, ad feudum non admitteretur, quia heredi prospectum non fuisset in successione feudi paterni, sed patris illam excluderent, tex. expresse in c. 1. si auct. de his qui feud. da. pos. & in tit. de successio. frat. c. 1. & in feudo nouo cessante tenore inuestiturae, dominus fratrem excluderet d. c. 1. de successio. frat. & in d. titu. de duo. fratri. cum simi. in fin. tis. Ideo illa uerba posita in d. titu. de duo. fratrib. a ca. inuesti. uidelicet unusquisque enim sibi suisque heredi bus, in quibus Doctores aduersantes fundant eorum intentionem, fumantes dicta uerba pro regula, non ita pascim. ita uerba eorum reuerentiam debent intelligi, quod in dubio in materia feudi intelligatur perfectum sibi & heredibus, alioquin male loqueretur gloss. quae communiter approbat in dicta l. si pactum, dicens illam non habere locum in rebus, quae natura non transeunt ad heredes, prout sunt feuda, & secundum talem interpretationem, per illum text. subueneretur uerba, & recta, natura feudorum, quae soli masculis descendentes in dubio admittuntur, exclusis feminis cuius iuribus supra citatis, nam in casu illius c. filia haeres admittitur propter expressam conventionem, quae non admittitur, etiam si simpliciter de heredibus

fuisse conuentū, quia tunc de masculis descendenti-
bus tantum intelligitur. dicto §. & si clientulus, de a-
lien. feud. & in ritu. de leg. Corradi. §. similiter, idcir-
co puro sic esse interpretanda dicta verba, vnuquis-
que enim videlicet d. eorum duorum fratrum eo te-
nore inuectus videtur id est aperte & verè iudicatur
quasi oculis corporis legendo tenorem inuecturæ, si-
bi & suis hæredibus, & sic filii hæredi prospexisse, ita
ut portio defuncti deferatur filiae, & non fratri, nam
verbum videtur nonnunquam est veritatis expressiui
ut expresse notat Aret. in l. si duo colum. 1. versicul.
ultimo Nat. ff. de acquir. hæredi. in l. 3. §. ex contra-
rio, colum. 2. ff. de acquir. posses. & in ca. de cetero,
ubi etiam Feli. de homicid. & hunc credo verum sen-
sum illius, quo fit, ut non obstant dicta præfatorum
Doct. cum debeant intelligi secundum l. allega-
tam, vulgata doctrina Barto in l. non solum §. si libe-
rationis ff. de liberatio. legata. Curt. Sen. consil. 37. co-
lum. quarta.

Secundo potest responderi, & hæc responsio etiā
conueniet fundamento facto de legitimo hærede, qd
illa verba suis que hæredibus, si fumantur pro regula
extra casum illius capituli, debeant interpretari, id est
15 † liberis masculis descendentibus, non de filia, seu
aliquibus eius descendens masculis, aut transuer-
salibus vel alijs quibusvis hæredibus extraneis, sicque de hære-
dibus sanguinis, non autem bonorum d. §. & si clien-
tulus, & §. similiter, cum concordantibus, ita intel-
ligit Barto, in d. l. si mihi & Titio, in fin. princip. ller.
in d. §. sed quia, de his qui feud. da. poss. Soci. in l. gal-
lus. §. etiam si a parente colum. 1. ff. de lib. & posthu-
mis. Doct. maxime Rip. in l. ex facto. §. fina. ff. ad
Trebellianum. Feli. & ibi Deci. in capit. primo colum.
22. de probat. omibus Bajd. in titulo qualiter olim feu-
dum potest alien. §. donare, quoniam refert, & sequitur, Cor-
neus consil. 16. littera F. volum. primo, Socin. consil.
19. numero tertio volumine primo, Socin. Iun. dicto
consilio 72. numero 25. & sequenti. volumi. primo.
Deci. consilio 185. colum. 2. versiculo non obstant,
& consilio 395. numero 7. quibus accedunt dicta Do-
cto, supra, pro hac opinione allegatorum, cum igitur
Doct. tenentes contrariam opinionem adducant
ista duo iura quæ non obstant pariter non nocent illo-
rum opinio veluti diruto fundamento, in quo funda-
tur argu. egi. ff. de except. rei iudic. c. veniens, de pre-
sbytero non baptis.

Nec aduersatur cap. an agnatus vel filius, quinimo
retorqueri potest, cum appareat illud simpliciter lo-
qui in feudo paterno, & ita eum intelligit Paulus de
Castro dicta l. adoptivum. §. patronum, de in ius vo-
cand. & dicto consilio 311. colum. penultima. Rui-
nus consilio primo numero 14. volumine primo, &
plures alij ex supra citatis, quinimo Curtius Iunior in
consilio 15. 178. & 155. dicit intelligi debere de feudo
ex pacto & providentia, nam quod dicitur filium
non posse feudum retinere, & patris hæreditatem re-
pudiare speciale est in filiis, & non extenditur ad alios
etiam descendentes tanquam odiosum, Decius consil-
lio 445. nume. 51. versiculo etiam dici posset, & vi-
detur de mente Castren. in dicto consilio 311. colum.
penult. ubi citat dictum capit. primum, an agna. uel
filius, & Angel. consilio 184. numero 2. Alexand. in
l. quod dicitur. colum. 10. & sequent. ff. de verbo. ob-
ligatio. de quo late sequenti quæstione dicitur, & pro
hac opinione, quod feudum censi debeat in dubio
ex pacto & providentia urgere videtur decretum Do-
minicale fol. 68. & sequen. quo disponitur quod feudum
censetur esse rectum, proprium, & simplex, non
obstante, quod in inuectura sint posita illa verba pro
fe hæredibus & successoribus quibuscumque, quæ ver-
ba ex crebriore sententia circumscripso decreto, dubiū

non est facere feudum simpliciter, & mere hæredita-
rium, & sic improprium, transitorium ad quoscunque
hæredes etiam extraneos Soc. Iun. d. consil. 42. nume. 1.
& 2. fol. Clar. in d. q. 9. circa princ. post plures Docto.
per eos citatos Nat. consil. 680. nume. 6. quod si non ob-
stantibus illis verbis hæredibus quibuscumque positus
in inuectura feudum ex forma decreti censetur rectum
proprium, & simplex prout de pacto & providentia
Alex. consil. 19. nume. 5. vol. 5. Soci. Iun. d. consil. 72. nu-
24. vol. 1. & consil. 42. nume. 3. vol. 3. plures alios addu-
cens, aut saltem hæreditarium mixtum, propter dicto-
nem hæredibus in inuectura insertam multo magis
censeri debet ex pacto & providentia, quando feudum
est simpliciter concessum nulla facta mentione hære-
dum Camera in c. 1. §. præterea ducatus, colu. 7. littera
V. de prohib. feud. aliæ per Fede. & etiam si de inuecti-
tura non apparet, quia præsumitur facta secundum de-
creta dominicalia, Afflic. d. §. præterea ducatus, nu. 33,
post Bart. Imo. & Alex. per eum allegatos.

Quibus omnibus suprascriptis attentis, dictum fuit
feudum in quorum inuectura legitur facta mentio hæ-
redum, siue simpliciter. siue aliqua qualitate adiecta,
siue ante, siue post, ut puta filijs, liberis, descendenti-
bus masculis legitimis, & similibus etiam addita dictione
vniuersali, quibuscumque stante forma decreti Domi-
nicalis censi hæreditaria, non mere seu simpliciter,
sed mixta, vel secundum quid, non tamen respectu
omnium succedentium in feudo, quorum successores
non coguntur esse præcedentium hæredes, sed dum
taxat respectu primi inuecti, cuius omnes successores
debent esse hæredes immediate, seu mediate ex com-
muni intentione de qua Paris. consil. 23. nume. 180. & seq.
Soc. Iun. d. consil. 42. nu. 8. vol. 3. Craue. consil. 197. nu.
5. Silua consil. 30. nume. 29. post alios à prædictis cumu-
latis, si vero simpliciter sit facta inuectura nulla fa-
cta mentione hæredum, nec adiecta aliqua qualitate,
quæ feudum faciat improprium & alienabile, censi
debet stante præsertim forma decreti Ducalis feudum
rectum, proprium, & simplex, habens septem requisi-
ta de quibus per Curt. in prima parte quæst. 6. col. 2.

S P M M A R I U M.

- 1 Filius feudum retinere non potest patris hæreditate repudia-
ta contrarium verum nu. 4.
- 2 Rationes dineritatis offeruntur, cur filius non possit feudum
acceptare, & hæreditatem repudiare agnatus uero sic, &
nume. 3. quæ improbantur nu. 6.
- 3 Feudum in dubio præsumitur hæreditarium.
- 4 Filius ad emphiteosim acquisitam, pro se & liberis admitti-
tur repudiata patris hæreditate.
- 5 Opinio illa sumenda est, quæ distinguendo conciliat opiniones
contrarias.
- 6 Feudum in quibus casibus acceptari repudiata hæreditate
posuit, & in quibus non distinctio optima traditur.

DECISIO CLXII.

An in feudo antiquo paterno ex pacto, & providentia locum
habeat titulus, an agna, vel filius.

ATO, quod feudum sit antiquū
seu paternum ex pacto & provi-
dentia Principis concedentis, &
primi inuecti acquirentis pro se
& suis liberis masculis, quæritur,
an filij repudiare hæreditatem pa-
tris, & retinere seu recuperare feu-
dum possint, & per consequens,
an titulus, an agnatus vel filius locum habeat in feudo
paterno, siue antiquo ex pacto, & providentia, in qua
quæstione

Didacum in locis per eum relatis. Idem etiam dicendum esset in donatione patri & eius liberis facta, iuxta l. quoties. C. de donatio. quæ sub modo, quæ acquiruntur liberis gradatim, etiam si non sint hæredes, ita notant & doct. quidem Mod. Paris. consilio 39. nume. 1. & ideo nimirum, si Barto. locis supra citatis nullam ut dixi adducit rationem differentie inter filium & agnatum, nisi consuetudinis feudorum, sed quia allegare speciale esset in feudis, & non dicere rationem specialitatis non est contrarietates solvere iuxta glossam in l. filium quem habentem. C. famil. heretic. l. de of. sum. & da est ea opinio, quæ distinguendo opiniones conciliat. l. adeo. §. cum quis, versicul. & tamen media sententia. ff. de acquir. rer. dom. glossam in cap. quærente, de off. deleg. Salice. in l. filie cuius pater, versic. expediat. C. famil. heretic. quem refert, & sequitur Grat. respons. 63. num. 26. lib. 1. Soci. lun. consil. 39. nu. 78. vol. 2. Rip. in l. ita stipulatus, num. 6. ff. de verb. obliga.

9 Distinguendum est igitur aut feudum patrem, seu antiquum legitur concessum simpliciter non facta mentione hæredum, seu liberorum, quo casu secundum Docto. supra Deci. 161. nume. 4. citatos dicitur feudum mixtum, seu hereditarium secundum quid, & tunc filius non potest hereditatem repudiare, & feudum retinere, locumque habet dispositio dicto cap. 1. an agnatus vel filius, aut feudum paternum, seu antiquum est ex pacto & providentia pro se & liberis, & hoc casu potest filius hereditatem repudiare, seu ab ea abstinere, & feudum retinere, nec habet locum dispositio dicto cap. 1. an agnatus vel filius hæc distinctio nem facit Iern. in d. §. & si libellus, colum. 3. versicul. quid ergo, de aliena. feudi poter. Bald. in d. tit. an agnatus, nume. 11. & idem velle videtur in consil. 70. punctus, colum. fina. versicul. notandum tamen est lib. 2. Aluar. num. 9. post Iern. l. iaco. de Ardi. & Iaco. Belyi. Alexand. d. consil. 19. num. 3. in fin. & latius dicto consilio 26. num. 5. volum. 3. Corne. d. consil. 309. colum. antepenult. volum. 1. Ruind. consil. 1. nume. 12. & seq. volum. 1. & tunc omnes alii supra pro secunda opinione adducti, quibus si addiderimus Odofred. Iacobus Belyi. Balt. Cap. Rube. Grat. Tiraquell. & Silua in cotrarium adductos loquentes feudo simpliciter, seu mixto, certum erit opinionem negativam esse crebriorem, & multo magis si de numero descriptorum pro parte affirmativa etiam subduxerimus Barto. Angel. Alexand. & Sigismon. intelligentes titulum, an agnatus, vel filius in feudo a parte acquisito, sed quoniam dicitur suprascriptam distinctionem non esse tutam, tum quia dubitabilis sit opinio, an feudum simpliciter concessum, non facta mentione hæredum seu liberorum, censetur hereditarium, mixtum, vel ex pacto & providentia, de qua questione late scriptum legitur, precedenti decisione, cum etiam communis sit conclusio, quod in feudo hereditario mixto non sit differentia inter filium & agnatum debereque utrumque esse heredem, talem primæque iure mediate, vel immediate, ut late supra proxima questione comprobavimus, idcirco ad sequentem distinctionem, conclusum extitit esse deueniendum, aut sumus in feudo paterno ex pacto & providentia præsumptio tamen, & infirmi, ut in feudo alicui simpliciter concessio, nulla hæredum seu liberorum facta mentione, & hoc casu intelligi debeat cap. 1. an agnatus vel filius, locumque habeat distinctio ibi posita inter filium & agnatum vassalli defuncti, iocunurque Doctores pronuntiam opinionem tenentes, aut sumus in feudo paterno ex pacto & providentia, vero proprio, & formi, ut quia expresse concessum sit pro primo acquirente & eius liberis, & descendantibus, & hoc casu locum non vendicet dispositio dicto cap. primo & loquuntur Doctores secundam opinionem negati-

uam sequentes, & si dicatur huic distinctioni obviare, quod dicitur param esse virtutem taciti seu presumpti, & veri, seu expressi. l. cum quid ff. si certum petat. Responderi potest, regulam illam esse brocardicam, propter aliam conclusionem quæ habet, quod expressa nocent seu prosunt, de qua in cap. expressa, de regul. iur. in 6. & in l. nonnunquam ff. de conditio. & demonstra. vbi glossa. & Docto. & in materia feudali, quod non sit par virtus taciti ac expressi, tenet Afflican dicto §. præterea ducatus, numer. 34. quod comprobatur, ex eo, quod dicit, provisionem hominis esse potentioris provisione legis, de qua late per Felin. in capit. pastoralis §. cum autem, nume. 28. de offic. delegat. & Docto. in l. fina. C. de pact. conven. fortior enim nexus existimatur, si cum provisione legis concurrat hominis provisione, ut in simili videmus de re fideicommissi restitutioni supposita, quæ a iure communi alienari prohibetur, potest tamen pro donbus alienari. l. Marcellus, §. resque. 34. ad Trebellianic. authent. resque. C. communia de fideicommissis. & nihilominus si cum prohibitione legis concurrat prohibitio hominis, non poterit etiam ex causa dotis vel alia permixta alienari, l. in dicta authent. resque, nume. 24. post Bald. in cap. primo §. donare, numero 3. qualiter olim feud. poterat alien. late Ioan. Crot. consilio 144. nume. 16. & quinque seq. quibus accedunt quæ scribit Port. consil. 23. in fin. & Afflic. in tit. de cap. Com. §. præterea nume. 12. & sequent. post Bald. ibi quod si in dationem feudi esset expressum pactum operatur ultra iuris dispositionem ut non possit etiam infeudare, sic in terminis nostris, quamvis feudum simpliciter concessum censeri debeat iuris præsumptione concessum pro primo inuestito, & eius liberis masculis, & per consequens ex pacto, & providentia, attamen multo magis, & a fortiori debet iudicari ex pacto & providentia, proinde vocatos esse liberos masculos, si expresse dictum sit pro se & liberis masculis.

S P M M A R I V M.

- 1 Feudum francum varie a Doctores interpretatur, & numero 9.
- 2 Alius, ut valeat potius quam pereat faciendæ est interpretatio.
- 3 Alius semper interpretandus, ut evitetur contrarietas, & repugnancia.
- 4 Feudum rectum dicitur proprium perpetuum, & non revocabile.
- 5 Feudum ligum eius est natura, ut vassallus iure fidelitatem nullius alterius fidelitate reservata.
- 6 Feudi nobis, antiqui, aut, & paterni natura est, ut in alienabile censetur.
- 7 Verba pro se, & cuiuslibet eorum liberis masculis, feudum ex pacto & providentia esse arguunt.
- 8 Clausula, quod deficientibus liberis masculis ad nos feudum revoctat pleno iure, tollit omnem alienationem durante linea masculina.
- 9 Fidelitas iuramentum, & promissio de præstando consueta servitibus, feudo franco, & libere adveniat.
- 10 Feudum nov dicitur francum, nisi esset data facultas alienandi irrequisito domino. idem dicendum est, si francum, & liberum in scriptum esset, nu. eodem.
- 11 Feudum francum a feudo non franco licet in aliquibus differat, non tamen quoad potestatem alienandi.
- 12 Dicitur francum, dato quod alienabile inter preterat, nihilominus restringitur, & declaratur, iuxta subsequentes clausulas, & dispositiones.

DECISIO CLXIII.

An feudi ex pacto vel prouidentia, seu mixti, natura mutetur propter dictionem Francum positam in inuestituris.

- S**UCCESSIT alius articulus, an natura feudi hereditarij, mixti, vel ex pacto, & prouidentia primorum contrahentium mutetur ex dictione Francum posita in inuestituris, tanquam ex ea feudum efficiatur alienabile, & licet secundum aliquorum opinionem virtute predictae dictionis feudum francum dicatur sine consensu domini alienabile, ut per Hostien. in c. fin. de reb. ecclie, non alien. Attamen veritas videtur in contrarium, ut concludit Ias. in v. b. s. f. u. d. o. num. 113. post glo. & Innocen. per eum citatos, quem refert, & sequitur Soci. lun. consi. 77. num. 83. volem. 1. Paris de Puth. de feud. c. 96. num. 11. & 13. post Bald. ad cuius cognitionem tria veniunt praemittenda. Primo, & varie a Doctoribus interpretari feudum francum, ut late per Ias. in v. b. s. f. u. d. o. num. 114. & seq. latissime B. rthol. Camer. quem post hac scripta vidi in repe. cap. Imperialem, fol. 34. col. 1. & sequen. de prob. b. f. u. a. l. e. per Federi. nam Bald. in l. si plures, colum. 1. in fi. C. de cond. infer. interpretatur feudum francum, id est sine fidelitate ex pacto expresso, & quod dicitur feudum francum, quando est in feudata proprietate, in praedictis autem feudorum num. 53. dicit feudum esse francum, scilicet a seruicij & operis exercendis, & iste est verus, & communis sensus huius dictionis francum, secundum Paul. de Castro, Alexan. Aretin. Zafum, Somsbechium, & alios infra citatos, item dicitur Francum, securum a lege legis, id est a poena caducitatis, non autem a lege conuentionis, Bald. in c. inter dilectos, colum. fin. de in. strum. quas interpretationes refert Cur. de feudis distinct. 8. Natta. consi. 507. num. 10. & duobus sequentibus, post hac scripta in lucē prodierunt, sequitur Iulius Clar. de feu. quest. 1. latissime scribit Paris de Puth. de feud. reinte. c. 96.
- Secundo praemittendum est, & semper faciendam esse interpretationem, ut actus valeat potius quam pereat. I. quoties in actionibus, cum similibus allegatis in gloss. de reb. dubijs late Dec. in l. in contrahenda, num. 4. & seq. ff. de regu. iur. & per Cottam in memoriali incip. actus ita debet interpretari, & temperque interpretandum esse actum, ut evitetur contrarietas, & repugnantia c. inter dilectos § ceterum, extra de fide instr. Decius nuncupatim ubi in inuestitura est posita haec dicitio Francum consi. 193. colum. pen. cum similibus cumularis in seq. quest. Ideo animaduertendum est, quod ubi per dictionem Francum posita in inuestitura feudum fieret improprum, & alienabile resisterentque in eodem instrumentum, & contractu contrarietates, & repugnantiae, tunc dicitio, si cum non retinet propriam naturam, ut puta si in inuestitura sit posita dicitio, rectum feudum, & cum rectum feudum dicatur, licet multipliciter accipitur, proprium tamen perpetuum, & non reuocabile aliquando dicitur ut per Cur. de feud. prima quest. 8. colum. 1. versicul. tertio, sub hac prima specie feudi proprii, in fin. Doct. in cap. 1. de consuetud. rect. feudi, Bald. in d. ca. inter dilectos colum. 3. in fin. per d. eam vero dictionem, Franci, diceretur feudum improprum, non rectum, & secundum aliquos alienabile. item si dicitum sit in feudum ligium, quod etiam species est feudi proprii, & eius natura, & ubi vassallus iurat fidelitatem, nullius aliterius fidelitate reseruata, Specul. de feud. §. 1. nume. 4. & facitque non solum feudalia, sed etiam alia bona

non feudalia esse sub potestate domini, quod intellige respectu iurisdictionis ita expresse tenet Ipe. in tit. de feu. §. primo num. 3. & sequ. 17. §. Curt. in dicta prima parte quest. 8. colum. 6. v. cui. quanto sub hac, & sequen. post Bald. in d. cap. inter dilectos, Soc. lun. consilio 77. num. 22. volem. 1. Curt. lun. com. 140. nu. 7. Alexand. consi. 30. num. 3. lib. 1. quem refert, & sequitur Corta in memoriali incip. feudum ligium, latissime tradunt Mo. ter. Paris. in consuetu. Parisien. §. 1. gl. 5. num. 5. & sequen. post plures alios, quos ibi referunt, Newza. consil. 13. numero 4. & 5. Iul. Clar. de feud. quest. 11. Feudum vero francum est improprum, nec praestat feudum aliquos fidelitas, seu homagium. Nec bona feudalia sunt sub potestate domini, sed libera, & franca, ut not. idem Curtius loco proxime citato, colum. prima, versicul. secunda principalis species feudi improprij quem refert, & sequitur Iul. Clar. lib. 4. tentent. iur. §. feudum, quest. 12. Item si in inuestitura ut assolet, scriptum fuerit, in feudum nobile, antiquum, autum, & paternum, & de quorum natura est facere feudum proprium, & inalienabile, iuxta notata in c. 1. de alienatione feudi paterni, Cur. in loco supra citato, quest. 8. colum. 1. versicul. secundum sub hac specie, Rub. consi. 92. num. 4. & seq. secus vero est secundum aliquos in feudo franco. Item si concessio in feudum fuerit facta, pro se, & cuiuslibet eorum liberis masculis, & per consequens proprium, & inalienabile, ut late supra proxima questione probauimus, quibus addo Puth. de feudor. reinte. cap. 184. ubi dicit, nihilum in inuestitura vocatum per dicta verba capere ex vi concessionis, non vi successionis, quia videtur datum per ordinem, ut primo habeat pater, deinde filius, si ergo filius debet habere iure suo, quomodo poterit a patre alienari in praedictum filij?

Alia etiam potest esse repugnantia, si in inuestitura ut nonnunquam videtur, ita quod deficientibus liberis masculis ad nos teneretur pleno iure, & quae verba tollent omnem alienationem durante linea masculina, quod aperte demonstratur, quia fieri non posset, ut deficient linea masculina, feudum huiusmodi reuertatur ad successores concedentis, si apud ultimum ex liberis masculis inuestitis non extaret feudum, sed alienatum esset, ideo militat regula quod vno concessio censentur omnia concessa, per quae peruenitur ad illud l. 2. ff. de offic. eius cui mandata, est iurisdic. oratio. ff. de sponsalibus. Vocati enim fuerunt liberi masculi ad praedictum feudum, non solum expressè per illa verba, pro ipsius & eorum liberis masculis, sed etiam tacite, virtute dictae clausulae, ita quod deficientibus liberis masculis, & c. argu. l. Titia deo. §. Scia libertis ff. de legat. 1. ubi si testator legat praedium libertis, & grauat eum, qui vltimo morietur, restituere totum praedium tertio, omnes liberti censentur substitui subordinatè, Paris. consilio 4. nume. 19. & sequen. & consi. 43. nume. 26. & sequen. volem. 2. cum pluribus concordantibus adductis per Portium lib. quarto con. mu. opinio. conclusio. 34. versicul. si autem substitutio sit facta & c. sic in casu nostro, cum Princeps sit vocatus post mortem liberorum mascululorum, consequens est, oēs liberos subordinatè fuisse vocatos.

Sexta etiam contrarietas, & repugnantia resultare posset, si ex iuramento fidelitatis, ac promissione, quae in inuestitura facta praestari solent de praestando conuicta seruiri, & obseruando contenta in veteri & noua forma fidelitatis, quae omnia contrariantur feudo franco & libero ut notat Bald. in d. l. si plures, col. 1. circa finem. C. de condicio. infer. & in praedictis feudorum numero 53. imo etiam si non fuisset facta talis expressio, nihilominus intelligeretur vassallus, non obstante quocunque pacto generali dante libertatè obligatus ad

tus ad ea, quæ in forma fidelitatis continentur, ut inquit Oldrad. consil. 234 factum tunc est, quidam miles, col. 2. vers. ne ergo dato in feudum, quem sequitur Paul. de Castro in consil. 314. incip. circa id quod primo quantur, lib. primo, quos refert, & sequitur Præposit. in præiud. seu col. 12. vers. interligas tamen libertatem, & dicens post Paul. de Cast. in loco proxime citato, quod licet feudum expresse concessum sit liberrimum, & francum, attamen per talem concessionem non intelligitur rem sua prædicta, & concessa facultas alienandi irrequisito domino per textum, quæ ad hoc allegat in l. fina. C. de oper. lib. ubi licet patronus liberet liberrimum a iure patronatus, tamen remanet liberis obligatus, & subditus quo ad ea, quæ concernunt fidem, & reverentiam erga patronum, idem etiam sentit las. consil. 57. col. 3. vers. præterea feudum dicitur francum l. b. 1. (Bru. consil. 67. num. 2. post Bal. Alex. Pau. de Castro & Fel. per eum allegatos.)

Ne igitur stantibus prædictis contrarietatibus, inuestitura ipsa coarctetur, iuxta ubi repugnancia ff. de reg. iur. cum similibus, utriusque magis valeat, quam peccat, debet fieri interpretatio dicte dispositionis franchi, id est liberum a servitibus realibus, & personalibus, exceptis expressis in dicta concessione, proinde hanc esse communem mentem Doctorem tradit lul. Clar. d. lib. 4. sentitur § feudum d. quest. 12. post Curt. quæ refert in loco sape citato. Vel intelligas Francum, id est securum a lege legis, hoc est a poenâ caducitatis, non a lege conventionis, secundum quam restringitur, & limitatur significat o verb. Francum, ut not. Alex. consil. 30. col. penult. vol. 1. repetito consil. 2. col. fin. vol. 5. ubi nume. 13. post Bald. dicitur feudum non dici francum, nisi quando data esset facultas alienandi irrequisito domino. sed in forma inuestituræ supra constituta, non est data talis facultas, ergo non nocet dicta dispositio franchum, nisi esset dictum, francum, & liberum Dec. in c. ceterum, colum. 5. de iudicijs. Et hæc comprobantur ex ijs, quæ in terminis scribit Paul. de Castro consil. 179. nu. 5. vol. 1. secundum interpretationem Papiensem, ubi expresse dicitur, quod licet feudum si cum differat a feudo non franco in hoc quod pro feudo franco non præstatur homagium, seu iuramentum fidelitatis, nec aliquid servitium, (quod tamen non admittit ex his quæ supra dixi, & quæ scribit Dec. in d. c. ceterum col. 5.) non tamen differt in potestate alienandi, quia sicut non francum non potest alienari, ita nec francum, & loquitur in alienatione facta per patrem, concludens nume. 9. non posse disponere in extraneum, satis enim operari dicit prædictam dispositionem, francum, si contra dispositionem iuris communis feudorum uocantem omnes filios equaliter, vñ possit pater præligere, quod tamen pro constanti non admittit, idem nominatim, & in fortioribus terminis respondet Aretinus consil. 14. col. 2. vers. præterea uero contractus, ubi facta erat concessio in feudum francum retenta solum superioritate, & fidelitate debita, & tamen dicit Aretinus, quod verba contractus in dubio debent intelligi secundum naturam contractus, & ut quanto minus fieri potest, eam legant, quod sit, ut cum natura feudi sit, ut non possit alienari, totis titulis, de prohibita feudi alienatione per Lotharium, & Federic. & cum illa verba, concedo tibi in feudum francum, nihil retinendo præter dominij superioritatem, & fidelitatem, possint referri ad libertatem servitij, quod debetur ratione feudi, & in hoc iudicatur factum contra naturam contractus non idem videtur immutata natura feudi quantum ad facultatem alienandi, hæc sunt dicta per Aret. quem refert, & sequitur Dec. consil. 85. nu. 5. Bar. hol. Camer. in repe. dicti c. Imperiali. fol. 36. col. 4. Roian. a Vali. consil. 2. nu. 134. & seq. quæ multo magis vigere dicuntur, ubi dictum est,

Feudum esse ligum, rectum, antiquum, & paternum, & restrictum ad liberos mascululos, ita quod mascululi deficientibus ad concedentis successores reuertatur, præstitaq; est fidelitas, & promissa obsequio contronorum in ueteri, & noua forma fidelitatis, in quibus continentur, obligatio de non alienando, ut sentit idem Aretinus d. col. 2. vers. sed ex verbis ueteris forme, & propterea concedit col. 3. vers. siue dicamus, quod alienatio non ualuit, & filij seu agnati poterunt uendicare feuda alienata, cuius dicta, & si uera existimetur, quando in terminis generalibus, & secundum ea, quæ eidem fuerit proposita, attamen non procedunt, atque ueritate facta, super quo respondit cum multa ei fuerint expressa, & plura tacita quæ si intellexisset aliter respondisset, ut suo loco demonstrabitur, & Paul. de Castro Alex. & Aret. post Dec. las. & alios per eum relatos refert, & sequitur Roland. a Valle d. consil. 2. nu. 134. & pluribus sequentibus, affirmans hanc esse communem opinionem, quam etiam sequitur Somsbechius Germanus, de feud. quarta parte, nu. 32. Zasius, de feud. degen. vers. decima tertia conclusio. Et ex his satis aperte demonstratum est esse erroneam interpretationem eorum, qui dicunt dictam dispositionem, francum, positam in principio contractus, limitare, & restringere subsequentes dispositiones, conventiones, & clauulas. Quoniam quatenus dictio, francum, interpretaretur, id est alienabile, quod expresse negatur, & restringeretur, & limitaretur per subsequentes dispositiones, conventiones, & clauulas, ita concludunt omnes Doctores, supra citati, Oldrad. Bald. Paul. de Castro. Aret. Dec. Zasius, & Somsbechius, quibus addo Dec. in similibus terminis consil. 445. nume. 7. versiculo & secundum tenorem, ubi expresse dicit, quod si in principio inuestituræ dictum sit, pro se, suisq; hæredibus, ex quibus verbis omnes uocantur, deinde inferius dicatur, ita tamen, quod iure francorum, ista uerba subsequenter limitant, & modificant præcedentia, ubi adhuc C. de iure dot. & uerba illa, francorum, important, quod primogenitus tantum succedat, & quando uocat mascululos excludit feminas, multo magis extraneos.

Et prædicta doctorum sententia comprobatur ex communi regula, qua cauetur, quod concurrētibus in aliqua dispositione duabus causis, altera permissiua, altera uero prohibitua, ceteris paribus attenditur prohibitua, non autem permissiua l. 1. vers. interius igitur denegata est actio. ff. ad Macedon. si Rufinus C. de testam. milit. Bar. in l. 3. § liberti ff. de suspectis tutor. b. Dec. consil. 3. nu. 4. & consil. 44. nu. 7. & in c. nam concupiscentiam, in 3. notab. de constitut. nisi affirmatiua sit magis specialis quia tunc illa attenditur Dec. in c. significasti col. si vers. non obstat quod regula prohibitua de off. ordin. sed per illa uerba, in feudum rectum, ligum, nobile, antiquum, & paternum. Item per alia, quod ipsis, & eorum liberis mascululis &c. necnon & per illa, ita quod deficientibus liberis mascululis ad nos, seu successores deueniat pleno iure &c. inducitur prohibitio alienationis feudi extra liberos, hæcque prohibitio est consentanea iuri communi feudorum, ut supra late probauimus per illa autem uerba, francum dicitur secundum aliquos (licet erronee) permissa alienatio dicti feudi, ergo debet attendi dispositio prohibitua alienationis, non autem permissiua, accedat quod fere semper huiusmodi uerba apponuntur potius de consuetudine notario rum, quibus natura uerborum poenitus est incognita, quam ex uoluntate contrahentium, ideo eorum non est habenda ratio, sed principalis dispositionis, argu. notatorum, per Barro. in l. fin. nu. 10. ff. de iure codicil. & iate per Tirac. in repet. l. si inquam in præfatione, nume. 126. & propterea dictum existit, stantibus præ-

prædictis, feuda non censi alienabilia propter prædictam distinctionem, francum.

S V M M A R I V M.

- 1 Clausula ad habendum, tenendum, possidendum, & quicquid perpetuo sibi, & suis placuerit faciendum, appositae in verbis dispositiui inuestiturae importat facultatem alienandi.
- 2 Clausula prædicta, & alia accessorie posita, seu in executiui non mutant, nec ampliunt superiorem dispositionem.
- 3 Clausula, quando dicantur posita in executiui.
- 4 Clausula ad proximam præcedentem, non autem ad remotam referri debet, nisi eosdem.
- 5 Clausula constituti possessorij executionem respicere dicitur. Media iudicantur secundum præcedentia, & sequentia ibidem.
- 6 Clausula in dispositiui, ita debet intelligi, & interpretari, ne contineat in se repugnantiam dispositiui.
- 7 Clausula, quicquid perpetuo placuerit faciendum, quomodo intelligi debeat.
- 8 Clausula, saluis semper superius reservatis, & descriptis, quid operetur. Idem & de clausula, saluo beneplacito Principis, & saluo iure tertij, numero eodem.
- 9 Dicitio, saluis, modificat, & restringit quod dictum est in superiori clausula.
- 10 Modificationis ea est virtus, quod ubi non inuenit, quod modifical, orationem præcedentem extinguit, & in negationem resolvit.
- 11 Socii consilium 43. vol. 4. consultatur.
- 12 Annus deliberatus contrahentium ex eorum verbis sapius repetitis dignoscitur.
- 13 Clausula ad habendum, tenendum &c. ultra intentionem ipsorum contrahentium operari non debet.
- 14 Dicitio supra, repetit omnes qualitates præcedentes.
- 15 Clausula reservativa operatur, ut ratio præcedens, siue subsequens ad id semper restringenda sit, & interpretanda, ut non contradicat clausula reservativa.
- 16 Clausula ad habendum, tenendum &c. dato, quod facultas remanendae importat, debet tamen intelligi de alienatione faciendae secundum naturam feudi, scilicet, inter ipsos.
- 17 Alienandi licentia restringi debet ad vitam alienantis.
- 18 Vt iam quamvis semel elegit, eandem sequi debet.

DECISIO CLXIII.

Ad propter clausulam ad habendum, tenendum, possidendum, & quicquid placuerit faciendum, positam in inuestitura, censetur licentia alienandi feudum.

LIA saepe contingit questio, an ex clausula, quae in inuestiturae apponi solet, videlicet, Ad habendum, tenendum, possidendum, & quicquid perpetuo sibi, & suis placuerit faciendum, concessa censetur licentia alienandi feudum, quam questionem discretè tractarunt Paris de Puth. de feud. reintegratio c. 95. Iacob. a S. Georg. in versu. ita etiam quod ipsi vassalli, col. 1. Curt. de feud. in 4. par. princip. in 2. regula. quæst. 5. ex quorum necnon aliorum, qui infra citabuntur dictis, sequens distinctio colligitur, & Aut huiusmodi clausula, vel alia similis ponitur in verbis dispositiui inuestiturae, ut puta si dictum sit, inuestiuit N. pro se, & eius hæredibus, statim adiecta dicta clausula, tunc communis est conclusio, ex huiusmodi, vel alia simili clausula censi concessam licentiam alienandi feudum, ita concludunt supra scripti Paris de Puthico, Iacobin. a Sando Georg. & Curti. locis supra citatis, per text. in c. unico, de feud. non habente propriam

naturam seu, & alios Doct. ab eis adductos, quibus addo Dec. consil. 390. nume. 8. loquentem de verbis, quibus voluerit, Cur. lun. consil. 3. de verbis, quibus dederit quos refert & sequitur Crauet. alijs etiam citatis cō. si. 56. nume. 4. & in fin. loquens de clausula, ad faciendum, Brunus consil. 38. nume. 1. & tribus sequentibus, scribens de clausula, ad habendum &c. [nihil dicunt do. isti de dicta distinctione] de qua etiam ita sentit Graz. respons. 9. nu. 140. lib. primo, post alios per eos relos, Paris. consil. 3. num. 13. & 29. volum. primo [Vide De Franc. Becci consil. 88. n. 14.] † Aut huiusmodi clausulae ponuntur in verbis executiui inuestiturarum, respiciuntque earum executionem, & obseruantiam. & tunc non alterant, mutant, nec ampliunt dispositionem principalem clem. 1. de præbend. ubi communiter Docto. & alij cumulatim per Decium consil. 413. col. fina. l. consil. 470. nu. 3. & 4. l. consil. 500. n. 9. & tribus sequent. & consil. 505. nu. 7. l. fin. l. ius civile, nu. 8. ff. de iustitia, & iure. Natta consilio 263. numero 3. regulanturque secundum naturam principalis dispositionis, Imol. in l. peto. §. fratre, versicu. in ea glo. ibi §. fundum ff. de legat. 2. Socinus in l. 1. numero 24. ff. soluto matrimon. l. ason late consilio 6. colum. 5. versicu. quinto principalli, volum. 3. latissime Felinus in c. licet colum. 3. de offic. ordi. concludentes, clausulas positas ad confirmandum, & conuolandum dispositionem non alterare, nec mutare principalem dispositionem, Craue. consil. 25. nume. 2. & sequen. post plures per eum citatos, Paris. consil. 110. numero 101. & sequen. dicens eas potius poni ex filo notariorum, quam consensu partium, quam clausulam ad terminos nostros adducit Decius consil. 193. col. fina. versicu. secundo respondetur, & consilio 521. nume. 14. vbi dicit, dictam clausulam, ad habendum &c. ceteri posita accessorie, & in executiui, Zaf. de feud. degenerant. colum. m. h. 7. versicu. secundo fallit vbi ponit exemplum in fortioribus terminis, & his conueniunt, quæ idem Dec. scribit consilio 213. nu. 8. & 9. vbi loquitur de clausula, non possint remoueri, & consil. 305. col. fin. ubi constituit differentiam an verba ponantur in principio contractus, in verbis substantiaibus, an vero ponantur inferius cum interuallo in clausulis executiui, & accessorijs, quod etiam sentit Zasius loco proxime citato, † quando autem dicantur postre in executiui dignosci potest, si fuerint scriptæ in medio clausularum executiarum, ut puta si sunt posita, post clausulam, de quibus castro, & bonis infeudatis Princeps se deuellit, dictumque N. inuestiuit, & in possessionem corporalem, seu quasi posuit, & inducit per traditionem vnius daghe, quæ verba ne mo negabit concernere executionem concessionis feudalis, præcedente etiam traditione possessionis, licet abusua, ut in tit. quid sit inuestitura, Nam si statim sequitur clausula ad habendum &c. cum per se stare non possit ad proxima præcedentia, non autem ad remota referri debet Bart. in l. fin. ff. de reb. dub. multo magis si post dictam clausulam immediate subsequatur clausula constituti possessorij, † quæ etiam respicit executionem, ut concludit Natta consil. 372. nu. 14. & consil. 373. nu. 20. ergo clausula ad habendum in medio clausularum executiarum posita, censi debet eiusdem naturæ, & sic executiua arg. l. si seruis plurium §. fin. ff. de leg. 1. l. 3. §. 1. ff. de lib. & posthu. vbi media iudicantur secundum præcedentia, & sequentia. Nec aduersatur Curt. lun. consil. 3. col. 2. cum ex præmissis appareat alias esse clausulas executiui, præter illam mandans, a qua dicit ipse incipere clausulas executiui.

Animaduertendum tamen erit (posito, quod scriptæ essent dictæ clausulae in dispositiui) qualia sint verba ipsius principalis dispositionis, quia semper clausulae prædictæ deberent intelligi, ac interpretari, † ne dispositio contineret in se contrarietatem, vel repugnantiam,

- 7 Regula, & equipollentium nihil interesse quid fiat, limitatur, ubi forma substantialis requireretur.
- 8 Lex, vel statutum præcipiens aliquid fieri tempore contrahens, tunc si eius forma non obseruetur contractus erit nullus ipso iure.
- 9 Solemnitas requisita tempore contrahens, substantialis esse dicitur, quod amplius num. 10.
- 11 Statutum, quando aliquid inducit cum certis modificationibus, quicquid ibi exprimitur, censetur pro forma.
- 12 Ablatiui absoluti conditionem, & formam important.
- 13 Verba non aliter, nec alio modo inuicunt conditionem, & formam præcisam.
- 14 Verba nullatenus, nec alio modo, que nullitatem actus inducunt, idem operantur, quod clausula decreti irritina, & faciunt actum factum contra prohibitionem esse nullum, etiam si expresse non annullatur.
- 16 Forma data a lege, vel statuto semper intelligitur esse præcisæ, adeo ut ea non seruata nullitas actus inducatur.
- 17 Lex, quando resistit actui à principio, tunc ex eo nulla oritur, nec ciuilis, nec naturalis obligatio.

DECISIO CLXV.

Decreta Domini alia disponentia super alienatione bonorum feudalium sunt stricte intelligenda, eorumque forma debet obseruari, & probari, alias alienatio est nulla.

AB SOLVTIS igitur prædictis articulis, superest iuxta instituti nostri propositum videre, quando recte, & rite dicatur facta feudi alienatio secundum decretorum Domini alia formam. & primo videndum est, an possit dici obseruata, si in instrumento alienationis venditor, & emptor enunciatiue asserant solemnitates in alienatione feudi interuenisse, eas nominatim exprimendo, & videretur prima fronte dicendum, standum esse in instrumento, ex reg. 1. optimam C. de contrah. & committ. stipulat. & notatis per glo. in l. 1. in verbo omni ordine, versum. vel hic erat scriptura C. de fide instrum. & iure hast. f. f. lib. 10. quod præsertim pro cedit, si agatur de instrumento facto longissimo tempore 30. annorum, quo tempore presumitur sollemnitas seruata l. qui in aliena. ff. de acquir. hered. l. si filius C. de petit. hered. l. sciendum ff. de verb. oblig. c. peruenit, de empt. & vend. & vbiq; glo. & Docto. Dec. latè conf. 222. num. 6.

- Contrarium tamen verius visum fuit, ad cuius cognitionem, præmittendum est quatuor esse decreta Domini alia super alienatione bonorum feudalium disponentia. Primum quondam Violant anno 1475. quod confirmatum fuit a Carolo primo illius nominis Duce anno 1484. tertium Blanca anno 1491. quartum a quondam Philiberto anno 1503. prohibens feuda alienari, nisi eo modo, & his de causis a iure feudorum & decretis Ducalibus permissis que decreta cum sint contra ius commune feudorum 1. prohibens regulariter alienationem bonorum feudalium, etià ex causa dotis vel pro anima aut alterius necessitatis §. ne cessitate, & §. donare qual. olim feud. alienari poterat & in titulo, quæ sit prima causa benef. amit. §. 1. & de prohib. feud. alienat. per Lotharium, & de prohib. feud. alienat. per Federicum, & per Felinum in c. quæ in ecclesiasticum, colum. 23. num. 84. de constitut. ubi ponit regulam cum octo declarationibus, l. a. in auth. res quæ, numero 26. C. comun. de legatis, Socin. consil. 19. nu. 2. & seq. 4. debent proprie, & stricte intelligi, Bar. in l. omnes populi in 6. quæstio. principal. ff. de iust. & iure, & in l. quicquid astringenda ff. de verb. oblig. & in l. 2. §. hæc verba ff. de neg. gest. l. Iulianus §. sed & si quis ff. ad exhibend. l. quod constitutum ff. de testam.

- milita. & l. constitutionibus ff. ad municip. Tiraq. de retractu lignagier. in verbo, an lignagier. §. 1. in gloss. 9. numero 180. & pluribus seq. & §. 35. n. 2. Dec. consil. 142. numero 5. post Inno. Barto. Bald. Alex. Aret. & alios per eum citatos, concludens consuetudinem permittentem alienationem contra dispositionem iuris communis debere stricte intelligi, & in alio statuto, seu consuetudine correctoria, seu exorbitante a iure communi, idem Dec. conf. 444. n. 11. & 12. latè Chasfan. consil. 32. col. 2. & in terminis decreti nostri veluti exorbitantis a iure communi, & tollentis ius tertij, respōdet Rub. Alexandrinus consil. 59. nu. 50. 4. eorumque forme, & qualitates ad unguem obicuari, & probari debent l. a. l. consil. 83. in primo vol. 3. 3. alias non valet alienatio, seu actus l. cum verò §. subuentum. ff. de fideicommit. lib. 1. §. hæc verba ff. de vis fiat. c. p. quæ iura, ita notat Bart. in l. 1. col. 1. versum. item nota quod dicte causæ C. de præd. minorum sine decret. non alie mand. lib. 10. in l. quicquid §. si ff. de public. & in l. 1. n. 10. C. de fide instrum. & iure hast. f. f. lib. 10. Alex. consil. 42. nu. 28. & consil. 119. nu. 5. vol. 1. Dec. conf. 10. nu. 2. consil. 13. col. 2. consil. 64. col. 3. consil. 83. col. penul. versum. quinto, & consil. 356. nu. 4. ac consil. 528. nu. 12. consil. 53. nu. 3. latè Alex. consil. 112. num. 1. & pluribus seq. vol. 6. & consil. 50. nu. 4. uol. 5. Caietanus consil. 8. nu. 22. & seq. consil. 25. nu. 24. Iacob. a S. Georg. in sua inuestitur. versum. & cum pacto de non alienando, nu. 28. expressè dicens, quod si per statutum sit inducta sollemnitas in venditione fendi, venditio facta non seruata sollemnitate est nulla l. a. latè in l. 1. §. in eum col. 1. & 2. si ne quis eum qui in ius vocatus est vi eximat. Felin. in c. cum dilecta. de rescrip. in c. exanymata nu. 5. de iudic. in c. fraternitatis nu. 2. de testibus Corneus in 4. fin. §. est præfatum in princip. C. de iure delict. ubi iuncta glo. post Paul. de Castro & Speculat. notat ex illo 5. 10. rex. quod quando multa requiruntur ad substantiam alicuius actus tunc non sufficit plura esse obseruata, si vnum omittatur l. cum hi §. si Pretor. ff. de tran. fact. quem tex. post Bald. ibi ad terminos alienationis feudi citat Natta consil. 162. nu. 7. & 8. lo. And. in Mer. cu. in c. sine culpa. col. 1. de reg. iur. in 6. Alex. consil. 7. nu. 7. vol. 7. latè consil. 165. col. 2. uol. 1. Dec. in c. de appellacionibus col. 2. de appell. Euerard. in locis legalib. pag. 53. ubi late de defectu forme, Gramma. decis. 79. nu. 13. & 14. Dec. d. conf. 532. n. 5. & in c. prudentiam, col. 2. in 4. notab. de offi. deleg. Hoc idem notat Bald. in l. nam postea §. si minor, in 2. notab. ff. de iure iuran. quod quando plura ad vnum effectum consequendū debent interuenire, non sufficit vnum probare, & in c. cum ad eo. col. 2. versum. item ex paruo defectu, de rescrip. (D. Roll. a Val. consil. 73. nu. 40. vol. 2. & latus consil. 72. nu. 54. & multis seq. vol. 3.) His accedit doctrina Alex. in l. si is qui quadringenta §. quædam, in 2. notab. ff. ad l. falcidiam, quam refert, & sequitur Brunus, de forma, & sollemn. versum. de potentia & effect. col. 3. versum. quartus effectus, quod forma semper est indiuidua quod multis est autoritatibus comprobatur Tiraq. de retractu ligna §. 1. gl. 21. n. 11. & 12. 3. faciunt in terminis ea, quæ scripta sunt a l. a. l. consil. 213. col. 1. & 2. & Marfil. lausime per duas colinas, in rubr. C. de probationibus, nu. 437. & seq. & in practica §. quoniam num. 92. ubi multis argumentis probat, quod quando rex, vel statutus requirit in aliquo actu aliquas sollemnitates, & qualitates interuenire is qui se fundat in lege, vel statuto, non solum debet probare actum, sed etiam qualitates, quod patet firmat Alex. consil. 77. nu. 4. uolum. 7. sequitur Cur. consil. 60. col. 2. versum. tum quæ ubi dicit, quod quando aliquid requiritur a lege, iustitiae, vel qualificatio debet prius constare de dicta qualitate, & si non constat, alias non veniatur dispositio, & ad hoc quoque plura cumulat Panf. consil.

conf. 34. nu. 8. & 10. conf. 66. n. 112. & seq. vol. 3. conf. 53. num. 44. & seq. conf. 65. nu. 4. & seq. conf. 62. nu. 42. & 43. & conf. 138. n. 24. vol. 4. Gozad. conf. 35. nu. 16. & 17. bonus rex. in l. Fulcinius §. 1. ff. quib. ex causis in possessione. et. latissime more suo Tiraquel. de retractu lignagier. §. 8. in verbo, le retraant. glo. 7. num. 1. & 2. ubi innumeris auctoritatibus cumulatis per vnam columnam concludit, fundantem se in lege, statuto, & dispositione præsertim exorbitante, debere obseruari, & probare omnes qualitates contentas in statuto, quod etiam firmat Socinus conf. 220. nume. 8. & 9. Natta conf. 254. nume. 2. conf. 474. nume. 38. Parisi. conf. 17. nu. 28. col. 1. Socin. lun. conf. 3. vol. 1. conf. 4. nu. 30. vol. 2. Grat. respon. 43. nume. 3. 1. & pluribus sequenti. lib. 2. Nec locum habet regula, quod nihil interest quid ex equipollentibus fiat, secundum Bald. Ang. & Alex. in l. 1. ff. de lib. & posth. quos refert, & sequitur Socin. conf. 24. num. 21. & conf. 33. num. 6. & seq. vol. 1. Felinus conf. 34. num. 13. & seq. Alex. conf. 137. nume. 12. & 13. vol. 2. latissime Parisi. omnia prædicta referrent conf. 12. a. num. 43. vsq; ad numerum 53. inclusive, vol. 2. Gratus respon. 6. num. 4. 19. & 20. lib. 1. concludens formam substantialem, seu formalem non posse impleri per æquipollens, & resp. 52. nu. 36. lib. 2. Bærius decif. 2. nume. 22. Præterea dicit Bar. in l. si ita §. ca lege, colum. 2. ff. de verb. obligat. quod quando lex vel statutum præcipit aliquid fieri tempore contractus, tunc si non obseruetur forma, contractus est nullus ipso iure, quod etiam voluit Bal. in l. 2. col. 2. versu. quædam enim solemnitas C. quando promovere non est necesse. quem refert, & sequitur Añlic. decif. 378. nume. 4. Abb. in c. 2. numero 3. de testibus, & ibi Aret. in sexto notab. addens procedere, etiam si non sit verbum annullatiuum, las. late in l. vniuersa, numero 7. & 8. C. de precibus imp. offeren. dices post Barto. in rub. C. de rescind. vendit. quod solemnitate requisitam tempore contractus dici substantialem Benedict. in repetit. c. Raynuius, versicu. in eodem testamento, nume. 24. & seq. de testamentis. Brunus latissime, de forma, & solemnitate. versu. quando aliquid cõsetur tradi pro forma, colum. 1. & 2. Gulielm. Perno, conf. 4. numero 12. & seq. post Bald. in l. eos §. apostolos, & in l. hi qui ad ciuilia. C. de appellationib. ubi ponit differentiam inter formam, quæ statuitur actui faciendi, & eam, quæ statuitur actui facto, pulchra apostilla Abb. in d. c. cum dilecta, nume. 11. in verbo, forma, facit quod scribit Isernia, in titu. de prohib. feud. alienar. per Federic. §. præterea si inter duos, col. 1. versu. sed quid si dominus, sequitur Feli. in c. quoniam frequenter, col. 4. versu. limita quinto, vt licet non contesti, non procedat & in c. 2. nume. 1. de testibus, & in d. c. cum dilecta, de rescriptis. Bertachin. de gabel. in tertio parte octauæ par. principalis, quod maxime procedit, quando qualitas, & solemnitas est data pro forma actus, ad conseruandum iuris rigorem, prout in casu decreti argum. eorum, quæ copiose scribit Felinus in c. causam, el primo, nu. 6. & 8. & c. nouit, nu. 1. post Abb. ibi, nu. 4. de iud. Quod autem ille qualitates, de quibus in dictis statutis, sint introducæ pro forma, ma euidenter apparet, & digne scitur. Primo quia quod statutum aliquid de nouo inducit cum certis modificationibus, quicquid ibi exprimitur reputatur pro forma substantiali, vt concludit Decius conf. 434. nu. 1. & 2. 435. nume. 7. d. conf. 338. in fi. d. conf. 132. nu. 2. post Anchara. conf. 242. in fi. Crauer. conf. 182. nu. 10. post Anch. & Socin. conf. 92. volum. 4. quod præsertim procedit, quando qualitates ponuntur conditionanter, vt in illis ablatiuis, nostro præhabito, & interueniente consensu, & alijs pluribus locis. Lab emptione ff. de pactis l. a testatore ff. de conditio. & demouit. Dec. conf. 466. nume. 13. & seq. d. conf. 332.

nu. 4. & in terminis nostris, quando statutum utitur ablatiuis absolutis d. conf. 11. num. 9. Gozad. conf. 3. num. 22. Crauer. d. conf. 182. nu. 9. in fi. late Rip. lib. 2. respon. 10. nu. 9. num. 1. & 2. Item in illis verbis, si tamen, & casu quo, &c. quæ uerba conditionem important, Bart. in l. 1. col. 1. ff. de condit. & dem. & formam inducunt, quam debere obseruari etiam tradit Bald. in auth. matri & anig. C. quando mulier tutelæ offic. fungi potest, quem refert, & sequitur Felin. in c. quod ad consultationem, nume. 12. versicu. & vltra cum adduco, de sent. & re iud. Neuiz. conf. 87. num. 5. & 6. Item in illis verbis, quæ non aliter, nec alio modo, quæ etiam inducunt conditionem, & formam præcisam l. fi. ubi glo. & Bart. C. de vend. rer. c. iuit. lib. 1. Barto. in l. de his versu. præterea, & ibi las. col. pen. nu. 10. ff. de transactionib. conf. 4. col. pen. vol. 1. & late conf. 86. nu. 16. vol. 3. Felin. in d. c. quæ in ecclesiis, nume. 85. & in c. cum accessisset, n. 8. eod. tit. ac in c. cum dilecta, col. 8. versu. septimum signum, de rescript. & huiusmodi verba sunt restrictiua Parisi. conf. 18. nu. 6. & 7. vol. 1. imo sunt annullatiua dispositionis, in qua proferuntur, si non concurrant in actu omnes qualitates præcedentes, Tiraquel. de retractu lignagier. §. 8. in verbo autem, & de retractu conuentionali. §. 4. uersu. in main de Court, nume. 14. Gozad. d. conf. 3. nume. 23. Parisi. late conf. 19. nu. 13. & seq. uol. 2. Lucas de Pen. in l. unicuique, col. 3. C. de proximis sacrorum scrinio. rum lib. 12. Dec. d. conf. 61. nu. 2. ubi dicit dicta verba adeo habere naturam præcisam vt modificatio aliqua aliaue interpretatio a verbis separata nõ admittatur, Gratus respon. 52. nume. 35. & seq. lib. 2. Nat. conf. 372. nume. 5. His famulanus, quæ scribit las. quod de conditionibus penitus, nullatenus nullo modo, & similibus, quæ inducunt nullitatem actus, idemque operantur, quod clausula decreti irritatiua in l. fi. n. 25. & 26. ff. de ferijs, Soci. conf. 21. nu. 4. vol. 1. Dec. conf. 502. num. 1. & Neuiza. d. conf. 87. nume. 13. ubi post glof. in l. si quidem C. de exceptio. Curt. las. & Brunus, de forma, & solemnitate, versu. quando aliquid censetur darum pro forma, col. 5. 6. & 8. ponit conclusionem, quod quando lex, vel statutum aliquid prohibet fieri nisi certo modo preiudicet inducit formam & dato quod non procedat annullando. attamen actus factus non seruata forma est nullus, quod etiam sequitur Leonardus inter consilia feudalia Bruni conf. 114. num. 483. Sed decretum Philiberti est huiusmodi, ergo alienatio ipsa facta non seruata forma est ipso iure nulla. Et quod huiusmodi qualitates introducuntur pro forma sint, etiam apparet, quia vt supra dictum est, decreta Dominicalia statuunt super alienationibus feudorum contra dispositionem iuris communis cum modificationibus, & qualitatibus de quibus in eisdem, quo in casu quicquid ibi exprimitur, censetur pro forma substantiali, vt supra diximus. Et in dubio vt prædiximus, forma substantialis præsumitur, Bald. in l. comparationes, in tertia oppositione C. de fide instrum. quem refert, & sequitur Felinus in d. c. quod ad obseruationem nu. 12. versu. facit dictum Baldi, de sent. & re iud. Dec. conf. 110. nu. 6. d. conf. 466. nu. 12. d. conf. 434. num. 2. & conf. 403. col. 2. & 3. Afflicus in titulo, de feudo non habente propr. natur. feudi nu. 9. 16. & quando lex vel statutum dat formam semper illa intelligitur esse præcisam, adeo vt nullitas actus inducatur, forma ipsa non seruata d. l. fin. & ibi glof. C. de vendit. rer. ciuil. lib. 1. Alex. conf. 50. nume. 4. vol. 5. Afflic. decif. 355. nu. 4. & seq. las. late in l. sed & si quis §. quæstium, nu. 24. ff. si quis cautioni & in l. Gallus §. quidam restit. nu. 1. ff. de lib. & posth. ubi notat, quod conditiones extrinsece posite per legem important formam necessariam, Felin. d. c. 2. col. 2. versu. 3. notabiliter, de testib. in c. fraternitatis, numero 12. eodem tit. in d.

in d. dilecta, versic. secundum signum, de rescriptis, Bald. in titu. quæ sit prima causa beneficij amittendi, ubi expresse loquitur de natura istorum verborum non aliter nec alio modo, Dec. consil. 61. nume. 2. & consilio 229. nu. 2. Socin. consil. 251. num. 4. & Prepos. in c. Imperiali, col. 5. num. 6. de prohib. seu. alienat. per Federic. & alij plures relati per Tiraquel. de retractu locis supra citatis, Paris. consil. 92. nu. 18. & seq. vol. 3. Sebast. Vant. de nullita. ex defectu processus, num. 55. hinc sequitur id quod adducit, & not. Bald. in titulo de alio dijs, nume. 17. in fin. quod quoties lex remouet potentiam a contractu, ibi contractus est ipso iure nullus l. si non forem, in princ. ff. de cond. indebi. l. a diuo ff. de ritu nupt. & l. cum lex ff. de fideiusorib. vbi Bart. col. 2. cuius doctrinam dicit esse communem Cassiodorus decif. 5. nu. 2. post Abb. in c. cum contingat, col. 2. de iureiur. & ibi Alc. nu. 3. Calcanes consil. 26. nu. 23. 16. concludentes, & quod quando lex refertur adui a principio, tunc ab huiusmodi contractu nulla oritur obligatio, nec ciuilib. nec naturalis, quod etiam expresse firmat Bart. in l. de his. num. 1. ff. de transac. Sebast. Vant. de nullit. senten. ex defectu, seu inhabilit. mand. numero 53. & quod lex, siue decretum in casu nostro refertur alienationi a principio liquido apparet, quia quando statutum in contractu mandat aliquam formam seruari, illa qualitate non seruata, eo casu statutum ipsum dicitur prohibitum, Felinus in c. 2. nu. 1. in fi. de testib. cui alludit, & deseruit decretum Philiberti prohibens alienationem, nisi in casibus expressis & seruata forma decretorum præcedentum.

Cum igitur prædictæ qualitates sint introductæ pro forma concilium extitit debere constare illas interuenisse tempore venditionis feudi, arg. notatorum per Bart. Bald. l. o. de Platea, & alios scribentes in l. 1. c. de prædijs decur. sine decreto non alienandis, lib. 10.

Non obstant quæ in contrarium supra adducebantur, scilicet, ex verbis enunciativis in instrumento alienationis positis, quibus solemnitates interuenisse asseruntur eandem alienationem validam esse probari, iuxta regulam d. l. optimam c. de contrahen. & committ. si pular. cum alijs ibi allegatis, & quod ex antiquitate longissimi temporis 30. annorum præsumantur solemnitates in ea alienatione obseruatæ, quia apostate infra decif. 172. & 174. putamus responsum esse.

S Y M M A R I V M.

- 1 Rescripti tenor in instrumento insertus non probat, nec fidem aliquam facit, quod limita, vt eodem nume.
- 2 Licentia a Principe obteuta subreptitia dicitur, cum non fuit narrata Principi qualitas, & natura feudi.
- 3 Licentia alieni concessa aliquid faciendi seruatis statutis nulli efficitur, si probatum non sit, quod fuerint seruata statuta.
- 4 Contractus in quo reseruatur consensus domini habetur pro inopposito, domino non consentiente. Contractus sub aliquæ conditione admissus censetur sub contraria conditione reuocatus, numero eodem.
- 5 Condicio nihil potest inesse.
- 6 Consensus Principis habetur pro non posito, quando non est seruata forma tradita.
- 7 Forma indulta a lege, vel statuto a partibus reuocari non potest.
- 8 Consensus ubi requiritur ad solemnitatem actus, tunc debet interuenire in ipso actu, & non sufficit, quod postea interueniat.
- 9 Vbi consensus requiritur ante actum, tunc per ratificationem subsequens actus non confirmatur, quod maxime procedit, quando huiusmodi ratificatio tenderet in tertij præiudicium, & nu. 10.
- 11 Ratificatio domini superueniens, agnatis non præiudicat.

12 Verba secundum tempus intelligi debent, ad quod relata sunt, num. 12.

13 Ratificatio omnes solemnitates requirit, quæ in actus confessione interuenire debent.

DECISIO CLXVI.

De consensu sine licentia Principis a decreto in alienatione feudi requisita.

VIA tractatum superiori decisioni fuit, solemnitates, seu qualitates a decretis Dominicalibus requisitas, introductas esse pro forma, easque debere obseruari, & probari, ideo diligenter de ipsis solemnitatibus, & qualitatibus discutiendum erit. Prima igitur solemnitas, seu qualitas (prætermisso ordine scripturæ primi decreti) erit impetratio consensus Principis, cuius fit mentio in illis verbis, nostro tamen, seu filij nostri, aut heredum, & successorum suorum præhabito, & interueniente consensu, de qua impetratione cautus erit emptor fidem facere per productionem originalis rescripti. non autem per insertionem tenoris in instrumento emptionis, & cum tenor Ducalis rescripti in instrumento emptionis insertus non probet nec fidem aliquam contra non interuenientes in instrumento faciat auth. si quis in aliquo c. de edendo, vbi communiter Doctores, Alex. consil. 6. numero 8. vol. 4. las. nominatim consil. 168. numero 14. vol. 4. post glo. Butrium, & Abbatem per cum allegatos, late Barb. consil. 38. col. 1. & duabus seq. & col. 7. vol. 4. Corne. consil. 24. 3. in littera f. volum. 2. post Innocent. Abb. Paul. de Cast. Card. Panormit. Barto. & Bald. per eum citatos [Paris. consil. 12. nume. 133. & seq. vol. 2.] Natta consil. 143. num. 5. ex quibus elicitur, istam esse communem opinionem [Pro qua facit tex. in l. vn. c. de mand. princip.] cui non aduersantur Felin. in c. inter dilectos, nume. 7. de fide instrum. & Paris. consil. 23. nu. 87. vol. 1. post alios ab eis citatos quia loquuntur de tenore priuilegij inserto in originali alterius priuilegij, quod posset concedi a Principe concedente, seu confirmante priuilegium, ideo nimirum si statueret insertio, necus uero, quando tenor relatus non est in potestate referentis, quia tunc militat d. auth. si quis in aliquo cum alijs supra citatis, nec contrariatur decif. Boerij 281. quia si recte videatur numero 4. 6. 8. 9. & 13. tenet hanc opinionem, & loquitur in actu iudiciario, in quo Docto. dicunt esse speciale, vt insertioni exempli in actis facti credatur. Admonitos esse velim contrahentes, vt curent ne obreptitia, aut subreptitia sit licentia, seu consensus alienandi, verum expriment & naturam feudi, videlicet, si sit ex pacto, & prouidentia Principis concedentis, & primorum inuestitorum, vocatiq; omnes liberi masculi, aut hereditarium simpliciter, seu mixtum, vel alia qualitas in inuestitura expressa, vt manifeste probat Sigismund. d. consil. 41. a nume. 1. vsque ad numerum 6. Gozad. consil. 26. nu. 41. versu. primo quia non fuit narratum, & versic. seq. Soc. lun. consil. 77. num. 84. & seq. vol. 1. Ruinus consil. 108. nume. 25. vol. 2. Neuiza. consil. 12. nume. 17. inter consilia Bruni, & si dicatur huiusmodi expressionem videri superfluum, cum ex forma decretorum, tamquam generica censeantur comprehensa omnia feuda. Ad hæc responderi potest decreta prædicta, vt in præcedenti decisione demonstratum fuit esse iuris communis feudorum correctoria, quo fit, vt cum loquuntur de feudis mixtis ad agnatos transuerfales transitorijs, vt apparet in decreto Violant. & Blanc, non debent extendi de casu ad casum, de re ad rem, de persona ad personam.

personam, vt pulchre probat Sigismondus cōf. 7. nu. 33. vlg; ad numerum 93. vbi dicit, prohibitiōe alienationis feudorum esse introductam ob fauorem publicum set cōf. 9. & num. 18. & plurib. seq. post lfr. & plures alios per eum citatos Affl. in ut de prohib. feud. alien. per Fed. in 12. num. 4. & seq. ex pramissis igitur quod si apparet in precibus facta sit mentio certarum cautarum, quarum occasione petitur licentia alienandi, & pro eis concessa fuerit, non poterit alienatio ex alijs causis non expressis fieri, vt infra nume. 5. comprobatur. consilium propterea etiam contrahentibus, si feudi qualitates, nec non causas legitimas alienationis in precibus expressi rint, arg. notato. a Gram. decif. 59. nume. 57. & seq. Verum quia huiusmodi licentia alienandi solent concedi adiecta clausula, seruata forma decretorum nostrorum, qui ablatiui absoluti conditionem important. l. a testatore ff. de cond. & dem. 1. Barto. in l. 1. col. penul. nume. 34. ff. de condit. & dem. onst. cum similibus supra allegatis, quibus addo Ripam in rub. ff. solu. matr. nu. 39. & seq. dicentem id procedere etiam in contractibus, & facere conditio nem propriam. curabunt, propterea venditor, & emptor, vt forma obseruetur, & ne eius defectus irritet alienationem, vt abunde supra proxima decisione demonstrauimus, quibus conuenit que scribit Alex. cōf. 4. numero 46. & seq. vol. 3. Paris. d. cōf. 18. nu. 2. vol. 1. Gratus in terminis nostris, respons. 127. num. 1. 15. & 16. lib. 1. vbi nominatim concludit, licentiam alicui concessam aliquid faciendi seruatis statutis, esse nullā non probato, quod fuerint seruata statuta, Sigismond. d. cōf. 17. numero 54. & seq. dicens, & contractum in quo referatur consensus domini haberi pro infecto, domino non cōsentiente, quod etiam firmat Brunus cōf. 23. nume. 4. & seq. late Cur. Sen. cōf. 8. col. 2. Nam concessio, aut licentia contractus sub aliqua conditione censetur sub contraria conditione reuocata, Sigismond. d. cōf. 17. nume. 56. post Bald. Alber. Aluaro. & Roman. per eum allegatos. Felin. d. c. 2. num. 1. in fi. de testibus, iacob de S. Georgio, in sua inueltitura in verbo, & cum pacto de non alienando, num. 6. & num. 27. Dec. cōf. 395. num. 2. vbi loquitur in licentia data alienandi feudum, cuius forma diligenter debet obseruari, facit ad hoc regula. l. si legatus ff. de adi mend. legat. & conditio equidem nihil ponit in esse. l. proinde ff. si certum petat. l. cedere diem. versicu. vbi sub conditione ff. de verb. signifi. l. si quis sub conditio ne dandorum decem ff. si quis omnia cau. testam. l. si in l. si mihi § in lega. § nume. 5. in 2. lectura ff. de legatis 1. & l. suprascriptis deseruiunt scripta a Capici. decif. 100. num. 1. & 2. post Lucam de Penna in l. nulli. col. 2. C. de iund. patrimon. lib. 1. q. quando uassallus alie nat feudum, & promittit cum iuramento non contrahere venditio, ai, nihilominus poterit reuocare non obstante iuramento si non intenuit consensus domini, quia venditio feudi semper habet tacitam conditionem, si dominus cōsensit. c. cōstitutus de rescrip. c. venientes, de iureiur. l. & hac multo magis procedat si in rescripto Principis sit posita dictio ad vnuē quæ intelligit scilicet ad hanc & formaliter Dec. cōf. 347. n. 2. si ergo nō appareat forma statutorū fuisse plene seruata, sequit. 46. interuenisse cōsensū Principis, argu. eorum quæ fere in simili casu scribit Deci. d. consilio 445. nu. 22. & d. cōf. 532. nu. 12. Alex. d. cōf. 4. nu. 6. vol. 3. vbi loquitur de consensu Episcopi limitato, quod etiam firmat Curt. Iun. de feud. in 4. par. regula 2. versicu. quarto quarto. Affl. de de natu. f. u. in §. notab. dicens, licentiam alienandi concessam respectu vnus personæ non valere, si fiat alteri, quod d. etiam fuit gl. in tit. de prohib. seu. alie. per Federic. in verbo sine permissione, idem si concedatur licentia respectu certe rei vel causa Paris. d. cōf. 18. per totum consiliū uol.

1. Gozad. cōf. 43. col. penul. versicu. præterea & 3. Affl. de dec. 335. num. 14. 15. & 16. post Bald. & Abbat. per eum relatos, & concludens, consensum Principis haberi pro non posito, quando non est seruata forma tradita, præsertim quando licentia alienandi cum dicta qualitate, quod seruetur forma est acceptata a partibus, vt responder. Neuz. d. cōf. 87. nu. 14. Barthol. Cam. in repet. c. Imperiale, fol. 56. col. 4. post lfr. & 7. Bar. per eum allegatos, & hæc forma & non potest remitti a partibus argum. notatorum, per Doct. in l. fin. C. de vend. reb. ciuit. lib. 12. Nec actus cōualidatur per subsequenter ratificationem Principis Andr. Barb. post Bald. in auth. iubemus in fin. C. de iudic. Soci. cōf. 37. nume. 4. volum. primo addens, & quod quando consensus requiritur ad solemnitatem actus, tunc debet interuenire in ipso actu, & non sufficit, quod post interueniat. late Calcane. cōf. 57. nu. 4. & 5. Curt. Iun. cōf. 100. num. 6. Affl. in c. Imperiale, in princ. versicu. vigesimo quarto quarto. nume. 12. plures cumulat Tiraq. de legibus connub. in verbo consente. mant. nume. 3. & seq. vbi ponit pulchras rationes Philipp. Francin. c. ratum, nume. 2. in fin. de reg. iur. cōf. 9. cludens, & quod quando consensus requiritur ante factum non confirmatur per ratificationem subsequenter, tam. Bald. de feud. sine culpa non amittend. c. 2. Felin. in c. cum dilecta, col. 6. versicu. sextum signum & col. 19. versu. amplia quinto, de rescrip. & in c. nonnulli. versu. sunt aij. nume. 40. & seq. de rescrip. post Bar. Bald. Imoi. Dom. per eum allegatos. l. as. in l. prima § primo numero 4. ff. de verb. oblig. 3. Rip. post Bart. in l. ita stipulatus, num. 7. ff. de verb. obligationibus, Chassan. in consensu Burg. rubr. 4 § 1. in verbo. sans licence, nu. 1. & 2. & latius in eadem rubr. § 7. in verbo si ce n'est du consentement, num. 40. ubi post Barba. in locis per eum citatis, dicit quod ubi requiritur licentia alicuius in actu perficiendo non potest postmodum per confirmationem, vel ratificationem suppleri, nec rati habito postmodum superueniens cōualidat actum, nec facit valere quod actum est. Bened. capra in suis reg. & trac. conclus. 54. n. 34. & seq. & nu. 233. & seq. l. as. late in l. si quis mihi bonæ § iustum nu. 41. & plur. seq. ff. de acq. her. Antb. cōf. 133. col. 2. vbi post Bar. in l. & quia ff. de iurisd. om. iud. & in l. nec adoptio ff. de adoptio tradit regulam generalem, quod siue ex defectu personæ actum nullum gentis siue ex defectu rei in dispositione deductæ siue ex defectu consensus a principio requisiti in actu nunquam rati habito suble quens firmat illos actus, nec purgat vitium nullitatis, plura scribit Bero. cōf. 73. n. 1. col. 5. Hugo. cōf. 34. numero 2. His ad stipulantur que cumulat Tiraq. de iure primigeniorum, quest. 34. numero 20. q. qualitas substantialis superueniens nihil operatur, si defectus tempore necessario, quod præsertim procedit, 10. quando huiusmodi & ratificatio superueniens, tendet in præiudicium tertij, Ruinus consilio 41. numero 20. volum. 1. Affl. in c. Imperialem, in principio, versicu. v. § primo quarto quarto, numero 7. sciunt quæ scribit Deci. consilio 38. colum. 3. versiculo præterea, & secundo, Cur. de feud. in quarta parte, in prima regula, quest. penult. colum. 3. vbi dicit, ratificationem domini superuenientem non præiudicare agnatis, cui accedunt quæ notat Barto. in l. obseruare, numero 7. ff. de offic. proconsu. vbi Bald. & alij Doct. Innocent. in c. prudentiam, de offic. deleg. quos refert, & sequitur Ruinus consilio 132. volum. 1. quod actus nullus ex defectu forme, vel ex alia causa quam ex defectu consensus ratificari non potest, sed ex forma decretorum requiritur duplex consensus. Primus ante alienationem, vt in illis verbis decreti, nostro præhabito consensu, qui consensus respicit licentiam alienandi. Equamvis sint inter se diuerla licentia con-

sentus

senſus decreti & authoritas. vt late dicitur Affl. in tit. de phib. feud. aliena. p. Fed. verſ. vigefimo quarto quæſto nu. 7. poſt Bart. in l. ſi aut plures ff. de aqua plu. arc. ¶ Secūdo autem conſenſus requiritur in ipſo actu cōſtitutionis, vel reſtitutionis dotiū, ſeu ſolutionis debitorū neceſſariorū. & hoc quidē probatur ex illis verbis poſitis in primo decreto, & interueniēte conſenſu, qui ablatiui cū iungantur illis verbis infinitiuis, transferre & alienare ꝛ debet intelligi & referri ad tenapus dictorū verborū, iuxta notata in l. in delictis §. ſi extraneus ff. de noxalib. actionib. l. Titius ff. de teſtam. mili. l. ſciendum §. ſi ff. qui ſatid. cogant. Grammat. decif. 57. nu. 18. l. ar. in l. ex factō, n. r. ff. de vulg. & pupil. Pariſ. late cōſ. 62. nu. 37. & plurib. ſequentib. vol. 1. ubi multa ad hoc congerit & n. 4. r. expreſſe dicit, nō ſufficere dictā qualitatem ex poſt interuenire & conſ. 50. n. 22. vol. 4. & ſic ad ipſam alienationis. vt in ſimili caſu, & in materia facultatis alienandi bona feudalīa ex diſpoſitione decreti Regij reſpondet Sigifmond. d. cōſ. 7. n. 48. qd̄ expreſſe cōp. obatur ex ſecūdo decreto in ſi. verſ. & conſenſus, qui requiritur, vbi nominatim dī cōſenſū, & quo ſuit facta mentio in primo decreto debere interuenire tēpore conſtitutionis, ſeu reſtitutionis dotiū, aut ſolutionis debitorū neceſſariorū, & huiusmodi ſecundū conſenſum arbitror loco decreti eſſe introductū l. 2. C. qñ decre. op. nō eſt. Verū, quia aliquando a contrahentibus vici obtineri a Principe reſcripta ratificatione alienationes bonorū feudalīū etiā ſi non appareat in eorū alienationibus ſuā obſeruata formam a decretis præſcriptam, ideo admonitos eſſe velim emptores, vt non fidant in huiusmodi ratificationibus, præſertim ſi ſunt relativa ad inſtrumenta alienationū, in quibus dicitur quod ſeruetur forma decretorū, quia ſi nō conſeruetur formam fuiſſe formā decretorū non prodeſt ratificatio, vt not. Dec. expreſſe d. conſ. 532. num. 2. & 4.

¶ Et dato, quod poſſet confirmari debent tñ in huiusmodi ratificatione interuenire omnes ſolemnitates in actus conſecutione requiſitæ l. ſi vt proponis C. de nupt. l. nuptiæ ff. de ritu nupti. Innoc. in c. cum dilecti, de empirio & vendit. quæ reſert. & ſequitur Rol. a Val. l. cōſ. 90. nu. 49. & ſeq. poſt Bal. Ange. Salic. Decii, & Briunū pereum allegatos, Calcan. d. conſ. 57. n. 6. Ruius conſ. 3. r. nu. 32. vol. 3. Affl. et de alien. feudi pat. in princip. nu. 26. 68. & ſeq. poſt Bal. Ange. l. Tirac. de re trac. §. r. glo. x. num. 87. Bero. l. 34. n. 6. vol. 4. Nat. cōſ. 420. n. 7. & ſeq. & ſic dictum exiit, ſaltem debere cōſtare Principi approbati aliquas filias fuiſſe nuptui traditas, & dotes de pretio fuiſſe cōſtitutas, & ſolutas, aut reſtitutas, vel debita aliqua neceſſaria perſoluta.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienandi legitima, & neceſſaria cauſa connumeratur inter principales qualitates, et ſolemnitates in decreto requiſitas.
- 2 Neceſſarium ſpecies plures reſcenſuntur, & num. 5.
- 3 Debitum neceſſarium dicitur pluribus modis, & numero 4.
- 4 Dos debitorum neceſſarium eſſe dicitur.
- 5 Deſcriptio, alijs, regulariter eſt implicatiua, & repetitiua qualitatis præcedentis.
- 6 Præcedentia declarant, & qualiſciant ſequentia.
- 7 Caſus ſimiles, vel diſſimiles in materia ſtatutorum qui dicuntur.
- 8 Qualitas poſita in vna parte orationis cenſetur in alia reposita, & num. 12.
- 9 Legis vna pars, ſive ſtatuti, per aliam declaratur.
- 10 Decretum Violans, loquens de debitis, intelligitur cum illa qualitate, neceſſarijs, ſumitq; interpretationem a decreto Blance.
- 11 Debitum tantummodo eſt taxatiua ponens ea, que affirmat, & alia negans.
- 12 Statutum primum generale reſtringitur, & limitatur per ſecundum ſpeciale.

- 16 Baldi doctrina in l. ſi ita ſcriptum ff. de heredibus inſtituend. quod, ſcilicet ſtatutorum diuerſimodè loquentium attendatur illud, quod plenius prouidet, limitatur.
- 17 Lex, ſive ſtatutum generaliter loquens declarat, et limitatur per aliam legem, ſive aliud ſtatutum, & nu. 18, vbi ampliatur, etiam ſi ſtatutum dicat, quod verba ad literam intelligantur.
- 19 Statuta correſtoria intelligi debent, vt minus quam fieri poſſit corrigant ius commune.
- 20 Alienationis rei feudalīs prohibitio ſtrictior eſt, quam rei minoris, vel fideicommiſſo ſubiectæ.
- 21 Feudum de iure communi ex cauſa dotis, vel alianeceſſaria alienari non poteſt.
- 22 Statutum, quando poteſt vnum, & duo operari contra ius commune, debet intelligi, ut vnum tantum operetur.
- 23 Statutum, ſive decretum loquens de debitis, intelligitur de neceſſarijs, non autem voluntarijs, ne abſurditates plures ſequantur enumeratæ.
- 24 Debitum neceſſarium largo modo dicitur, quod habuit initium voluntarium.
- 25 Contractus vnus, quando cauſatur ab alio, non conſideratur cauſatus, ſed cauſatus.
- 26 Or go, & initium cuiuscunque contractus attendi debet.
- 27 Cauſatum debet reſerri ad principiu, quod eſt ipſius cauſa.
- 28 De cauſa cauſante eſſe dictum, idem iudicandum eſt, quod de ipſo eſſe dictum.
- 29 Neceſſitate aſſiſſio ex proprio factio, & voluntate lex, ſive decretum non fauet.

DECISIO CLXVII.

Statuta correſtoria iuris communis, etiam feudorum, qualiter intelligi debeant & pro quibus cauſis permittatur alienatio feudorum.

ALIAS qualitas, ſeu ſollicitas a primo decreto requiſita, ea eſt, vt pro conſtituendis dotibus, aut alijs debitis perſoluendis, & etiā ad lubueniēdiū alijs quibuscunq; neceſſitatibus ſuis alienatio feudi fieri poſſit, & in decreto Blance addita eſt illis verbis, aut alijs debitis, dictio, neceſſarijs, & quod diſpoſita in primo decreto circa facultatem alienandi bona feudalīa pp. dotes conſtituendas & debita neceſſaria perſoluenda, vim, & locū eſt habeant in reſtitutione dotiū, ꝛ Er hæc qualitas, ſive ſolemnitas principaliter reſpicit cauſam alienandi, argumen. c. 2. de rebus ecclēſ. non alienand. in 6. & aliorum ſimilium notatorum per Decium conſilio 142. num. 4. & conſilio 174. in principio, Socinum conſilio 27. numero 8. & ſequenti. Ioannem de Platea in l. prima, col. 2. C. de præd. is decurionum, ſine decreto non alienad. libr. 10. vbi inter ſolemnitates connumerat cauſam iuſtam, & neceſſariam alienandi, idem ſentit ibi Bald. Ad cuius articuli intelligentiam præmitto qd̄ eſt in iure variè ſcribantur neceſſitatis ſpecies, videlicet ꝛ aliā eſſe præciſam, aliā cauſatiam, aliā honeſtatis, aliā vtilitatis, attamen eas dumtaxat attingendas exiſtimavi, quæ ad noſtrum negotium, & propoſitam cauſam pertinent: videlicet debitum dici neceſſarium tribus modis. ꝛ Primo ſtrictè, & proprie, quando ab origine nullū habuit initium voluntariū, nec aliquo modo cauſam proximam traxit a voluntario contractu, ſed a lege inducta eſt neceſſitas abſoluta, vt puta, qd̄ pater teneat nuptui tradere, & dotare filiā, ſeu facere donationem propter nuptias pro filio, aut cū alere; & ſimilia ad quæ omnia poteſt officio iudicis cogi, nullo eis facto interueniente, vt infra probabimus.

Secūdo largo modo dicitur debitum neceſſarium, ꝛ vbiunque eſt introductum a legis diſpoſitione, ſed tamen habet aliquam originem a facto hominis voluntarij.

Cc

lun.

juntario, non tamen principaliter ad illam obligationem ordinato, ut in quarta legali debita ex dispositione authen. præterea C. unde vir, & vxor. & in lucro dotis, quod d'efertur ex forma statuti, & similibus.

Tertio modo sumitur debitum necessarium largifimè, ut in quouis debito descendente ex quocunq; contractu, ut puta mutui, emptionis, & alijs similibus, hæc supradicta eliciuntur ex dictis Barto. Iac. aliorumque in d. auth. præterea C. unde vir, & uxor. & in l. Marcellus §. res quæ, ff. ad Trebel. & nominatim declarat Rodericus Suares Hisp. in tractatu de las aras, nume. 37. & 38.

Aliam distinctionem ponit Bal. consil. 20. volumi. 2. quem refert, & sequitur Boer. decis. 44. nu. 27. Crau. post hæc scripta uisus in d. respon. pro genero, nume. 94. & 95. ubi citat Suares sub. 17. & est numero 27. videlicet, si necessitas tria esse genera, scilicet, fatalis, naturalis, & data opera, siue voluntaria quibus addi potest quartum, scilicet legalis.

His sic prænotatis aduertendum est, quod hæc qualitas probetur, ut prædictum est interuenisse tempore venditionis feudi, videlicet, quod appareat eo tempore constituisse, venditorem habere filias ætatis nubilibus, quas tunc nuptui tradere eisq; dotes constituere & soluere, aut dotes aliquas restituere teneretur, vel ære alieno necessario præfusus, aut in necessitate constitutus esset, quorum vnum ex forma prædictorum decretorum necessario debet eo tempore vrgere, ad hoc ut feudum posset legitime alienari, ut late probauimus supra dec. 165. quibus addo tex. in c. constitutus, & ibi Felin. col. 1. de rescrip. quem refert, & sequitur Rip. lib. 2. respon. c. 24. numero 4. Dec. consilio 556. nume. 3. & seq. Pari. consil. 136. num. 33. Tiraq. de retr. §. 1. glof. 9. nume. 98. Nam etsi in decreto Violant fuerit simpliciter facta mentio de debitis, non adiecta illa qualitate, necessarijs, attamen cum primo fecerit mentionem de dotibus constituendis, quod est debitum necessarium patris a lege introductum vulg. l. qui liberos ff. de ritu nup. l. fin. C. de dotis promissione cum similibus. Bart. & Doct. in l. si cum dotem §. si pater ff. sol. matr. late Cæpezi de dote in 1. par. quæst. 13. f. Iac. in auth. præterea nu. 3. C. unde vir & uxor. Ilatissime Lupin. repub. de donat. inter vir. & uxo. §. 22. Boer. decis. 130. nu. 4. & seq. Neuiza consil. 45. nu. 34. ob id eadem ratione dicendum erit, quod cum de alijs debitis loquatur, debeamus intelligere de necessarijs, quia

dictio talis regulariter est implicatiua, & repetitiua qualitas præcedentis, glo. fin. & communiter Doct. in l. si fugitiui. C. de ser. fugit. quam ad hoc notat Dec. in c. sedes, col. 1. & Felin. nu. 6. de rescriptis. Paris. [Areti. in l. cum ex filio §. filio impuber ff. de vulg. & pup.] consil. 158. nu. 18. uol. 4. plures citat Soci. lun. consil. 160. nu. 13. & consil. 168. nu. 52. uol. 2. Cardin. in reper. c. perpendimus n. 21. de senten. excom. Bertran. consil. 26. num. 6. Rip. lib. 1. respon. c. 1. nu. 41. Iac. in vñbus feudorum, nu. 12. in fin. & in l. si vnus, in princ. nu. 10. ff. de pactis. loquentes de dictione alijs iuncta dictione vniuersali, & uñ, consil. 10. nu. 12. uol. primo, consil. 92. num. 22. uolum. 3. Alexan. consil. 76. num. 5. uol. 4.

Gozad. consil. 87. nu. 10. Præcedentia tamen declarant & qualificant sequentia Bar. in l. si ita stipulatus §. Grifogonus ff. de verbo oblig. Aret. consil. 18. col. 1. in fine glo. fin. in l. h. §. cui dulcia ff. de tritico vino oleoq; legato l. quisquis, ubi Bart. ff. de leg. 3. l. qui filius, & l. si seruus parum §. si ff. de leg. 1. [Chiass. cōf. 53. n. 2.] apposte Bero. consil. 112. n. 39. & seq. uol. 2. & sic fiet interpretatio, uel alijs debitis, scilicet, similibus debito constitutionis dotis, tunc n. in materia statutorū tamen illi dicuntur casus similes in quibus est eadem, uel maior ratio, & illi dicuntur dissimiles, quando non est eadē ratio, Paul. de Castro. in l. illud, num. 4. C. de sacrosanct.

ecclæ. post Bald. ibi, per text. in l. non solum §. qui pillum ff. de excus. tuto. quos refert, & sequitur Bero. consil. 150. nu. 19. uol. 1. ut puta in constitutione donationis propter nuptias pro filio, quod est debitum patris etiam a lege introductum d. l. fin. verficu. neque enim leges C. de dotis promissione item in donatione propter nuptias, quæ sit a marito uxori, quæ etiam ex necessitate a lege introducta constituitur ut in auth. de equalit. dotis, & donationis propter nuptias §. dedi mus. Item in obligatione quam cogitur pater facere de bonis suis pro restitutione dotium nurus l. si cū dotem §. transgrediamur ff. solu. magrim. ubi Bart. Bald. Ang. Paul. de Castro, Bart. in authen. res quæ, num. 3. C. communia de leg. & fideicom. Dec. consil. 376. nu. 2. & 3. Baldus Nouellus in 6. parte. priuilegio. 26. & in alendis filijs l. 1. & toto titulo ff. de liberis agnoscen. Villalob. in suis commun. opinio. in dictione, pater nu. 29. post Socinum, Aret. & Alcia. per eum citatos tamen per redemptionem suā vel filiorum a captiuitate ab infirmitate modo in illa non inciderint culpa ipsorum huiusmodi enim necessitas fatalis iudicari potest argumento notatorum per Bar. & doctorum præsertim Iac. in auth. res quæ nu. 20. & seq. C. communia de leg. vel si feudum alienaretur pro necessitatibus ex causa feudi vel p. seruitijs Domini Mod. Pari. de feu. §. 13. glo. 5. numero 1. tamen huiusmodi interpretatio corroboratur ex illis verbis statim subsequētib; etiam ad subueniendū alijs quibuscunq; necessitatibus suis, quæ sunt posita in eadem oratione, & reguntur ab eisdem verbis, possint & valeant, quod fit, ut dicta qualitas necessitatis posita in una parte orationis, censetur repetita in alia, Bart. in l. fin. §. eritque differentia, colum. 1. ff. vi bonorum raptorum, in l. Scię §. Caio. ff. de fundo instructo, & in l. in repetendis, colum. 2. ff. de legatis tertio, quem refert, & sequitur Decius consilio 92. numero 2. Socinus consilio 95. numero 6. & 7. uolumi. primo Paris. consilio 103. numero 49. uolum. 3. consilio 72. numero 36. & 37. uol. 4. Natta consilio 253. numero 10. Beros per multa iura consilio 141. numero 18. uolumine 3. Gozadine consilio 82. nu. 9. Vna enim pars legis, siue statuti per aliam declarat ut Dec. in c. cum omnes, col. 2. in fi. de constitutionib; per textum in l. utrum. ff. de petitio. hæreditatis Paris. consil. 43. num. 51. uolum. 3. & consil. 158. numero 17. uolum. 4. Nam ratione adiuncti tollitur omnis dubitatio ut notat idē Paris. dicto cōf. 43. n. 50. uol. 3. post Bar. Bal. Alex. & Iac. in locis præallegatis, quib; quidē cōueniūt notata p. Alex. cōf. 34. n. 5. uol. 6. arg. 12. tex. in c. eam q. de testib; tamen quæ qualitas apposta in vna oratione copulata cū alia qualificat præcedēt orationē ubi nisi id fieret lederetur ius cōe, idcirco illa qualitas necessitatis, posita in sequēt oratione copulata cū præcedēte, in qua loquitur de debitis debet intelligi de necessarijs ut minus ledat ius cōe feudorū, phibēs alienationem, et in casu necessitatis & hæc interpretatio verior

13. demonstratur ex t. decreto dñe Blāce, in quo dicti primi decreti fit interpretatio. f. quod ubi i primo decreto de debitis loquitur, cū illa qualitate necessarijs intelligat ut ex plurib; locis prædicti secūdi decreti cōprobatur, & primo in vers. cū in uol. statutorū, ubi refertur primū decretū dicit illud loqui in cōstitutione dotū, & in casu necessitatis. itē i vers. cū aut, in illis uerbis, circa modū cōstituēdi dotē, & et p. alijs necessarijs debitis. itē clarissime in vers. cū uerba dicti decreti loqui tātūmodo uideant, & formā dare circa cōstitutionē dotū, & debita necessaria p. soluēda. itē & in illis uerbis dispositiuis, in vers. declaramus, & in illis uerbis p. ipsas dotes & debita necessaria. Ex qb; oib; liquido patet uerba primi decreti de debitis simpliciter loquentia, ex interpretatio ne Principis, cuius solius erat interpretari l. ex facto ff. de vulg. & pup. subf. debere intelligi de debitis necessa

ris tantum, quod probatur ex illo aduerbio tantummodo, quod sui natura est taxatiuū, ponens ea quæ affirmat, & alia omnia excludens Bald. in l. ita nobis C. ad l. l. de adult. Bart. in l. i. nume. 1. & ibi la. num. 9. ff. si quis ius dicenti non obtinuerit, quem refert, & sequitur Ruinus conf. 36. n. 2. & conf. 133. n. 6. uol. 1. Socin. lun. conf. 53. nu. 5. vol. 2. idem dicit Felin. in c. contingit, num. 5. de fid. instrum. Dec. conf. 328. nu. 5. Bero. conf. 178. num. 9. vol. 3. conuenit text. in l. 1. C. de patribus qui filios distrah. quo fit, vt non sit hic tractandum de correctione, sed de interpretatione, & propterea non aduersatur doctrina Bart. in l. 3. c. Titio. ff. de adimend. leg. concludens ex dictione taxatiua non induci correctione legis seu statuti precedentis, quæ dicitur communiter recepta, Viui. in suis commentis, conclusio. in verbo, statutum vnum cum vt diximus non agatur de correctione primi decreti, sed de interpretatione, quamuis contra conclusionem Viuij vrgat text. in l. sanctio legum ff. de pen. nec est nouum, quod priora statuta a posterioribus declarentur, suppleantur & terminentur, & contra, argu. l. non est nouum, & duabus sequentibus, vbi glo. & Bart. ff. de legibus Alexan. consilio 145. numero 1. versu. vna nisi lex, volu. 6. Bald. in l. 1. col. 2. C. de inter. quem refert, & sequitur Port. conf. 183. nu. 11. ¶ imo statutum primum generale limitatur, & restringitur per secundum speciale vulg. regula generis per speciem derogatur in 6. & l. in toto iure ff. de regu. iur. & ibi Dec. communiterq; Docto. & in c. 1. de rescript. post Bart. in l. 1. sed si adiiciatur ff. pro socio, concludentem significationem verbi generalis, restringi additione verbi specialis d. l. sanctio legum ff. de pen. facit text. in l. q. liquide, iuncta glo. fina. ff. de penu. leg. vbi verbum vniuersale precedens restringitur persequens qualificatum. Huc pertinet, quod scribit Bart. in l. que situm §. fina. ff. de fid. instrum. quem refert, & sequitur And. Barb. conf. 123. inter consilia Alex. vol. 4. num. 19. & pluribus sequentibus, concludens statutum speciale debere attendi, Ioan. Crot. conf. 50. n. 19. & seq. Alex. conf. 52. n. 18. & seq. vol. 4. & in l. si ab hostibus, col. 1. versu. pro hoc facit ff. sol. matrim. & ex hoc submouet difficultas, quæ sit de doctrina Baldi in l. si ita scriptum ff. de hered. institut. videlicet, quod quando sunt statuta diuersimodè loquentia, eo casu illud quod plenus prouidet, attendatur, quia intelligitur nisi aliud sit specialius, & posterius, vt ibi etiam per Imol. sequitur Dec. conf. 44. nu. 7. & conf. 147. nu. 5. Bart. in l. omnes populi, n. 35. ff. de iust. & iure, quem dicit communiter approbatum Paris. conf. 44. num. 14. volum. primo, Abb. in c. gratum, & c. super questionum, de offic. deleg. Berous conf. 86. nu. 17. vol. 3. post glo. Dom. & Abb. locis supra citatis. Item non procedit, quando statuta essent correctoria iuris communis, quia tunc attenditur statutum, quod minus derogat iuri cōi, & iuri tertij, vt & infra diximus, Io. Crotus d. conf. 50. nu. 21. Sed statutum Blanca est specialibus, quia tam in verbis enunciat. uis, quam dispositiuus, vt in versu. declaramus &c. loquitur de debitis necessarijs, minusq; derogat iuri communi feudorum, & iuri tertij, quam primum decretum, ergo illud attendi debet, Decius expresse conf. 3. num. 5. versu. quia in 17. duobus. Nec enim est inconueniens, quod vna lex, siue statutum simpliciter & generaliter loquens declaretur, & limiteretur per aliam, seu aliud, argum. authent. offeratur C. de litis contestat. quæ dicit simpliciter satisfidandum, tamen restringitur ad eum qui non possidet immobilia ita expresse dicit Barto. in extrauaganti ad reprimendum, in verbo, non obstantibus, versiculo sed si statutum precedens, quem refert, & sequitur Viui. in suis communibus conclusionibus, in verbo statutum vltimum, in fin. Romanus con

fil. 245. col. penul. Aret. in l. decem, col. 2. in princip. ff. de verbo. oblig. la. in l. si quis ex argentarijs §. si initiū col. 2. in 5. notab. ff. de edendo, plures cumulat Tiraq. de retractu. §. 15. glo. 3. nu. 21. Paris. conf. 54. num. 10. uolu. 2. conf. 97. num. 16. volu. 3. & d. conf. 158. num. 17. & sequen. col. 4. Dec. conf. 2. col. 2. dicentes, statutum vnum per aliud intelligi debere, & Decius in l. fi. 18. nu. 34. de edendo, ¶ dicit quod si statutum dicat, verba intelligi debere ad literam, non tamen tollitur quin vnum statutum per aliud declaratur, & suppleatur, & conf. 40. in fin. Soci. conf. 147. num. 10. vol. 1. Paris. conf. 16. nume. 52. & seq. volu. 3. Socin. Iunior conf. 1. num. 42. volum. 3. post plures per eum citatos Brunus de statuto exclusiuo foeminarum articulo 5. col. 2. Idem in rescriptis, quia vnum per aliud declaratur Roman. conf. 334. versu. alterius, quia clarum est Socin. lun. d. conf. 160. num. 35. & seq. vol. 2. Hieron. Schu. consilio 148. numero 2. inter consilia feudalia. Et præmissis deservit, quia dicta decreta, siue statuta sunt exorbitantia, imo correctoria, vt diximus iuris communis feudorum, quo prohibentur huiusmodi alienationes etiam ex causa necessaria fieri, vt supra demonstrauimus, & id in statuto illustrissimæ quondam domine Violant expresse dicitur, versu. 19. quod quia iure feudorum cautum est, &c. ¶ ergo interpretanda sunt, vt minus corrigan ius commune quam sit possibile, & sufficit quod qualitercunque verba verificentur cum dilectus §. quia nobis, iuncta glossa in verbo, nec iuri, vbi Abb. de consuetudine l. si serui vestri, vbi Bartolus, & Baldus C. de noxalibus actionib. Bartolus in authent. quas actiones, num. 8. & sequen. C. de sacrosanct. eccles. Imol. consil. 145. nu. 2. Curtius conf. 79. colum. 6. circa medium. Paris. conf. 100. num. 12. & sequen. volum. primo, & dicto conf. 158. nu. 17. volu. 4. dicens debere restringi ad naturam rei, de qua agitur in decreto, siue statuto, quod etiam firmat Crauera consilio 186. num. 5. post Innocentiū, Baldum, Oldradum, Ancharanum, Bellameram, Cuman. Corneum, Socinum, lafon. Deci. per eum citatos, facit regula 1. quoties, vbi late Decius ff. de regulis iuris, & conf. 193. colum. fin. & Ruinus conf. 109. nume. 4. volu. primo. Ripa lib. primo, respon. c. 3. nume. 20. 22. & sequen. Si quidē ¶ fortior est & strictior prohibitio alienationis rei feudalis, quam rei minoris, aut fideicommissio subiecte, aut ecclesie, vel prohibita alienari. Hac enim ex causa dotis, etiam non seruatis seruandis possunt alienari, vt de re restitutioni supposita habemus in authent. res quæ C. communia de legatis. & in re prohibita alienari, per Bartolum, & alios in l. filius familias. §. diui. ff. de legatis primo Opizo late in repetitione §. diui, col. 74. & pluribus sequent. & de re minoris glo. ordinaria in l. lex quæ tutores in versu. vel in dotem C. de administrat. tutoru. quam ad hoc notat Fabius in suo tracta. de emptione, & venditio. in quinta parte, colum. 27. & in rebus ecclesijs, in authent. hoc ius porrectum C. de sacrosanctis ecclesijs, 21. & in cap. nulli, de rebus ecclesijs non alienandis, ¶ feudum vero de iure communi etiam dotis, vel alia necessaria causa non potest alienari d. §. donare, & §. necessitate, qualiter olim feud. poterat alien. Decius in c. quæ in ecclesiarum, in sexto notab. de constitutionibus Socinus dicto consilio 19. numero 13. & 14. & fortiores in feudo esse prohibitionem dicit Baldus in dicto §. donare, Crauer. consilio 24. numero 11. post Decium, & Socinum per eum allegatos, Neuizanus consilio 10. nume. 4. post Laudensem in dicto §. Titius filios, Decius consilio 445. numero 34. Socinus Iunior conf. 72. numero 73. & sequen. volumi. primo. Sed si intelligamus de debitis necessarijs, & stricte, aut saltem fatali, legali, seu naturali necessitate, secundū Baldum minus corrigitur ius com.

munc feudorum, quod etiam in casu necessitatis prohibet feudum alienari, ut habetur in dicto titulo, qualiter olim feudum poterat alienari. §. necessitate, & §. donare, ubi Ba. d. & communiter Doctores, ob id proprie, & stricte, ut supra diximus de debitis necessariis, non autem voluntariis intelligi debent, argu. eorum quae notat Socin. in consil. 252. col. penult. in fi. & his accedit doctrina Bart. in l. hoc legatum ff. de lega. 3. ubi verba quae possunt intelligi per prius & posterius proprie, & improprie, stricte, & large, debent per prius proprie & stricte intelligi. His alludit doct. Anro. de Butr. in c. dilecti, de foro competent. & Abb. in c. cum dilectus, de consuetudine, quam sequitur Gratus resp. 16. numero 18. lib. 1. videlicet, quod quando statum potest vnum, vel duo operari contra ius commune, debet intelligi, ut tantum vnum operetur, & illud quod minus laedit ius commune. Gozadinus d. consilio 83 numero 13. & consilio 35. numero 14. Porti. consilio 86. nu. 6. & consil. 127. nu. 8. post Alex. Roman. & Felini. locis citatis, & per consequens de debitis proprie necessariis, non autem voluntariis, alioquin si de quibuscumque debitis etiam voluntariis intelligeremus, plura sequerentur absurda. † Primo, quia frustra & superfluo tot locis in secundo decreto esset addita dictio, necessariis. cum quodlibet debitum licet a principio sit voluntarium, attamen ex post facto est necessarium l. incommutato. §. sicut ff. commodati & tamen nullum verbum superfluum, & sine effectu apostrophum censetur in statuto siue edito l. 1. §. air praetor, ubi glo. ff. de vi & vi armata Bart. in l. 4. §. praetor, nume. 15. ff. de damno infecto, las. in l. fin. in princip. num. 5. ff. si certum petatur, & in l. si ferui legari, num. 4. ff. de leg. primo, Dec. consil. 502. num. 6. Bald. in rubr. C. de contrah. empt. quest. 9. & in l. 1. post glo. ff. quod met. cau. Secundum absurdum resultaret ex eo, quod esset in potestate cuiuslibet vassalli confictis debitis circumvenire legem feudorum, & decretorum Dominicalium contra l. scire oportet ff. de iurorib. & curatoribus dar. ab ijs. & l. cum hij. §. si cum ijs. ff. de transactio. & privare filios, seu agnatos feudo antiquo eis debito, ut nominatim scribit Isernia in titulo de inue. de re. ali. fac. col. 2. vers. sed an iudiciali, & in titulo, an agnatus vel filius, col. fina. vers. alioquin prodigus pater, vel non frangi possit privare, vel feudum ad nihilum reducere, & filio per vias circumscriptorias preiudicium afferre, quod esse non debet d. l. scire, unde dicit esse auferendam occasione malignandi §. sed ne dum talia, Inst. vi bonorum raptorum, quam admittere absurdissimum esset & aequitati contrarium, cui semper statuta quantum fieri possit, sunt conformanda d. c. cum dilectus, ubi Abbas, & Barto. in d. l. omnes populi, quest. 6. nu. 66. Card. d. consil. 79. col. 6. circa finem, Roma. consil. 345. col. pen. in fin. dicens semper repetitionem debere fieri, quando absurditas quae sequeretur hoc suaderet Calcaneus d. consil. 1. numero 8. & seq. Dec. consil. 19. col. 3. in fine, Imol. in l. quamquam, numero 3. C. de mili. testa. quos sequitur Ripa d. c. 3. numero 73. lib. 1. responsum, Rubens consil. 145. nume. 7. ita in simili casu responderet Calcan. in d. consil. 19. numero 3. & seq. dicens non valere actum propter quem lex circumvenitur, pulchre autem de hoc argumento ab absurdo Euerardus in suis locis legalibus c. 8. cuius scripta melius, & facilius erit videre, quam ea referre, late Gieron. Schurpf. consil. 148. numero 4. & seq. inter consilia feudalia.

Tertium quoque absurdum sequeretur, quia feuda propterea simplicia & recta redigerentur ferè ad instar alodialium, essentque laxioris naturae, & deterioris conditionis: quam bona emphiteorica restitutorii subiecta, & alienari prohibita. Intelligi ergo debent praedicta decreta de debitis necessariis stricte, & pro-

prie, cum ut saepe dictum est in statutis, siue decretis exorbitantibus, & correctorijis verba debeant strictissime, & propriissime intelligi d. l. 3. §. haec verba ff. de neg. gest. cum similibus supra allegatis, quibus addo Berol. d. consil. 112. n. 18. & sic de iis ad quae contrahenda a lege, vel natura vassallus cogeretur, quae proprie & stricte necessaria dicuntur, ut not. Isernia, Bald. & Affl. in d. §. necessitate, & in §. donare, Bart. in l. si cum dotem §. si pater, num. 3. ff. solu. matr. las. in auth. praeterea C. unde vir & vxor, num. 18. & seq. ubi declarat, qualesint debita voluntaria & necessaria, Dec. consil. 586. numero 12. late Rodericus Suares in dicto tractatu de las arras, numero 37. & seq. ubi nominatim dicit de bitum, quod habuit initium voluntarium, ut in contractu mutui, & similibus, largissimo modo dici necessarium, ideo non esse considerabilem dictam necessitatem Alex. consil. 25. n. 5. vol. 6. dicens, quod quando vnus contractus causatur ab alio, non consideratur causatus, sed causans. l. 1. §. idem Pomponius ff. de positi, cui proxima sunt quae scribit Aretinus post Barto. in l. si potest, in fin. ff. de acqui. haered. ubi actus necessarius, qui sequitur ex actu voluntario praecedenti, non propterea dicitur necessarius, sed voluntarius, idem videtur tenere Imol. in l. gerit. in fin. eod. tit. d. 26. cens attendendam esse originem pro quibus stat regula l. 1. §. non solum, in verbo, initium si depositi & l. si procuratorem, in princ. ff. mand. ubi haec verba ponuntur vniuerso usque: enim contractus initium spectandum est, & causa, cum alijs similibus in gloss. notatis, & in l. vnica, versic. & si ad primordium tituli posteriori formatur euentus C. de imponend. lucrat. descript. lib. 10. & in l. qui id quod ff. de donation. ubi dicitur, causam, & originem contractus, non iudicij potestatem praualere debere, pulchre iureconsult. in l. iuror. versic. & non titulus actionis, sed debiti causa respicienda est [ff. de fideiuss.] & in l. in ratione l. faicidie, la prima §. si filio suo, v. racu. sed verior, ubi gloss. in verbo opes patris ff. ad l. faicid. notat omnia debere referri ad id a quo originem trahunt [cum alijs cumularis a Cantuari. consil. 35. n. 19. his accedunt quae scribit B. l. C. de nouo cod. compon. circa principium, 27. quod omne causatum debet referri ad principium, quod est ipsius causa, Curt. lun. consil. 1. numero 8. 9. 10. las. in l. stipulationes non diuiduntur, nu. 21. circa finem ff. de verb. oblig. & in l. quominus, nume. 17. ff. de fluminib. ubi per alium tex. & alia iura per eum allegata, notat quod idem esse iudicandum de causa causante effectum, quod de ipso effectu: & idem ius esse in causa efficiere, quod in effectu, & causa finali, & quicquid est causa causae est causa causati, Barto. in l. 4. §. actor, numero 2. ff. de re iudic. interpretanda igitur sunt praedicta verba, & loquantur de debitis vere & proprie necessariis, non autem de debitis a principio voluntariis. † cum lex siue decretum non faueat iis qui in necessitate se constituunt. l. si fideiussor §. si necessaria, & ibi gloss. Barto. & communiter Docto. ff. qui satisda. cogant. l. 2. §. si quis tamen ff. si quis emtionibus & l. 3. §. si subuenitur ff. ad Senatusconsult. Syllanian. l. cum praetor, versiculo respondit, ff. de administ. turo. gloss. 1. in l. si mulier, in princip. ff. de eo quod met. cau. gesto. erit Barto. in l. si pignori, numero 6. ff. famil. heres. cum. & argu. eorum quae tradit las. consil. 231. numero 3. ad intellectum, auth. res quae C. communia de legatis, Affl. d. decis. 137. numero 3. quibus conuenit alludens ad terminos nostros Bal. d. consil. 20. volu. 2. concludens cum, qui data opera ex aliquo facto suo, non a lege, vel a natura eorum se constituit in necessitate, non posse alienare bona, eorum alienatio erat ei concessa in necessitatibus suis, quem refert, & sequitur I. barba in additionib. ad Bart. in l. quamuis ff. solu. matr. Boerius d. decis.

de dec. 44. nume. 27. Tiraq. de retractu Lignagiet S. 1. si equipollant. gloss. 1. 4. nu. 1. dicens non posse debitum necessarium nuncupari, quod habuit initium voluntarium & dicit Leonar. Plan. inter cōsilia Bru. cons. 117. num. 184. post Afflict. p. dicit uassallus propter eam necessitatem possit se iudicium alienare, id prodest dūmodo culpa ablit. plura ad hęc citat D. Crau. in d. x. l. pon. pro genero, num. 32. & seq. & num. 386. ubi pluribus argumentis hanc interpretationem exornat. & ita decreta prædicta loquentia de debitis, debent intelligi de necessariis propriis, & strictis, ad que quis a lege, vel a natura perfoluenda cogi possit, non autē de meritis ab initio voluntariis, licet ex post facto necessarii, sicutum fuit in causa Galignouze 1537. Oza. scilicet 1566. & Noni 1568.

DECISIO CLXVIII.

1. Baldi consilium vigesimum in persequi, sed remanet questio, vol. 2. quod disponitur eum, qui antea aliqua bona prodigaliter alienauit, non priuari facultate sibi postea concessa de reprobato alienandi bona pro eius necessitate, & redemptione persone declaratur, & pluribus sequentibus.
2. L. de illo ff. pro socio, adaptari ad questionem Baldi in supra allegato consilio non potest, & numero 4. secundum mentem Baldi præallegatus textus inducitur.
3. Damnum & lucrum regulariter datur compensatio.
4. L. de illo, per Bald. allegata, & questio ab eo in supra allegato consilio proposita ratio ciuilitatis.
5. L. de illo, noua, & eleganti inductione contra Baldi opinionem declaratur.
6. L. matrem, & auunculum ff. ad Senatuscons. Trebelli, inducitur.
7. Authen. contra rogatus C. ad Trebell. inducitur.
8. L. eadem C. locati, non fauet his qui se in necessitate posuerunt, nec auth. res que C. de communia delicta. et fiduciariis, quod declarat, ut numero 10.
9. Baldi opinio in supra allegato consilio vigesimo, in quibus casibus saluari, & sustineri possit, & num. 20.
10. Alienationes prohibitas post captum iudicium esse, intelligitur de alienationibus voluntariis, non autem de necessariis.
11. Alienandi licentia, siue beneficio non gaudet, ubicunque quis animo euertendi fiduciam summum alienat.
12. Presumitur malo consilio, & animo alienare, qui substantia sua, & bonis abutitur.
13. Præsumitur ex magno excessu in alienando presumitur.
14. Debita voluntarie contracta ante concessam licentiam alienandi, an dicantur causam uetustiore habere, ita ut pro his ualida sit alienatio.
15. Alienare prohibito in aliquo casu, censetur etiam in eo interdixtum, per quem ad casum prohibitum deuenitur.
16. Expense ubi maiores sunt redditibus, tunc facile quem ad modum redigunt.
17. Dotis constitutio sine restitutio, dato quod ex matrimonio uoluntarie contracto procedat, nihilominus uoluntaria non dicitur.
18. Indefinita non equipollet uniuersali ubicunque sumus in materia correctoria iuris communis, & que strictè intelligi debet.
19. Decretum Blanca loquens de debitis, intelligitur de necessariis, quod multis rationibus comprobatur.
20. Regula, quod inducitur ad diminutionem non operetur augmentum, & e contrario declaratur.

DECISIO CLXVIII.

Baldi consilium 10. vol. 2. declaratur.

VONIAM superiore dec. num. 23. citauimus consilium Baldi. 20. volum. 2. quod in versiculo sed remanet questio, supradictæ dec. aduersari uideretur,

dum dictum fuit ratione debiti voluntarii seu d. alienationem prohibitam esse, ideo aperte, & clarè, quo fieri poterit demonstrabitur dicto consilio Baldi aduersus superius allegata non pugnare, inquit enim ibi Bald. & cum quæ antea aliqua bona prodigaliter alienauit, facultate sibi postea a testatore concessa alienandi bona pro eius necessitate, & redemptione persone non priuari, cum hæc sint diuissibilia l. de illo ff. pro socio, quia si intelligimus Bald. prout prima fronte uidentur sonare responsi uerba, dici potest eius opinionem erroneam esse, nec dicta lege probata, cuius epitome est huiusmodi, & qui tenetur ratione culpe, & non liberatur cedendo actiones, & lucrum contingens ex industria non compensatur cum danno contingens ex culpa, quod meo pusillo iudicio apte accommodari ad questionem Baldi non potest, & in hoc rogo ut accurate animaduertatur, quia multa uerba, & subtilia infra in medium afferentur. Nam aut eius opinionis probationem sumere uult Baldus ex eo, quod in dicta lege damnum & lucrum ponatur, ut d. uersa, seu diuissibilia, & propterea non detur eorum compensatio, nec ex vno inferatur ad aliud, & id erroneum est, cum et si damnum, & lucrum sint diuissibilia, imo contraria, tamen eorum regulariter datur compensatio, & uicissitudo. l. si negotia, ubi glo. Bar. & Docto. ff. de negotiis gest. l. secundum naturam ff. de regulis iuris, & in c. p. rationi congruit, eodem tit. lib. 6. Si autem eius sententia argumentum sumatur ex eo, quod in dicta l. probetur propter culpam præcedentem culposum non priuari lucro industria postea quaesito, respondetur culposum effectū ipso considerato ob damnum eius culpa prius societati datum, priuari lucro subsequente, cum huiusmodi damnum totum ad eius, non sociorum pertinet periculum d. l. de illo, & l. non ob eam rem ff. eod. titulo, pulchra glo. in l. ex qua persona ff. de reg. iuris. & propterea non admitti, ut Bald. dicit, damni, & lucri compensationem, qua sublata non possumus dicere culposum lucrari, quatenus damni illi ascendit quantitas, quæ tota in eius portionem imputabitur l. Mutius ff. pro socio, & §. 1. Infit. eod. tit. lmo. consilio 65. numero primo Paris. consilio 90. numero 43. volum. 1. Iam si dicatur ut opinionem Baldi probari argu. d. l. de illo, hoc modo inducendo, ut quemadmodum in d. l. præcedens culpa socii non priuat eum portione lucri subsecuti, ita in questione Baldi, prodigalitas præcedens non priuat heredem prodigum facultate alienandi a testatore concessa. Respondetur, huiusmodi argumentum non conuenire questioni Baldi propter diuersitatem rationis, & quæ in eo consistit, quod in d. l. de illo, non mirum si socius culposus non priuat lucrum subsecuti portione, cum ea debeatur ex natura contractus societatis l. coram societatem & l. si non fuerint partes ff. pro socio, & §. 1. Infit. de societate, neminique nocet, imo sociis prodest lucrum subsecutum in questione vero Baldi facultas alienandi acquiritur ex mera testatoris uoluntate, quæ legi conformis presumitur, qua non subuenitur constituentibus se in necessitate, tractaturque de præiudicio substituti, cui bona erant restituenda uirtute substitutionis, ergo ex l. de illo, non aptè arguitur ad questionem Baldi l. interpositas C. de transaction. l. Papinianus exui ff. de minoribus. Hinc fit, ut auidaciter sustineri possit d. l. de illo destruere hanc secundum Baldi opinionem, & statuere primam in l. matrem, & auunculum ff. ad Trebell. fundatam, hæc modo inducendo, & quod sicut in d. l. de illo, culpa socii, seu eius serui operatur, ut damni culpa illati, & lucri industria acquisiti non detur compensatio, & propterea culpam præcedentē priuare culposum commoco, &

C. 3. beneficio

beneficio compensationis cum lucro eius industria potest contingente, quo non priuaretur si damnum fato non culpa contigisset, iuxta adducta per glo. in d. l. de illo, in verbo non compensandum, & in d. l. si negotia, in verbo, lucrum, versu. de ergo, quam sequitur ibi Bar. & Paul. de Castro in fin. qui facta oppositione de d. l. de illo, soluit distinguendo inter damnum casu emergens, & damnum culpa socii eueniens, ut primo casu gaudeat beneficio compensationis. secundo vero illo priuatur, sic in questione Baldi dicendum videtur, quod damnum, siue necessitas eueniens prodigalitate, siue culpa heredis grauati priuetur cum facultate alienandi sibi a testatore concessa in casu necessitatis, argum. d. l. matrem, & auunculum ff. ad Trebel. ubi creditor heres institutus a debitore, & grauatus restituere substituto quicquid ex bonis, seu hereditate testatoris tempore mortis ipsius heredis superesset, quibus verbis videtur concessa esse facultatem alienandi bona hereditaria l. Titius, ubi glo. r. Bart. & Doct. ff. ad Trebel. & in authen. contra cum rogatus C. ad Trebel. si consumat, seu dilapidet aliqua ex bonis hereditariis, non possent eius heredes repetere alia bona hereditaria peruenta ad fideicommissarium, quasi plus debito fuerit ei restitutum propter creditum heredis grauati, cum sit imputandum ipsi grauato, si consumpsit bona hereditaria, & sibi ipsi non soluit. Culpa igitur heredis grauati dilapidando bona fideicommissa subiecta, quae tamen ex facultate sibi a testatore concessa poterant alienari, vel pro credito retineri, priuat heredes grauati repetitione fideicommissi plus debito restitui: ideo nimirum sit Baldus in quaest. proposita loquitur per verbum non videtur, nec respondet ad l. matrem, & auunculum ff. ad Trebel. in qua fundat primam opinionem, quam defendo veram, & communiter receptam a Doctoribus.

Ad cuius quidem comprobationem. Primo adduco text. iuncta t. gl. fina. in d. auth. contra cum rogatus C. ad Trebel. ubi glof. nominatim dicit, heredem grauatum restituere fideicommissario quicquid super erit ex hereditate testatoris tempore mortis ipsius heredis, si consumpsit totum dotrantem, & vellet, non habens unde uiuat, quantam restituendam fideicommissario ex facultate sibi beneficio d. auth. concessa, propter impensas facendas diminuire, non esse audiendum, & alienationem non tenere, cum sua culpa se in necessitate constituerit, dilapidando totum dotrantem, quam glof. sequitur ibi Bal. colum. 2. versu. glo. vltima querit. Albericus versu. querit glo. allegans d. l. matrem ff. ad Trebel. Salicet. numero 3. dicens opinionem d. glof. esse veram si grauatus consumpsit dilapidando, secus si casu fortuito. Socinus in d. l. Marcellus §. resque, colum. 2. ff. ad Trebellian. l. as. in d. authen. resque, colum. fina. versu. decimo quarto limita. C. communia de legatis.

Secundo adduco in terminis nostris textum iuncta glof. in uerbo, ad inopiam, in c. quae in ecclesiarum, de constitutione, de quo latius statim dicemus.

His accedunt, quae notat idem Bal. in l. zedem C. lo cati, colum. penul. versu. sed quid si in ista necessitate, dicens, cum qui factio, & culpa sua in necessitatem incidit non gaudere beneficio illius legis, prout nec etiam beneficio auth. resque C. communia de legatis, uti potest, qui suo maleficio in carcerem fuit constitutus teste Bart. in d. authen. resque, num. 11. quem sequitur ibi Barbatia post Bald. in auth. contra cum rogatus C. ad Trebell. & in d. consi. 29. vol. 2. Angelus, Romanus, & imo in l. Marcellus §. resque ff. ad Trebellianum, ubi Socinus col. 2. versu. sed circa, dicit hanc communem esse opinionem, & in iure ueriores, reprobata opinione Fulg. & Alex. qui tamen sequuntur hanc opinionem, quod quando alienatio rei tenderet

in praedictum tertium, prout in alienatione feudali, & hanc opinionem communem tenent & sequuntur Salicetus, & Paul. de Castro in d. auth. resque quibus adducit Alex. idem tenentem, consi. 23. num. 22. & seq. vol. 1. & ijs conueniunt quae decidunt domini Rotz decif. 848. Episcopi Caturcensis in fin. in antiquis, ubi alienatio facta a Rege Francie ciuitatis Caturcensis propter pacem cum Rege Anglie initam, & sic ob causam necessariam, non tenet in praedictum Episcopi Caturcensis, ius habentis in dicta ciuitate ex conuentione inter ipsum Regem, & Episcopum facta, cum habuerit dicta alienatio, & necessitas originem ex facto Regis alienantis. [Dec. in c. quae in ecclesiis col. pen. versu. praedicta gl. in d. c. sacrorum.] Didacus suo libro variarum resolutionum c. 16. colu. antepenult. versu. tertia est & affirmans hanc esse communem opinionem, quando agitur de praedictio tertii.

11. Posset tamen Baldus in casu suo saluari, si in intellexerimus loqui de alienationibus, quae fuerunt factae propter prodigalitates factas ante testamentum, & a testatore cognitae, & sic repicientibus causas uictuofas res ita Bald. intelligit Tiraqu. in d. tract. de retractu §. 7. in verbo, ou equipollent a uente gl. 14. numero 16.

12. arg. l. alienationes ff. fam. hercifundae, ubi id quod dicitur alienationes esse prohibitas, post ceptum iudicium, intelligi, debet de alienationibus voluntariis non autem necessariis habentibus causam uictuofae ante iudicium, & Albericus sibi plures concordantes allegat Sequitur Angelus consi. 243. circa principium Socin. consi. 76. num. 4. & §. vol. 4. & nisi intelligamus Bald. loqui de prodigalitatibus ante concessam facultatem alienandi factis & a testatore cognitae, iure iusti neri non posset eius opinio, ut proxime probauimus, & vltius diceretur sibi ipsi contrarius in eodem consilio, dum dicit quod quando necessitas est contraria data opera, ut pote si debita sponte contraxit, vel aliqua maleficia commisit, non gaudet beneficio licentiae alienandi, praesertim si animo euertendi fideicommissum alienauerit, & prout in dubio praesumitur is qui abutendo sua substantia & bonis, alienat d. l. Titius in princip. ubi Paul. de Castro num. 1. ff. ad Trebel. cui famulantur scripta Baldi in d. auth. contra cum rogatus, col. 3. equiparans dolum, & latam culpam quo ad consumptionem bonorum, idem sentit Soci. in d. §. resque, col. 2. versu. sed si bona, dicens bona, quae reperiuntur consumpta, praesumi lata culpa esse contraria, & quod male circa substantiam suam versatur, dilapidare dicitur, glof. in c. per vestras, in verbo,

13. ad inopiam, de donationibus inter virum & uxorem, & ex magno excessu in alienando praesumitur frans l. omnes, §. Lucius ff. de his quae in fraud. creditorum, Bart. in l. post contractum, in prima praesumptione ff. de donationibus, Alex. consi. 55. num. 7. & 8. vol. 1. post Bal. Ang. & iura per eum allegata, ubi dicit quod qui alienat bona meliora praesumitur in fraudem alienare. His deferunt, quae infra dicemus respondendo ad l. cum a matre C. de rei vindicatione, in secunda

14. ad inopiam, de donationibus inter virum & uxorem, & ex magno excessu in alienando praesumitur frans l. omnes, §. Lucius ff. de his quae in fraud. creditorum, Bart. in l. post contractum, in prima praesumptione ff. de donationibus, Alex. consi. 55. num. 7. & 8. vol. 1. post Bal. Ang. & iura per eum allegata, ubi dicit quod qui alienat bona meliora praesumitur in fraudem alienare. His deferunt, quae infra dicemus respondendo ad l. cum a matre C. de rei vindicatione, in secunda

15. ad inopiam, de donationibus inter virum & uxorem, & ex magno excessu in alienando praesumitur frans l. omnes, §. Lucius ff. de his quae in fraud. creditorum, Bart. in l. post contractum, in prima praesumptione ff. de donationibus, Alex. consi. 55. num. 7. & 8. vol. 1. post Bal. Ang. & iura per eum allegata, ubi dicit quod qui alienat bona meliora praesumitur in fraudem alienare. His deferunt, quae infra dicemus respondendo ad l. cum a matre C. de rei vindicatione, in secunda

16. ad inopiam, de donationibus inter virum & uxorem, & ex magno excessu in alienando praesumitur frans l. omnes, §. Lucius ff. de his quae in fraud. creditorum, Bart. in l. post contractum, in prima praesumptione ff. de donationibus, Alex. consi. 55. num. 7. & 8. vol. 1. post Bal. Ang. & iura per eum allegata, ubi dicit quod qui alienat bona meliora praesumitur in fraudem alienare. His deferunt, quae infra dicemus respondendo ad l. cum a matre C. de rei vindicatione, in secunda

iuris cōmunis, quam decretorum dominicaliū preſer-
tim Philiberti, ſaltem ex verifimili mente ſtatuentiū
cenſetur prohibita alienatio bonorum feudaliū, pro-
pter prodigalitatē, & impenſas ſuperfluas faciendas,
ita cenſeri debet prohibita ob debita voluntaria & pro-
digaliter propter ſumptus ſuperfluos contracta, cum
17 regularē ſit, ꝛ ꝛ ꝛ qui aliquo caſu alienare prohibetur,
ei quoq; interdicitur id ex quo, vel per quod ad aliena-
tionem peruenitur, Dec. conſil. 302. nu. 3. late pluribus
iuribus, & authoritatibus comprobatur Tiraquei. loco
proxime citato, nume. 14. Socin. d. conſil. 76. numero
4. volu. 2. laſ. in l. quominus num. 18. ff. de fluminibus,
vbi dicit quod quando aliquid prohibetur in termino
cenſetur etiam prohibitum, & in via, quibus deſeruit
regula l. oratio ff. de ſponſalibus, quod vno prohibito
cenſetur prohibita omnia, per quā peruenitur ad il-
lud. Item alia de qua in c. cum quid, cod. titu. lib. 6. iun-
cta glo. & Ioan. And. vbi aliquo prohibito omnia cen-
18 ſentur prohibita, quæ ſequuntur ex illo. ꝛ Nemo eſt
enim qui ignoret eos qui plus expendunt quam in fru-
ctibus bonorum habent dici prodigos, & male vti
ſubſtantia ſua, & per conſequens, cogi debita plura
contrahere, & ad inopiam vergere, tandem ad aliena-
tionem bonorum venire ꝛ primo in auth. vt determi-
nat. ſit numerus cler. ſayſel. in l. ſi conſtante colum. 6.
in princip. poſt Bald. Angel. & Areti. per eum allega-
tos facit illud Catonis. Qui ſua conſumunt cum deſect
aliena ſequuntur, quod ipſa experientia rerum magi-
ſtra docet vnde illud vulgare qui plus expendit, quam
ſua buſſa rependit, non admittetur ſi pauſitate graue-
tur, quæ omnia coadiuvantur ex regula c. damnum,
de reg. iur. in 6. plura ſimilia adducit Crau. conſil. 202.
col. 1. ſecundum primam impreſſionem. Si ſignit, ex
receptiſſima Doctorem ſententia, facultas conceſſa
alienandi in caſu neceſſitatis rem prohibitam alienari
favore alterius, non comprehendit neceſſitatem cau-
ſatam ex facto alienantis, multominus debet compre-
hendi caſus neceſſitatis oriæ ex facto alienantis virtu-
te decreti correctorii iuris communis feudorum pro-
hibitis deſecta alienari, etiam in caſum neceſſitatis ſtri-
cte, & proprie, ſeu naturalis, aut legalis vt minus de-
19 getur iuri communi. Nec ijs aduerſatur, qd dicitur ꝛ cō-
ſtitutiones, ſive reſtitutiones dotium, cauſari ex præ-
cedentibus matrimonijs noluntarie contractis, cum
hæc cauſa ſit remota, & per conſequens non conſide-
rabilis, ad finem vt debitum dotis dicatur voluntariū,
ita nominatim reſpondet Socinus cōſil. 291. n. 3. ꝛ poſt
20 Alex. in l. ſi cum dotem ꝛ, ſi pater. col. 2. in ſi. & ſeq. in
prin. ff. ſol. matr. vel poſſet reſponderi diſtinguendo
quod aut loquimur de cōſtitutione dotis faciendā a pa-
tre auo vel alio qui a iure obligatur dotare & tunc ta-
le debitum dicitur legale & ſic neceſſarium iuribus in
precedenti deciſ. nu. 9. adductis aut loquimur in reſti-
tutione dotium nurus & idem quia focer a lege etiam
obligatur ad reſtitutionē dotiū nurus l. ſi cum dotem
ꝛ, transgrediamur ff. ſol. matr. aut loquimur de reſtitu-
tione dotiū faciendā a marito vel eius heredibus vxori
& tunc debitum dicitur voluntarium ipſius mariti,
ita ſentit Bar. in l. huiusmodi ꝛ, cum pater nu. primo ff.
de lega. Crau. conſil. 149. numero 2. ꝛ Poſſet etiam reſ-
ponderi Bald. in d. conſil. 20. loqui in licentia alienan-
di conceſſa a teſtatore in teſtamento, in quo plenius
eius voluntatem interpretamur l. in teſtamentis ff. de
regu. iur. Nos autem ſumus in decretis correctorijs iu-
ris communis in quibus ſtricta ſit interpretatio, vt late
probatum, ideo ex cauſa illo ad noſtrum non poſſet
ſumi argumentum affirmatiuū, præſertim propter di-
verſitatis rationem, ſed præcedens reſponſio tutior
eſt.

Non obſtat quod in decreto Philiberti, poſito ſub
titulo, quod pro ſoluendis, ſeu conſtituendis dotibus,

dum loquitur de debitis loquatur indefinite, & indi-
ſtincte, ſine qualitate neceſſarijs, & ſic generaliter de
quibuscunq; debitis debeat intelligi, quia in contra-
rium eſt veritas, ut ex ſupradictis apparet, præſertim
cum in eo fiat relatio ad decretum Blancæ, in quo ad-
ditur qualitas neceſſarijs, quæ cenſetur in hoc Phil-
berti decreto repetita cum relatum ſit in referente cũ
omnibus ſuis qualitatibus vulgata l. a aſſe toto ff. de
hæred. inſtit. Dec. conſil. 47. & conſil. 63. nume. 6. Pariſ.
conſil. 10. numero 16. volu. 3. Item reſpondetur, quod
cum ſumus in materia ſtatutorum ſtricti iuris, & cor-
21 rectoria iuris communis ꝛ indefinita non æquipollet
vniuerſali, Barto. in l. omnes populi, in 6. quaſt. prin-
cip. quaſt. 3. ff. de iuſt. & iur. Bald. pulchre in l. ſin. ꝛ, in
computanda, colum. ſin. C. de iure delibet. Grat. reſ-
ponſo 16. numero 2. lib. 1. Berous conſil. 113. numero
24. volum. 3. Et hæc interpretatio expreſſe legitur in
decreto domine Blancæ in verſicu. tamen quia dubi-
22 tatur, & vbi diſponitur, quod ꝛ cum prius decretū
loqui tantūmodo uideret, & formam dare circa con-
ſtitutionem dotium, & debita neceſſaria, & propterea
poſſit ex tacita mente dicti decreti dici & comprehendere
dotium reſtitutio, quæ etiam comprehendebatur ex
iuris communis diſpoſitione, vt nominatim ſcribit
Deci. conſil. 376. nume. 4. nihilominus adhuc dubium
fuit, propter ſtrictam interpretationem, quæ ſit in de-
cretis exorbitantibus a iure communi, an illud ſtatu-
rum extenderetur ad dotes reſtituendas. Verum quia
in illis eadem, imo maior ratio, quam in conſtituendis
dotibus viget, idem ius ſtatendum eſſe voluit, ut ſci-
liet feuda poſſint etiam alienari pro reſtituendis doti-
bus, cum augmento, quæ declaratio protectō neceſſa-
ria non fuiſſet, ſi ſub illis uerbis poſitis in primo decre-
to Violant pro alijs debitis perſoluendis, & etiam ad
ſubueniendū alijs quibuscunq; neceſſitatibus ſuis, om-
nia debita etiam voluntaria comprehenderebantur. Si
ergo non obſtante, quod in primo decreto eſſent uerba
indefinita, ſcilicet uel alijs debitis, imo vniuerſalia,
videlicet, etiam ad ſubueniendū alijs quibuscunq; ne-
ceſſitatibus ſuis, & eadem imo fortior ratio in reſtitu-
tione dotium, quam in alijs debitis eſſet, & nihilomi-
nus adhuc dubium erat an primum decretum intelli-
gi deberet etiam de dotibus reſtituendis, & in illis lo-
cum non habuerit ab anno 1475. quo publicatū fuit
primum decretum, uique ad tempus ſecundi decreti
1491. & ſic annis ſexdecim, & tamen reſtitutio dotiū,
præſertim in uxoribus filiorum erat neceſſariū debitiū
ex neceſſitate legali, ut ſupra probauimus, quibus ad-
do Bart. in l. mulier ꝛ, cum proponebatur C. ad Tre-
bell. quantominus locum habere debent decreta præ-
dicta in debitis uoluntarijs, & data opera nulla legiti-
ma ſubſiſtente cauſa, ſed potius prodigalitate, & ſic vi-
tio alienantis contractus, cum prodigalitas ſit uitium
c. ſæpe 41. diſtin. de conuetud. c. pen. & ibi glo. in uer-
bo, prodigalitaris, & ex hiſ etiam tollitur argumen-
tum, quod fieri poſſet d. l. legata inutiliter ff. de adi-
mendis legatis, ſcilicet, quod decretum Blancæ fue-
rit inductum ad augmentum primi decreti, ergo non
debere operari diminutionem, quia & ſi ex ſecundo
decreto fuerit facta extenſio primi decreti ad cauſam
reſtitutionis dotis, in quo uigebat eadem, imo
maior ratio, quam in conſtitutione dotium, vt in dic-
to decreto Blancæ nominatim legitur, non pro-
pterea ex reſtitutione dotis poteſt inferri ad debita
voluntaria, in quibus eſt diuerſa, & longe minor ra-
tio l. Papinianus exuliſſ. de minorib. l. ſin. ff. de calum-
niatoribus l. interpoſitas C. de tranſactio. & præſertim
id procedit, cum in decreto Blancæ, dum loquitur
de debitis, addit qualitatē reſtrictiſſimam, neceſſa-
rijs, ſimpliciter ſine dictione vniuerſali vel gene-
rali, ita vt quo ad reſtitutionem dotium prædi-
ctam

Cc 4 cum

Senatus Pedemont.

Aut decretum dicatur extensivum, quo verò ad debita dicatur modificativum, & limitativum propter illam qualitatem necessariis adiectam, ideo locum non habet regula, quod inducta ad diminutionem non operentur augmentum, & e contrario, Barto. Paul. de Cast. Alex. & laf. in d. l. legata in iuris ff. de lega. primo. Conciusum igitur fuit d. consil. Bal. 20. supra allegatum non aduersari predictæ interpretationi.

S Y M M A R I U M.

- 1 Clausula generalis non refertur ad specificata.
- 2 Verbum vniuersale positum in lege, siue statuto debet restringi ad habilitatem, ut euitetur correctio iuris, & absurditas.
- 3 Verba vniuersalia restringuntur, ut euitetur fraudis euentus.
- 4 Statutum quantumvis generaliter loquatur, vel statut verbis vniuersalibus, tamen recipit declarationem, ut minus ledat ius commune, quam fieri possit.
- 5 Vniuersalis dictio posita in legis dispositione, siue statuti recipit restrictionem, secus si in bonis dispositione ponatur, limita, ut numero 14.
- 6 Verba legis quantumvis generalia, vniuersalia, & geminata recipiunt interpretationem, & limitationem laudabilem, etiam verba inappropriando, & cum temperamento iustitie, & equitate, & num. 9.
- 7 Decreta dominicalia intelligi debent, ut quantumvis fieri possit, corrigant ius commune.
- 8 Verba vniuersalia restringuntur, ne absurda sequatur, & ne quis damnum iniuriam ue patiatur, & num. 14.
- 10 Verbum nullum adeò generale, & vniuersale dicitur, quin debeat ciuilitate intelligi, habita consideratione circumstantiarum.
- 11 Generalis dispositio semper intelligi debet secundum naturam rei, de qua loquitur dispositio.
- 12 Antidotalis obligatio, licet ex sua natura non sit potens ad agendum, attamen quando est facta promissio ex causa remuneratoria, tunc actionem patit.
- 13 Ad consequentiam tollendam sufficit dare instantiam.
- 15 Glo. in c. statutum, in verbo, numerandum, de prebendis, limitatur.
- 16 In contractu, siue concessione a Principe facta, per quam non acquirunt solum, sed & liberis promissum est, successores alienare non poterit, nisi durante eius vita.
- 17 Decreta dominicalia, an in omnibus, & per omnia sint late interpretanda ex eo, quod utilitatem publicam concernant.
- 18 Reipublica interest, ne rebus suis, quis male utatur, ut homines in ea diuites habeantur.
- 19 In statuto quantumvis fauorabili ea facienda interpretatio, ne contineatur absurdum.
- 20 Decreta dominicalia, si disponent, fenda pro debitis voluntariis alienari, tanquam contra publicam utilitatem non suscipiuntur.
- 21 Principis boni officium non est, unum altare discoperire, ut alterum cooperiatur.
- 22 Statutum tollens iuri competenti, & dans alteri, non valet.

DCISIO CLXIX.

Verba vniuersalia in decretis posita ad subueniendum quibuscunque necessitatibus restringuntur ad habilitatem, ut contrarietas, absurditas, & quanto minus fieri potest correctio iuris communis feudorum euitetur.

DVBIVM nunc aliud ex verbis vniuersalibus decreti nobis tractandis est, scilicet an illa verba, etiam ad subueniendum aliis quibuscunque necessitatibus suis, operentur, ut secundum proprium simplex, & antiquum, alienari licite pro quibus-

cunque debitis, etiam mere voluntariis possit, & omnia dispositione virtutis, & natura verborum generalium, seu vniuersalium, & geminatorum, concludendum videtur per predicta verba nullo modo alienationem feudi ex pacto, & providentia, aut hereditarij mixti, antiqui, aut paterni pro debitis mere voluntariis factam iuari, ex infra scriptis fundamentis. Primo, quia clausula illa generalis, siue vniuersalis non porrigitur ad debita, de quibus fuerat in proximis antecedentibus verbis facta mentio, & prouiso, cum regulare sit clausulam generalem non referri ad specificata. l. doli clausula ff. de verbo obligat. l. sanctio legi, ff. de penis l. alimenta §. basilicæ & l. Stichus. in principio ff. de aliment. & cib. lega. Bart. in l. talis scriptura ff. de leg. 1. Card. in clem. 1. §. 4. in prima oppositione, de proba. Oldrad. consil. 121. numero 14. Alex. consil. 11. num. 10. vol. 2. Curt. Sen. consil. 49. colum. 6. cum similibus adductis per Paul. de Castro in l. 1. numero 6 ff. si certum pet. quibus addo Paris. consil. 33. num. 32. & sequent. vol. 1. & consil. 166. nu. 14. volum. 4. c. des, ubi late Felin. de rescrip. Dec. consil. 171. num. 3. Socin. consil. 57. numero 10. vol. 3. Afflic. de controu. inter mascul. & femi. num. 20. & seq. & clausula generalis postposita specialibus restringitur secundum præmissa, ut pulchre tradit Cotta in memor. incip. clausula generalis post Com. & Bald. in locis ibi citatis, & per text. in l. ylt. §. ff. de vin. rit. & oleo lega. quibus addo Oldrad. consil. 8. quidam pater familias, ubi colum. sin. vers. quarto verba illa & tradit pro regula, quod enumeratis quibusdam indiuiduis si subijciatur clausula generalis non ampliatur indiuiduorum enumerationi, imò stat in suis viribus sicut prius, & genus ipsum ad indiuidua limitatur, & restringitur in terminis similibus notat Affl. in tit. de caput. qui curia vendit. in primo numero 7. concludens quod ubi in oratione numerantur aliquæ species & postea subicitur dictio generalis, vel quibuscunque hæc clausula restringitur ad similia expressis non ad maiora.

Secundo, quia verbum vniuersale positum in lege, siue statuto debet restringi ad habilitatem, ut euitetur contrarietas, siue correctio iuris, & absurditas. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. ubi communiter Docto. gl. ordinaria in l. fin. in verbo, omnes C. sine cent. vel reliquis, & ibi Bald. Bart. in l. si quis ducenta §. vtrum, num. 6. ff. de reb. dub. pulchre Felin. in c. in omni, nu. 2. de testibus, post glo. Bar. Bal. Ange. Salice. Imol. Butrium, Gemin. Oldr. Roma. & alios per eum allegatos, Parisi. d. consil. 88. num. 34. uol. 1. Nat. consil. 159. num. 7. Crotus in consil. 136. num. 50. post Bal. & Bar. in locis per eum relatis Gomes, in regula canzel. de trien. posse. questio. 14. versic. non obstat modo. Item ad casus solum eandem rationem habentes, non autem ad habentes diuersam stante præsertim dictio ne alijs que restringit dictionem quibuscunque ad similia expressis ita eleganter notat Soc. consil. 104. nu. primo vol. 3. post glo. Ber. Oldr. Butr. Card. & Papp. per eum allegatos quibus accedit. Crauet. consil. 144. nu. 6. post plures per eum citatos, Calcaeus d. consil. 1. col. 19. vers. & propterea, per text. in l. creditores §. datur ff. de bonis auth. iud. possiden. & in l. 1. §. nunciatio in verbo, omnibus ff. de noui oper. nunciat. addens quod debere fieri restrictionem, ut euitetur fraudis euentus l. creditor §. Lucius ff. mandati, cui addo similem text. in l. si pater ff. de his que in fraud. creditorum, ubi concessa libera administratione peculij, non censetur concessa facultas alienandi in præiudicium tertij, Decius consil. 353. num. 6. laf. late in auth. præterea, col. 6. versic. tamen puto. C. vnde vir, & vxor. ubi ponitur regulam, quod licet lex noua, siue statutum generaliter loquat, & utatur verbis vniuersalibus, ut puta, om-

nes, omni casu, vel quilibet, tamen recipit interpretationem, & declarationem, vt minus deroget iuri communi, quam fieri possit, & ponit exemplum in statuto Mutinensi, [Rom. consil. 62. versic. primum quod ipsa constitutio] Dec. consil. 444. num. 1. §. Bart. in l. si instrumenta, num. 3. C. de fide instrumento. & iure habite hinc, lib. 10. quem refert, & sequitur Ias. in l. 1. §. nunciatio, num. 5. ff. de no. oper. nunciat. late Felin. in ca. sedes, num. 3. & seq. de rescrip. Curtius lun. consilio. 1. num. 3. post Bart. Bald. Iaco. de Aretio, Alexan. & Ias. per eum citatos, concludens hanc esse differentiam inter dispositionem legis, seu statuti, & hominis, vt in dispositione legis, siue statuti dictio vniuersalis recipiat restrictionem, vt euitetur correctio iuris communis, quanto minus fieri potest, & absurditas, in hominis autem dispositione non fiat restrictio, Tiraquel. de retrac. §. 1. glo. 7. num. 29. post Iacob. Arer. Bart. Bald. Alexand. Alciat. & Ruin. in locis per eum citatis sequitur Alfic. in tit. qual. poterat olim feud. alienari. §. do nare, colum. 4. [Ruin. consil. 111. num. 2. vol. 1. D. Roll. a Valle consil. 55. num. 4. §. & seq. volum. 3. idem Iason in visibus feudorum, num. 49. plura scribens de verbis generalibus, & vniuersalibus a lege, seu statuti prolatis in l. inter omnes, colum. vlt. & in l. 2. §. prator ait, colum. vlt. versic. secundo notabiliter limita, vbi etiam Alexand. ff. qui satisd. cog. ac in §. in personam, num. 26. Infit. de action. dicens ibi num. 29. quod verbum generale prolatum a lege, siue statuto est intelligendum secundum iuris dispositionem alibi positam, refertens Nicol. de Neap. idem dicere in l. diu. memorie. C. de decur. lib. 10. & in l. stipulatus sum damnam. num. 2. & seq. ff. de verb. oblig. post Bart. Bald. Salic. Ancharan. 6. & Alexand. concludens vt verba legis, aut statuti quamuis precise, vniuersalia, & geminata recipere interpretationem, siue limitationem etiam verba impropriando, laudabilem, & cum temperamento iustitiz, & aequitate, quem refertur, & sequuntur Modern. Paris. de feudis §. 8. glo. 4. in verbo principal manoir, nu. 8. vbi post Barroolum, Baldum, Paul. de Castro, Albericum, Oldradum, Socinum, Lancelotum, Decium, & iura per eum adducta constanter tenent, omnem legem, statutum, sine consuetudinem debere interpretari siue moderari secundum bonum & equum, etiam si opus sit eius verba restringendo, & impropriando, vt non contineant aliquid iniquum, vel absurdum [Dec. in c. cum inter col. 2. in 7. not. de except. Panor. in c. folite col. 2. in vlt. not. dicens quod licet lex generaliter loquendo debeat generaliter intelligi, id tamen procedit nisi sequatur alia absurditas vel inhumanitas aut aliqua causa restringendi.] late Socin. in l. 1. num. 3. ff. de legatis primo, vbi notabiliter distinguendo dicit, quod quando ex dispositione alterius legis vel statuti reperitur facta restrictio, tunc verba generalia restrictionem patiuntur. Fulgosius in consil. 126. visa copia testamenti, affirmans verba generalia ita semper restringenda, ne sequatur iniquitas, & absurditas, precipue inquit, cum statuta ita intelligenda sint, vt quantum minus fieri possit corrigant ius commune, late etiam Marfil. singul. 630. generalitas verborum, & quoties cortex verborum legalis dispositionis, vel statuti sonat in aliquam absurditatem, recedendum est a verbis, & mens est amplectenda. Idem dicit Natta consil. 130. num. 9. post Baldum in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccles. & in cap. 1. de const. quod verba generalia legis restringuntur. ad id quod est rationis, & recipiunt interpretationem per punctum rationis, & istud pro singulari recitat Marc. Mantua singula. 105. num. 2. per tex. in l. quamuis ff. de in ius voca. & Bal. in dicta auth. ingressi, refert, & sequit Cassaneus in consuetu Burgund. de p. clus. & approbat p. s. uerud. nu. 4. Hier. Schu. d. 2. 146. nu. 4. & seq. Alex. d. ebf. 52. nu. 13. & seq. & consil.

107. num. 4. volum. 5. quod etiam sentiunt Moder. Parisien. consil. 15. num. 21. Gozad. consil. 88. num. 9. 10. & seq. vbi numero 12. loquitur de verbo, quocunque, dicens quod verba vniuersalia posita in lege, vel statuto non restringuntur, quando lex, vel statutum non est contra ius, alias secus, idem dicit Dec. consil. 451. num. 5. declarans dictum illud, quod statutum generaliter loquens generaliter debet intelligi procedat, quando intelligendo generaliter, minus derogaretur iuri communi, sequitur Hierony. Schu. inter consil. feudalia Brun. consilio 148. num. 8. post Paris. in cap. cum dilectus, de consuetud. [Bello. consil. 53. num. 8. dicens post Alexand. in l. 3. §. prator ait colum. 4. ff. de dam. infec. quod quoties statutum est generale, modo in aliquo addat iuri communi statim restringi debet & in reliquis restringi, & declarari secundum ius commune & num. 2. respondet ad d. Bald. in l. maximum vitium dicens statutum correctorium iuris communis non debere declarari secundum ius commune concludens Bald. communiter reprobari.] His accedunt, quae scribit Crau. de decretis nostris consil. 97. num. 6. post Roman. Alexan. & Comen. quod vt decreta nostra debent intelligi, vt quantum minus fieri possit corrigant ius commune etiam verba impropriando. Si ergo verba decreti sunt improprianda, vt euitetur iuris communis correctio, multo magis proprie, & stricte sunt accipienda si per propriam significationem non inducatur iuris communis correctio. Item restringuntur, tunc absurdum, vt diximus sequatur, & quis iniuria damnum patitur. Barto. §. in l. no. dubium num. 9. in fi. C. de legib. plures citat Hiero. Gabriel. consil. 8. num. 10. [in l. etiam num. 4. ff. de minor. & late in l. omnes populi, nu. 55. & ibi Alexand. ff. de iustit. & iur. & consil. 80. num. 25. volum. 1. & consil. 83. num. 5. & 6. volum. 2. ac consil. 2. num. 3. uolum. 4. consil. 142. num. 6. vol. 5. consil. 134. num. 27. volum. 6. loquens in statuto concemente publicam utilitatem, Dec. consil. 445. num. 48. & duobus sequentibus, ubi in materia feudali, & de regni constitutione loquitur. Huc etiam accedunt, quae scribit Ias. in l. properandum §. fin. autem alterutra. num. 7. C. de iudic. per textum in l. scire oportet §. aliud ff. de executat. tut. Angel. consil. 6. ubi loquitur de verbis in omnibus, & per omnia, quem refert, & sequitur idem Ias. in l. 1. num. 22. & sequen. ff. de legatis primo, vbi respondet ad contraria Oldra. consil. 148. num. 7. vbi pluribus legibus probat vt nullum verbum adeo generale, seu vniuersale esse, quin ex consideratione debitarum circumstantiarum debeat ciuilitur intelligi, & limitationem recipere, & consil. 268. num. 1. loquitur de dictio ne quibuscunque, quem refert, & sequitur Neuzan. consil. 40. num. 12. post Felinum, Ias. Purpura, & Zaf. per eum citatos late Barbat. in cap. 1. colum. 10. versic. siue lex, de constit. expresse dicens legem vniuersalem concedentem extensionem antiqui actus, restringi secundum subiectam materiam, ne sequatur absurditas dicit etiam Gomes. in regul. Canzell. de infir. resign. quaest. 19. versic. non obstat, quod generalitas dispositio nis restringitur secundum subiectam materiam, post glo. quam allegat in cap. 1. Papa. de priuileg. lib. 6. Idem dicit Alexan. consil. 48. num. 12. volum. 6. in generali liberatione, vt non extendatur ad ea, in quibus capio esse potest, Ias. consil. 219. nu. 2. versic. secundo respondetur lib. 2. Crauer. consilio 70. num. 21. post Paul. de Cast. Socin. & Imol. per eum citatos, & consil. 144. numero 7. & consil. 36. num. 8. latissime d. consil. 186. num. 5. vbi post innumeros Doctores, per ipsum citatos concludit, dispositionem generalem vt semper debere intelligi secundum naturam rei, de qua loquitur dispositio, & plura in consil. 3. fere per totum Bald. in consil. 67. quia ex facto, colum. 2. versic. nec obstat, lib. 2. Cor. consil. 199. colum. 4. lib. 2. quos refert Cotta in memor. incip.

incip. quādo cūque versū. & ideo dicit eleganter, dicentes, verbum quomocūque limitari, & restringi debere secundum naturam actus cui attribuitur, & dicit Gem. in consi. 29. colum. si. versū. nec obstant rationes, quod licet verba vniuersalia sint vniuersaliter intelligenda, tamen debent restringi secundum naturam subiectæ materiæ, subdens ibi quod dictio, quomocūque, licet sit vniuersalis, tamen restringitur ad modos proportionabiles materiæ in qua exprimitur, & consi. 92. colum. 2. in fin. scribit, qd licet dictio vbi cū que sit vniuersalis, attamē si profertur in materia, quæ per alia iura, vel aliam dispositionem est restricta, nō intelligitur vniuersaliter, sed intelligitur vbi cūque, id est in quolibet loco, vbi materia de qua loquimur vendicat sibi locum, Euerar. latissime d. c. 5. & Rebuff. in tracta. de literis obligat. glo. 7. nu. 3. & seq. plura etiā ponit Silua. consi. 36. num. 16. vsque ad num. 22. post Rot. & alios quā plurimos per eum citatos, quibus addo Parid. de Puth. de feud. reinte. c. 83. num. 9. & sequen. vbi expresse dicit quod verba quantumuis generalia sunt intelligenda ciuilitate, & verba Principiū generalia restringuntur ad intellectum legis Bald. de capi. qui cur. vend. num. 20. in fi. dicit quod verba generalia sunt intelligenda ciuilitate, & prout ratio dicitur & non abusiue, quem refert, & sequitur Nat. cōsi. 580. num. 11. Jacob. à S. Georg. in l. fideiusso. §. prator, num. 1. & sequen. ff. qui satisd. cog. loquens de dictione, qualicūque. Alioquin, si de quibuscūque necessitatibus intelligeremus, sequeretur, quod etiam possent alienari feuda pro reddendo voto quod à principio voluntatis est, & postea necessitatis. c. magne de voto, & pro solutione legatorum, quæ hæres cogitur soluere, Inst. de leg. in princ. Item pro solutione dotium, quas quis soluere promississet pro alienis filiabus, ad quartū solutionem virtute promissionis cagi posset La Tirio. ff. de verb. oblig. & tamen res fideicommissio subiectæ non possunt alienari pro dotibus constitutis a persona quæ non tenebatur dotare Bar. communiter receptus in authen. res quæ num. 3. C. cō. de leg. qd multo magis locum habere debet in feudo, cuius strictior est prohibitio alienationis, vt supra probauimus dec. 166. nu. 19. Item vt satisfiat prouisioni factæ ex causa remunerationis, siue antidotali. Nam licet t obligatio antidotalis non sit potens ad agendum, vt concludit Curtius lun. in authen. res quæ, num. 55. C. communia de leg. atamen, quando est facta promissio ex causa remunerationis, parit actionem, tanquam cum causa promissio sit facta, vt not. in addit. ad Felin. in cap. nouit, de iudic. num. 12. versic. septimus effectus, & tamen nemo sani capitis dicet, prēmisis de causis Principes statuentes voluisse feuda præsertim ex pacto, & prouidentia potuisse alienari, quo fit, t vt ad tollendam consequentiam sufficiat dare instantiam glo. in cap. sicut vt geri, in verbo, sic & ego 1. q. 1. laf. in l. si pro fundo. C. de transacti. num. 11. Ex prēmisis ideo tolluntur omnia quæ ex aduerso opponi possunt, videlicet, quod decreta indefinite, generaliter & vniuersaliter loquantur & quod lex indistincte generaliter, & vniuersaliter intelligi debeat, quia prædicta non procedunt, quando inducerentur iurium correctio, seu absurditas, t vt late probauimus, quibus addo Ruyn. consi. 188. nume. 10. & duob. seq. volum. 2. vbi expresse dicit, quod vniuersalis etiā ab homine prolata restringitur contra propriam significationem, ne sequatur absurditas, latissime Crau. consi. 3. num. 3. vsque in fin. vbi responder ad id quod dicitur generalem dispositionem debere generaliter intelligi dicens illud procedere quando eadem est ratio omnium sub generalitate comprehensorum secus quando in omnibus nō est eadem ratio.]

15 Nec aduersus supradicta t pugnat glo. in cap. statuti in verbo, numerandam, de præbendis, quam sequitur

Felin. in cap. cum accessissent, de consuet. concludens latissimam esse faciendam interpretationem, quando per eam redimus ad ius commune, quia vt supra abun de probatum extitit, decreta ipsa sunt correctoria iuris communis feudorum, quorum prima natura est, vt sint omnino inalienabilia, igitur dici non potest, quod concedendo alienationem sit redire ad primænam naturam, prout vult dicta glo. quæ in hoc retorquetur. Accedat quod etiam semota iuris communis feudorum dispositione, & dato citra veri præiudiciū, qd bona, de quibus agitur fuissent donata parentibus anti quis veluti allodialia, seu emphyteutica, vel censualia, modis & formis, de quibus in dicta inuestitura; profecto non potuissent per patrem ob debita voluntaria alienari, cum ex pacto, & prouisione donantis, seu cedentis, & primi donatarii, seu primi acquirentis sint posteris debita, & potuerint contrahentes rebus suis legem, quam voluerunt imponere, ita vt stante forma 16 primi contractus, & concessionis t successor non potuerit de iure communi alienare, nisi durante eius vita l. 3. ff. de interdic. & re leg. l. quoties, vbi communiter Doctores, C. de donationibus quæ sub modo, Bart. & omnes interpretes in l. qui Romæ §. Flauius ff. de verborum obligat. & in l. Marcellus §. res quæ ff. ad Treb. in authen. res quæ. C. communia de legat. & in authen. contra cum rogatus, C. ad Trebel. Deci. consi. 230. numero. 5. consi. 468. colum. penul. versic. secundo principaliter [& consi. 498. num. 17. & seq.] laf. consi. 213. nume. 4. vbi dicit, istam esse communem opinionem, ap posite Gratus respon. 22. num. 8. & seq. lib. 1. dicens hanc esse communem, & indubitatam opinionem Rolan. à Valle d. consi. 2. nume. 106. & seq. post Paul. de Castro, & Dec. per eum citatos. Pareo ergo per dictam latissimam interpretationem non dari redditum ad primam naturam bonorum alienatorum, nec ad ius commune, quo vnusquisque, & sic primi contrahentes legem imposuerunt bonis, suis constituendo ea in feudum l. legem. C. de dona. l. 1. C. de don. quæ sub mod. vulg. l. in re mandata, C. mand. quam ad bona feudalia adducit Isernia in titulo, de feudo non habente pro 17 priam t naturam, versic. sed apud emptorem. Jacob. à S. Georgio de homagijs, nume. 48. l. rebus C. de rer. permur. l. in traditionib. ff. de pact. l. 1. si cōuenerit ff. de positi. Gram. decisi. 103. num. 130. in fine. Nec prædictæ interpretationi aduersatur quod dicitur dominicalia decreta, ut ex primi, & secundi præfatione legitur, respicere utilitatem publicam, esseque fauorabilia, & per cōsequens late interpretanda, iuxta notata per Bar. in l. 1. §. nunciatio, num. 24. ff. de no. oper. nunciati in l. quemadmodum, C. de agric. & cens. lib. 11. Dec. cōsi. 10. num. 2. cōsi. 66. num. 3. cōsi. 370. num. 8. quia respō deri potest prædicta procedere, quādo fauor esset publicus principaliter, nō autem principaliter priuatus, & secundario publicus, ita respōdet And. Pomat. in additio. ad Bart. in dicto §. nunciatio, in uerbo, publice utilitatis. Item accedat, quod etsi dicta decreta possint dici fauorem publicum, quoad cōstitutiones, seu restitutiones dotium cōcernere l. 1. ff. soluto matrim. atamen nulla ratione mihi persuadere possum quomodo quo ad debita uolūtaria, & prodigaliter cōtracta perfoluēda dici possit publice interesse, bona feudalia pro illorum 18 rum solutione alienari, t cum Reipub. interit, ne rebus suis quis male utatur, habereque homines in Reipub. diuites §. nam Antoninus, & ibi glo. in uerbo utatur, Inst. de his qui sunt iuri, uci alien. iuris §. cōsidera uimus, in auth. ut iud. sine quoquo iustitrag. Item interest Reipub. bona in agnationibus, seu familijs, ut earum cōseruetur dignitas, remanere l. 1. §. penul. ff. de nētre inspiciē. Socin. late cōsi. 26. num. 8. uolu. 4. Dec. dicto cōsi. 372. num. 5. quod retorquetur, nam in casu suo ideo extēsiō de filijs ad nepotes fit, quia in statuto per

per eū adductio unica erat ratio, & fauorabilis Reipub. ut bona cōseruetur in agnatione, quæ ratio ita militabat in nepore, sicut in filio, ideo lata fuit interpretatio statuti, alias stricte fieri regulariter debet, ut firmat Dec. dicto cōs. 10. num. 3. in fine, & cōs. 635. numero 24. hinc iubeñti potest alia responsio, videlicet, quia quæ aliquo modo sunt publicæ vtilitæ cedere debet iis, in quibus maior publica vtilitas versatur l. cetera. §. hoc Senatus consult. ff. de leg. 1. vbi publica vtilitas, quæ versatur in eo, ne adfixa ædibus detrahantur maior est, quàm vt debita publica soluantur, & ibi Ias. §. sed si quis nume. 3. Zaf. cōs. 1. num. 26. lib. 2. si igitur utilitas publica quæ versatur in solutione debitorum publicorum cedit vtilitati publicæ, ne adfixa ædibus detrahatur, quāto magis vtilitas quæ versatur in soluēdis debitis voluntarijs priuatis, in quibus nullo modo potest cōsiderari utilitas publica, cedere debet vtilitati publicæ, ut bona cōseruetur in agnationibus & familijs. Item Reipub. interest, vt delicta nō remaneant impunita, ita loquitur Bart. in dicta l. quemadmodū, & vtile est Reipub. homines esse liberos dicto §. vtrū lū quis in graui. ff. ad Syllanianum. Sed in casu nostro diuersa est ratio inter debita voluntaria, cōstitutiones restitutionesque dōrum, & alia similia debita necessaria, cum istis ueluti Reipub. vtilibus, lex faueat, illis vero ueluti damnoſis resistat. Ergo ad illa nō potest fieri extēſio, ubi enim nō est fauor Reipub. ibi nō fit ampliatio Bart. in l. quod ait §. exercitum, in fine. ff. de ijs qui notā. infam. quem sequitur Decius dicto cōs. 372. 19 num. 8. Accedat t̄ quod, & in statutis cōtinentib. vtilitatem publicam, vt in statuto fauore cōseruadatum agnationum factō, semper ea faciēda est interpretatio ne cōtineatur absurdum, uel iniquum, Alex. dicto cōs. 20 filio 134. num. 27. vol. 6. quāmo altari posset, t̄ q̄ si decreta expresse disposuissent feuda pro debitis volūarijs posse alienari, tanquam facta contra vtilitatem publicam, nō ualerent, vt in similibus inquit Decius d. cōsilio 10. colum. 3. uerſi. tertio qua. Neque enim statuentes potuerunt, id quod sui natura odiosum, aut iniquum est facere fauorabile, aut equum, cum naturales qualitates a statutis mutari nō possint, vt in simili scribit, & quidem doctē Tiraquel. de retractu, in præfatione, num. 66. Alex. cōs. 134. nume. 34. & seq. uolu. 6. Posset etiam responderi, opposita nō procedere, quando uerſimiliter statuentes, si interrogati fuissent, nō ita disposuissent, ut supra late probauimus, nō enim uerſimile est Princeps æquissimos uoluisse creditores uoluntarios, qui proprio facto nullo cogente cōtraxerunt, & in damno se constituerunt, cum certi essent uel esse debuissent cōditiones eius, cum quo contrahunt. l. qui cum alio contrahit. ff. de regulis iuris, præferre filijs, & agnatis habētibus ius radicum uirtute primæ inuestituræ, quibus nihil imputari potest, & contra regulam. l. non debet alteri. ff. de regulis iuris, cum similibus, cui cōueniunt quæ scribit Baldus in titulo de pace const. in verbo, amplius, dicens boni Principis non esse t̄ vnum altare discoopere, vt alterum cooperiatur gl. in auth. quomodo oport. epif. §. sed ne que effusas in verbo hęc pia, & j argum. l. assiduis. C. qui potiores in pigno. hab. vbi Bart. idem notat in tertio notab. hinc dicit Abb. in cons. 55. colum. penultim.

22 ma, quod t̄ statum tollens ius vni competens, & dñs alteri non ualet. Nam ex huiusmodi feudi illegitime alienati reuocatione, non dicitur ius, in quem alienatum est, pati damnum indebitū, quod tamen filius uel agnatus vassalli, pareretur fā ad feudi reuocationē non admitteretur, Ita in simili casu nominatim respōdet Sigism. Neapoli. consilio primo, num. 83. Quarto tolli possunt opposita ex responsione, quam in simili obiectione facit idem Sigism. cons. 7. nume. 42. quod runc lata sit interpretatio, cum dispensatur circa ea,

quæ ex sui natura non debent stricte interpretari, secus autem si disponitur super re sui natura stricte intelligēda, prout in terminis nostris late supra tractatum est, & latissime D. Crauet. post hęc scripta lectus. in dicto respon. a num. 67. vsque ad num. 87. Et ita conclusum fuit, decreta prædicta restringi ad causas necessarias, in quibus vassallus non culpa sua est constitutus.

S V M M A R I V M.

- 1 Decreti Philiberti Ducis incip. Item, quia verba, per quæ successor in feudo cogi potest alienare feudum pro soluendis debitis, pro quibus poterat defunctus, declarantur, & nume. 2.
- 3 In generali, seu uniuersali concessione non ueniunt ea, quæ uerſimiliter quis non esse in specie concessurus.
- 4 Principes statuentes uerſimile non est uoluisse feuda ex pacto, & prouidentia concessa pro debitis voluntarijs alienari.
- Princeps nō libenter eos sustinet, qui ultra substantiam suā expendant, nū. eodem.
- 5 Princeps ea uelle præsumitur, quæ leges uolunt.
- 6 Stante statuto, & consuetudine, quod bona feudalia possint alienari in casu necessitatis, non habet locum, quando quis suo facto, seu prodigalitate se in necessitate constituit.
- 7 Prodigalitas peccatum iudicatur.
- 8 Voluntates hominum ex uerſimilitudine declarantur.
- 9 A uerſimili argumentum sumens arguit a ratione naturali cum uerſimilitudo sit cognata nature.
- 10 Verſimile habens pro se casum legis habere dicitur.
- 11 In statutis contra ius commune fit extēſio ex identitate rationis, quæ cessante restrictio fieri debet.

DECISIO CLXX.

Decreti Philiberti Ducis declaratio.

ED quoniam contra prædictam interpretationem pugnare uideatur argumentum, quod prima facie fieri posset ex uerbis ultimi decreti Philiberti Ducis incipientis. Item quia, hoc modo proponendo syllogismum. t̄ Successor in feudo cogi potest alienare feudum, pro soluendis debitis, pro quibus poterat cogi defunctus: at defunctus poterat cogi soluere debita etiam uoluntarie contracta, ergo & ipse successor compelli potest. consentaneum uisum fuit demonstrare in prædicto syllogismo apertam esse fallaciam, quam dialectici etiam legales appellant fallaciam, ab eo, quod est simpliciter ad id quod dicti decreti est in illis uerbis. Pro quibus poterat cogi ille, cuius successio, ad eos peruenit, quæ uerba non debent referri ad debitorum solutionem simpliciter, uidelicet vt pro illis debitis ad quorum solutionem poterat cogi vassallus defunctus, posset successor compelli, sed debent intelligi secundum quid, id est, secundum qualitates præcedentes, quæ sui natura influunt in sequentibus, scilicet, vt pro debitis, pro quibus soluendis, poterat vassallus defunctus cogi ad alienandum bona feudalia, pro illorum solutione possit successor compelli feuda, in quibus successit, alienare, & iste est germanus uerſusque sensus & intellectus prædicti decreti quod comprobatur, ex uerbis positis in præcedenti capitulo, in illis uerbis, & de tali feudo, non possit fieri alienatio, neque dispositio, nisi eo modo, & ijs casibus, quibus statuta nostra alienationem rectorum feudorum fieri permittunt, quæ uerba cōsentur repetita in sequenti capitulo, tam ex natura subiectæ materiæ, quam ex repetitione facta, per dictionem, item quæ est repetitiua l. in repetendis. ff. de legat. 3 l. ueniunt. ff. de petitione hared.

hered. & vbiq; Docto. & per las. in §. aque, numero 45. Inductu de actio, ac ex illis verbis positus in fine dicti capituli, seruata premissorum statutorum dispositione, alioquin, si iuxta syllogismum propositum intelligeretur, verba decreti, sequeretur, quod sicut vassallus defunctus, qui pro suis debitis poterat compelli ali qua actione, oriente ex suo delicto, vel quasi, vel quia promiserat dotes pro extraneis mulieribus, vel fideius sit pro extraneo, vel fuit heres alicuius extranei onusti are alieno, sine beneficio legis, & inuentarii, ita pro eis dem soluendis cogi, posset successor etiam si non effet heres vassalli defuncti, feudum alienare, quod dicere absurdissimum est, & contra regulam c. damnum, qd quis sua culpa sentit, sibi, & non alijs imputari debet. quo fit, ut tollendam consequentiam dicti syllogismi, sufficiat dare predictas instantias. Quapropter, re torquendo predictum decretum proponere possumus infra scriptum syllogismum. † Pro illis debitis soluendis, pro quibus poterat vassallus defunctus compelli ad alienandum feudum, pro eisdem debitis potest suc cessor cogi feudum alienare, sed vassallus defunctus non poterat cogi ad alienandum feudum, pro debitis volu tarijs nulla legitima necessitate cogente contractis, ergo pro illis non potest cogi successor feudum alienare maior huius syllogismi propositio probatur ex dicto vitimo decreto. minor ex iuribus, supra in precedentiibus decisionibus abunde adductis, praesertim notatis per Docto. in l. Marcellus. §. res quae. ff. ad Trebell. in authen. res quae. C. commu. de lega. & in auth. contra cum rogatus. C. ad Trebellianum, vbi haeres grauatus restituere, licet possit bona restituere onni subiecta pro ne cessitate alienare. Attamen, pro debitis ab ipso volun tate contractis non poterit alienare, nisi durante eius vita, iuxta notata in l. peto. §. praedium. ff. de lega. 2. Di dac. dicto c. 16. colum. penult. ergo pro debitis volun tarijs praesertim vassalli defuncti soluendis non poterit successor cogi feudum alienare. Consequentia autem necessaria sequitur. Cum igitur expresserit de consti tutionibus dotium, aut alijs debitis, & inde dixerit, ad subueniendum etiam alijs necessitatibus quibuscumq; intelligi debet de similibus constitutionibus dotium, vel saltem de alijs necessitatibus, praeterquam de debitis, de quibus proxime dixerat, ut puta pro redemptione, & alimentis propriae personae, paternum, & filiorum, si in carceribus, aut apud hostes, vel in infirmitate, non propria culpa, & facto constituti essent, & non extaret alia bona, argumen. l. quam uis. ff. soluto matrimonio. l. fina. ff. de iure dotium, & notat. per Ioanem Andreā in cap. peruenit. de emptione, & venditione, & per Bal dum dicto consil. 20. his famulatur, quod dicit Bart. in d. §. vtrum. nume. 9. post Dyn. in reg. c. in generali, de regu. iur. in 6. videlicet, † in generali, seu vniuersali cō cessione, non venire ea, quae verisimiliter quis non ef fet in specie concessurus, Alex. consil. 76. num. 4. volu. 4. Ruin. consil. 6. num. 7. lib. 3. Corne. in consil. 89. litte ra O. lib. 3. & in statuis generaliter loquentibus, idem firmat Dec. d. consil. 532. num. 9. post Bart. & Alexan. in locis citatis, quos refert Crau. consil. 70. num. 25. post Paul. de Cast. consil. 332. volum. 1. Alex. d. consil. 48. nu me. 13. volum. 6. ad quam regulam accedat alia, de qua per glo. ordinariam in l. tale pactum §. fin. ff. de pact. 4. † nec enim verisimile est, ut supra sepe dictum exitit, Principes statuentes voluisse feuda, praesertim ex pactis, & promissionibus concessa, pro debitis voluntarijs ob sumptus superfluos, & prodigaliter contractis perfol uendis, posse alienari, cum & Imperator ipse libenter non ferat eos, qui vltra substantiam suam expendunt §. cum vero Deco amabiles in authen. ut de re. fir nu mero cleri, cui aridet tex. in l. 3. verum. modum. ff. vbi pupill. educa. debe. ad quae alludunt Catonis versus, Ne uoi quid desit quaeritis uere parce, vtque quod est, ser

ues, semper tibi deesse putato: Item, utere quaeritis mo dice, cum sumptus abundat. §. lo. de plat. in l. 7. C. de frum. urb. constantinos lib. xi. & ibi Luc. de Penna. 5 Nam † Principes praesumuntur ea voluisse quae leges volunt §. omnes, in authen. de iudici. Bal. in lex facto in principio, ubi las. ff. de uulga. & pupil. per illum tex. Dec. consil. 48. colum. penul. consil. 64. num. 7. leges au tem, ut proxime annotauimus, non subueniunt ei, qui suo facto, seu culpa, se in aliqua necessitate, & egestate constituit, bonus text. in c. ex parte, de consuetud. ubi glo. & docto. concludunt, non ualere consuetudinem per quam quis inducitur ad prodigaliter, & dissipandum bona sua, & in terminis nostris, † quod stante sta tuto, seu consuetudine, quod bona feudalia possent alienari, in casu necessitatis, non habeat locum, quan do quis suo facto, seu prodigalitate se constituit in ne cessitate ex text. in cap. quae in ecclesiarum, de consti tutione. iuncta glo. in verbo ad inopiam, quae allegat tex. in l. bona fides. ff. de positi. & in d. c. ex parte, & conuenit d. l. si fideiusor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cogant. & l. ueteres, in ff. de itinere actusque priua. cum similibus supra allegatis, & cumularis per Felin. in d. cap. quae in ecclesiarum, nume. 67. siue uideamus, quod licet bona restitutioni subiecta possint alienari per heredem, ut se in captiuitate detentum redimat, attamen hoc non posset facere, si ex suo delicto esset carceratus, Ang. in d. authen. res quae, colum. penult. uerfic. eodem modo C. commu. de lega. quem refert, & sequitur Alexan. in consil. 23. num. 14. lib. 1. & in consil. 59. num. 8. lib. 3. cum pluribus relatis per Didac. d. lib. 2. uar. resot. cap. 16. num. 9. uerfi. terno, in eandem questionem, quibus addo Cottani in memor. incip. testamentum, in quo pater colum. 2. uerfic. & ideo dicunt Doctores ergo Principes non presumuntur uoluisse subuenire debitori bus uoluntarijs, praesertim prodigaliter contractis, ne uideatur peccandi praestare occasionem, † cum prodigalitas ut precedenti decisione, dictum fuit, sit pecca tum quibus addo late narrata per diuum Antonium, in summa, parte secunda, tit. 6. cap. 8. de prodigalitate Caietanus, & summa Ange. in verbo, prodigalitas, & est text. in cap. saepe 4. d. distinct. glo. in cap. penult. de es fuerud. quae iura allegat Neuiz. consil. 22. numero 36. [Corn. consil. xi.] littera L. uolum. 3. & prodigalitas sit morbus uoluntarius, ut inquit Bald. in l. humanitatis, colum. penult. uerfic. quinto queritur C. de impub. & alijs subditis, nec in prauium cum filiorum, & agnato rum uocatorum, in prima inuestitura pascim praebere pro quibuscumque debitis uoluntarijs, causam alienandi feuda, uiamque malitiae, & fraudis uel aperire uelle praesumitur contra l. in feudo ff. de rei uendic. cum si 8 mi. † uoluntates enim hominum declarantur ex uerfi simili. non est uerficu. ff. de eo quod met. causa. gest. est in l. cum res legata. ff. de lega. 1. & similibus ibi no tatis, & qui arguit a uerfissimi, arguit a ratione natura 9 li, † cum uerfimitudo sit cognata natura. Bald. con sil. 180. num. 3. uol. 3. & pro lege habetur Oldrad. con sil. 13. quos refert, & sequitur Craue. consil. 292. num. 6. 10 inferens, † cum qui habet uerfissimile pro se, habere ca sum legis, argum. l. semper in stipulationibus. ff. de re gu. iur. glo. ordina. in d. l. tale pactum, §. fin. ubi com munitur Docto. latissime Euerard. in iuis locis legali bus, cap. 5. Tiraquel. in praefatio l. si unquam, num. 37. & sequent. Neuiz. consil. 65. nu. 55. post Marfi. & alios in locis ab eo citatis. Ideo uerba illa generalia decreti ad uero similia restringuntur Paris. consil. 96. num. 16. lib. 3. & id expr. se demonstratur ex d. decreto Philiberti in fine. dum in constituto one dotium uult haberi rationem quantitatatis patrimonij, & qualitates domus & personarum, & per consequens dotes non consti tui immoderatas, ergo multo magis dicendum est no luisse feuda alienari pro debitis superfluis, & prodiga liter

liter contractis. Et ex præmissis tollatur, quæ de ver-
bis vniuersalibus, seu generalibus statuti ponit Deci.
c. 617. num. 16. vbi dicit, quod in statutis contra-
ius commune fit extensio ex identitate rationis stanti-
bus verbis vniuersalibus, et ergo vbi non est identitas
rationis non fit extensio, sed restrictio, ne inducatur iu-
ris communis correctio, at in casu necessitatis causatæ
ex facto proprio, cui lex non assistit, diuersa est ratio a
necessitate inducta a lege, vel a natura, cum huic lex fa-
ueat, illi verò non, vt supra probauimus, ergo pro hac
opinionem stat dictum consilium Decii, et secundum
prædictam interpretationem dictum fuit, debere intel-
ligi decretum præfatum Philiberti Ducis, [cui interpre-
tationi deferunt glo. fi. & DD. in c. 1. per illum text.
de solut. vbi successor in beneficio tenetur ad debita
predecessoris pro necessitate Ecclesiæ contracta & nõ
ad voluntaria.]

S Y M M A R I V M.

- 1 An in feudi alienatione satis sit per emptorem probari, ven-
ditorem tempore alienationis habere filias nobiles, an vero
ad eum spectet probare pretium fuisse verum in solutionem
dotium, vel debitorum necessarium, & pluribus seq. cu-
mulate tractatur.
- 2 Verbis conuictas factio etiam verificari debent.
- 3 Participia duo respicientia vnum substantiuum debent simul
in eo substantiuo concurrere.
- 4 Participia futuri temporis important necessitatem.
- 5 Verbum futuri temporis conditionem importat, & formam.
- 6 Conditione non verificata cessat dispositio.
- 7 Feudum alicui concessum pro constituendis dotibus eius fi-
liabus, reuocari poterit, si de alijs bonis paternis filie do-
centur.
- 8 Probatio vnicuique incumbit eius, quod ad fundandam in-
tentionem suam deduxit, sine actor sit, sine reus.
- 9 Emptor rei minoris allegantis contractus nullitatem, pro-
bare debet pretium in utilitatem minoris fuisse conuer-
sum.
- 10 Probatio contentorum in precibus Principi porrectis incum-
bit ei, qui fundat se in literis licentia alienandi.
- 11 Allegans aliquid onus etiam probationis incumbit.
- 12 Alienatio vbiunque regulariter prohibita est, & certis
tantum casibus, ac seruata certa solemnitate permessa,
non statim dicto asserentis alienationem in casu permissio
fuisse factam.
- 13 Alienationis bonorum feudalium prohibitio strictior est
alienatione rerum ecclesiæ, & minoris.
- 14 Alienandi facultate alicui concessa in casu necessitatis ad
hoc, vt valida sit alienatio, que concurrere debeant.
- 15 Dictio, pro causam finalem significat, qua cessante, cessat &
dispositio.
- 16 Alienatio vbi ex causa permittitur, intelligitur de causa
proxima, non remota.
- 17 L. fin. ff. de exercito. & Bart. doct. in l. ciuitas. ff. si cert. pet.
declatur.
- 18 Alienandi licentia concessa respectu debitorum necessarium,
non alias valet, nisi probetur summam pretij feudi alienati
prestantis debitis commensurari.
- 19 Donatio facta a patre filio propter eius benemerita eatenus
valet, quatenus donatio mentis commensuratur, & nõ ultra.
- 20 Licentia alienandi concessa ex falsa causa, licet partim pos-
sit dici vera, attamen in totum censetur nulla licentia, nu-
mero 21.
- 22 Rescriptum licentie habet in se hanc conditionem tacitam, si
preces veritate nitantur.

DECISIO CLXXI.

An ad emptorem feudi spectet probare pretium alienationis
fuisse verum in solutionem dotium, seu eris alieni ne-
cessarij, an vero sufficiat debita necessaria extare tempore
alienationis,

VOMIAM supra conclusum
fuit, decreta dominicalia non de-
bere intelligi de quibuscunque
debitis, sed de necessarijs, ad que
vassalli a lege vel a natura, aut
alia necessitate non causata cul-
pa alienantis, teneantur. sæpissime
autem contingit, verum esse vas-

fallum scilicet tempore alienationis habere filias nu-
biles, aut debere dotes aliquas restituere, vel esse onu-
stum are alieno necessario, in instrumentoque licen-
tiæ alienandi, & in alienationibus enunciarum feudi ven-
ditionem fieri pro dotibus constituendis, aut restitu-
endis, vel debitis necessarijs persoluendis. Quæstio fuit
an sat sit rei veritatem ita esse, absque eo, quod probe-
tur pretium solum verum in constitutione, seu re-
stitutionem dotium, aut debitorum necessarium so-
lutionem fuisse. Et videbatur dicendum satis esse em-
ptori, si probauerit venditorem tempore venditionis
habere filias nobiles, quibus iure tenebatur dotes con-
stituere d. l. fin. C. de dot. promiss. cum similibus, vel
teneri dotes aliquas restituere, aut aliquibus debitis ne-
cessarijs satisfacere, & propterea debitum necessarium
tunc temporis subesse, nec ad eum pertinere probare
filias nuptui traditas fuisse, pretiumque verum in cõ-
stitutionem, aut restitutionem donum, vel solutionem
eris alieni necessarij argum. l. si. in primo responso. ff.
de exercito. acti. & eorum, quæ notantur per Bart. in l.
ciuitas, num. 13. & 14. ff. si cert. pet. & Doct. ibi præfer-
tim Ias. & Alcia. & in auth. hoc ius porrectum. C. de
sacro sanct. eccl. & in cap. 2. §. hoc ius porrectum. ro.
quæst. 2. in dubio; præsumi in causam necessariam so-
lutam pecuniam. Quibus tamen non aduersantibus,
articulo accurate discussio dictum extitit decreta Du-
calia, dum disponunt bona feudalalia posse alienari pro
constituendis dotibus, aut restituendis vel debitis necessa-
rijs persoluendis, nõ solũ consideratiue, vassallũ habere
filias nobiles, & debere dotes constitui, vel restituere, aut
debita necessaria extare tempore venditionis, vt supra
probauimus, sed etiam ipsum actum nuptui tradendi
ac dotium soluendarum, seu restituendarum, aut debi-
torum persoluendorũ. idque probari in decreto. Viol-
lant in illis verbis positus in præfatione (filiarum dotes
& alia debita sua in earum dedecus. ac damnum non-
nunquam remanent insoluta.) Item in illis verbis po-
situs in dispositione, pro filiabus suis nuptui collocan-
dis, & earum dotis, aut alijs debitis persoluendis, quæ
duo, scilicet filias nuptui collocare, & earum dotes
persolvere, item debita extare, & persolvere et sicut ver-
bis coniuncta sunt, ita factio verificari oportet, vulg. l.
si is qui ducenta §. utrum, vbi Barto. ff. de reb. dub. l. si
heredi plures. ff. de condit. insti. l. si quis ita stipulatus
ff. de verb. oblig. Campe. de dote, in prima parte, quæ-
stio. 3. col. 2. Nam cum illa duo participia nuptui col-
landis, & dotibus persoluendis respiciant vnum sub-
stantiuum, scilicet, filiabus, et vtrique vtriusque concur-
sum requiri dicendum est, Bart. in l. qui concubinam.
§. 1. ff. de lega. 3. Alexan. d. consil. 7. num. 5. & 23. vol. 2.
quod in similibus terminis firmat Brunus de statim. ex-
clud. foemi. arti. 6. quæst. 28. & iuri communi confor-
me est, quo pater tenetur filiam nuptui tradere, & do-
tare. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. in authen. res que,
num. 14. in fin. C. communia de lega. Pari. consil. 34.
num. 8. volum. 3. idque præsertim locum habet cum
decretum prædictum vtriusque participij futuri tempo-
ris, et pro dotibus, seu debitis persoluendis, quæ impor-
tant necessitatem, vt voluit glo. Bald. Angel. & Ias. in
rub. ff. de lib. & posth. idem Ias. in §. præterea, num. 10.
instit. de actio. & etiam conditionem, cum resoluatur
in reuocatum, & verbum futuri temporis, et quod
condicionem importat, & formam. l. Stichum qui
meus

Senatus Pedemont.

- meus erit. ff. de leg. primo. l. metum autem presentem ff. de eo quod metus causa. Bart. in l. 1. num. 35. ff. de cōdition. & demonstrat. Alexan. consi. 2. num. 13. volu. 4. Guid. Pap. quæst. ult. num. 5. post Barto. in l. Titio. §. fin. col. 2. vers. concluditur, & col. fi. ff. de condit. & de monstr. Corne. pulchre consi. 185. col. 3. versu. illud participium, volum. 4. lat. late consi. 55. colum. 5. vers. sexto, pro ista volum. 3. & consi. 115. colum. 2. versu. secundo principaliter, volum. 4. Ruin. consi. 160. nu. 11. lib. 2. Didac. lib. 2. varia resolut. §. 17. nume. 2. & 3. Rub. consi. 160. num. 11. vol. 2. Natta consi. 103. num. 8. Neuiza. consi. 50. num. 11. & sequent. & sic illa verba, pro dotibus, seu debitis persoluentis, debent intelligi, & interpretari, id est quæ persoluentur, vel quatenus persoluantur, ita interpretatur Corne. consilio supra citato, ubi expresse ait, quod si non verificata conditione cessat dispositio, bonus text. in l. si quis pro redemptione captiuorum, vel pro redemptione domus debet necessario in eam causam conuerti, quam ad hoc citat idem Corn. d. consi. 1. littera y vol. 1. Barto. in l. 2. §. Titio, col. 1. versu. tu autem scias ff. de donat. quem refert & sequitur in terminis nostris Ruin. consi. 3. nume. 9. & sequen. volum. 1. ubi concludit, per textum in l. si ego ff. de iur. dot. quod si feudum concessum alicui pro constituendis dotibus eius filiabus, si de alijs bonis paternis filie dotentur, potest vendicari, & cessat concessio, & dispositio, quod etiam probatur in l. licet. §. quoties. ff. de iure dot. His accedunt, quæ in similibus terminis respondet Alexan. consi. 20. num. 4. volu. 6. qui licet loquatur in participio præteriti temporis, id est dicendum est in participio futuri temporis, cum non detur ratio diuersitatis, & concludit, probari debere factum, & qualitatem, imo multo fortius locum habent in participio futuri temporis, quod ut supra dictum extitit, importat conditionem quæ impleri debet in forma specifica vulgata. l. Meuius. ff. de condit. & demonstrat. quod etiam clarius apparet ex eo, quod in decreto Blanchæ expresse disponitur, consensum Principis qui ex primi decreti forma debet interuenire, intelligi debere, quod interueniat tempore constituendarum, seu restituendarum dotium, & non sufficit præhabuisse, ut supra in prima qualitate requisita, late probauimus. His deferuiunt, quæ scribit Dec. consi. 106. nume. 2. ubi dicit, quod verbum dotare significat cum effectum, & num. 4. versu. sexto, & ultimo, dicit, quod quando ex verbis statuti apparet de intentione statuentium non est opus coniecturis, & præsumptionibus. Idem dicendum in debitis necessarijs, ut vna determinatio plura respiciens determinabilia pariformiter determinet. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupilla. l. si legatarius §. cum ita ubi Bart. de leg. 3. Quo fit, ut nisi per emptorem feudi probetur de pretio feudi, constitutas, aut restitutas fuisse dotes, aut debita necessaria soluta, non dicatur satisfactum decretis, & eorum cessat dispositio, ac licentia alienandi. Nam cum feudorum alienatio a iure communi, & decretis, præsertim Philiberti prohibita, permittatur ex forma decretorum in casu dotium constituendarum, seu restituendarum, aut debitorum necessarium soluendorum, fundamētumque intentionis emptoris sit demonstrare emptionem seu di ex aliqua causa in decretis expressa fuisse legitimam consequens est, ut ad eum spectet probare id, quod est eius intentionis fundamentum, & sic pretium feudi fuisse versum in constitutionem, aut restitutionem dotium, vel alicuius aris alieni necessarij, argum. l. prime. C. si aduers. credidit. ubi Bart. dicit quod vnumquunque debere probare id, quod est causa, & fundamentum suæ intentionis, siue sit actor, siue sit reus l. 2. ff. de procura. Socin. consi. 24. col. 11. versu. agens vero, lib. 1. & in consilio 165. col. 4. versu. secundo hæc conclusio lib. 2. &
- 9 propterea quod emptorem rei minoris allegantis contractum esse nullum, debere probare pretium fuisse conuersum in utilitatem minoris, quia illud est causa suæ intentionis. l. si prædium C. de præd. minor. & Bart. refert, & sequitur Alex. consi. 16. num. 1. volum. 5. text. est in l. magis puto in §. ne passim, & ibi glo. in verbo, titulotenus, & §. seq. ff. de reb. eor. famulantur dicta Decij consi. 60. num. 2. ubi ait, non sufficere id in libello enuntiare, & consi. 403. nume. 12. & pluribus sequen. præsertim num. 17. ubi post Io. Andr. Domi. & Abba,
- 10 locis citatis concludit, quod ille, qui fundat se in litteris licentia alienandi, debet probare contenta in precibus Principi porrectis, bonus text. in l. minorem C. de præd. minor. ubi non sufficit in libello allegare causam alienandi, sed probanda est, quod etiam scribit Alexand. in consi. 78. num. 20. & duob. sequen. uol. 5.
- 11 uidelicet, quod quando iura concedunt aliquid alicui alleganti, non intelligitur de sola allegatione, sed de probatione, & hæc magis comprobatur ex annotatis, in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccles. in illis uerbis, pretio pro debito dando, & ibi glo. in verbo, pro debito dando, Angel. in authen. de alien. & emphyte. §. hoc etiam, colum. penul. Zaba. in c. quibusdam, col. fin. de fideiussor. & in clem. prima, quæstio. 3. de reb. eccles. non alien. Imo. post Innoc. Butri. Cardin. & Abba. in cap. 1. num. 12. & 13. de deposti. quos sequitur Alex. consi. 4. num. 9. uolum. 3. Corne. consi. 243. littera B. uolu. 2. Paul. de Cast. consi. 74. uol. 1. Socin. d. consi. 29. num. 10. & sequen. f. & consi. 66. nume. 14. & duob. sequen. uolum. 1. Deci. d. consi. 142. & consi. 252. nume. 6. qui omnes in hoc conueniunt,
- 12 quod quando alienatio est regulariter prohibita, sed certis casibus, ac seruata quadam solemnitate permiffa, non statim dicto asserentis solemnitatem obseruari, & alienationem factam in casu permisso fuisse, sed utrumque probandum esse ab asserente, quæ regula, & si a prædictis doctoribus ad alienationem rerum ecclesiæ, & minoris pro soluendis debitis facta, adducatur, etiam uiget in casu nostro, in quo alienatio est regulariter prohibita, & in certis casibus permiffa, imo fortius locum
- 13 habere deberet, cum ut alia diximus quod strictior sit prohibitio alienationis bonorum feudaliū quam ecclesiæ, & minoris, cum feudalia in casum utilitatis, necessitatis, aut pietatis, etiam pro anima iure alienari non possint, ut in titu. qual. olim feud. pote. alie. bona uero ecclesiæ, & minoris aliquo ex prædictis casibus seruatis seruandis alienari possint, ut de bonis eccles. late Didac. dicto cap. 16. num. 9. lib. 2. uaria resolut. & in similibus, imo in fortioribus terminis respondet Bald.
- 14 consi. 332. num. 3. uolum. 1. ubi nominatim dicit, quod data facultate uxori alienandi res mariti testatoris pro sua necessitate, si uxor infirmitate grauata aliquam rem testatoris vendidit, & pretium concessa est recepisse, huiusmodi venditio non nocet heredi, nec tenet, nisi si quinque concurrentibus. Primo, quod sit euidentis necessitas. secundo, quod in eum modum sit permiffa venditio. tertio, quod in illam causam necessariam fiat venditio, & non sit superflua quantitas. quarto, quod respectu loci, & temporis, imminet opportunitas. quinto, quod cesset fraus. Cum igitur decretum requiratur effectuale solutionem debet emptor fundans se in decreto probare se obseruasse formam decreti, cum suis qualitatibus, Alexand. consi. 138. num. 5. uolu. 7. Deci. consi. 142. nume. 4. Idem confirmatur ex illa præ-
- 15 positione (pro) quæ causam finalem significat l. penul. §. fin. versu. si pro alimentis ff. de alim. & cib. leg. qua cessante, cessat dispositio, ut late concludit Deci. consi. 46. nume. 1. & 4. & consi. 50. num. 2. & 3. post Bart. Bald. Archidia. Domi. Paul. de Cast. Fulgo. & alios per eum citatos, & Soci. consi. 227. nume. 7. lib. 2. quos refert, & sequitur Crau. consi. 192. num. 21. versu. secundo,

secundo, quod ista causa, Rippa in cap. cum M. Ferriensis, nu. 7. de consi. vbi ex hoc reprochēdit, quod Come. in consi. 187. colum. penul. lib. 2. videl. cet. quod si reator dederit vxori vsufructuarie facultatem alienandi res hereditarias pro necessitatibus suis, quod illa poterit alienare, etiam si non egeat, quod verum non esse dicit Rippa, [nam cum facultas alienandi feuda pro debitis necessarijs, non solum respiciat fauorem vassallorum alienantium in casu necessitatis, sed filiarum & aliarum personarum in quorum gratia fit alienatio, necnon agnatorum ad feudum vocatorum, vt nisi pro causis necessarijs non fiat alienatio dicta propositio, per denotat causam finitiuē, ita declarat Bero. consi. 22. nu. 75. & seq. vol. 2. iuribus per eum citatis.] His addo Iacob. Mandel. cognomento Alba consi. 32. num. 2. ergo sicut non sufficit filias nobiles habere, nisi nuptui tradantur, & dotes constituantur, ex dicto pretio soluantur, vt concludit Alexan. d. consi. 7. num. 22. volum. 2. & Bald. d. consi. 332. volum. 1. Idem dicendum est de debitis necessarijs, vt non sufficiat probari subesse, nisi probentur soluta. His deservient, quae scribit Alex. d. consi. 101. nume. 11. Natta post Ioan. And. cō
 16 filio 352. colum. 4. quod t. vbi ex causa permittitur alienatio non est sumenda occasio pro causa, quam rō sufficit precedere. sed probari debet, & consi. 162. nume. 3. Non obstat l. fin. ff. de exercitoria acti. & dicta
 17 Bart. in l. ciuitas. ff. si certum. peti. t. quia respondetur d. l. fin. continere casum specialem, cuius rationem ponit Argel. in §. hoc etiam, colum. penul. in authen. de alienat. & emphyteoti.

Secundo responderetur ex aduerso opposita loqui, quando causa contractus, seu alienationis non est data pro forma, sed potius est impulsiva quam finalis, secus vero, vbi data esset pro forma essetque finalis, vt in alienatione rerum ecclesiae, minoris, Reipublicae, vel feudalis facta lege permitte vrgenteque necessitate, vt satisfiat debitis ecclesiae, minoris, Reipub. vel vassalli, in qua alienatione duo probari debent, scilicet solemnitate, & iustam causam alienandi interuenisse, vt supra late probauimus, quibus addo Felin. in c. quae in ecclesiarum colum. 1. de constitutionibus, & infra comprobatur.

Tertio responderi potest saltem emptorem probare debet se fecisse diligentem, vt pretium conuerteretur in illas causas propter quas fuit feudum alienum, argu. d. l. fin. vers. & in summa. ff. de exercito.

Et dato, quod posset constare de aliquibus, & dotibus, & debitis necessarijs solutis, attamen debet proba
 18 ri ascendisse ad summam pretij feudi alienati, t. vt alienatio communetur cum praesentibus debitis, quod fieri debet, vt concludit in simili casu Dec. consi. 38. num. 3. versic. non obstat, & clarius consi. 63. colu. fin. in principio, & consi. 638. colum. fina. per text. in cap. quod pro necessitate. 1. quzst. prima, Barto. in l. 1. §. nunciatio. nume. 25. ff. de noui oper. nunciat. Dec. consi. 587. nume. 5. & d. consi. 403. num. 18. late in l. 1. nume. 35. & seq. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio. Grae. respon. 140. num. 52. lib. 1. & videtur bonus textus in d. l. fin. in versic. quare & ff. de exercito. acti. quem ad terminos nostros adducit Bald. dicto consi. 332. volum. 1. & d. consi. 20. in fin. volum. 2. Natta d. consilio 162. num. 2. & seq. loquens in alienatione feudi cisterne, dicens ratione naturali manifestum esse, feudum non posse dici alienum ob as alienum in ea portione quae as alienum excedit, & responderit consil. Bald. 75. vol. 1. quod consilium retorquetur, quando extant alia bona aliud alia vel feuda sunt diuisibilia, prout generaliter sunt feuda huius patriae, & ijs conueniunt dicta Alex. consi. 4. num. 9. volum. 3. & quae dicit Come. consi. 189. colum. 3. vol. 4. Paris. consi. 77. num. 70. volum. 1. faciunt quae scribit Alex. t. de donatione facta

a patre filio propter eius merita, vt valeat quatenus cō mensuratur ipsa donatio meritis, & nō vltra in l. si donatione, colum. 2. versic. iuxta praedicta quaro. C. de collationib. & quae notat Bald. in l. fin. §. sin autem legata. C. de bonis quae liberis, vbi executores testamenti non possunt vendere vltra quam sit necesse, Viu. in suis commu. opinio. in verbo, donatio facta a patre, nume. 8. & quae contigerit Crau. in d. suo respon. nu. 194. & haec fuit mens principum statuentium, vt ex decreto Ducis Philiberti in vltimis verbis etiam dignoscitur. Ideo quatenus alienatio facta apparet vltra summam aëris alieni subsistere non potest iuris communis, & de cretorum dispositione refragante, imo in totum corruit, vt infra demonstrabimus.

Et ex hoc capite sequitur vditionem in totum nullam esse, etiam si probatum fuisset de aliquo aëre alieno, dummodo non ascenderet ad totam summam
 20 pretij feudi venditi, t. quia cū pro ea summa, pro qua non constet de aëre alieno, euidenter apparet licentiam alienandi fuisse concessam ex falsa causa, licet partim posset dici vera, attamen in totum censetur, nulla licentia, & per consequens venditio, argumentum eorum, quae notat Bart. & Bald. in l. si non sortem. §. si centum vbi lat. & ceteri Doctores. ff. de condit. indeb. Decius in l. cum amplius. ff. de reg. iur. & in l. certi conditio §. quoniam, num. 4. post Bald. ff. si certum peti. & d. cō filio 142. num. 4. & 6. consi. 463. num. 10. 21. & 24. Afflic. decif. 178. num. 8. & decif. 318. Curt. Iun. consilio 118. num. 10. consi. 170. num. 2. & 3. Neuzia. consi. 85. num. 10. & seq. Natta consi. 162. num. 7. & seq. Alciatus de praesump. reg. 3. praesump. 10. num. 9. post Barto
 dum, & alios citatos, [appositae post haec scripta visus D. Roll. a Valle consi. 7. nu. 36. & duobus seq. col. 3.] late Paris. consi. 100. num. 32. & 33. & seq. volum. 1. & licet loquatur in Decreto, tamen num. 24. equiparat decretum, & licentiam alienandi, nam decreti interpositio in istis alienationibus est futurae alienationis permisso, seu licentia, lo. de Platea in l. 1. versic. & debet istud decretum. C. de pred. decur. sine decreto nō alie
 21 mand. lib. 10. his addi possunt, quae in terminis nostris late scripsit Crau. in d. respon. pro genere, num. 129. & pluribus sequent. post haec scripta visus, Quapropter admonitos esse velim veditores, & emptores bonorum feudalium, vt in obtinenda licentia alienandi, praedictorum rationem habeant, ne contingat licentiam alienandi obreptitiam, seu subreptitiam fore, praedictaque alienationem simulatam, ex falsa causa, ac dolo
 22 tam, t. & propterea nullam, & inuallidam declarari. l. 2. §. circa, vbi glof. & Doctores, ff. de doli mali except. Decius consi. 313. num. 4. & seq. post glo. Bartol. Bald. Geminian. Ancharan. Abba. Alexan. & Felinum, addēs id etiam procedere, si falsa causa esset allegata per errorem, quod etiam tenet Oldra. consi. 208. nu. 2. Nā
 22 rescriptum licentiae alienandi t. habet in se conditionem hanc, si preces veritate nitantur, it. igitur veritate non nituntur licentia erit obreptitia, seu subreptitia. l. vniuersa. C. de diuers. rescript. Bart. in l. praescriptione, num. 2. & seq. C. si contra ius vel vtil. publi. c. 2. & cap. proposuisti, vbi glo. & communiter Docto. de rescriptis Deci. in similibus terminis in d. consi. 143. num. 5. versic. vltimo non obstat, & num. 6. Brun. consi. 87. nume. 21. & 22. conueniunt, quae scribit Rip. lib. 2. respon. forum, cap. 24. num. 4. post Abb. Felin. Socinum per eum allegatos concludens supplicantiem teneri probare omnes qualitates expressas in precibus veras fuisse tempore supplicationis, & in terminis licentiae alienandi bona feudalia propter as alienum vrgens tempore supplicationis, vt non trahatur ad debita post ea contracta, & non vrgentia tempore licentiae consiluit Alex. consilio secundo numero 13. & pluribus sequentibus, volum. 4.

SYM-

S Y M M A R I U M.

- 1 Enunciatiuis verbis partium, in instrumento positus etiam inter easdem personas standum non est, ubi aliquid inter ipsas partes prohibetur, & certis tantum casibus permittitur.
- 2 Causa cognitio precedere debet antequam alienationis feudi licentia concedatur.
- 3 Ecclesie rem in alienatione, non sufficit ari alieni narratio nem fieri, sed illud subesse probari debet.
- 4 Creditor pignus vendens se creditorem esse probare tenetur, nec sufficit assertio ipsarum partium, quod creditor esset.
- 5 Alleganti factum etiam si sit pater, ubi iura aliquid concedunt, non sufficit simplex allegatio, sed probatio etiam requiritur.
- 6 Notarii assertioni, nec partium standum non est, ubi agitur de terti praiudicio.
- 7 Alienanti rem regulariter prohibitam, & certis tantum casibus permissam, credendum non est, si de casu aliquo permissio attestetur.
- 8 In conditione positum pro forma datum esse censetur.
- 9 Confessio sola non sufficit, ubi actus uerus requiritur, etiam si confessio fuisse iurata.
- 10 Auth. res quæ. C. commun. de lega. non habet locum in dote confessata.
- 11 Confessio dotis recepte ante matrimonium facta, excludit præumptionem donationis, & fraudis.
- 12 Confessioni ipsius partis alienantis dicentis se plura debita contraxisse non statur, ne aperiatur via fraudandi filios, & agnatos.
- 13 Confessio vassalli uenditoris de receptione pretij non sufficit, sed requiritur pretium fuisse realiter solutum, nu. 14.
- 14 Confessioni patris vendentis omnia bona, & consistentis cum iuramento pretium recepit, in præiudicium legitimæ filiorum non statur.
- 15 Legitima nullum ius competit filijs in paternis bonis vivente patre cum legitima sit quota bonorum, debeaturque postea alienum.
- 16 Glo. in l. 1. C. de fide instrum. & iure hactenus fiscalib. 10. declaratur.
- 17 Solemnitatibus renuntiare partes non possunt, ubicunque a lege pro forma inducæ sunt, imo nec assertioni ipsarum partium statur quod solemnitates fuerint observatæ.
- 18 Clausula annullatina ubicunque ponitur in aliqua dispositione, tunc consensus ambrarum partium nihil operatur, num. 19.
- 19 Iuramentum non potest supplere defectum consensus, & formæ.
- 20 Authentica sacramenta puberum. C. si aduersus vendit, dispositio limitatur.
- 21 Ius terti, etiam cum iuramento tolli non potest.
- 22 Legi renuntiare non potest, etiam cum iuramento ubicunque forma dat, & procedit annullando.
- 23 Contractus, quando prohibetur ratione rei vel materie, non firmatur iuramento.
- 24 Decretum seu statutum, quando procedit ad nullationem actus consensus partium tunc nihil operatur.
- 25 Feudi alienatio facta in pænis extraneum non seruata forma iuris, nec decretorum, seu statutorum dominicalium, non valet etiam a principio.
- 26 Paria sunt aliquid non gerere, vel absque debita solemnitate gerere.

DECISIO CLXXII.

An verbis enunciativis notarij, siue partium, quod solemnitates a decretis requiritæ in alienationibus feudorum statur præferum in præiudicium vocatorum in inuestitura.

VONIAM supra decis. 165. in fine scriptum legitur, hac decisione responderi quæstioni ibi propoſitæ scilicet, an verbis enunciativis in instrumentis alienationum positus quibus solemnitates a decretis requiritæ enuntiantur interuenisse,

stante dispositione. l. optimam. C. de contrahen. & cōmittent. sup. credatur. Idcirco expedire visum est pro missis satisfacere, & demonstrare non esse credendum verbis enuntiativis notarij, aut partium in dictis instrumentis, & precibus contentis, cum aliter, quam per assertionem partium, & notarij constare debeat de debitis, & alijs necessitatibus, etiam si essemus inter easdem personas, præsertim ubi principaliter de debitis necessarijs agitur per ea quæ scribit Barto. in l. si forte, in fin. ff. de castrenſi pecuni. quæni refert, & sequitur Felinus in cap. ecclesia S. Mariæ, de constitution. in c. illud, de præsumption. & in cap. per tuas, colum. 3. & ibi Deci. colum. 4. de probatio. Matheſi. sing. 33. & sequentibus. cum pluribus ibi in additio. relatis, Roman. sing. 451. & ibi etiam in additio. late Brun. his scriptis visus de forma, & solemnitate. articulo de proba. & præsump. formæ, & solem. col. 41. & seq. ubi post Gemin. quem refert in cap. 1. de reb. eccle. non alienan. dicit, quod si in instrumento rei ecclesiasticæ narretur, vel enuncietur, quod subſit utilitas in tali alienatione, vel subſit necessitas alienandi, ex hoc non erit probata utilitas, vel necessitas alienandi, nisi aliter constet de eis, laſ. pluribus ad hoc accumulatis in l. si donatione, nu. 4. & seq. C. de collationib. quos refert, & sequitur Dec. confi. 20. num. 3. & confi. 60. col. 2. & latissime in similibus terminis, in confi. 403. num. 17. 18. & sequen. ubi nominatim dicit, cum precium rei venditæ salutem in totum non sit datum creditoribus, prout supplicatio indicabat, indubitanter gratiam uideri subreptam, & talem contractum esse simulatum, & inualidum, quem refert in terminis dictorum decretorum Ducalium Neuizan. d. confi. 10. num. 10. affirmans necessitatem debere probari non fingi. l. fidei commissi. §. si rem. de legat. 3. præ addens propterea debere præcedere causæ cognitionem secundum Angelum in l. Diaus, in princ. ff. de pet. hæredit. Dec. in c. cum Romana, de appellationib. col. 1. ubi dicit, quod quando aliquid fieri non potest sine aliqua causa, assertioni partium non statur. Hi accedunt, quæ scribit Alex. confi. 31. nu. 4. & confi. 136. nu. 11. vol. 1. confi. 202. col. 2. laſ. in auth. si quis in aliquo col. fi. C. de eden. & ibi etiam Dec. nu. 38. inferens ex hoc, quod si in instrumento alienationis dicatur habita licentia Episcopij, & præcedentibus tractatibus, talia verba non probant, & ideo consiliū dat, quod fiat instrumentum separatum de solemnitatibus, requisitis post Bart. Abb. Ancharan. Paul. de Caſtr. & Socin. in locis per eum relatis, quibus addo Alex. confi. 17. nu. 6. lib. 4. cum pluribus alijs relatis in additio. ad Matheſi. singul. 79. num. 3. [Boer. deci. 37. nu. 5.] laſ. confi. 24. num. 7. & in vſibus feudorum, nu. 90. ubi ex iuribus per eum allegatis dicit, certissimam esse regulam quæ nunquam fallit, quod ubi assertio facit contractū vel negotium esse licitum, quod alias esset a iure improbatum, certe tales verborum cautiones, vel huiusmodi partium enunciationes nihil probant, nec eis est standum, imo ex huiusmodi verbis circumuentio iuris aperitur his adſtipulantur quæ idem laſ. scribit consilio 237. colum. 3. uerſi. tertio facit post plures Doctores per eum adductos, cōcludens non esse standum assertioni alicuius, quando non potest habere actū exerce re, quia tunc suspecta est, & præſumitur in fraudem legis facta. accedit quæ scribit Craue. confi. 175. nu. 2. & seq. & quæ latissime scribunt in nouissimis additionibus ad singul. Guid. Pap. 377. per tres col. quæ post hæc scripta

scripta uidi una cum Bruno in d. tracta. de forma. & solem. articulo de poten. & effec. formæ, & solem. col. 11. & seq. uerfi. 7. effectus, ubi post plures, quos ibi refert cōcludit, quod defectus solennitatis & formæ causat, aut præsumi facit delictum, & doli, aut malā fidē, uel peccatum in omittente. Si enim assertioni partiū staretur fingi possent debita, contra cum hi. §. si cum his. ff. de transact. on. Curtius Iun. consil. 24. col. 2. Huc pertinent, quæ de alienatione rerū ecclesiæ, adducit Paul. de Cast. consil. 74. col. 2. uerfi. secundū uidendum

3 uol. 1. † cōcludens non sufficere narrationē aris alieni, sed debere probari, quod etiā uoluit Decius consil. 142. nu. 4. & 6. istis sunt proxima dicta Bart. in consil. 90. nu. 10. in fin. per textum in l. 1. C. credit. euictio, pignoris non debere, † qd si creditor uendat pignus tanquā creditor, & sic inter partes fuit assertum, qd esset, creditor, & tamen adhuc tenetur docere se esse creditorem, & si non docuerit, habetur perinde, ac non esset creditor per quem textus concludit Socinus dicto cōsilio 92. col. pen. uolu. 3. & supradictis conueniunt ea,

5 quæ scribit Alexand. consil. 26. nu. 21. uolum. 6. † quod ubi iura concedunt aliquid alleganti factum aliquod, intelliguntur non de allegatione sola, sed quod pbeatur ita uerum esse. Nam cum regulariter prohibita sit alienatio feudi, nisi ex causis in decretis expressis, ut in decreto Philiberti nominatim prohibet, debet de eis aliter constare, quam per uerba enunciatia partium, Curt. Sen. consil. 49. colum. 9. uerfi. & ideo, post Barto, Bald. & Alexan. per eum citatos, Decius consilio 60. col. 2. & dicto consil. 14. 2. nu. 4. expresse dicens, acquirētem rem prohibitam alienari debere probare necessi-

6 tatem alienandi fuisse, & nu. 6. dicit, quod † quādo agitur de præiudicio tertij, non est assertio notarij, nec partium standum, Bart. in l. 1. nu. 4. C. de fide instrum. & iure hactenus fiscal. lib. 10. quem refert, & sequitur Cra. consil. 88. nu. 20. Alex. consil. 101. nu. 11. & 12. uol. 4. & consil. 55. nu. 3. 4. & 5. Afflic. decis. 150. nu. 35. & seq. Paris. consil. 100. col. 2. nu. 18. uol. 1. latissime Natta consil. 352. num. 3. & duobus sequentibus, concludens post-

7 quam plurima iura per eū allegata † non esse credendum alienanti, etiam si sit pater rem regulariter alienari prohibitam, & certis casibus permiffam, quod ob es alienū, uel in casum permissum alienauerit, Idem Natta in repe. authent. qd sine, quæst. 10. C. de testa. per text. optimum in l. qui testamentum. ff. de probat. Rod. Suar. in l. 1. in titulo de las ganancias, nu. 29 Io. Cro. cōsili. 129. nu. 2. Bello. consil. 16. nu. 2. uerfi. & in prohibitis & præmissis concordant dicta Castren. consil. 74. uolu. 1. Feli. in rub. de probatio. nu. 3. post Bart. in l. 1. C. de fide instrument. & Bald. in authent. matri. & auiæ. C.

8 quando mulier tutele officio fungi possit, dicētes, † qd quando aliquid positum est in conditione censetur datum pro forma, & non sufficit præsumptiue probare, Brun. late de for. & solem. artic. quando aliquid cēsa. trad. pro for. col. 17. uerfi. 11. conclusio, dicens, modum aliquid faciendi traditum conditionaliter, seu positum in uel sub conditione significare formam ibi traditam fuisse, adeo quod conditiones important, seu importare possunt formam, & nimirum cum conditiones important causam finalem, ubi idem Bruno dicit post Bald. Alexand. Aret. & Feli. in locis ab eo relatis, quibus omnibus adspulatur doctrina Barto. communiter approbata in dicta l. prima numero 3. C. de prædijs decutionum, siue decreto non alienand. libr. 10. quod causæ alienationis, debent probari, alias non tenet iudicis decretum, quod etiam uidetur dispositum in decreto Blancē, dum in casum restitutionis dorum uult debere legitime constare, dotes uerē fuisse solutas, & propterea non sufficere dorum receptarum confessionem, argumen. text. in l. iina. §. si quis autem, ubi Barto. & communiter Do-

cto. C. mandati, cum alijs cumulatis a Port. in suis commu. concl. lib. 3. cap. 43. uerfi. & nat. cui arridet textus in l. 1. C. de donatio. ante nuptias, & in l. 1. C. de dote cauta non numerata, ubi confessio mariti nō probat veram dotis numerationem, faciunt quæ scribit Iason consilio 172. volum. 2. ubi in fine post Barto.

9 Bald. & Alexand. dicit, † quod ubi requiritur actus uerus, sola confessio non sufficit, quod etiam procedit, si confessio fuisset iurata Bald. in authent. si qua mulier colum. 2. C. ad Velleianum, per notata in l. cum quis decedens §. Titia. de legat. 3. Viuius in suis communi conclus. in uerbo, iuramento necessario non statuit, dicens hanc esse communem opinionem, Idem tenet Roman. consilio 445. colum. fina. in 3. dubio, affirmans tertium conueniunt excludere vxorem agentem hypothecaria uirtute confessionis dotis factæ a marito, etiam ante matrimonium, de cuius dicti ueritate nunc non est disputandum, & ijs ad stipulatur,

10 † quæ idem Iason. notat. in authent. res quæ, colum. penult. uerficu. nono limita. C. communia de legatis. cōcludens dispositionem illius authent. non procedere in dote confessata. Guid. Pap. consilio 140. circa finem quod etiam tenet Angelus in authent. de restitutio. & ea quæ parit in vndecimo mense, colum. penult. uerficu. unde si maritus, ergo idem dicendum est in alijs debitis necessarijs, ut de eis uere constet, & non per solam confessionem.

Nec in contrarium urget, quod aliqui (argute quidem) dicere voluerunt, uidelicet, decretum in dotiū restitutione requirere ueram solutionem dotium, ad euitandum præsumptionem donationis, quæ induceretur ex confessionibus maritorum, quia hæc confide-

11 ratio non est generalis † cum non habeat locum præsumptio donationis, & sic fraudis in confessione receptionis dotis factæ ante matrimonium, præsertim si ex interuallo esset renuntiatum spei future numerationis, uel lapsa essent tempora opponende exceptionis non numeratæ pecuniæ, uel ante confessionem præcessisset promissio. l. fina. & authent. ibi posita, ubi Doctores. C. de dote cauta non numerata Socin. in l. prima colum. 3. uerficu. tertia conclusio. ff. solu. matrim. Docto. in l. in contractibus. §. sed quoniam. C. de non nume. pecu. late Afflic. decisio. 402. numero 2. 3. 9. & 10. usque in fine. Rub. consilio 72. & tamen in dicto casu non admitteretur alienatio feudi, nisi dotes probarentur uere solutæ, ut concludit Sigism. consilio 22. per totum, ubi consuluit in simili decreto, seu pragmatica sanctione, ergo idem dicendum est in alijs debitis confessatis, alioquin duo sequeretur absurda, † a quibus euitandis ualidissimum & urgentissimum est argumentum l. hæredes mei §. cum ita cum concordantibus ibi per Socin. Iun. nume. 35. & sequent. ff. ad Trebel. l. nam absurdum ff. de bon. libert. Craue. consilio 130. numero 8.] Primum, quod fauorabilior esset causa debitorum uoluntarie contrahentium, si in ijs sufficeret sola confessio, quam causa restitutionis dotis, quæ est omnino necessaria, & a iure priuilegiata in qua requiritur probatio uere solutio-

12 nis. † Secundum absurdum sequeretur, quia esset repta uia fraudandi filios, & agnatos, conficiendo plura instrumenta in quibus confiterentur se esse debitores diuersarum personarum ex diuersis causis forsan confictis, ut in simili dicit Bar. in d. l. 1. nu. 4. C. de fide instr. & iure hactenus fiscalis, lib. 10. per text. in l. doli exceptio. ff. de nouationib. [Feli. in c. 2. nu. 10. de fide instr.]

13 Natta cōsili. 162. nu. 5. ex quib. clare patet † nō sufficere cōfessionē uasalli uēditoris de receptione pretij feudi uēditi, sed oportere p̄bare pretij fuisse realiter solutū, argumen. notatorum per Ancharan. consilio ultimo, colum. 2. uerfic. tertio dubitatur, post glo. Barto. & Bald. per eum citatos, quem sequitur Cornes consil. 243.

D d littera

litera B. volu. 2. quod comprobatur ex iis. quæ notat
 las. in l. i. num. 4. & 5. ff. de eo per quem factum est,
 & in auth. unde si parens. num. 1. & 3. C. de inoffic. te-
 stam. ac in l. nam & postea. §. sed etsi quis. ff. de iureiur.
 vbi post Bart. Specul. Io. And. Butrig. Panor. Alex. Io.
 14 de Plat. & Cepo. per eum allegatos concludit in præ-
 iudicium legitimæ filiorum non esse standum confes-
 sionis patris vendentis omnia bona, & consentis præ-
 tium recepisse, sed oportere probare pretium fuisse rea-
 liter receptum & solutum. quod etiam voluit Lance-
 lot. Dec. in l. si constanter. colu. 8. ff. solu. matri. Alexā.
 consi. 57. nu. 1. & 2. volu. 5. dicens id etiam procedere
 in confessione patris iurata [quos resertunt & sequuntur
 Moder. Par. de feu. tit. 1. §. 8. gl. 3. num. 19.] ergo mul-
 to magis debet probari pretium fuisse realiter receptum
 & solutum, quando ius vendicantis est radicatum in
 prædictis bonis feudalis virtute primæ investituræ, vt
 15 supra probauimus, tunc ratione legitimæ nullum ius
 competat filiis in bonis paternis viuente patre [l. i. §. si
 impuberi ff. de colla. bono. l. post emancipationem §.
 2. ff. de lib. leg. & ibi Bart.] quia legitima sit quota bono-
 rum, debeatur q. post æs alienum. l. Papinianus. §. quar-
 tum. ff. de inofficio testamento. l. cum queritur. C. eod-
 dem titulo. Dec. post alios consi. 10. colum. fina. & vi-
 detur expresse cautum in decreto Violant. in versic. &
 pretium ipsum excurrere noluerint, aut plus debito di-
 stulerint, si igitur non conflet legitime de aliquibus ve-
 ris debitis præsertim necessarijs, nec quod pretium fue-
 rit realiter solutum, Ergo legitima non erit alienatio
 feudij, argum. textus. l. i. C. de prædij decurionum, si-
 ne decreto non alienand. lib. 10. Paul. de Castro dicto
 consi. 74. volum. 1. Grammat. decisi. 39. num. 13. & 14.
 & notatur per Sigism. d. consi. 22.
 16 Nec obstat ibi glo. in l. i. C. de fide instrumentorij,
 & iure hæste fiscal. quia debet intelligi, quando scriptu-
 ra siue instrumentum hoc contineret dispositiue, ita
 dictam glo. intelligi Barto. communiter approbatum
 in d. l. i. num. 2. & sequent. C. de fide instrumento vbi
 dicit debere de quolibet actu fieri instrumentum. se-
 quitur Feli. in c. quoniam contra, num. 34. de proba-
 tio. & in c. ecclesia S. Mariæ, de constit. num. 15. qui-
 bus conueniunt scripta Ang. in repet. l. sciendum, col.
 4. in princ. & circa med. ff. de verb. oblig. vbi etiam di-
 cit prædictam glo. esse communiter reprobam, & faci-
 unt adducta per Dec. in d. authen. si quis in aliquo,
 col. pen. vertic. tertio limitatur procedere. C. de eden-
 do. Nam cum huiusmodi solemnitates inducantur a
 17 decreto, & sic a lege pro forma non est in potestate
 partium facere contractum sine solemnitate, illicque
 renuntiare, nec statui assertioni eorum. Deci. consilio
 357. num. 3. post Bart. in d. l. si forte, de castren. pecul.
 Benedict. in d. repetit. c. Raynuitus, in verbo, in eodē
 testamento, num. 103. & sequent. de testamen. cum
 similibus adductis per Brun. de forma. & solem. arti-
 culo, quando alique cens. trad. pro forma, colum. 4.
 & in artic. de poten. & effecti. forme, & solem. colum.
 34. versic. quarto ampliatur, & faciunt dicta Anch-
 rani consi. 180. quem sequitur Socinus consil. 159. nu-
 me. 21. quod si narrata in prohemio dispositionis non
 sunt vera dispositio irritatur de iure communi, & fa-
 cit quod scribit las. in l. omnium, num. 5. C. de testa-
 mentis, & quod vbiunque in aliqua dispositione ap-
 ponitur clausula annullatiua a superiore, tunc con-
 sensus amborum partium nihil operatur, Purpura-
 tus in l. secunda §. credendum, num. 19. ff. si cert. petat.
 vbi post Barto. Bald. Alexand. & Moderniores dicit,
 quod quando validitas actus non pendet simpliciter a
 potestate agentium, sed ab aliqua solemnitate inter-
 ueniente, tunc assertio contrahentium per quæcun-
 que verba non probat illam intervenisse. Nec his ob-
 stat, quod in instrumento venditionis addit iuramē-

tum, cuius vigore dicatur purgatus omnis defectus
 solemnitatis statuti per notata in authen. sacramenta
 puberum. C. si aduer. venditionem, & in ca. cum con-
 tingat, de iureiurando. late Alex. consi. 102. volum. 4.
 consi. 17. num. 2. vol. 1. Aret. consi. 22. Alexan. in addi-
 tionibus. ad Bart. in l. si quis pro eo, num. 9. ff. de fide-
 iusso. vbi loquitur, quando iuramentum est additum
 contractui celebrato non seruata forma. Quia pro re-
 sponione animaduertendum est, primo an huiusmo-
 di venditio fuerit facta habita relatione ad licentiam
 concessam alienandi, quæ licentia fuit concessa, ita q.
 seruaretur forma decretorum, & sic partes non con-
 sentire voluerunt nisi seruata forma decretorum, er-
 19 go & tale iuramentum non potuit supplere defectum
 consensus & forme. l. si, C. de non num. pec. loā. Cro.
 consi. 12. num. 15. & 16. Deci in l. non omnis, nume.
 11. ff. si cer. petat. & in d. consi. 403. colum. penul. ver-
 fic. cum ergo Stephanus, & in d. consi. 532. num. 12.
 post Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussorib. Areti.
 consi. 24. colum. 2. Stephan. Bertrand. consi. 28. num.
 10. Angel. consi. 98. colum. fina. Viui. in suis commu-
 nclus in verbo iuramentum super contractu simu-
 lato, versic. quia consensus deficit, Vel potest respon-
 20 deri, & quod dispositio auth. sacramenta, & alia supra
 allegata in contrarium procedunt, quando inhibito
 alienationis sit fauore alienantis, nimirum si quis po-
 test suo fauori renuntiare, l. si quis in conscribendo. C.
 de pact. cum simi. sed alienatio feudi est prohibita fa-
 uore alterius, videlicet domini directi, filiorum, & agna-
 torum, c. 1. de aliena. feu. paterni & ibi Bald. & in ca. 1.
 21 de prohibi. feu. alienat. per Federi. ergo & ius huiusmo-
 di non potest etiam cum iuramento maxime in odium
 filiorum, & agnatorum vocatorum tolli glo. 1. & ibi
 Doct. in c. si diligenti, de foro compet. & gl. fin. per illi
 tex in d. cum contingat, de iureiur. Alex. consi. 55.
 nu. 9. vol. 1. Aret. consi. 18. colu. 2. in fi. las. loquens de
 alienatione feudi in auth. sacramenta puberum, n. 47.
 & 48. C. si aduer. vendit. Tiraq. in repetit. l. si unquam,
 in præfatione, nu. 164. C. de reuoc. donatio. Natta col.
 470. nu. 18. Vital. in tractatu clausularum col. 744. nu.
 16. Bald. Nouellus in 7. parte priuileg. 18. Corne. in si-
 milibus terminis d. consi. 243. litera C. vol. 2. late Paul.
 de Cast. consi. 441. col. fin. versic. secundo videtur face-
 re dubium iuramentum, volu. 2. Tertio potest respon-
 22 deri, & quod ubi lex dat formam, & procedit a nulla
 do, tunc etiam cum iuramento renuntari non potest,
 Barto. in l. cum hi, in fi. principij. ff. de transact. & in l.
 filiusfamilias §. Diui. ff. de lega. 1. Alexan. consi. 95. in
 23 fin. vol. 1. Item potest responderi, & quod quando cō-
 tractus prohibetur ratione rei, seu materiæ, non fir-
 matur iuramento. Abb. in c. cum contingat, num. 29.
 24 de iureiurando. Et quando decretum, seu statutum
 procedit ad annulationem actus, consensus partium
 in omittendo non h. operatur, Felin. in cap. cum dile-
 cta, colum. 3. versic. quantum signum, & colum. 11.
 versic. amplia quinto, de rescriptis ubi latissime de ma-
 teria hac tractatur, late etiam Bru. dicto tractatu, de
 form. & solem. artic. quid & quādo aliquid cense. trad.
 pro for. colu. 11.
 Quarto potest responderi quod decretum præsertim
 Violat respiciit personas uassallorum, quo casu nō fir-
 matur iuramento, Bart. in l. si quis pro eo, num. 9. ff. de
 fideiussoribus, quem refert, & sequitur pluribus relatis
 Decius col. 563. colum. 5. Didacus lib. secunda par. rele-
 25 cti §. secundus, nu. 1. Cum igitur dicti feudi antiqui iurē
 ditio facta fuerit in pœnitentia extraneis, nō seruata for-
 ma iuris nec decretorij, seu statuto: si dominicali, ni-
 hil ualet etiam a principio. §. uult enim illa, in auth. de
 nō alienā. & permittād. reb. ecclesiast. dicto cap. 1. de
 alienatio feudi paterni, & ibi communiter Doctores,
 Barto. ius in l. cum lex, col. 2. ff. de fideiussoribus, & in
 l. si ita